KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

TRABZON ŞER'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE KONUT AÇIK ALANLARININ İNCELENMESİ (17-18. YY)

DOKTORA TEZİ

Abdullah ÇİĞDEM

KASIM 2024
TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

TRABZON ŞER'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE KONUT AÇIK ALANLARININ İNCELENMESİ (17-18. YY)

Abdullah ÇİĞDEM

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünce
"DOKTOR (PEYZAJ MİMARLIĞI)"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 27/ 09 / 2024
Tezin Savunma Tarihi : 01 / 11 / 2024

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ömer İskender TULUK

Trabzon 2024

ÖNSÖZ

Doktora “Trabzon Şer'iyye Sicillerine Göre Konut Açık Alanlarının İncelenmesi (17-18. yy)” isimli bu tez Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Doktora Programı’nda hazırlanmıştır.

Tez çalışmam boyunca hiçbir desteğini esirgemeyen ve bilim insanı olma yolundaki ilk adımlarımı atarken kıymetli bilgileriyle ve tecrübesiyle yolumu aydınlatan danışman hocam Prof. Dr. Ömer İskender TULUK’a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca, yapıcı eleştirileri ve önerileri ile tezime büyük katkıları bulunan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Serap YILMAZ’a, Dr. Öğr. Üyesi Miraç TOSUN’a, Prof. Dr. Öner DEMİREL’e, Doç. Dr. Halil İbrahim DÜZENLİ’ye ve Doç. Dr. Fulya Üstün DEMİRKAYA’ya teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışması sürecinde ve eğitim öğretim hayatımda bana destekleri ve katkıları için Mimarlık, Tarih ve kendi bölümüm olan Peyzaj Mimarlığı Bölümü’ndeki tüm değerli hocalarıma ve asistan arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Akademi hayatının zihinsel yoruculuğu dikkate alındığında bunu paylaşan, destekçileriniz olan aileniz en büyük teşekkürü hak eder. Anneme, babama, kardeşlerime ve bütün aile bireylerine duaları, emekleri ve varlıkları için teşekkür ederim. Son olarak bu süreçte hep yanımda olan eşim Melike ÇİĞDEM’e teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasının bundan sonraki çalışmalara katkı sağlamasını temenni ederim.

Abdullah ÇİĞDEM

Trabzon 2024

TEZ ETİK BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum “Trabzon Şer'iyye Sicillerine Göre Konut Açık Alanlarının İncelenmesi (17-18. yy)” başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ömer İskender TULUK’un sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 01/11/2024

Abdullah ÇİĞDEM

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ III
TEZ ETİK BEYANNAMESİ IV
İÇİNDEKİLER V
ÖZET IX
SUMMARY X
ŞEKİLLER DİZİNİ XII
TABLOLAR DİZİNİ XVI
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ XXXIII
1. GENEL BİLGİLER 1
1.1. Giriş 1
1.2. Amaç 5
1.3. Kapsam 6
1.4. Yöntem 8
1.5. Konuya İlişkin Literatür 14
1.6. Kaynak Grubu 19
1.6.1. Şer'iye Sicilleri 19
1.6.2. Trabzon Şer'iyye Sicilleri 20
1.6.3. Seyahatnameler 24
1.7. 17. ve 18. Yüzyıllarda Trabzon 28
1.7.1. Trabzon Mahalleleri 34
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 39
2.1. Şer'iyye Sicil Kayıtlarında Geçen Konut Açık Alanlarına İlişkin Veri Çeşitliliği 39
2.1.1. Kayıt Pratiği 39
2.1.2. Mülk Türleri 41
2.1.3. Sınırlar-Komşuluklar 45
2.1.1. Mülkün İç Bileşenleri 48
2.1.2. Mülkün Yakın Çevresi 61
2.2. 17.- 18. Yüzyıl Trabzon Mahalleleri Üzerine Değerlendirmeler 62
2.2.1. Amasya Mahallesi 62
2.2.2. Aşağı Hisar Mahallesi 68

2.2.3. Aya Filibo Mahallesi 77
2.2.4. Aya Gorgor Mahallesi 83
2.2.5. Aya Kiraki Mahallesi 90
2.2.6. Aya Marina Mahallesi 96
2.2.7. Aya Ovyan Mahallesi 103
2.2.8. Ayasofya Mahallesi 109
2.2.9. Aya Todori Mahallesi 116
2.2.10. Aya Vasil Mahallesi 121
2.2.11. Ayur Mahallesi 127
2.2.12. Bab-ı Pazar Mahallesi 133
2.2.13. Bab-ı Zağnos Mahallesi 139
2.2.14. Bayram Bey Mahallesi 145
2.2.15. Boztepe Mahallesi 151
2.2.16. Cami-i Kebir Mahallesi 157
2.2.17. Çarşı Mahallesi 163
2.2.18. Çömlekçi Mahallesi 172
2.2.19. Debbağhane Mahallesi 179
2.2.20. Değirmendere Mahallesi 189
2.2.21. Derviş Ali Tekye Mahallesi 194
2.2.22. Eksotha Mahallesi 199
2.2.23. Elhac Kasım Mahallesi 206
2.2.24. Faros Mahallesi 213
2.2.25. Frenkhisarı Mahallesi 219
2.2.26. Galimone Mahallesi 224
2.2.27. Ganita Mahallesi 229
2.2.28. Hasan Ağa Mahallesi 234
2.2.29. Hoca Halil Mahallesi 239
2.2.30. Hristos Mahallesi 245
2.2.31. İmaret Mahallesi 250
2.2.32. İskender Paşa Mahallesi 259
2.2.33. Kabak Meydanı Mahallesi 265
2.2.34. Kale-i Kule Mahallesi 272
2.2.35. Kasım Paşa Mahallesi 278
2.2.36. Kemerkaya Mahallesi 284

2.2.37. Ketancı Mahallesi 291
2.2.38. Kıssahan Mahallesi 296
2.2.39. Kindinar Mahallesi 301
2.2.40. Köhne Hamam Mahallesi 307
2.2.41. Mağara Mescidi Mahallesi 313
2.2.42. Meydan-ı Şarki Mahallesi 318
2.2.43. Molla Siyah Mahallesi 324
2.2.44. Muhyiddin Mahallesi 330
2.2.45. Mumhaneönü Mahallesi 336
2.2.46. Ortahisar Mahallesi 341
2.2.47. Saçlı Hoca Mahallesi 347
2.2.48. Saray Mahallesi 353
2.2.49. Saray-ı Atik Mahallesi 358
2.2.50. Sarmaşık Mahallesi 364
2.2.51. Sultan Abdullah Mahallesi 369
2.2.52. Şirin Hatun Mahallesi 374
2.2.53. Tekfur Çayırı Mahallesi 380
2.2.54. Urgancıyan Mahallesi 389
2.2.55. Valadis Mahallesi 394
2.2.56. Van Mahallesi 399
2.2.57. Vazmolika Mahallesi 404
2.2.58. Yeni Cuma Mahallesi 410
2.2.59. Zağraf Mahallesi 417
2.2.60. Zeytinlik Mahallesi 422
3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME 424
3.1. Mülk Türleri ve Mahallelere Göre Dağılımı 424
3.2. Mülk Türleri Ortalama Fiyatları ve Mahallelere Göre Dağılımı 430
3.3. Mülk Satıcı-Alıcı Dini Aidiyet İlişkilerinin Mahallelere Göre Dağılımı 436
3.4. Mülklerin Sınırlılık-Komşuluk İlişkilerinin Mahallelere Göre Dağılımı 441
3.5. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Mahallelere Göre Dağılımı 451
3.6. Konutların Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığının Mahallelere Göre Dağılımı 458
3.7. Konut Açık Alanlarındaki Müştemilat Yapılarının Mahallelere Göre Dağılımı 463
3.8. Konutların Yapısal Özelliklerinin Mahallelere Göre Dağılımı 468

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER 471
5. KAYNAKLAR 480
ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

Doktora Tezi

TRABZON ŞER'İYYE SİCİLLERİNE GÖRE KONUT AÇIK ALANLARININ İNCELENMESİ (17-18. YY)

Abdullah ÇİĞDEM

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ömer İskender TULUK
2024, 487 Sayfa

Bu çalışma, Trabzon kenti konut açık alanlarını, bu açık alanlardaki bitkisel ve yapısal peyzaj öğelerini, yakın çevrelerini, mahallelerini ve kent peyzajını şer'iyye sicilleri üzerinden okumayı amaçlamıştır. 17. ve 18. Yüzyıllara ait siciller içerisinde mülk kaydı barındıran satış hüccetleri, tereke ve anlaşmazlık kayıtlarını ana kaynak olarak kullanan çalışma Genel Bilgiler, Yapılan Çalışmalar, Bulgular ve Değerlendirmeler, Sonuçlar ve Öneriler olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Genel bilgiler bölümünde Peyzaj mimarlığı ve ilgili tarih araştırmalarına bakış, arşiv belgeleri kaynaklı çalışmalar, bu çalışmada kullanılan kaynak grubu ve Trabzon mahalleleri üzerine literatür araştırılmış, bu çalışmaya olası katkıları değerlendirilerek çalışmanın amacı, kapsamı, yöntemi verilmiştir. Yapılan Çalışmalar kısmının birinci bölümünde sicillerdeki veri çeşitliliği Peyzaj mimarlığı bağlamında ele alınmış, ikinci bölümde ise sicillerde geçen veriler dönemin Trabzon mahalleleri için ayrı ayrı istatistik, yorum ve haritalı grafiksel anlatımlarla ortaya koyulmuştur. Bulgular ve Değerlendirmeler bölümünde ise mülk türü, komşuluklar, bitkisel ve yapısal öğeler gibi tespitlerin mahallelere göre dağılımı sekiz alt başlıkta harita ve grafik destekleriyle yorumlanmıştır. Sonuçlar bölümünde çalışmanın amacı ve kapsamı çerçevesinde elde edilen genel çıkarımlar yer almış, başka çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Trabzon, Peyzaj mimarlığı, Şeriyye sicilleri, Şehir tarihi, Açık mekân, Bahçe tarihi

SUMMARY

PhD. Thesis

INVESTIGATION OF RESIDENTIAL OPEN SPACES ACCORDING TO TRABZON COURT RECORDS (17-18th CENTURY)

Abdullah ÇİĞDEM

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Landscape Architecture Graduate Program
Supervisor: Prof. Ömer İskender TULUK
2024, 487 Pages

The objective of this study is to examine the residential, open-space, vegetative and structural landscape elements in these open spaces, their immediate surroundings, neighborhoods and the urban landscape of Trabzon city through court registers. The study utilises 17th and 18th-century registers, which contain property records, sales offences, probate and dispute records as the primary source. The study is structured into four sections: General Information, Studies, Findings and Evaluations, Conclusions and Suggestions. The first section, titled General Information, provides an overview of landscape architecture and historical research, studies based on archival documents, and the literature on Trabzon neighborhoods. It also discusses the purpose, scope, and method of the study, and evaluates their potential contributions. In the initial segment of the Studies, the diversity of data within the registers is examined within the context of Landscape Architecture. In the subsequent segment, the data from the registers is presented in isolation for the Trabzon neighborhoods of the specified period, accompanied by statistical data, textual commentary, and graphical representations, including maps. The Findings and Evaluations section provides an interpretation of the distribution of determinations, including property type, neighbourhoods, vegetative and structural elements according to the neighbourhoods. This is supported by maps and graphics under eight subheadings. The Conclusions section presents the general conclusions obtained within the framework of the purpose and scope of the study, and suggestions for further studies.

Key Words: Trabzon, Landscape architecture, Court records, Urban history, Open spaces, Garden history

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1. Tarama Tabloları ve İçerdiği Bilgilere Göre Düzeni 9
Şekil 2. Tarama tablosu genel bilgiler ve komşuluk bilgileri kısmı 10
Şekil 3. Tarama tablosu açık alan ve bitkisel veriler başlıkları 10
Şekil 4. Tarama tablosu konut ve müştemilat bilgileri başlıkları 11
Şekil 5. Tarama tablosu ek diğer bilgiler ve ek konum bilgileri başlıkları 11
Şekil 6. Trabzon'un Topografik Haritası 12
Şekil 7. Tez Süreci Şeması 13
Şekil 8. Seyahatnamelerin kronolojik dağılımı 28
Şekil 9. Trabzon surlarını gösteren fotoğraf (Ermakov, 1867) 31
Şekil 10. Trabzon'un Topografik Haritası (Demirkaya'dan (2018) düzenlenerek) 31
Şekil 11. Bir Ev Satış Kaydı Örneği 41
Şekil 12. Dört taraflı komşuluk tanımlama sistemi senaryolarından örnekler 46
Şekil 13. Zeytin Ağaçları, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 52
Şekil 14. Asma Bitkisi, meyve ve yaprak detayları, Trabzon, 2024 53
Şekil 15. Fındık genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 54
Şekil 16. Dut Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 55
Şekil 17. İncir Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 55
Şekil 18. Nar Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 56
Şekil 19. Limon ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 57
Şekil 20. Ceviz Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 58
Şekil 21. Karaağaç genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, 2024 59
Şekil 22. Dişbudak genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, 2024 59
Şekil 23. Armut Ağacı genel görünüm, meyve ve çiçek detayı, Trabzon, 2024 60
Şekil 24. Trabzon Hurması genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024 60
Şekil 25. Dört taraflı komşuluk tanımlama sisteminde parsellerden örnekler 61
Şekil 26. Amasya Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 67
Şekil 27. 1926 Trabzon haritasında Aşağı Hisar bölgesi 68
Şekil 28. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 76
Şekil 29. Aya Filibo Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 82
Şekil 30. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 89
Şekil 31. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 95

Şekil 32. Aya Marina Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 102
Şekil 33. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 108
Şekil 34. Ayasofya Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 115
Şekil 35. Aya Todori Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 120
Şekil 36. Aya Vasil Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 126
Şekil 37. Ayur Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 132
Şekil 38. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 138
Şekil 39. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 144
Şekil 40. Bayram Bey Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 150
Şekil 41. Boztepe Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 156
Şekil 42. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 162
Şekil 43. Çarşı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 171
Şekil 44. Çömlekçi Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 178
Şekil 45. Debbağhane Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 188
Şekil 46. Değirmendere Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 193
Şekil 47. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 198
Şekil 48. Eksotha Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 205
Şekil 49. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 212
Şekil 50. Faros Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 218
Şekil 51. Frenk Hisarı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 223
Şekil 52. Galimone Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 228
Şekil 53. Ganita Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 233
Şekil 54. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 238
Şekil 55. Hoca Halil Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 244
Şekil 56. Hristos Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 249
Şekil 57. İmaret Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 258
Şekil 58. İskender Paşa Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 264
Şekil 59. Kabak Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 271
Şekil 60. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 277
Şekil 61. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 283
Şekil 62. Kemerkaya Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 290
Şekil 63. Ketancı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 295
Şekil 64. Kıssahan Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 300
Şekil 65. Kindinar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 306

Şekil 66. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 312
Şekil 67. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 317
Şekil 68. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 323
Şekil 69. Molla Siyah Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 329
Şekil 70. Muhyiddin Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 335
Şekil 71. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 340
Şekil 72. Ortahisar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 346
Şekil 73. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 352
Şekil 74. Saray Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 357
Şekil 75. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 363
Şekil 76. Sarmaşık Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 368
Şekil 77. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 373
Şekil 78. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 379
Şekil 79. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 388
Şekil 80. Urgancıyan Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 393
Şekil 81. Valadis Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 398
Şekil 82. Van Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 403
Şekil 83. Vazmolika Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 409
Şekil 84. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği 416
Şekil 85. Zağraf Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 421
Şekil 86. Zeytinlik Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği..... 423
Şekil 87. Mülk türlerinin mahallelere göre dağılımı 426
Şekil 88. Mülk türlerinin Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylere göre dağılımı..... 428
Şekil 89. Mülk türleri ve mahallelere göre dağılımı..... 429
Şekil 90. Mülk türleri ortalama fiyatları ve mahallelere göre dağılımı 433
Şekil 91. Mülk Türleri ortalama fiyatları ve Nahiye ve Köylere göre dağılımı 434
Şekil 92. Mülk türleri ortalama fiyatları ve mahallelere göre dağılımı 435
Şekil 93. Mülk satıcı-alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve mahallelere göre dağılımı 438
Şekil 94. Mülk Satıcı-Alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve nahiye ve köylere göre dağılımı 439
Şekil 95. Mülk satıcı-alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve mahallelere göre dağılımı 440
Şekil 96. 1 tarafı tarık-ı amm, 1 tarafı kayalık, 2 köşesi bitki olan mülk plan diyagramı 442
Şekil 97. 4 tarafı Tarık-i amm olan bir mülkün plan diyagramı..... 442
Şekil 98. 1 tarafı tarık-i amm, 2 tarafı komşu mülk, 1 tarafı zeytinlik..... 442

Şekil 99. 1 tarafı tarık-i has, 3 tarafı komşu mülk olan mülkün plan diyagramı 444
Şekil 100. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının mahallelere göre dağılımı 445
Şekil 101. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının nahiye ve köylere göre dağılımı 446
Şekil 102. Komşuluk/ yol durumuna göre mülk sayılarının mahallelere göre dağılımı 447
Şekil 103. 2 tarafı mülk, 1tarafı tarık-i amm, 1 tarafı kale olan mülkün plan diyagramı 448
Şekil 104. 2 tarafı mülk, 1tarafı kilise, 1 tarafı deniz olan mülkün plan diyagramı 448
Şekil 105. 2 tarafı bahçe olan mülkün plan diyagramı 450
Şekil 106. Bitki varlığı ve bitki türlerinin mahallelere göre dağılımı 457
Şekil 107. Konutların Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığının Mahallelere Göre Dağılımı 460
Şekil 108. Konutların avlu, bahçe ve diğer arazi varlığının nahiye ve köylere göre dağılımı 461
Şekil 109. Avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 462
Şekil 110. Konut açık alanlarındaki müştemilat yapılarının mahallelere göre dağılımı 467

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa No

Tablo 1. Bu çalışma kapsamında kullanılan sicil defterlerinin ait olduğu dönem aralıkları 21
Tablo 2. Sicil Sayıları ve Mülk Bilgileri 22
Tablo 3. Çalışma kapsamında kullanılan tez bilgileri 23
Tablo 4. Tahrir defterlerine göre kentin nüfusu 32
Tablo 5. Araştırmacılara göre Trabzon mahalleleri 36
Tablo 6. Şer'iyye sicillerine göre 17. ve 18. Yy. Trabzon mahalleleri 38
Tablo 7. Amasya Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 62
Tablo 8. Amasya Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 63
Tablo 9. Amasya Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 63
Tablo 10. Amasya Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 64
Tablo 11. Amasya Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 64
Tablo 12. Amasya Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 65
Tablo 13. Amasya Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 65
Tablo 14. Amasya Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 66
Tablo 15. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 69
Tablo 16. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 69
Tablo 17. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 70
Tablo 18. Aşağı Hisar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 71
Tablo 19. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 71
Tablo 20. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 72
Tablo 21. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülkün müştemilat ve kayıt bilgileri 73
Tablo 22. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 74
Tablo 23. Aya Filibo Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 77
Tablo 24. Aya Filibo Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 77
Tablo 25. Aya Filibo Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 78
Tablo 26. Aya Filibo Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 78
Tablo 27. Aya Filibo Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 79
Tablo 28. Aya Filibo Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 79
Tablo 29. Aya Filibo Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 80

Tablo 30. Aya Filibo Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 81
Tablo 31. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 83
Tablo 32. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 83
Tablo 33. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 84
Tablo 34. Aya Gorgor Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 84
Tablo 35. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 85
Tablo 36. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 86
Tablo 37. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 86
Tablo 38. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 87
Tablo 39. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 90
Tablo 40. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 90
Tablo 41. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 91
Tablo 42. Aya Kiraki Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 91
Tablo 43. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 92
Tablo 44. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülkün bitkisel unsurları 92
Tablo 45. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 93
Tablo 46. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 93
Tablo 47. Aya Marina Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 96
Tablo 48. Aya Marina Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 97
Tablo 49. Aya Marina Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 97
Tablo 50. Aya Marina Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 98
Tablo 51. Aya Marina Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 98
Tablo 52. Aya Marina Mahallesi'nde mülkün bitkisel unsurları 99
Tablo 53. Aya Marina Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 99
Tablo 54. Aya Marina Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 100
Tablo 55. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 103
Tablo 56. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 103
Tablo 57. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 104
Tablo 58. Aya Ovyan Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 104
Tablo 59. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün bahçe ve avlu varlığı ve kayıt bilgileri 105
Tablo 60. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 105

Tablo 61. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün müştemilat ve kayıt bilgileri 106
Tablo 62. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 107
Tablo 63. Ayasofya Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 109
Tablo 64. Ayasofya Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 110
Tablo 65. Ayasofya Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 110
Tablo 66. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 111
Tablo 67. Ayasofya Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 112
Tablo 68. Ayasofya Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 112
Tablo 69. Ayasofya Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 113
Tablo 70. Aya Todori Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 116
Tablo 71. Aya Todori Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 116
Tablo 72. Aya Todori Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 117
Tablo 73. Aya Todori Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 117
Tablo 74. Aya Todori Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 118
Tablo 75. Aya Todori Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 118
Tablo 76. Aya Todori Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 119
Tablo 77. Aya Todori Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 119
Tablo 78. Aya Vasil Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 121
Tablo 79. Aya Vasil Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 121
Tablo 80. Aya Vasil Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 122
Tablo 81. Aya Vasil Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 122
Tablo 82. Aya Vasil Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 123
Tablo 83. Aya Vasil Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 123
Tablo 84. Aya Vasil Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 124
Tablo 85. Aya Vasil Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 125
Tablo 86. Ayur Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 127
Tablo 87. Ayur Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 127
Tablo 88. Ayur Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 128
Tablo 89. Ayur Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 128
Tablo 90. Ayur Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 129
Tablo 91. Ayur Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 129
Tablo 92. Ayur Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 130

Tablo 93. Ayur Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 131
Tablo 94. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 133
Tablo 95. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 133
Tablo 96. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 134
Tablo 97. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 134
Tablo 98. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 135
Tablo 99. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 135
Tablo 100. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 136
Tablo 101.Bab-ı Pazar Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 137
Tablo 102. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 139
Tablo 103. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 139
Tablo 104. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 140
Tablo 105. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 140
Tablo 106. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 141
Tablo 107. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 141
Tablo 108. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 142
Tablo 109. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 142
Tablo 110. Bayram Bey Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 145
Tablo 111. Bayram Bey Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 145
Tablo 112. Bayram Bey Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 146
Tablo 113. Bayram Bey Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 146
Tablo 114. Bayram Bey Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 147
Tablo 115. Bayram Bey Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 147
Tablo 116. Bayram Bey Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 148
Tablo 117. Bayram Bey Mahallesi'nde Mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 149
Tablo 118. Boztepe Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 151
Tablo 119. Boztepe Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 151
Tablo 120. Boztepe Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 152
Tablo 121. Boztepe Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 152
Tablo 122. Boztepe Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 153
Tablo 123. Boztepe Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 153
Tablo 124. Boztepe Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 154

Tablo 125. Boztepe Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 154
Tablo 126. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 157
Tablo 127. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 157
Tablo 128. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 158
Tablo 129. Cami-i Kebir Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 158
Tablo 130. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 159
Tablo 131. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 159
Tablo 132. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 160
Tablo 133. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 161
Tablo 134. Çarşı Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 163
Tablo 135. Çarşı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 163
Tablo 136. Çarşı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 164
Tablo 137. Çarşı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 165
Tablo 138. Çarşı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 166
Tablo 139. Çarşı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 166
Tablo 140. Çarşı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 167
Tablo 141. Çarşı Paşa Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 168
Tablo 142. Çömlekçi Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 172
Tablo 143. Çömlekçi Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 172
Tablo 144. Çömlekçi Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 173
Tablo 145. Çömlekçi Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 173
Tablo 146. Çömlekçi Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 174
Tablo 147. Çömlekçi Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 174
Tablo 148. Çömlekçi Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 175
Tablo 149. Çömlekçi Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 176
Tablo 150. Debbağhane Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri 179
Tablo 151. Debbağhane Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 180
Tablo 152. Debbağhane Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 180
Tablo 153. Debbağhane Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 181
Tablo 154. Debbağhane Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 182
Tablo 155. Debbağhane Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 182

Tablo 156. Debbağhane Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 183
Tablo 157. Debbağhane Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 184
Tablo 158. Değirmendere Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 189
Tablo 159. Değirmendere Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 189
Tablo 160. Değirmendere Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 190
Tablo 161. Değirmendere Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 190
Tablo 162. Değirmendere Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 190
Tablo 163. Değirmendere Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 191
Tablo 164. Değirmendere Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 191
Tablo 165. Değirmendere Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 192
Tablo 166. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 194
Tablo 167. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 194
Tablo 168. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 195
Tablo 169. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 195
Tablo 170. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 195
Tablo 171. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 196
Tablo 172. Derviş Ali tekye Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 196
Tablo 173. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 197
Tablo 174. Eksotha Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 199
Tablo 175. Eksotha Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 199
Tablo 176. Eksotha Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 200
Tablo 177. Eksotha Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 200
Tablo 178. Eksotha Mahallesi'nde Mülkün mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 201
Tablo 179. Eksotha Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 201
Tablo 180. Eksotha Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 202
Tablo 181. Eksotha Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 203
Tablo 182. Elhac Kasım Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 206
Tablo 183. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 206

Tablo 184. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 207
Tablo 185. Elhac Kasım Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 207
Tablo 186. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 208
Tablo 187. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 208
Tablo 188. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 209
Tablo 189. Elhac Kasım Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 210
Tablo 190. Faros Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 213
Tablo 191. Faros Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 213
Tablo 192. Faros Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 214
Tablo 193. Faros Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 214
Tablo 194. Faros Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 215
Tablo 195. Faros Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 215
Tablo 196. Faros Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 216
Tablo 197. Faros Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 216
Tablo 198. Frenkhisarı Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 219
Tablo 199. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 219
Tablo 200. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 220
Tablo 201. Frenkhisarı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 220
Tablo 202. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 221
Tablo 203. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 221
Tablo 204. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 222
Tablo 205. Frenkhisarı Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 222
Tablo 206. Galimone Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 224
Tablo 207. Galimone Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 224
Tablo 208. Galimone Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 225
Tablo 209. Galimone Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 225
Tablo 210. Galimone Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 225
Tablo 211. Galimone Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 226
Tablo 212. Galimone Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 226
Tablo 213. Galimone Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 227
Tablo 214. Ganita Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 229

Tablo 215. Ganita Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 229
Tablo 216. Ganita Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 230
Tablo 217. Ganita Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 230
Tablo 218. Ganita Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 230
Tablo 219. Ganita Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 231
Tablo 220. Ganita Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 231
Tablo 221. Ganita Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 232
Tablo 222. Hasan Ağa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 234
Tablo 223. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 234
Tablo 224. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 234
Tablo 225. Hasan Ağa Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 235
Tablo 226. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 235
Tablo 227. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 236
Tablo 228. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 236
Tablo 229. Hasan Ağa Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 237
Tablo 230. Hoca Halil Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 239
Tablo 231. Hoca Halil Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 239
Tablo 232. Hoca Halil Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 240
Tablo 233. Hoca Halil Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 240
Tablo 234. Hoca Halil Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 241
Tablo 235. Hoca Halil Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 241
Tablo 236. Hoca Halil Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 242
Tablo 237. Hoca Halil Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 242
Tablo 238. Hristos Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 245
Tablo 239. Hristos Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 245
Tablo 240. Hristos Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 246
Tablo 241. Hristos Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 246
Tablo 242. Hristos Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 246
Tablo 243. Hristos Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 247
Tablo 244. Hristos Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 247
Tablo 245. Hristos Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 248
Tablo 246. İmaret Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 250

Tablo 247. İmaret Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 251
Tablo 248. İmaret Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 251
Tablo 249. İmaret Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 252
Tablo 250. İmaret Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 253
Tablo 251. İmaret Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 254
Tablo 252. İmaret Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 254
Tablo 253. İmaret Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları..... 255
Tablo 254. İskender Paşa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 259
Tablo 254. İskender Paşa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 259
Tablo 255. İskender Paşa Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 260
Tablo 257. İskender Paşa Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 261
Tablo 258. İskender Paşa Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 261
Tablo 259. İskender Paşa Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 262
Tablo 260. İskender Paşa Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları..... 263
Tablo 261. Kabak Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 265
Tablo 262. Kabak Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 266
Tablo 263. Kabak Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 266
Tablo 264. Kabak Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 267
Tablo 265. Kabak Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 267
Tablo 266. Kabak Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 268
Tablo 267. Kabak Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 268
Tablo 268. Kabak Meydanı Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları..... 269
Tablo 269. Kale-i Kule Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 272
Tablo 270. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 272
Tablo 271. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 273
Tablo 272. Kale-i Kule Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 273
Tablo 273. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 274
Tablo 274. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 274
Tablo 275. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 275
Tablo 276. Kale-i Kule Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları..... 275
Tablo 277. Kasım Paşa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 278

Tablo 278. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 278
Tablo 279. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 279
Tablo 280. Kasım Paşa Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 279
Tablo 281. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 280
Tablo 282. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 280
Tablo 283. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 281
Tablo 284. Kasım Paşa Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 281
Tablo 285. Kemerkaya Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 284
Tablo 286. Kemerkaya Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 284
Tablo 287. Kemerkaya Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 285
Tablo 288. Kemerkaya Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 285
Tablo 289. Kemerkaya Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 286
Tablo 290. Kemerkaya Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 286
Tablo 291. Kemerkaya Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 287
Tablo 292. Kemerkaya Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 288
Tablo 293. Ketancı Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 291
Tablo 294. Ketancı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 291
Tablo 295. Ketancı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 292
Tablo 296. Ketancı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 292
Tablo 297. Ketancı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 293
Tablo 298. Ketancı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 293
Tablo 299. Ketancı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 294
Tablo 300. Ketancı Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 294
Tablo 301. Kıssahan Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 296
Tablo 302. Kıssahan Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 296
Tablo 303. Kıssahan Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 297
Tablo 304. Kıssahan Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 297
Tablo 305. Kıssahan Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 297
Tablo 306. Kıssahan Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 298
Tablo 307. Kıssahan Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 298
Tablo 308. Kıssahan Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 299
Tablo 309. Kindinar Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 301

Tablo 310. Kindinar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 301
Tablo 311. Kindinar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 302
Tablo 312. Kindinar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 302
Tablo 313. Kindinar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 303
Tablo 314. Kindinar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 303
Tablo 315. Kindinar Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 304
Tablo 316. Kindinar Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 304
Tablo 317. Köhne Hamam Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 307
Tablo 318. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 307
Tablo 319. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 308
Tablo 320. Köhne Hamam Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 308
Tablo 321. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 309
Tablo 322. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 309
Tablo 323. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 310
Tablo 324. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 310
Tablo 325. Mağara Mescidi Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 313
Tablo 326. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 313
Tablo 327. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 314
Tablo 328. Mağara Mescidi Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 314
Tablo 329. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 314
Tablo 330. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 315
Tablo 331. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 315
Tablo 332. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 316
Tablo 333. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 318
Tablo 334. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 318
Tablo 335. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 319
Tablo 336. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 319

Tablo 337. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 320
Tablo 338. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 320
Tablo 339. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 321
Tablo 340. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 321
Tablo 341. Molla Siyah Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 324
Tablo 342. Molla Siyah Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 324
Tablo 343. Molla Siyah Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 325
Tablo 344. Molla Siyah Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 325
Tablo 345. Molla Siyah Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 326
Tablo 346. Molla Siyah Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 326
Tablo 347. Molla Siyah Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 327
Tablo 348. Molla Siyah Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 327
Tablo 349. Muhyiddin Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 330
Tablo 350. Muhyiddin Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 330
Tablo 351. Muhyiddin Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 331
Tablo 352. Muhyiddin Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 331
Tablo 353. Muhyiddin Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 332
Tablo 354. Muhyiddin Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 332
Tablo 355. Muhyiddin Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 333
Tablo 356. Muhyiddin Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 333
Tablo 357. Mumhaneönü Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 336
Tablo 358. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 336
Tablo 359. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 337
Tablo 360. Mumhaneönü Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri..... 337
Tablo 361. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 338
Tablo 362. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 338
Tablo 363. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları..... 339
Tablo 364. Ortahisar Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 341
Tablo 365. Ortahisar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 341
Tablo 366. Ortahisar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 342

Tablo 367. Ortahisar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 342
Tablo 368. Ortahisar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 343
Tablo 369. Ortahisar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 343
Tablo 370. Ortahisar Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 344
Tablo 371. Ortahisar Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 344
Tablo 372. Saçlı Hoca Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 347
Tablo 373. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 347
Tablo 374. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 348
Tablo 375. Saçlı Hoca Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 348
Tablo 376. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 349
Tablo 377. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 349
Tablo 378. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 350
Tablo 379. Saçlı Hoca Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 350
Tablo 380. Saray Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 353
Tablo 381. Saray Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 353
Tablo 382. Saray Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 354
Tablo 383. Saray Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 354
Tablo 384. Saray Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 354
Tablo 385. Saray Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 355
Tablo 386. Saray Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 355
Tablo 387. Saray Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 356
Tablo 388. Saray-ı Atik Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 358
Tablo 389. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 358
Tablo 390. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 359
Tablo 391. Saray-ı Atik Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 359
Tablo 392. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 360
Tablo 393. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 360
Tablo 394. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 361
Tablo 395. Saray-ı Atik Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 361
Tablo 396. Sarmaşık Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 364
Tablo 397. Sarmaşık Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 364
Tablo 398. Sarmaşık Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 365

Tablo 399. Sarmaşık Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 365
Tablo 400. Sarmaşık Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 365
Tablo 401. Sarmaşık Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 366
Tablo 402. Sarmaşık Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 366
Tablo 403. Sarmaşık Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 367
Tablo 404. Sultan Abdullah Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 369
Tablo 405. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 369
Tablo 406. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 370
Tablo 407. Sultan Abdullah Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 370
Tablo 408. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 370
Tablo 409. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 371
Tablo 410. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 371
Tablo 411. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 372
Tablo 412. Şirin Hatun Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 374
Tablo 413. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 374
Tablo 414. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 375
Tablo 415. Şirin Hatun Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 375
Tablo 416. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 376
Tablo 417. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 376
Tablo 418. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 377
Tablo 419. Şirin Hatun Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 377
Tablo 420. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 380
Tablo 421. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 380
Tablo 422. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 381
Tablo 423. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 382
Tablo 424. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 382
Tablo 425. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 383
Tablo 426. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 384
Tablo 427. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları 385

Tablo 428. Urgancıyan Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 389
Tablo 429. Urgancıyan Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 389
Tablo 430. Urgancıyan Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 390
Tablo 431. Urgancıyan Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 390
Tablo 432. Urgancıyan Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 390
Tablo 433. Urgancıyan Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 391
Tablo 434. Urgancıyan Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 391
Tablo 435. Urgancıyan Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 392
Tablo 436. Valadis Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 394
Tablo 437. Valadis Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları..... 394
Tablo 438. Valadis Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri..... 394
Tablo 439. Valadis Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri..... 395
Tablo 440. Valadis Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 395
Tablo 441. Valadis Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 396
Tablo 442. Valadis Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 396
Tablo 443. Valadis Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 397
Tablo 444. Van Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 399
Tablo 445. Van Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 399
Tablo 446. Van Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 400
Tablo 447. Van Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 400
Tablo 448. Van Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 400
Tablo 449. Van Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 401
Tablo 450. Van Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 401
Tablo 451. Van Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 402
Tablo 452. Vazmolika Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri..... 404
Tablo 453. Vazmolika Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 404
Tablo 454. Vazmolika Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 405
Tablo 455. Vazmolika Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 405
Tablo 456. Vazmolika Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı..... 406
Tablo 457. Vazmolika Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri..... 406
Tablo 458. Vazmolika Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri..... 407
Tablo 459. Vazmolika Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 407

Tablo 460. Yeni Cuma Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 410
Tablo 461. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 410
Tablo 462. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 411
Tablo 463. Yeni Cuma Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 411
Tablo 464. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 412
Tablo 465. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 412
Tablo 466. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 413
Tablo 467. Yeni Cuma Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 413
Tablo 468. Zağraf Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 417
Tablo 469. Zağraf Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları 417
Tablo 470. Zağraf Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri 418
Tablo 471. Zağraf Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri 418
Tablo 472. Zağraf Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı 418
Tablo 473. Zağraf Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri 419
Tablo 474. Zağraf Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri 419
Tablo 475. Zağraf Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 420
Tablo 476. Zeytinlik Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri 422
Tablo 483. Zeytinlik Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları 422
Tablo 484. Bu çalışma kapsamında taranan kayıtların mülk türlerine göre sayıları 424
Tablo 485. Mülk türlerinin mahallelere göre dağılımı 425
Tablo 486. Mülk türlerinin Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylere göre dağılımı 428
Tablo 487. Mülk türleri ortalama fiyatları ve mahallelere göre dağılımı 432
Tablo 488. Mülk türleri ortalama fiyatları ve nahiye ve köylere göre dağılımı 434
Tablo 489. Mülk satıcı-alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve mahallelere göre dağılımı 437
Tablo 490. Mülk Satıcı-Alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve nahiye ve köylere göre dağılımı 439
Tablo 491. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayıları 441
Tablo 492. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının mahallelere göre dağılımı 443
Tablo 493. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının nahiye ve köylere göre dağılımı 446
Tablo 494. Yol dışındaki komşuluklar ve mahallelere göre dağılımı 449
Tablo 495. Yol dışındaki komşuluklar ve Nahiye ve Köylere göre dağılımı 450

Tablo 496. Taranan tüm sicillerdeki Mülkün kayıtlarında geçen bitki çeşitliliği 451
Tablo 497. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Mahallelere Göre Dağılımı..... 455
Tablo 498. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Nahiye ve Köylere Göre Dağılımı 456
Tablo 499. Konutların Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığının Mahallelere Göre Dağılımı 459
Tablo 500. Konutların avlu, bahçe ve diğer arazi varlığının nahiye ve köylere göre dağılımı 461
Tablo 501. Konut Açık Alanlarındaki Müştemilat Yapılarının Mahallelere Göre Dağılımı 465
Tablo 502. Konut açık alanlarındaki müştemilat yapılarının nahiye ve köylere göre dağılımı 466
Tablo 503. Konutların Yapısal Özellikleri ve Mahallelere Göre Dağılımı 469
Tablo 504. Konutların Yapısal Özellikleri ve Mahallelere Göre Dağılımı 470

SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör, Editörler
TDVİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TŞS	: Trabzon Şer'iyye sicilleri
Yay.	: Yayınevi, Yayınları
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan
Vol.	: Volume (Cilt)

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Peyzaj Mimarlığı ve Tarih disiplinleri birlikte anıldığında daha çok belli tipolojilerle ya da kriterlerle açıklanan bahçe sanatları üzerine yoğunlaşan Peyzaj Sanat tarihi[1] çalışmalarının/bahçe kalıplarının akla gelmesi bir soruna işaret eder. Bu çalışmalar birçok disiplinde olması gerektiği gibi önemli görülen anıtsal yapılardan başlamış ancak yakın geçmişte yapılan çalışmalarda konuyu zenginleştirmekten ziyade, kolayca anlaşılabilir belli özelliklerle sınırlı "Türk bahçesi" arayışıyla, öncül çalışmaların derlendiği, belli sınırlarda gezinen bir anlayışa dönüşmüştür.[2]

Bir başka sorun veya eksiklik olarak görülebilecek konu ise anıtsal olmayan, kıyıda köşede kalmış taşraya özgü, saray bahçesi dışında Osmanlı kentinin bir parçası olan kentsel peyzaj oluşumlarının eksiği hususundadır. Mimarlık tarihi çalışmalarının tarihsel süreçteki gelişimine benzer şekilde peyzaj mimarlığı tarihi çalışmaları için de öncelikli konu anıtsal olan düzenlenmiş, planlı alanlar olmuştur. Mimarlık tarihi zamanla bu durumun eleştirisini yaparak taşra mimarlığı ve bu konuda bilgi verebilecek arşiv kaynaklarına yönelmiştir.[3] Peyzaj mimarlığı nispeten genç bir disiplin olması sebebiyle de bu konudaki çalışmaların eksikliği yeni yeni görülmektedir. Peyzaj mimarlığı disiplininden araştırmacıların, arşiv belgelerini de kullanarak yaptıkları tez çalışmaları bulunmaktadır.[4] Ancak bu çalışmalarda

---

[1] Peyzaj sanat tarihi, ülkemizde peyzaj mimarlığı eğitiminin verilmeye başlandığı zamanlardan günümüze içeriği farklı kültürlerin bahçe stillerini, bahçe sanatı bağlamında düzenleniş felsefelerini, kullanılan bitki türlerini, yapı malzemelerini, mimari öğelerin anlatıldığı içeriğe sahiptir. Bu konuda bkz. Günel Akdoğan (1974), "Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi" isimli kitabı, uzun yıllardır peyzaj mimarlığı bölümlerinde okutulan temel kitaplardandır. Günümüzde yeni yeni birkaç bölümde Peyzaj Mimarlığı Tarihi ismiyle ders verilmektedir. Temelde gerekli olan "Bahçe sanatı" eğitimi üzerine diğer disiplinlerle ilişkisi şeklinde planlamıştır.

[2] Türk bahçesi denildiğinde ilk akla gelen eser Sedad Hakkı Eldem'in (1976), "Türk Bahçeleri" isimli çalışmasıdır. Çalışma, mevcut bahçeleri, mesire alanlarını, saray, yalı ve köşk bahçelerine farklı ölçeklerde bahçelerin plan tipleri, mimari yapı elemanları, bitkileri, yapı malzemelerini ve kullanılışlarının tespitini sunar. Burada üzerinde durulmak istenilen, alanında çok önemli bir belgeleme niteliğinde olan bu kaynak ve içeriğine konu olan bahçelerden ziyade günümüzde anıtsal olmayan bahçeler için de buradaki özelliklerin somutluğunu bekleyen kolaycı bir anlayışın eleştirisi

[3] Bu konuda örnek olan çalışmalar için bkz. Uğur Tanyeli (1986), "Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci (11-15. yüzyıl).", Suraiya Faroqhi (1987) "17. yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler".

[4] Emine Çoban (2020), "1546 ve 1600 tarihli İstanbul vakıfları tahrir defterlerine göre İstanbul'da yeşil alanlar", Muhammed Ali Başaran (2022), "İstanbul-Göksu ve çevresinin tarihi coğrafyası ve mekânsal değişimi (1394-1877)", bahsedilen bu araştırmaların peyzaj mimarlığı lisans diploması sahibi araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Ancak danışmanlıklarını mimarlık tarihi ve tarih disiplininden gelen araştırmacıların yapılmış olması, peyzaj mimarlığı disiplininin bu konuda bir eksikliği olduğunu göstermektedir.

Peyzaj Mimarlığı tarihi üst başlığını ifade eden veya bu kapsamda yapıldığı söyleyen çalışma bulunmamaktadır.

Tarih ve mekân disiplinler arası çalışmalara fazlaca konu olabilecek kadar çeşitlilik arz eder. Kent peyzajı ve kentlerin açık alanları yine benzer şekilde birçok uzmanlığın kesişiminde çalışmalara konu olmuştur. Öncül araştırmalardan itibaren sanat tarihi, minyatürler, saray bahçeleri ve yazma eserlerdeki bahçelerle ilgili konularda çalışmalar yapılmıştır.[5] Mekânı odağa alan bir başka çalışma alanı da "şehir tarihi"dir.[6] Mimarlık tarihi, kent tarihi, sanat tarihi, mesire alanları, saray, köşk bahçelerinden, park ve meydanlara buradan duvar resimlerine kadar farklı ölçeklerde kenti ve peyzajı konu edinmişlerdir.

Peyzaj mimarlığı disiplininin ana unsurlarından olan bitkilerin de yine farklı disiplinlerce tarih araştırmalarına konu edinildiği görülmektedir. Bu tez çalışması bağlamında da geçen Trabzon'da zeytin ve asma özelinde yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Topal (2015), Trabzon'da zeytinciliğin ve zeytinyağı üretiminin tarihçesi başlıklı makalesinde geçmişte, Trabzon halkının iktisadi hayatında önemli bir yer işgal ettiği anlaşılan, günümüzde ise unutulmaya yüz tutmuş zeytincilik, arşiv kaynakları ve yerelden sözlü tarih çalışması ile elde edilen bilgiler ışığında incelenmiştir (Topal, 2015). Zeytinin kısa tarihçesi, yetiştiği bölgeler, yetiştirme teknikleri ve zeytinyağı üretme usulleri başlıca konular olarak ele alınmıştır. Üzüm konusunda ise Yılmaz'ın (2017) çevirisi ile Trabzon'da bağcılığın önemi ve gerileyişi[7] başlıklı makale konuyu Trabzon'da bağcılık ve şarap üretimi bağlamında ele almıştır. Clavijo'dan, Evliya Çelebi'den, Falmerayer'den ve diğer arşiv kaynaklarından yararlanarak Trabzon'da şarap üretiminin yanı sıra kokulu üzümün tarihine değinmektedir (Yılmaz, 2017).

Günümüzde Peyzaj mimarlığı tarihi alanında arşiv belgelerini baz alan bir çalışma yapıldığında, sadece eski kelimeler ve terminoloji ya da mevcut bir kalıntı olmayışı veya mevcut bir görsel plan/belge olmayışı gibi sorunlar bulunmuyor. Ayrıca bugünün peyzaj mimarlığı disiplininin estetiği daha ön planda tutan bakış açısı ile geçmişi kavramak için biçimselden sıyrılarak, anlamsalın yalınlığıyla temel ihtiyaç ve faydalı olanı ön planda tutan

---

[5] Sanat tarihi alanında konuyla ilgili yapılan bazı önemli çalışmalar için bkz. Nurhan Atasoy (2011)'un "Hasbahçe" isimli çalışması Osmanlı kültüründe bahçe ve çiçek konulu daha çok Osmanlı saray bahçeleri üzerinde durulmuştur. Eser minyatür, gravürleri ve arşiv belgelerini temel almaktadır. Seyit Ali Kahraman (2015) "Şükufename" Osmanlıda çiçek ve yetiştiriciliği hakkındaki tarihi yazmalardan oluşur.

[6] Mekânın tarihçiler tarafından geçmişten günümüze araştırmalara nasıl konu olduğu ve gelişim süreci için bkz. Yunus Uğur (2020), "Tarihçilikte "Mekânın Yeniden Keşfi": Osmanlı Şehir Çalışmaları İçin Öneriler".

[7] Makalenin orijinali, Xavier de Planhol, "Grandeur et Decadence du Vignoble de Trebizonde" Journal of the Economic and Social History of the Orient, 22 (1979), s. 314- 329.

anlayış dünyasına girmek gerekiyor. Bu sebepten bu çalışma "estetiğin tarihi"nden çok "işlev ve faydanın tarihi" kapsamında değerlendirilmelidir. Osmanlı için bu ayrımın sebebi kırılma dönemlerinden biri olan Batılılaşmanın, açık alanların kullanımına ve tasarımına etkisinin tartışıldığı birçok araştırma bulunmaktadır. Ancak Peyzaj Mimarlığı Tarihi başlığını da kullanarak konuya yaklaşan ilk çalışma Gürkaş'ın (2009), Bir Mimarlık Tarihi Alanı Olarak Türkiye'de Peyzaj Mimarlığı Tarihi ve Peyzaj Mimarlığı-Devlet İdeolojisi İlişkisi başlıklı makalesidir. Bu makale, Türkçe peyzaj mimarlığı tarihi üzerine yazılmış eserlerin genel bir değerlendirmesi olmakla birlikte, özelde peyzaj mimarisinin, Geç Osmanlı ve Erken Cumhuriyet dönemi bürokrasisinin gözünden nasıl göründüğü ve bu konuda üretilmiş bürokratik veya akademik metinler üzerinde yoğunlaşılmaktadır. Türkiye'deki yeşil alanların evrimi de Batı dünyasındakine benzer bir değişim gösterdiği ve geleneksel Osmanlı dünyasında işe yararlılığı ön plana alan bir kullanım varken, Batılılaşmanın etkisiyle XVIII. yüzyıldan başlayarak yeşil alanlar rekreasyon için de kullanılır olduğu, Osmanlı döneminde ise yeşil alan kentlerin ve toplumun modernleştirilmesi projesi kapsamında kent parklarına dönüştüğünden bahsedilir (Gürkaş, 2009).

Farklı düzeylerde ve derinliklerde Peyzaj Mimarlığının da konusu olan Osmanlı dönemi şehirlerinin açık alanlarını tarih disiplininin mutfağı olan arşiv belgeleri üzerinden okuyan çalışmalar sınırlıdır ve çoğunun bu meslek disiplininden gelenlerin dışındaki araştırmacıların konu edindiği çalışmalar olduğu dikkat çekicidir. Bunda Peyzaj Mimarlığı disiplinin kendine özgü terminolojisi ve kuramsal çerçevesi üzerine eğitim almış tarih araştırmacılarının söz konusu arşiv belgelerinin henüz ya da yeterince farkına varamamalarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.[8]

Arşiv belgeleri içerisinde yapısı ve içeriğiyle Peyzaj Mimarlığı tarihçilerine içinde barındırdıkları satış hüccetleri, tereke ve anlaşmazlık kayıtları ile önemli bir potansiyel barındıran Şer'iyye sicilleri, Osmanlı dönemi peyzaj tarihi araştırıcıları için son derece önemli bir kaynak grubunu oluşturur.[9] Kayıt tutma pratiği gereği belirli bir formatta sunduğu

[8] 2019 yılında gerçekleştirilen "Antik Çağlardan Günümüze Kent Alanı ve Peyzaj Kültürü Sempozyumu" bildiri kitabı incelendiğinde, kitaba konu araştırmalarda peyzaj mimarlığı disiplininden araştırmacıların azlığı, tarih disiplini ve belgeleri kullanma anlamında eksikliği ortaya koyan eserlerden biridir. Milli saraylar sempozyumu bildirileri kitabında yine benzer şekilde araştırmaların derine inmediği yeni belgelere kaynaklara dayanmadığı bildiriler bulunmaktadır.

[9] Şer'iye sicillerinin potansiyelini gösteren ilk çalışma Halil İnalcık (1943**)** "Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak". Şer'iyye sicillerinin konut ve özellikleriyle ilgili verdiği bilgiler hakkında değerini ortaya koyan Suraiya Faroqhi, "Orta Halli Osmanlılar: 17. yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler" başlıklı çalışması. Trabzon şer'iyye sicillerinin potansiyelini gösteren çalışmalar için bknz. Açık ve Tuluk

muhtelif bilgiler, özellikle şehirlerin açık alanlarına ilişkin önemli bilgiler barındırırlar. Mahalle adı, mülk türü (ev, bahçe, arsa, dükkân vb.), mülkün çevre yollarla ilişkisi gibi şehir ölçeğinde bilgiler yanında, ağaç-bitki varlığı ve türleri, avlu, çardak, kuyu vb. gibi konutla ilişkili peyzaj unsurları hakkında bilgiler de bu belgelerde kayıt altına alınmıştır. Ayrıca mülklerin gayrimenkul değerlerine ve sahiplerinin profillerine ilişkin veriler de bu belge grubu içerisinde yer alabilmektedir.

Trabzon bağlamında şer'iyye sicillerini odağa alan farklı disiplinler altında çalışmalar yapılmıştır.[10] Şer'iyye sicilleri öncelikle tarihçiler için sosyal ve ekonomik hayatı araştırmak amacıyla kullanılmıştır. Zamanla mülk satışlarının barındırdığı bilgilerin üzerinde daha çok durulmuştur. Günümüze yaklaştıkça hukuktan mimarlığa daha detaylı araştırmalara kaynak olmuştur.

Kent peyzajını ortaya koyabilmek için, bir anlamda mekânın kentsel karşılığı olan mahalleleri (Sicil kayıt pratiği gereği konum olarak verilen mahalle bilgisi bağlamında) tespit etmek gerekir. Trabzon mahallerinin hangileri olduğu, fetihten sonraki nüfusları vb.[11] tarihçiler tarafından araştırmalara konu olmuştur. Trabzon mahallelerin konumları ve geçmişten günümüze arşiv belgelerine göre varlığını sürdürenler ile yeni eklenenlerin tespiti mimarlık tarihi çalışmalarına konu olmuştur.[12] Yine Fetihten günümüze Trabzon mahalleleri hakkında önceki çalışmalarda eksik olduğu düşünülen, bazı tespitlerde bulunan araştırmalar yapılmıştır.[13] Ancak bu çalışmalarda mahaller odağında kentsel peyzajı ortaya koyacak verileri barındıran araştırmalar bulunmamaktadır.

Bu çalışmada ilerleyen başlıklarda literatür değerlendirmesi ve tarihi arka plana değindikten sonra söz konusu belge grubu üzerinden elde edilen verilerin çeşitliliği sayesinde imkân sağladığı analizler ve görselleştirmeler ortaya konulmuştur. Konut ölçeğinden, Trabzon'da kent peyzajı ölçeğine kadar açık alanlar ve bitki türleri üzerine değerlendirmeler yapılmaktadır.

(2009) "Osmanlı mimarlığının Metinsel Dili: Mimarlık Tarihi Yazınında Şer'iyye Sicillerinin Yeri". Mülk satış tezleri de eklenebilir.

[10] Ronald Jennings (1990) "The Society and Economy of Maçuka in the Ottoman Judicial Registers of Trabzon, 1560-1640" başlıklı çalışmasında şer'iyye sicillerini kullanarak Maçka ve köylerinde yapılan mülk satış belgelerinden yararlanarak satışa konu tarım alanlarını, çeşitliliği bir anlamda tarımsal peyzajı yansıtmaktadır.

[11] Bkz. Hanefi Bostan'ın (2002), "15.-16. yüzyıllarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat" isimli kitabı örnek olarak gösterilebilir.

[12] Fulya Ü. Demirkaya'nın (2014), "Toplumsal Dinamikler Bağlamında Trabzon Kent Dokusunun Dönüşümü" başlıklı doktora tez çalışması örnek olarak gösterilebilir.

[13] Turan Açık'ın (2017) "Fetihten 19. Yüzyıla Kadar Trabzon Şehri'nin Mahalleleri" başlıklı makalesi örnek olarak gösterilebilir.

1.2. Amaç

Çalışmanın amacı, 17.-18. Yüzyıllarda Osmanlı Konut açık alanlarının bileşenlerini, yakın çevre ilişkilerini ve kent peyzajı ölçeğindeki durumunu yazılı ve görsel analizlerle ortaya koymaktır. Bu bağlamda çalışma kapsamında, Şer'iyye sicillerinden faydalanılarak, bu belgelerde geçen mülk tanımları yoluyla, mülk türü (ev, bahçe, arsa, dükkân vb.), mülkün komşuluk ilişkiler, ağaç-bitki varlığı ve türleri, açık mekân peyzaj unsurları (avlu, çardak, kuyu vb.) kantitatif analizlerle ortaya konulması ve bu doğrultuda değerlendirmeler sonucu haritalaştırılması, dolayısıyla 17.-18. Yüzyıl konut açık alanlarının ve Trabzon kent peyzajı ölçeğinde ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bir başka ifadeyle,

- Şer'iyye sicillerinde konut ve açık alanlarına dair tüm parametreler için istatistikler oluşturmak,
- 17.-18. yüzyıl Trabzon kenti fiziksel yapısını ve konut bileşenlerini irdelemek
- 17.-18. yüzyıl Trabzon konutlarının mahallelere göre kullanıcı profilleri (dini aidiyet) ve kullanım pratiğini sorgulamak
- Konut yakın çevresi ile ilişkileri, sokakla olan ilişkisini: kamusal- özel mekân ayrımını araştırmak,
- Mülklerin Komşuluk ilişkilerinin ortaya konulması,
- Konutlarda bahçe, avlu, bitki varlığının mahallelere göre değişimini irdelemek ve bu durumun konutun değerine etkisini
- Mülk türlerine göre Kent dokusunun yoğunluğunu (kentsel doluluklar boşluklar) araştırmak.

Bu çerçevede söz konusu çalışma üst ölçekte şehrin kent peyzajını daha özelde ise konut açık alanlarını anlamlandırmak bağlamında şu sorulara cevap vermesi amaçlanmaktadır:

- Şer'iyye sicillerini temele alan bir araştırmada arşiv temelli bilgilerin peyzaj mimarlığı bağlamında sunacağı imkanları sınırları nelerdir?
- Şer'iyye sicillerinin sağladığı kent peyzajı ve konut açık alanlarına dair terminolojinin zenginliği ne seviyededir? Muğlaklıklar nasıl veya ne kadar anlamlandırılabilir?
- Trabzon mahalleleri ve konumları 17. ve 18.yüzyıllarda nasıldı? (Daha önce yapılan çalışmalar var ancak eksik olan mahalleler bulunuyor).

- Hangi mahalleler daha yoğun kent dokusuna sahiptir. Trabzon kentsel peyzajında dokunun yoğunluğunu etkileyen faktörler nelerdir?
- Konut ve diğer mülklerin çevreleri mahallere göre nasıl değişmektedir? Komşu mülk türü mahalleler göre nasıl değişmektedir.
- Bahçeli ve avlulu mülklerin kent peyzajı içindeki dağılımı yoğunluğu nasıldır?
- Mahallelere göre mülk satış ücretlerinde farklılık var mıdır? Sebepleri neler olabilir?
- Mülk türlerinin mahallelere göre dağılımları nasıldır? Sebepleri nelerdir?
- Mahallelere göre müslim- gayrimüslim nüfus yoğunluğu nasıldır?
- Dini aidiyetle konut açık alanları arasında ilişki var mıdır?
- Konut açık alanlarında yer alan yapılar nelerdir?
- Konut bahçelerinde hangi bitki türleri yer almaktadır? Bitki türlerinin daha az ya da daha çok kayda girme sebepleri neler olabilir?
- Bitki türlerinin kullanım sebepleri üzerine değerlendirme yapılabilir mi?
- Bitkilerin kentsel ve kırsalda kullanımları arasında karşılaştırma yapılabilir mi? Türleri ve miktarları değişiklik göstermesinde bu ayrımın rolü var mıdır?

1.3. Kapsam

Bu tezin konusu 17-18. Yüzyıl Osmanlı Trabzon'unda konut açık alanlarıdır. Bu çalışmada her ne kadar 17-18. Yüzyıllara ait sicil kayıtları kullanılmakla birlikte 16. ve 19. yüzyıllar arasında dönemler arası geçiş, kayıt pratiği ve veri imkânı bakımından nasıl değişiklikler olduğu üzerinde de durulmuştur.

Çalışma alanı, Osmanlının bir taşra şehri olan Trabzon olması sebebiyle belge çeşitliliği ve sayısı açısından payitahtla karşılaştırıldığında göreceli olarak sınırlı bir veriye sahip olsa da bu çalışma bağlamında anlamlı sonuçlar elde edebilmek için yeterli bir belge çeşitliliği ve sayısını bünyesinde barındırmaktadır.

Ana kaynak grubu olan şer'iyye sicilleri dışında kullanılabilecek belgeler seyahatnameler, gravürler, haritalardır.[14] Çalışma alanı sınırları kayıtlarda geçen 17.-18.yüzyıllardaki tüm mahalleri ve yeterli veri barındıran bazı kazaları da içermektedir. Ancak hem kentsel peyzajı sorgulayabilmek için daha anlamlı sınırlar ifade eden mahalleler

[14] İstanbul için başka belge grupları bulunuyor, İstibdal kayıtları, tahrir kayıtları vb.

haritalarda sınırları belirlemek için temel alınmıştır. Bu doğrultusunda batıda Ayasofya mahallesi, güneyde Tekfur Çayırı, Kindinar ve Boztepe mahalleri ile doğuda Değirmendere mahallesiyle, kuzeyde Karadeniz'le sınır bölge çalışma alanımızın sınırlarını oluşturur. Mahalleler dışındaki konumlar olan kazalar, köyler vd. içinden anlamlı miktarda kayıt bulunanlar için yine değerlendirmeler yapılmıştır.

16. Yüzyıla ait sicil sayısının az olması[15] ve 19. Yüzyıla ait sicillerde mülk tanımlarının yetersizliği[16] ve dolayısıyla veri bakımından yeterli görülmemesi sebebiyle daha fazla veriyle değerlendirmeler yapılmasına imkân sunduğu için 17.-18. yüzyıl şer'iyye sicilleri içerisinde bulunan mülkle ilgili kayıtlar dikkate alınmıştır. Bu yüzyıl aralığının modern araştırmalar için de daha yaygın bir ilgiyi bünyesinde barındırması ve dolayısıyla daha fazla literatür birikimini oluşturması da karşılaştırma imkânı sunması nedeniyle bu çalışmanın da 17. ve 18. Yüzyılla sınırlandırılmasını gerekli kılmıştır. Ancak 17. ve 18.yüzyıllara ait farklı niteliklerdeki belgelerden, farklı niteliklerdeki araştırmacılar transkripsiyonunu yapması nedeniyle bir kısım eksiklikler ve okuma hataları içerebilmektedir. Okuma hatalarına rastlanılması durumunda özgün belgeye dönülerek tekrar okuma yapılmıştır.

Transkripsiyonu yapılan bu çalışmaların toplam sayısı 16 adettir. 5 adedi 17.yüzyıla, 11 adedi 18.yüzyıla aittir. İçerdikleri kayıt sayıları farklı olması sebebiyle aynı sayıda defter seçilmemiştir. 17.yüzyıla ait 5 sicil defteri toplam 4167 adet kayıt içerirken, 18.yüzyıla ait 11 sicil defteri toplam 4598 adet kayıt içerir. Toplam kayıt sayıları yaklaşık benzer olmasına rağmen mülk tanımlarıyla ilgili bilgi içeren kayıt sayıları 17.yüzyıl için 677 adet, 18.yüzyıl için 332 adettir. 17.yüzyıla ait sicil defterlerinde yer alan kayıtlar nispeten daha fazla bilgi içermesi sebebiyle tamamı kullanılarak olabildiğince dönemin konut açık alanlarını, bitkisel /yapısal öğelerini ve kent peyzajını yansıtması amaçlanmıştır. 18.yüzyıllara ait mülk tanımı içeren kayıt sayıları, bir önceki yüzyıl kadar olmamasına rağmen yine anlamlı değerlendirmeler yapılabilecek sayıda olması, hem toplam veri miktarını artırıp çeşitlendirmek hem de yüzyıllar arasında değişikliklerin ortaya konulması, karşılaştırmaların yapılabilmesi amacıyla çalışmamızda kullanılmıştır.

---

[15] 16.yüzyıla ait sicillerden transkripsiyonu yapılmış 2 adet defter bulunmaktadır. Değerlendirilebilecek kayıt sayısı az olduğu için 16. Yüzyıl kapsama alınmamıştır.

[16] 19.yüzyıl için transkripsiyonu yapılan çalışmalarda genellikle nikah kayıtları, askeri faaliyetlerin kayıtları çoğunlukla yer almakta, mülk tanımı içeren kayıt sayısı önceki yüzyıllarla karşılaştırılamayacak kadar azdır.

Şer'iyye sicillerinin barındırdıkları mülk tanımlarının yapısı itibariyle bir kayıt tutma pratiği vardır. Kayıtlarda mahalle adı, mülk türü (ev, bahçe, arsa, dükkân vb.), mülkün çevre yollarla ilişkisi gibi şehir ölçeğinde bilgiler yanında, ağaç-bitki varlığı ve türleri, avlu, çardak, kuyu vb. gibi konutla ilişkili peyzaj unsurları hakkında bilgiler yer alır. Ancak her zaman bu bilgilerin tamamı yer almaz. Bazen sadece sınırları bilinen bir mülkün satışı şeklinde kısaca kayda geçilir.[17]

Belgelerin içerdiği bilgiler dolayısıyla konut özellikleri verilere/istatistiklere dönüştürülmüştür. Ancak daha çok konut açık alanları, bahçeleri, konut çevrelerindeki yapısal ve bitkisel öğeler ve kent peyzajında bunların karşılığı mekânsal sınırları çizmektedir.

1.4. Yöntem

Önemli bir kıyı kenti olan Trabzon'un yaklaşık iki yüz yıllık zaman dilimini inceleyen bu araştırmada; siyasi tarihin yanında, kültürel, sosyal ve iktisadi yapı hakkında bilgi sunan "şer'iyye sicilleri", konutların ve konut açık alanlarının özelliklerini, bitkisel ve yapısal öğelerini, bu öğelerin niteliğini ve bunların oluşturduğu bütünde 17. ve 18. yüzyıllar Trabzon kent peyzajı hakkında tespitler yapabilmek için, birincil kaynak olarak kullanılmıştır.

Önemli yazılı bir belge niteliğindeki şer'iyye sicillerinden Trabzon'a ait olan defterlerden tez çalışmaları kapsamında transkripsiyonu yapılan çalışmalar edinilmiştir. Bu çalışmalarda yer alan siciller taranarak ilk okuması yapılmıştır. Seçilen sicillerin okunabilmesi için terminolojik açıdan kavramaların en doğru anlamını bulabilmek adına farklı sözlüklerle ve konut çalışmalarıyla karşılaştırmalı okumalar, doğrulamalar yapılmıştır.[18] İlk okuması yapıldıktan sonra sicillerden ne tür veriler elde edinilebileceği ve bunların nasıl değerlendirilebileceği konusunda örnek bir "öncü araştırma" yapılmıştır.

Bu araştırma yöntemi hazırlanırken daha evvel yapılan örnek olabilecek çalışmalardan da yararlanılmıştır.[19] Ancak peyzaj mimarlığı ve açık alanlar konusunda şer'iyye sicilleri üzerinden yapılan çok detaylı bir araştırma[20] bulunmadığı için diğer araştırmalardan farklı hangi noktalara değinilebileceği üzerinde daha çok durularak bu yöntem geliştirilmiştir.

---

[17] Bkz. 2.1.1. Kayıt Pratiği, başlığı altında detaylı anlatılmaktadır.
[18] Terminolojinin kullanımı hakkında Bkz. 2.1.1. Kayıt Pratiği.
[19] Bkz. 1.5. Konuya ilişkin literatür s.46
[20] Bkz. 1.5. Konuya ilişkin literatür s.46

Öncü araştırma ve diğer disiplinlerden yapılan bazı çalışmalardan şer'iye sicillerinde geçen bilgilerin kantitatif analizlerde kullanılabileceği anlaşılmıştır.[21] Bu doğrultuda bilgilerin veriye dönüştürülebileceği tarama tabloları oluşturulmuştur. Tablolar oluşturulurken başka disiplinlerde yapılan araştırmaların peyzaj mimarlığı disiplini bağlamında detaylandırılması, farklı olarak üzerinde daha fazla durulabilecek açık alanların çeşitliliği (Zeytinlik, fındıklık, orman, çayır, bozyerler, bahçe, vs.), bitki türleri, komşulukların doğal veya kültürel olma durumları üzerinde daha fazla durulmuştur. Böylece Konut ölçeğinden kent peyzajı ölçeğine tüm bilgiler değerlendirilerek daha fazla veri toplanabilmiştir.

Tek başına sicil belgelerinin sunmadığı bilgiler noktasında seyahatnameler, görsel kaynaklar (harita, fotoğraf, gravür) ve diğer arşiv belgelerini kullanan çalışmalardan da yararlanılmıştır.

Genel olarak Şer'iyye sicilleri, Konum (Şehir ve Mahalle/Köy bilgileri), Satıcı/Alıcı bilgileri (Adı, dini, unvanı/mesleği), Kayıt konusu ve tarihi, Davada hazır bulunanlar (Şahit, Vekil isimleri/unvanları), Komşuluklar/sokaklar (menzil, dükkan, bahçe, cami, kilise, arsa, orman, ırmak..), Satışa konu mülkün tanımı (Mülkün tanımında geçen kavramlar Oda, Sofa, Havlu, Çardak, Ahır, Samanlık, Fırın, Kiler, Atölye, Mutfak, Mahzen, Karhane, Şırahane,), Mülkün türü (Menzil, Ev, Bahçe, Dükkan, Arsa vs.), Mülk ev ise kat sayısı (Tahtani/Fevkani, Ulvi/Sufli), Satış ücreti bilgilerini içerir.

Bu bilgilere istinaden aşağıdaki başlıklardan oluşan tablolar hazırlanmıştır. Tek bir tablo şeklinde hazırlansa da içeriği bakımından genel anlamda beş kısımdan oluştuğu söylenebilir. Bu kısımlar kendi içerisinde veri çeşitliliğine göre mümkün olduğunca detaylandırılmıştır (Şekil 1).

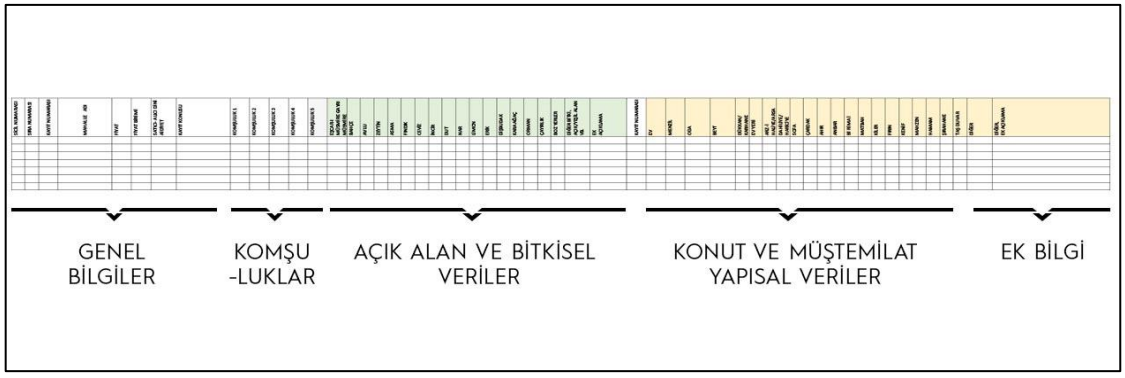

Şekil 1. Tarama Tabloları ve İçerdiği Bilgilere Göre Düzeni

[21] Bkz. 1.5. Konuya ilişkin literatür s.46

Tabloların ilk kısmında genel bilgiler bulunur. Bu bilgiler sicil numarası, kayıt numarası, mahalle adı, fiyat, fiyat birimi, satıcı/alıcı dini aidiyeti, kayıt konusu bilgilerini içerir. Bu bilgilerin yanında davaya veya satışa konu olan mülkün komşuları hakkında kaydedilen bilgilerin yer aldığı *komşuluk* bilgileri kısmı bulunur (Şekil 2).

SİCİL NUMARASI	SIRA NUMARASI	KAYIT NUMARASI	MAHALLE ADI	FİYAT	FİYAT BİRİMİ	SATICI- ALICI DİNİ AİDİYET	KAYIT KONUSU	KOMŞULUK 1	KOMŞULUK 2	KOMŞULUK 3	KOMŞULUK 4	KOMŞULUK 5

Şekil 2. Tarama tablosu genel bilgiler ve komşuluk bilgileri kısmı

Tablonun devamında üçüncü kısım olarak ifade edebileceğimiz sütunlarda açık alanlarla ilgili daha detaylı bilgiler elde etmemizi sağlayacak şekilde, meyveli/meyvesiz ağaç bulunma durumu, bahçe/avlu varlığı, bitki türleri (zeytin, asma, fındık, ceviz, incir, vd.), açık alan türleri (orman, bayırlık, bozyerler, vb.) ve başka terminolojik katkı sunabilecek bilgiler ek açıklama kısmında yer almaktadır. Örneğin; asmanın, asmalı ağaç şeklinde geçmesi, asmalı karaağaç şeklinde geçmesi ya da zeytinin adet olarak veya zeytinlik olarak geçmesi gibi bilgilerin çeşitliliğinin anlatılabilmesini amaçlamaktadır (Şekil 3).

EŞCAR-I MÜSMİRE GAYRI MÜSMİRE	BAHÇE	AVLU	ZEYTİN	ASMA	FINDIK	CEVİZ	İNCİR	DUT	NAR	LİMON	ERİK	DİŞBUDAK	KARAAĞAÇ	ORMAN	ÇAYIRLIK	BOZ YERLER	DİĞER BİTKİ, AÇIK/YEŞİL ALAN VB.	EK AÇIKLAMA

Şekil 3. Tarama tablosu açık alan ve bitkisel veriler başlıkları

Dördüncü kısımda daha çok konut ve çevresini oluşturan konutun yapısal öğeleri yer almaktadır. Konutun kayıtlarda geçerken kullanılan terminoloji (ev, mülk, oda, beyt), konut ve çevresinin yapısal bileşenleri (sofa, çardak, ahır, anbar, kuyu, matbah, kiler, fırın, kenif, mahzen, hamam, duvarlar) bilgileri yer almaktadır. Böylece konut çevresinin açık mekân kullanım pratiği hakkında daha fazla bilgi sahibi olunacaktır (Şekil 4).

EV	MENZİL	ODA	BEYT	DÜKKAN/ KARHANE	EV YERİ	ARZ-i HALİYE/ARSA	DAHİLİYE/ HARİCİYE	SOFA	ÇARDAK	AHIR	ANBAR	Bİ Rİ MAİ	MATBAH	KİLER	FIRIN	KENİF	MAHZEN	HAMAM	ŞIRAHANE	TAŞ DUVAR	DİĞER

Şekil 4. Tarama tablosu konut ve müştemilat bilgileri başlıkları

Tablolarının beşinci kısmında sicil kaydının mülkü tanımlayan bölümünün önemli bir kısmının ve önemli bir yapı ya da yer adına atıf verilen konum bilgisi ifade edebilecek bilgilerin yer aldığı kısım bulunur (Şekil 5).

DİĞER, EK AÇIKLAMA	DİĞER, KONUMSAL BİLGİLER

Şekil 5. Tarama tablosu ek diğer bilgiler ve ek konum bilgileri başlıkları

Oluşturulan bu tablolar Excel programında kantitatif analizlerin yapılmasında kullanılmıştır. Daha sonra ArcGIS programında haritalara veri tabanı (öznitelik tabloları) oluşturulabilmesi amacıyla, sorgulanacak başlıklar için mahallere göre verilerin toplandığı "ikinci aşama" tablolar hazırlanmıştır. Sicillerdeki verileri mahallelere göre sınıflandırmak verilerin mekânsal olarak girişini mümkün kılmaktadır.

Hazırlanan verilerin kullanılabilmesi için mahalle konumlarının bulunması gerekmektedir. Bu noktada mahallerin listesi ve konumları hakkında yapılan çalışmalardan da faydalanılmıştır. Demirkaya'nın (2014) çalışması Trabzon mahalleleri ve konumları için önemli bir başlangıç altlığı oluşturmuştur. Mahalle konumlarının sayısal olarak bulunması gerektiğinde (ArcGIS diliyle nokta verisi) önceki çalışmalar referans alınarak başlanılmış. Mahalle konumu bilgisi, geçmişten günümüze bilinenler yanında surlar, cami, kilise, hanlar gibi kültürel yapılar sayesinde tespit edilenler, topoğrafya sayesinde bilinenler kıyı, kayalık vb. bilgiler, referans çalışma ile karşılaştırılarak Google Haritalar programında yaklaşık XY koordinat bilgileri çıkarılmıştır.

Bu verilerle oluşturulacak haritalar için, altlık olarak günümüz parsel izlerinin, dolgu alanlarının olmadığı topoğrafyanın daha net okunabileceği kıyı çizgisi 1926 haritası ile

oluşturulan arazi eğrilerin olduğu bir altlık uygun görülmüştür.[22] Bu haritaya elde edilen XY koordinatları doğrultusunda mahalle konumları işaretlenmiştir (Şekil 6).

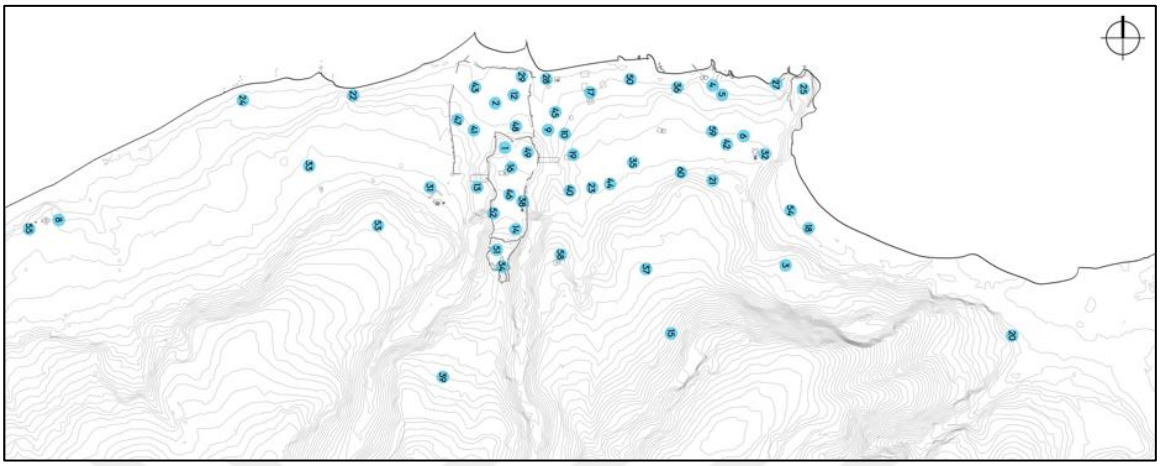

Şekil 6. Trabzon'un Topografik Haritası

Mahalle konumlarına mülk türü, ağaç-bitki varlığı ve türleri, avlu, çardak, kuyu vb. gibi konutla ilişkili peyzaj unsurları Excel'den ArcGIS programına mahalle konumlarına girilmiştir. En sonunda tüm bu veriler kullanılarak tez kapsamında hazırlanan haritaların daha okunabilir, anlaşılabilir olması adına Photoshop programı vasıtasıyla haritalar tekrar düzenlenmiştir.

Bu tez çalışması kapsamında hazırlanan ArcGIS programı ile konumlandırılan haritalar ve veri tabanı açık erişime açılabilecek, farklı kriterler açısından sorgulanabilecek, daha fazla belgenin transkripsiyonu yapıldıkça güncellenebilecektir. Dolayısıyla bu çalışma tez ile sınırlı kalmayarak devamında gelişmeye açık bir veri tabanı mantılığı kurularak sürdürülmüştür.

Sonuçta haritaların hazırlanmasında kullanılan bu veriler ayını zamanda grafiklerin hazırlanmasında ve yorumlanarak metne dökülmesinde kullanılmıştır. Çıkan değerlendirmeler görsel malzemelerle ve diğer yazılı kaynaklarla desteklenerek açıklanmaya çalışılmıştır (Şekil 7).

[22] Altlık harita, Demirkaya'nın (2018) çalışması için hazırladığı topoğrafya eğrileri düzenlenerek oluşturulmuştur.

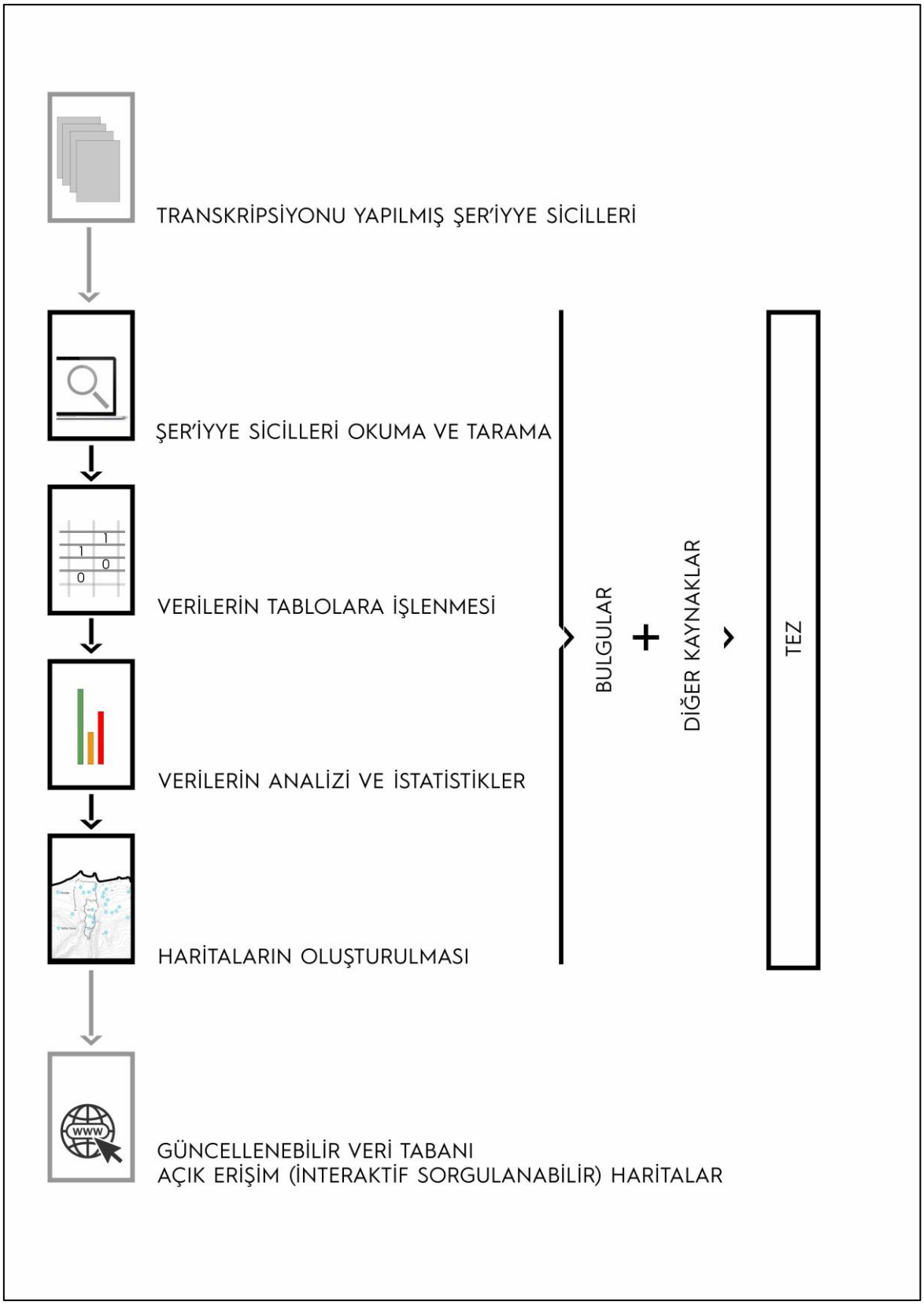

Şekil 7. Tez Süreci Şeması

1.5. Konuya İlişkin Literatür

Geniş Osmanlı coğrafyasında bulunan farklı tipolojilere sahip konutlara dair pek çok araştırmacının çeşitli dönem belgeleri üzerinden yaptıkları çalışmalar bulunmaktadır. Nelly Hanna'nın 1991 yılında, 17.- 18. yüzyıllar Kahire kenti konutları üzerine yaptığı çalışma Osmanlı belgeleri ve belgelerdeki verilerin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Fakat, Hanna'nın çalışmasında kullandığı konut örneklerinin ulaşılabilir olması, plan tipi ve çeşitli görsel malzemelerle doğrudan belgeleme imkânı sunması ile bu tez kapsamında yapılan çalışmadan kaynak malzeme potansiyeli olarak ayrışmaktadır (Özkaya, 2011).

Suraiya Faroqhi, ilk olarak 1987 yılında basılan kitabında "17. yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler" başlıklı araştırmasında, Şer'iyye sicillerinin içerdiği belgeler üzerinden Osmanlı evini araştırmış, Ankara ve Kayseri'deki mülk satışı kayıtlarından elde ettiği verileri istatistiksel olarak ortaya koymuştur. Evlerin mekanlarına göre oluşturduğu ev tiplerini, sahiplerini, fiyatlarını yarı açık mekanları hakkında bilgiler sunmuştur. Özellikle peyzaj unsurları hakkında da değerlendirmelerde bulunmuştur. Buna göre, Ankara ve Kayseri'de kayıtlı evlerin en az yüzde 62,9'u, en fazla 87,2 sinin en az bir avlusunun bulunduğundan bahsetmektedir. Ayrıca, veranda, çardak, su kuyusu gibi avluyla ilişkili ya da avluda bulunan diğer yapısal öğeleri belirtmiştir (Faroqhi, 2009).

Tanyeli (1996) yaptığı "Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun "Reel" tarihi: Bir Standart Saptama Denemesi" çalışmasında amacını, "Osmanlı konutunun morfolojisine kökenlerini sorgulayan "klasik" bir mimarlık tarihi bakışı yöneltmek değil, mülksüz marjinalden varlıklıya uzanan alanın barınma kültürü bağlamında panoramasını çizmek" şeklinde açıklamıştır. Burada, Aydınlığa kavuşturulması hedeflenen sorun olarak, 16. ve 17. Yüzyıllarda metropol diye nitelenebilecek boyuttaki iki Osmanlı kenti olan Edirne ve İstanbul'daki barınma standartlarını belirlemektedir. Başka bir deyişle, farklı toplumsal grupların hangi fiziksel nitelikteki konutlarda barındıkları sorgulanmıştır. Toplumun barınma bağlamında iki büyük grubu içeren katmanlaşmasından söz etmektedir. İlk grup mahalle yapısında bir organizasyon sınırları içinde yaşayan ve üst sınıfın dışında yer alan ailelerin oluşturduğu geniş kentli topluluğudur. İkinci grup sistem içinde "ötekiler" ya da "marjinaller" olarak tanımlanabilen bekarlardan oluşur. Söz konusu gruplar için yapılacak bir standart saptama denemesinin Osmanlı büyük kent konutunun "reel" tarihine bir giriş oluşturacağı da düşünülebilir. "Buradaki "reel" sıfatıysa, doğrudan doğruya uygulanan historiyografik yöntemle ilişkili bir tercihin sonucudur." diyerek saray ölçeği dışındaki

barınma kültürüne dikkat çekmektedir. Bir diğer önemli nokta eldeki belge varlığının genellikle kantitatif analizler yapmaya uygun olduğundan, sorun, olanaklar el verdiğince, istatistiki bir temellendirme içinde tanımlanmaya ve çözümlenmeyle bu çalışmayı gerçekleştirerek sonraki çalışmalara ilham verici olmuştur (Tanyeli, 1996).

Tanyeli, 1999 yılında yayımlanan "Başlangıcından Modernleşmeye Osmanlı Çağı, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme" başlıklı yukarıda değinilen çalışma ile benzer çerçevede ve daha genel değerlendirmelerin yapıldığı çalışmasında ise farklı olarak minyatür ve gravür çizimlere yer vermiştir (Tanyeli, 1999). Burada üzerinde durulması gereken kısım da yine farklı bir malzemenin daha kullanımının önemi noktasında olacaktır. Trabzon şehri için de değerlendirilebilecek harita ve gravür çizimler bulunmaktadır.

Yine Uğur Tanyeli ilk olarak 2006 yılında yayımlanan "Osmanlı Metropollerinde Evlerin Konfor ve Lüks Normları (16.-18. Yüzyıllar)" başlıklı çalışmasında ise "gereksinim" ve "işlev" kavramlarına dayalı paradigmalar çoğunlukla evlerin gerçeğini açıklamadığını buna rağmen Osmanlı konut mimarisi üzerine çalışanların meseleyi genellikle yeme, yemek hazırlığı ve uyuma gibi birkaç "işlev açısından kavramsallaştırma eğilimi gösterdiğini belirtir. Ve bazı Türk araştırmacıların idealist bir tutumdan hareket ederek bir Osmanlı evi yaratmaya yönelip, "gereksinimleri" ve "işlevlerin" doğrudan mantıki sonucu olduğunu ileri sürerek bu evi meşrulaştırdığından şikayetçidir. Söz konusu araştırmacıların bu "gereksinimler"in ve "işlevler"in asırlar boyunca aynı kaldığı, başka bir deyişle tarihsel değişimden etkilenmediğini düşündüklerine kuşku yoktur. Buna karşılık, bu çalışmada Tanyeli bütünüyle farklı bir varsayımdan yola çıkar. Hareket noktasını, evin "gereksinimlerinin" ve "işlevlerinin" kendi başlarına mimari formu açıklamaya yetmemektedir şeklinde açıklamaktadır. Bunların daha ziyade tarihsel bağlamda açıklanabilecek toplumsal olgular olduğunu belirtmektedir. Belirli bir toplumun kasıt gözetmeden geliştirdiği "konfor" ve "lüks" kavramları söz konusu toplumun ev içi yaşamına dair ipuçları verir ve aynı durum toplumda yer alan gruplar için de geçerlidir. Başka bir deyişle "konfor" ve "lüks" kavramları gündelik yaşamın gramerini oluşturan unsurlar arasındadır; dolayısıyla konut mimarisi bu yapının sadece bir yönüdür. Bu çalışma da yine daha önceki çalışmada elde ettiği tahrir defterleri kaynaklı sınıflandırılmış istatistiki verileri, mekânsal farklılaşma düzeyini incelemek üzere kullanmaktadır (Tanyeli, 2006).

Bir diğer çalışma ise Stefanos Yerasimos'un "XVI. Yüzyılda İstanbul Evleri" çalışmasıdır. Osmanlı arşiv belgelerinin İstanbul evleri hakkında pek çok tanım sunduğunu, yeterince ayrıntılı olmasa bile 16. Yüzyılda Osmanlı payitahtının yaşam ortamı konusunda

hipotezler üretilmesine olanak sağladığını belirtir. Bu doğrultuda, XVI. Yüzyıl ortası ve sonlarına ait üç vakıf defterinde nispeten kısa bir şekilde tarif edilen 821 hane işe yarar bir tipoloji çıkarılması için yeterince büyük bir örneklem oluşturduğunu ifade etmektedir. Söz konusu örneklemin Sur içini oluşturan 230'dan fazla mahalleye düzenli bir şekilde yayılmış olduğundan, yüksek bir temsil edilme oranı yakalayabildiğini söylemektedir. Örnekler içerisinde çok büyük evlerden, tek odalı minik hanelere kadar muhtelif boyutlarda konutlar yer alıyor. Çalışmada önlerine çıkan ilk sorunun terminoloji olduğunu belirten Yerasimos, bu noktada benzer yöntemi kullanan tüm araştırmacıların yaşayacağı zorluğu göz önüne koyarken kendisi bu sorunu 1800'den sonraya uzanan sözlüklere dayanmaktansa, Sultan Ahmed camii mimarı Mimar Ahmed Ağa'nın 1614-15 yılında Cafer Efendi tarafından kaleme alınan biyografisinin ekinde yer alan mimari terimlere başvurmaktadır. Örneklemde sıkça karşılaşılan bazı terimleri tanımlayıp, ifade ettikleri anlama göre gruplandırmıştır. Sonrasında istatistiksel değerleri ortaya koyarak bir tipolojinin mümkünlüğünü ifade etmiştir. Bu çalışmada çıkan sonuçlara göre XI. Yüzyıl İstanbul'daki evlerin dörtte üçünden fazlasında, tam %77,35'inde en az bir avlu bulunduğu anlaşılmaktadır. İncelenen üç bine yakın İstanbul evi arasında %32,68'inin bahçesi vardı; bahçesi olan bir evin genelde ayrı bir avlusu da olurdu. Merkezdeki İbrahim Paşa nahiyesinde, hiç de şaşırtıcı olmayan bir şekilde, bahçe oldukça ender rastlanan (%8,54) bir lükstü. 59 evden sadece üçünün bu ayrıcalıktan yararlandığı Çelebioğlu mahallesi için de aynı durum geçerliydi. Buna karşılık, daha dışta kalan, XX. yüzyıl ortalarında bile pek çok bostan bulunan Koca Mustafa Paşa'da, bahçeli evlerin oranı %56,52 idi (Yerasimos, 2016).

Açık ve Tuluk (2009) "Osmanlı Mimarlığının Metinsel Dili: Mimarlık Tarihi Yazınında Şer'iyye Sicillerinin Yeri" makalelerinde, şer'iyye sicillerinin çok önemli bir belge grubu olduğunu örneklerle açıkladıkları bu çalışmada Osmanlı mimarlık tarihi çalışmalarının ana kaynağın yapının kendisi olduğunu ancak şer'iyye sicillerinin birinci kaynak olarak mevcut olan ya da olmayan anıtsal ve sivil yapıların varlığı ve özgün halleri hakkında oldukça değerli bilgiler içerdiğini belirtmektedirler. Sicillerde bulunan özellikle mülk satışı, hibe ve anlaşmazlık belgeleri, Osmanlı konutu üzerine çalışan araştırmacılara 18.yüzyıl ve öncesi konutların neye benzediği hususunda cevap getirebilecek bilgiler içerdiğini, bunları şifre olarak nitelendirirken bu sorunu çözmek için terminolojik belirsizliği ortadan kaldırmanın gerekliliğini ifade etmektedir (Açık ve Tuluk, 2009).

Hicran Hanım Halaç'ın Doktora tez çalışması olan "Kütahya Şeriye Sicil Defterlerine göre domestik kültür, barınma koşulları ve ev iç mekânı bileşenleri (1695- 1902)" başlıklı

tezinde Kütahya şer'iyye sicillerinin sunduğu bilgileri kullanarak gündelik yaşamı araştırmıştır. Araştırmanın temelini şer'iyye sicilleri içerisinde yer alan tereke, eşya-mülk satışı ve hibe kayıtları oluşturmaktadır. Sicillerde bulunan bu belgeler aracılığıyla, Kütahya şehrinin dört farklı dönemi için ev kültürü alanında kırılmalar ve toplumsal hayatın değişimi gözlemlenerek, bu durumun konutlara ve gündelik hayata nasıl etkisi olduğu incelenmeye çalışılmış ve seçilen Kütahya şer'iyye sicil belgeleri ışığında; dönemin diğer yerel verileriyle karşılaştırmalı çalışılmıştır. İlk olarak her dönemden tereke sahipleri için, mülk türlerindeki çeşitlilikler, servetlerindeki değişiklikler ve eşya zenginlikleri ayrı ayrı sorgulanmıştır. Sonrasında ise dönem boyunca değişmeleri gözlemek adına her dönemin verileri karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Tereke defterlerinde yer alan sadece yapıların değil aynı zamanda tüm eşyaların da dökümü yapılarak farklı malzeme grupları belirlenmiştir. Bunun yanı sıra terekelerdeki mülklerin dinsel inanışa, cinsiyete, meslek-unvan ve lakaba ve mahallelere göre de tasnifi yapılmıştır (Halaç, 2010). Çalışmada şer'iyye sicilleri seçilirken yapılan, farklı dönemlerden seçerek karşılaştırma yapılması yönündeki düşünce bu tez çalışması için şer'iyye sicillerinin dönemsel-aralık seçiminde farklı dönemleri kullanmak konusunda yol gösterici olmuştur.

Hatice Gökçen Özkaya'nın Doktora tez çalışması olan "18. yüzyıl İstanbul'unda barınma kültürü ve yaşam koşulları" başlıklı araştırması on sekizinci yüzyıl İstanbul'unda kent, barınma ve yaşam koşullarını irdelemeye imkân tanıyan veriler açısından önemli bir kaynak olan istibdal kayıtlarında yer alan konut, arsa ve dükkân gibi gayrimenkullerin incelediği çalışması kantitatif analizlere ve bu analizlerin istatistiki sonuçlarını esas almaktadır. 1742-1764 yılları arası süreçte vakıflar ve şahıslar arasındaki gayrimenkul takası anlamındaki istibdal uygulamaları, konu hakkında bilgi sağlayabilecek her veriyi gruplayarak, ayrı ayrı irdelemiştir. İstibdal defterleri, -şehirde yaşayan farklı gruplar, -konut ve arsaların zemin yüzey alanı, kat sayısı, konut ve arsa değerleri, kira getirileri ve bunlardan elde edilen verilerle barınma imkanları, -sokak ve konut bağlamında, kamusal- özel mekân durumu, barınma koşulları, mekân öğeleri ve düzenleri hakkında bilgiler irdelenmiştir. İncelemede birden çok veri birlikte değerlendirilerek karşılaştırmalar da yapılmıştır ki, çalışmanın Ekler bölümünde sunulan kent içi dağılım haritaları da bu karşılaştırmalı çalışmanın bir parçasını oluşturur. Kullanılan bu yöntemlerle, günümüzde doğrudan belgeleme olanağı olmayan on sekizinci yüzyıl İstanbul'u ve konutları hakkında ilginç ipuçlarına ulaşılmıştır (Özkaya, 2011).

Şükriye Pınar Özyalvaç'ın Doktora tez çalışması olan "İstanbul konut mimarisinde lüks ve konfor (18.yüzyıl)" başlıklı araştırmada, Osmanlı toplumunda lüks ve konforun yaşam şekillerine etkisini irdelemek için, lükse ulaşım şansı olan üst sınıfın konutlarını, muhallefat defterleri aracığıyla değerlendirmiştir. Defterlerin sunduğu veriler sayesinde günümüze ulaşmamış konutları, kent içi dağılım, fiziksel özellikleri ve bazı mobilyalar ve eşyalar hakkında içerdikleri bilgiler sayesinde 18. Yüzyıl üst tabakasının yaşam standartlarına dair genel bir perspektif ortaya konulmaya çalışılmıştır (Özyalvaç, 2015).

Rukiye Yeşilkaya (2018), "16.–17. Yüzyıl İstanbul Kadı Sicilleri'nde Ev ve Kentsel Konumu" başlıklı YL tez çalışmasında Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi tarafından yayınlanan İstanbul Kadı Sicilleri'nin 40 cildi kaynak olarak kullanılmıştır. İstanbul'da bulunan sekiz mahkemeye ait 16.ve 17.yy kayıtlarındaki evler incelenmiştir. Etrafı yolla veya arsayla çevrili, konumu belirtilen 2197 ev çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Evlerin iç mekan bileşenleri, kat sayıları, bahçeleri ve yollarla kurduğu ilişkiler sicil verileri doğrultusunda değerlendirilmiştir (Yeşilkaya, 2018).

Yasemin Çiftçi (2020), tez çalışmasından yayımladığı Osmanlı İstanbul'unun İki Asırlık Gayrimenkul Portresi başlıklı kitabında, Osmanlı İstanbul'u gayrimenkul piyasası, İstanbul'un Üsküdar, Balat, Rumeli, İstanbul, Bab, Eyüp, Hasköy ve Galata olmak üzere sekiz kadılık bölgesi dahilinde ve 14 farklı gayrimenkul türü kapsamında incelenmiştir. Çalışmanın temel kaynakları Şer'iyye sicilleridir. Gayrimenkullerden hareketle Osmanlı İstanbulu'nun ekonomik ve sosyal yapısı değerlendirilirken dönemin olayları kronolojik olarak ele alınmıştır. Yangın, sel, deprem, salgın gibi doğal afetlerin yanı sıra; inşaat çalışmaları, nüfus, göç, isyan ve ayaklanmalar şeklindeki sosyal ve siyasi olaylar bu kapsamdadır (Çiftçi, 2020).

Cemile Feyzan Bölükbaşı (2022) Doktora tez çalışması olan "House Plots (Menzils) And Neıghborhood Formatıon In Seventeenth Century Ottoman Ankara" başlıklı tezde 17. Yüzyıl Ankara evlerini, komşuluk ilişkilerini ve Ankara mahallelerini incelediği bu çalışmada mahalleleri idari-hukuki, mimari-kentsel ve sosyal-kültürel yönlerini analiz etmekte ve değerlendirmektedir. Şer'iyye sicillerinden hareketle elde ettiği verilerle mahallenin kentsel unsurlarını oluşturan yeşil-boş alanlar, menzil/yapı arsaları ve sokaklar ile ilgili analiz ve değerlendirmeler yapmıştır. Bir yandan da mahalle mimarisini oluşturan vakıf ve özel mülkiyet sistemine dayalı yapı türleri ayrıntılı olarak ortaya çıkarılmış ve özellikleri değerlendirilmiştir. Bu çalışmada kullanılan yönteme benzer şekilde sicil defterlerini kullanması, komşuluk ilişkileri ve mahallelere bakışı fikir verici olmuştur.

1.6. Kaynak Grubu

1.6.1. Şer'iye Sicilleri

Şer'iyye sicilleri Osmanlı mahkemelerinde verilen kararların ve tutulan kayıtların toplandığı defterlerdir (Uğur, 2010). Bilindiği üzere şer'iye sicilleri taşra ve merkezi yönetim arasındaki yazışmaları da içerirken daha çok sayıda taşrada kendi sınırları içerisinde yaşanan olayları kaydından oluşur (İnan, 1999).

Şer'iye sicilleri "kadı defteri", "kadı sicili", "kadı sicilleri", "zabt-ı vekayi" veya "şer'iye sicil defterleri" gibi çeşitli şekillerde adlandırılmaktadır. Zaman zaman bunlardan "Osmanlı mahkeme kayıtları" veya "Osmanlı mahkeme sicilleri" diye de söz edilmektedir. Bu belgeler Osmanlı İmparatorluğu'ndan miras kalan, çok kıymetli arşivin en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır (Gedikli, 2007).

Kadı sicilleri şehir tarihi çalışmalarında büyük önem taşımaktadır. Çünkü ait oldukları yerde yaşayan halkın gündelik hayatı, giyim ve yiyecek fiyatlarını, pazarlarını, konutlarını, geleneklerini, mobilya ve mutfak eşyalarını, gayrimenkullerini, hayvanların cins ve sayılarını, ambar ve tarlalardaki gıda maddelerini, ticari mallarını ve bütün bu malların tahmini veya tahakkuk eden fiyatları öğrenilebilir.

Şer'iye sicillerine konu, Osmanlı'da adalet işlerini idare eden kadı, klasik manada bir yargıçtan öte, farklı bir seviyededir. Yargı işlerinin yanı sıra, şehir hayatının hemen her yönü etki sınırları içerisine girmektedir. Atandıkları kazada hâkim ve mülki amir oldukları gibi, aynı anda belediye reisi vasfındaydılar (Ekinci, 2023).

Osmanlı kadısının, mülk, beledi, mali, askeri ve adli alanları içeren görevleri yanında, görev sahası en geniş memur konumunda yer almaktadır. Padişah beratı ile tayinleri gerçekleşir tayin, yol ve nakil işlemlerine Anadolu ve Rumeli kazaskerlerinin daireleri bakardı. İlmiye sınıfında yer alan kadı görevdeyken ahalinin devlet karşısında temsilcisi ve sözcüsü konumundadır (Ortaylı, 2020).

Şer'iyye sicilleri mimarlık ve şehir tarihi açısından üç noktada temel kaynak olabilecek üç tür belge grubundan oluştuğu ifade edilebilir. Birincisi, binanın adını vererek, bugün ayakta olmayan yapının varlığı hakkında bilgi veren belgelerdir. Bu belgeler yapının fiziki özellikleri hakkında bilgi içermese de bina ismi, konumunu belirtmesi açısından önemlidir. İkinci grup, anıtsal yapıların onarımını kaydeden dolayısıyla söz konusu cami, kilise, hamam yapılarını fiziki durumu hakkında bilgiler sunar. Üçüncü grup olarak ifade edebileceğimiz

belgeler ise ahalinin konutlarına dair veriler sunan genellikle mülk satışları, anlaşmazlıklar, terekeler ve hibeler hakkında kayıtlardır (Açık ve Tuluk, 2009).

Şer'iyye sicil belgelerinde, bazı yapıların varlığı mahkemeye gelen çeşitli davalar sebebiyle bilinmektedir. Bu belgelerde yapı hakkında doğrudan bilgi yer almasıyla birlikte, yapının bulunduğu mahalle, sokak, ya da hangi yapının yakınında bulunduğu gibi bilgilerle rastlanılmaktadır (Denktaş, 2005).

Tespiti yapılabildiği kadarıyla tarih kurgusu bağlamında şer'iyye sicillerini bir kaynak olarak değerlendiren çalışmaların ilki Halil İnalcık'a aittir. İnalcık, 1943'te "Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak" isimli çalışması, şer'iyye sicillerini, kullanım alanlarını tespit etmiş ve bunları gruplayarak mevcut bilgilerle birlikte değerlendirmeye almıştır. Ayrıca İnalcık şehirlerin yaşanan tarihine kaynak olması açısından oldukça önemsediği şer'iyye sicillerinin kullanılmasının gerekliliği üzerinde durmuştur (İnalcık, 1943).

Şer'iyye sicilleri ile evler ve fiziki şartları hakkında değerlendirmeleri yapan ilk çalışma Suraiya Faroqhi'nin 1987 yılında yayınlanan "Men of Modest Substance: House Owners and House Property in Seventeeth-Century Ankara and Kayseri" adlı kitabı alandaki ilk çalışmadır. Ankara ve Kayseri şehirlerinin evlerini, fiziki özelliklerini, ev sahiplerini ve bunların sosyo-ekonomik durumlarını incelemiştir (Faroqhi, 1987).

Bir diğer çalısma, Ruhi Özcan tarafından 1993 senesinde tamamlanmış olan, 17. Yüzyılda Konya'da Mülk Satışları ve Fiyatlar (1640-1665) başlıklı doktora tezidir (Özcan, 1993).

1.6.2. Trabzon Şer'iyye Sicilleri

Osmanlı tarihi açısından son derece önemli olan şer'iyye sicillerinin bir merkezde toplanması çalışmalarına 1979-1980 yıllarında başlanılmış ancak bir sonuç çıkmamıştır. 1991 yılından sonra, belli başlı merkezlerde bulunan şer'iyye sicilleri Ankara Milli Kütüphane 'de toplanmaya başlamıştır. Milli Kütüphane 'de H.963-1334 (M. 1554-1915) tarihlerini kapsayan 308 adet Trabzon şer'iyye sicil defteri bulunmaktadır (Karaman, 2000). Akgündüz'ün katalog çalışmasında ise Trabzon'a ait siciller 1815 numaralı sicilden başlayıp 2111 numaraya kadar listelenmiştir (Akgündüz, 1988).

Bu tez çalışması kapsamında Trabzon şer'iyye sicilleri içerisinden, transkripsiyonu yapılan 16 adet şer'iyye sicil defteri ana kaynak olarak kullanılmıştır.

Trabzon şer'iyye sicilleri analiz edildiğinde, mülk tanımları özelinde 16. yüzyıldan 19.yüzyıla doğru kayıt pratiğinde kullanılan detaylı tanımların oldukça azaldığı, bazı defterlerde ise hiç mülk tanımı olmadığı görülmüştür. 16. yüzyıldan sicil defterlerine ait traskripsiyon çalışmalarının da az olması sebebiyle 16. ve 19. yüzyıllar dahil edilmeden, nispeten daha detaylı bilgilerin yer aldığı 17. ve 18. yüzyıllara ait sicillerin transkripsiyonu yapılan çalışmalar kullanılmıştır. 17. yüzyıla ait toplam 5 defter, 18. yüzyıla ait toplam 11 defter araştırma için kullanılmıştır.

Bu çalışma kapsamında kullanılan sicillerin kronolojik dağılımı aşağıdaki grafikte verilmiştir. İncelenen 17.yüzyıla ait 5 sicil defterinden 4 tanesi 1600-1640 yılları zaman aralığında, bir tanesi ise 1600'lü yılların sonuna aittir. 18. Yüzyıla ait sicil defterlerinin tekabül ettikleri yıllar 1700-1799 aralığı on yıllık dilimlerde gösterildiğinde daha homojen dağıldığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Bu çalışma kapsamında kullanılan sicil defterlerinin ait olduğu dönem aralıkları

DÖNEM	1600-1609	1610-1619	1620-1629	1630-1639	1640-1649	1650-1659	1660-1669	1670-1679	1680-1689	1690-1699	1700-1709	1710-1719	1720-1729	1730-1739	1740-1749	1750-1759	1760-1769	1770-1779	1780-1789	1790-1799
	+		+	+						+	+	+	+		+	+		+		+

Trabzon şer'iyye sicillerini kaynaklığıyla hazırlanan 17. ve 18. Yüzyılların değişik bölümlerinde Trabzon kentinin mülk satışları açısından geçmişine ışık tutan çalışmalar bulunmaktadır. R. Jennings'in (1986) Maçka üzerine ve Kenan İnan'ın (1999) Trabzon ve yine İnan'ın (2004) yılında Akçaabat mülk satışları üzerine çalışmalarından literatür kısmında bahsedilmişti.[23]

Bu çalışmalardan sonra yapılan yine Trabzon'da mülk satışlarıyla ilgili tez çalışmalarından bahsedilmişti.[24] Bahsi geçen tez çalışmalarında kullanılan sicil sayılarına ve sicillerdeki mülk kayıtlarına baktığımızda bu çalışmada görülen sicil sayısı ve mülk bilgisi içerir kayıtlar arasındaki oranın dönemsel değişkenlikleri o çalışmalarda da görülmektedir. İlk olarak Miraç Tosun tarafından hazırlanan Ser'iye Sicillerine Göre Trabzon'da Mülk Satışları (1148–1735/1153–1741) adlı yüksek lisans tezinde 1735–1741 yılları arasında

[23] Bkz. Konuya ilişkin literatür s.46
[24] Bkz. Konuya ilişkin literatür s.46

tespit edilen toplam kayıt sayısı 2514, mülk satış kaydı 310 olmuştur. Turan Açık tarafından hazırlanmış Ser'iye Sicillerine Göre Trabzon'da Mülk Satışları (1160–1170/1747–1757) adlı bir diğer yüksek lisans tezinde ise toplam kayıt sayısı 3984, mülk satış kaydı ise 182 olmuştur. Bir başka çalışma ise Yücel Dursun Tarafından hazırlanan Ser'iye Sicillerine Göre Trabzon'da Mülk Satışları (1171-1182/1758-1769) adlı yüksek lisans tezidir. Bu çalışmada toplam 3837 kayıt içeren 7 sicilde toplam 151 adet mülk satış kaydı tespit edilmiştir. Farklı dönemlerin belgelerini kullanan bu çalışmalardaki sicil sayısı ve mülk satış kayıtları arasındaki oran bu tez kapsamında kullanılanlardan ortalama olarak daha düşüktür.

Yukarıda ismi zikredilen çalışmaları incelediğimizde hem dikkate aldıkları zaman aralıkları hem de bu aralıklarda tespit edilen mülk satış kayıtlarının dönemsel değişimi bu tez çalışmasında kullanılan kayıtlarla benzerlikler göstermektedir.

Bu tez çalışması bağlamında farklı dönemlere ait sicillerde yer alan kayıt sayıları ve mülk tanımı içerir kayıt sayısına bakıldığında önemli farklılıklar bulunmaktadır. 17.yüzyıla ait 5 sicil defteri toplam 4167 adet kayıt içerirken, 18.yüzyıla ait 11 sicil defteri toplam 4598 adet kayıt içerir. Ancak toplamda incelenen kayıt sayıları birbirine yakın sayıda olmasına rağmen mülk tanımlarıyla ilgili bilgi içeren kayıt sayıları 17.yüzyıl için 677 adet, 18.yüzyıl için 332 adettir. Aşağıda verilen tabloda da görüleceği üzere 17. Yüzyılın başlarından 18. Yüzyılın sonlarına doğru toplam sicil sayısı içerisindeki mülk kaydı içeren kayıtların sayısı önemli oranda düşmektedir (Tablo 2).

Tablo 2. Sicil Sayıları ve Mülk Bilgileri

Trabzon Şer'iyye Sicil No:	**Sicilin Ait Olduğu Yıllar**	**Sicildeki Kayıt Sayısı**	**Sicildeki Mülk Tanımı İçeren Kayıt Sayısı**	**Oranı %**
1824	1601-35	846	144	17,02
1826	1628-30	588	119	20,24
1828	1632-35	1584	283	17,87
1858	1691-93	529	78	14,74
1863	1697-99	620	53	8,55
1866	1702-03	357	41	11,48
1876	1716-17	360	53	14,72
1882	1723	421	58	13,78
1888	1724-26	187	20	10,7
1899	1736	113	-	0
1916	1747-48	768	60	7,81
1917	1748-50	595	38	6,39
1922	1756	456	16	3,51
1924	1759-60	310	24	7,74
1931	1770-73	611	14	2,29
1941	1790-91	420	8	1,9

Trabzon şer'iyye sicillerinin şehir mimarisi ve evleri hakkında sunabileceği potansiyeli, dönemin mimarisini anlamakta nasıl kullanılabileceği ve anlamlandırırken çıkabilecek güçlükler, terminolojik muğlaklıklar üzerinde durularak farklı sorunları gündeme getiren çalışma ise Açık ve Tuluk'un (2009), "Osmanlı Mimarlığının Metinsel Dili: Mimarlık Tarihi Yazınında Şer'iyye Sicillerinin Yeri" adlı araştırmalarıdır. Bu çalışmada şer'iyye sicillerinin mimarlık tarihi yazımında kullanılabilirliği denenirken, aynı zamanda mimarlık tarihçileri ve tarihçilerin bir araya geldiklerinde ortaya çıkabilecek sentezlerin de küçük bir numunesini teşkil etmektedir. Bununla birlikte Osmanlı tarihi çalışmalarındaki kısmi kaynak çeşitliliği nedeniyle iyi bir senteze ulaşılmak isteniyorsa anlatı literatürünün de mimarlık tarihi çalışmalarında hesaba katılması gerekliliği belirtilmiştir (Açık ve Tuluk, 2009).

Tablo 3. Çalışma kapsamında kullanılan tez bilgileri

	Sicil No	Yazar	Tez Adı
1	1824	Orhan ZEREY (2003)	1824 Nolu Trabzon Kadı Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
2	1826	Murat GÜNEY (2011)	1826 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.)
3	1828	Zeki EKİZ (2003)	1828No'lu Trabzon Kadı Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme), Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
4	1858	Hatice YETİM (2019)	1858 Numaralı Trabzon Şer'İyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1102-1104, M.1691-1693)
5	1863	İsmail DOĞAN (2020)	1863 Numaralı Trabzon Şeri'yye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi
6	1866	Aynur UYGUN (2003)	1866/52 (H. 113-114/M.1702-1703) No'lu Trabzon Şeriyye Sicil Defterine Göre Yöre Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
7	1876	İsmet SEZGİN (2001)	1876/62 (H. 1128-1129/M. 1716/1717) No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defterine Göre Yöre Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
8	1882	Tülay ÇETİNKAYA (2006)	1135/1722 Tarihli Sicil Defterine Göre Trabzon'un Sosyal Tarihi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
9	1888	Sezgin ÖRSELOĞLU (2016)	1888 Numaralı Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon
10	1899	Gül ÇİÇEK (2017)	1899 numaralı (H. 1146-1149 / m.1733-1737) Trabzon kadı Sicili'nin Çevrim yazısı ve değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray
11	1916	Vildan KARA (2019)	1916 Numaralı Trabzon Şer'İyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1160-1161/M. 1747-1748)
12	1917	Ayşegül BAYRAKTAR (2020)	1917 Numaralı Trabzon Şer'İyye Sicilinin Değerlendirmesi ve Transkripsiyonu (H. 1161- 1163/M. 1748-1750)
13	1922	Hilal TOK ÖZTEKİN (2017)	1922 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.)
14	1924	Musa UZUN (2007)	1924/110 No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defteri'nin Transkripsiyonu ve Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
15	1931	Cemil UZUN (2018)	1931 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
16	1941	Mehmet EYNALLI (2002)	1914/127No'lu Trabzon Şeriye Sicili (Transkrip ve Tahlili), Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

1.6.3. Seyahatnameler

Arapça "gezmek, gezi" anlamındaki seyâhat ile (aslı siyâhat) Farsça nâme (risâle, mektup) kelimelerinden oluşan seyâhat-nâme "gezi mektubu, gezi eseri" mânasına gelir (Yazıcı, 2009). Seyahatnameler, elçi veya başka sebeplerle Trabzon'a yolu düşen seyyahların anılarını, gözlemlerini yansıtır. Bazı metinler şehrin genel fiziki görünümünden, evlerinin özelliklerine, bitki türlerine kadar detaylı tanımlamalar içerdiği için bu tez çalışması kapsamında ihtiyaç duyulan noktalarda kullanılmak üzere incelenmiştir.

Trabzon seyahatnameleri ile ilgili sayısal bilgi eklenecek… Bu seyahatnamelerden konuyla ilgili bilgi barındırdığı tespit edilen bazı metinler ve içerikleri hakkında değerlendirmeler aşağıda belirtilmiştir.

İspanya Kralı tarafından Timur'a elçi olarak gönderilen Ruy Gonzales de Clavijo 17 Eylül 1405'te Trabzon'a ulaşmıştır. Şehrin, denizle ilişkisinden ve yüksek dağlardan oluştuğundan. Ağaçlara tırmanan asmalarda ve bunlardan üretilen şaraplardan bahseder (Clavijo, 2023).

Âşık Mehmet meşhur genel coğrafya konusundaki eseri Menazırü'l-Avalim (1598) adlı kitabının Trabzon için ayrı bir önemi vardır. Çünkü yazar Trabzon'da doğup büyümüş, Trabzon'u ayrıntılı ve gerçekçi bilgilerle kaleme alan ilk yazar olmuştur. Menazirü'l-avalim adlı kitap; XVI. Yüzyılın en önemli genel coğrafya eseri olup, yazarın gerek kitaplardan öğrendiği bilgileri gerekse gezip gördüğü ve başka görenlerden duyduğu bilgileri içermesiyle bir seyahatname özelliği taşıdığı da söylenebilir. Eserde özellikle kentlere ilişkin yerleşim tarzları ve mimari eserler konusunda verilen bilgiler son derece önemli olup ayrıca bitkiler, madenler, ağaçlar ve hayvanlar hakkında da bilgiler içermektedir. 1575 yılında Trabzon'dan ayrılmıştır (Ak, 1997).

Evliya Çelebi Trabzon'a dönemin Trabzon Valisi Ömer Paşa'nın Kethüdası Olarak İstanbul'dan ayrıldıktan sonra 1640 yılında gelmiştir. Kendine has anlatımıyla, şehrin fiziki görünümünü farklı noktalardan şehrin peyzajını betimlemiştir. Binlerce bahçelerden ve bu bahçelerde yetiştirilen çeşitli meyvelerden söz eder. Armut, üzüm, elma, asma çeşitlerinden, incirinden, limon ve turunçlardan, zeytin çeşitlerinden, Trabzon hurmasından bahseder. Evliya Çelebi'nin Trabzon'daki meyveler ve yiyeceklerle ilgili verdiği bilgilerle benzer ifadeler sebebiyle Âşık Mehmed'in eserinden faydalandığı düşünülmektedir (Çelebi, 2016).

Kâtip Çelebi, 1648 yılında kaleme almaya başladığı Cihannüma adlı eserinde Trabzon hakkında verdiği aşağıdaki bilgileri Menazirü'l-avalim'den aldığı anlaşılıyor. Trabzon'un

eyalet merkezi olduğunu vurgularken bahçelerini, ağaçlarının doğal güzelliğini anlatır. Meyve ağaçlarından, ceviz, fındık, iğde gibi dağ yemişlerinden, asma, incir, armut türlerinden ve karayemişten söz eder (Çelebi, 2010).

Joseph Pitton De Tournefort, Botanik ve Tıp Profesörü olarak çalıştı. 1701 yılında Trabzon'a yaptığı geziye ilişkin notları Relatioon d'un Voyage du Levant adlı kitabında kaleme aldı. Tournefort'a göre kent büyük ama nüfusu azdır. Burada evden çok orman ve bahçe görülmektedir; iyi yapılmış olmalarına karşın evler yalnızca tek bir kattan oluşmaktadır. Oldukça büyük ve çok bakımsız durumdaki hisar, düz bir kayanın üstündedir, yüksektir, büyük bölümü kayanın içine oyulmuştur ve hendekleri çok güzeldir şeklinde kent peyzajının genel görünümü hakkında bilgiler paylaşır (Tournefort, 2005).

Pierre Jarome Dupre 1803'te Trabzon'a ticari bir komiser olarak Fransız ticaretini geliştirmek, korumak ve gözlemlemek göreviyle geldi ve 1820'deki ölümüne dek Trabzon'da ikamet etti. Dupre'nin 24 Aralık tarihi düşülen raporu sayesinde Trabzon hakkında daha detaylı bilgiye sahip oluyoruz. Daha önce tuttuğu raporlarda şehirde sürekli olarak görülen iç çatışmaların evlerin mimarisine bile yansıdığını, evlerin caddeden kalın ve yüksek duvarlarla ayrıldığını belirten Dupre, şehrin Doğu ve batı varoşlarında yer alan evlerin ise bahçeli olduğunu, bu bahçelerde limon, portakal ve başka meyve ağaçlarının yetiştiğinden söz etmektedir (Yılmaz, 2016).

Minas Bıjışkyan vikerlik göreviyle 1817 yılında başlayıp 1819 yılında tamamladığı Karadeniz kıyıları gezisinde Trabzon'a dair gezi notları ve tarihi hakkında topladığı diğer bilgilerinde yer aldığı Pontos Tarihi kitabının yazarıdır. Surların dışında, Kabak meydanına, İncirlik mevkilerine kadar yayılan geniş bahçeli görüntüyü anlatır. Kalenin dışında, iki tarafın da varoş bölgeler olduğunu söyler. Batı'da Kabak meydanı ve doğu' da Gavur Meydanı'nın yer aldığını anlatır. Meydanın etrafında evler, doğusunda cami, güneyde meyve bahçeleri ve evler ve arkasında Boztepe'ye doğru tekke mahallesi bulunur şeklinde anlatır (Bıjışkyan, 1998).

Eli Smith, 1833 yılında Amerikalı bir misyoner olarak geldiğini ve Anadolu'dan, Ermenistan, Gürcistan ve İran'a kadar gezilerde bulunup gözlemlerini iki cilt halinde raporlayarak kayıt altına aldığını belirtiyor. Coğrafi konumu ve ılıman iklimi sayesinde yüzyıllardır önemli bir şehir olan Trabzon'un, bu iklim özellikleriyle de şehirde zeytin, üzüm, incir ve hatta limon bile yetiştiğini, fakat çok yavaş olgunlaştığını, sonbaharda bile yüksek ateşli sıcaklıkların görüldüğünü belirtir (Smith, 1833).

William John Hamilton, İngiliz Coğrafya Derneği üyesidir. 1838 yılının 29 Haziran'ında Trabzon'a gelmiştir. Gezip gördüğü yerlerdeki gözlemlerine ilişkin notlarını 1842'de Londra'da "Researches In Asia Minor, Pontus and Armenia" adlı kitabında yayımladı. Trabzon'un iklimi çok değişkendir. Özellikle Karadeniz üzerinden gelen yağmurlu ve sisli soğuk rüzgârlar sonucu incir ve üzüm Ekim veya Kasım'dan önce olgunlaşmıyor. Bahçeler az meyve veriyor. Etrafımızda dut ve nar ağaçları var, kenevir de yetişiyor. Trabzon valisi, her yıl ürünün belli bir kısmını Bab-ı Aliye vermek zorundadır. Dönüşünden birkaç gün önce Yunan kilisesi Santa Sofia harabelerini ziyaret ettiğini anlatır. Tabakhane ve Zağnos vadilerindeki köprülerden, yüksek duvarlar arasından dar yollardan bahçeler ve tarlalardan oluşan yeşil bir ova gibi, sağ tarafında denizin, sol tarafında tepelerin olduğu Kavak meydan bölgesine vardığından söz eder (Hamilton, 1984).

Jakop Philipp Fallmerayer, Alman tarihçi ve gezgindir. 1840 yılı ağustos ayında Trabzon'a yaptığı seyahatin notları, özellikle tasvirleri bakımından Alman dili ve edebiyatının en önemli belgelerinden sayılmaktadır. Trabzon'a vardığı "Motorun yaklaştığı kumsaldan yokuş yukarı çıkınca geniş dört köşe çimanlık…" tanımladığı andan itibaren sokak-konut-bahçe ölçeğine, ağaç türlerinin detaylarına kadar metninde geçmektedir. Fallmerayer konakladığı Mariimoğlu mülkünün küçük bahçesinde ağaçların içinde incir, ayva, şeftali, kiraz, portakal, nar, limon, dut, erik, zeytin ve çokça yetişen karaağaçlardan bahseder. Bunun yanı sıra mersin ağacı, defne, kuşburnu, gül ağacı, özellikle de fındık ağaçları, Avrupa'da eşine rastlanamayacak bollukta ağaçların ve duvarların üzerine örten üzüm asmalarından ve sarmaşıklardan bahseder (Fallmerayer, 2012).

Robert Curzon, İngiliz bilim adamı ve siyasetçi, İngiliz hükümeti adına Erzurum ve Doğu Anadolu'da görevlerde bulunmuştur. 1842 yılında Trabzon'a uğramıştır. Trabzon'un caddelerinin her zaman canlı olduğun ve kentin denizden eşsiz göründüğünü, ancak karaya çıkıldığında, Doğu'daki çoğu kent gibi, evlerin ağaçlar ve meyvelikler arasında yayıldığını, özellikle portakal ve limon ağacı dallarının bahçe duvarlarıyla caddeler arasından dal budak verdiğini, adeta arkasındaki evi saklayarak her iki tarafta ev mi ya da bahçe mi olup olmadığının bilinemeyecek kadar doğayla kaynaştığını ifade eder (Curzon, 1854).

Karl Koch, Alman Botanik ve Dendroloji profesörü, ilk kez 17 Temmuz 1843 yılında vardığı Trabzon yöresindeki bitki ve ağaç türlerine ilişkin bilgiler vermektedir. Doğu'nun tamamında Trabzon kadar hoş bir görüntü sunan başka bir şehir görmediğini söyler. Kentin dokusunu muhafaza edebilmiş ender şehirlerden olduğunu, hisar'ın yatay duvarlarla ayrılmış üç kısımdan oluştuğunu anlatıyor. Evlerin düzenini anlatırken katı kaidelerin olduğundan,

sokak ve ev ilişkisinin arada bir duvar, avlu ya da bahçe ile gözlerden uzakta bırakıldığını söyler. Zemin katlarda ahır odaları ve sıcak günler için serin odalar bulunan Trabzon'un varoş evlerinin, bir zemin ve normal kattan oluştuğunu ve genellikle birbirinin aynı gibi göründüğünü belirtir. Avluların, bahçeye benzer şekilde ağaçlarla süslenmiş olduğunu, sıcak yazlarda dinlenme yeri işlevi gördüğünü söyler. Ceviz, zeytin, sidre eriği ve çitlembik ağaçlarının serinletici gölgesinde dinlenildiğini belirtir. Daha kenarda incir, nar, defne, güllerden bahseder. Yılın önemli bir kısmının bahçelerde geçirilmesine rağmen düzenlemeye çok fazla özen gösterilmediğini anlatır (Aydın, 1999).

Frederick Walpole, İngiliz seyyahın amacı Lübnan ve Suriye'de bazı topluluklar hakkında bilgi toplamaktı. Walpole, 1851 yılında Trabzon'da bulunmuştur. Trabzon'un güzel manzarasıyla sevimli bir kent görünümündedir. Dağınık düzendeki evler, özellikle kentin batı tarafında olmak üzere çoğunlukla bahçeler içerisinde görünmektedir. Konsolosun evinin terasından görünen şehir manzarası oldukça güzeldi. Güneyde ise azametli dağlar iç kısımlar ile irtibatı kesiyordu, yeşilin her rengini içeren vahşi doğa dağ aralarındaki boğazlarda kendini gösteriyor, dağların kayalık kenarlarından akan derecikler güneş ışığında parıldıyordu. Doğuda ise parçalı sivri uçlu, karla örtülü güzel Doğu Karadeniz dağları ve Kafkasya'nın özgür bölgelerinin manzaraları kaplıyordu. Batıda, şehrin yakınında kubbelerin, minarelerin yer aldığı yeşillik alan güzel bir görüntü ortaya çıkarıyor ve çeşitlilik sergiliyordu. Yeşil gerçek yeşildi ve kırmızı kiremitli çatıları ve güzel taraçaları ile evler bembeyazdı. Bu da gerçekten çok güzel bir görüntü ortaya çıkarıyordu. Yeni binalar kazançlı ticareti ve bunun sonucu zenginliğini gösteriyordu (Walpole, 1851).

1847'de Sultan Abdülmecid tarafından Bağdat'a kadar bir araştırma gezisi yapmak üzere görevlendirilen ikinci mabeyinci Ragıp Bey'e refakat eden Doktor Perunak Feruhan Bey, seyahat boyunca uğradıkları bölgelerle ilgili notlar tutmuştur. Şehrin fiziki özelliklerini, doğu-batı varoşlarını anlatır. Doğu varoşlarının, şehrin en muteber semti olduğundan söz eder. Hıristiyanlarla Avrupalı tacirler ve konsoloslar bu semtlerde yaşarlar. Doğu varoşları, kıyıya doğru Rum mahalleleri, orta mahalleler veya Gâvur meydanı, Tekke ve Boztepe denilen yukarı veya güney mahalleler olmak üzere üç kısma ayrılmış gibi göründüğünü söyler. Batı varoşları ise, doğu varoşlarından ufak olmasa da az nüfusludur. Düz alanlarda yer alan bu varoş bölge evlerin çoğu mütevazi ve dağınık bir resim sunar ayrıca küçük bir çarşısı vardır. Bu semtin Ayasofya ve İmaret Camii'nden başka önemli binası bulunmazken, meyve ağaçları ve çiçeklerle bezeli büyük bahçeleriyle övünebilir.

Yüksek mevkilerde yer alam Boztepe, Kuleboyu, Yenicuma ve Tekke mahalleleri güzel manzaralar sunan bahçelerle kaplı süslü bölgeler olduğunu anlatır (Bıjışkyan, 1998).

Teophille Deyrolle, Fransız devleti tarafından Türkiye'nin doğu illerinde inceleme yapmak amacıyla görevlendirilen natürist, 1869 yılının şubat ayının son günlerinde Trabzon'a gelmiştir. Trabzon, deniz kenarında amfiteatra şeklinde kurulmuş bir şehirdir. Denizden görünüşü oldukça güzeldir. Deniz kenarında parlak renkleri ile pitoresk evler sıralanır. Arkalarında portakal ve zeytin ağaçları arasında yarı saklanmış diğer yapılar görünür. Yer yer, yeşillikler arasından zarif mermer sütunlara benzeyen minareler yükselir. Gülen ve iç açan bu tablo ile eski Trabzon kalesi harabelerinin haşin çizgisi bir tezat vücuda getirir. Türk Trabzon kale içidir. Şehrin garbına düşer. Kale duvarlarında otlar ve ağaçlar bereketle fışkırmıştı. Hristiyan Mahallesi, evlerinin mimari güzelliği bakımından şayanı dikkat değildir. Yalnız Trabzon'un başlıca çarşısı Hristiyan mahallesindedir (Deyrolle, 1869).

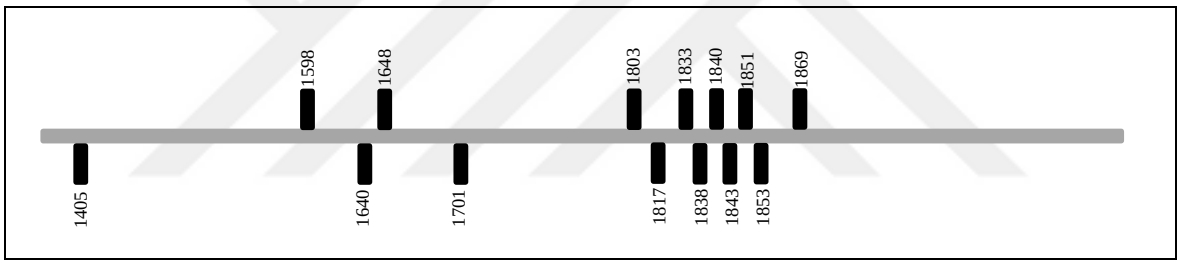

Şekil 8. Seyahatnamelerin kronolojik dağılımı

1.7. 17. ve 18. Yüzyıllarda Trabzon

Trabzon ismine ilk defa M.Ö. 400'de bölgeye geldiği bilinen Ksenophon'un (2020) *Anabasis* adlı eserinde "Trapezus" şeklinde rastlanılan kentin adının kökeni hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler içinde en yaygın olanı Trabzon adının Yunanca/ Grekçe masa ya da taş anlamına gelen "trapez" sözcüğünden türeyen "trebizond" dan geldiği yönündedir (Bıjışkyan, 1998).

Trabzon kenti, bulunduğu coğrafik ve jeopolitik konumunun etkisiyle tarih boyunca farklı medeniyetlerin ilgisini çekmiş, bu medeniyetlerin oluşturduğu çok katmanlı fiziksel dokusunda ilk yerleşimcilerin kurduğu "Trapezus"tan komnenos başkenti "Trebizond"a, Osmanlı taşrası "Durabuzun"dan Cumhuriyet şehri Trabzon'a az ya da çok kentin her döneminin izlerini görmek bugün dahi olasıdır (Üstün Demirkaya ve Tuluk, 2018). Trabzon

sadece Osmanlı döneminde değil ondan önceki dönemlerde de önemli ticaret ve sefer yollarının güzergahlarında yer almaktaydı. Trabzon kara yolu kadar belki de daha güvenilir bir deniz yoluna sahip olup ticari faaliyetler açısından hem deniz hem de karayollarının kesiştiği bir yerde olması yanında, rahat bir ulaşım imkânı sağlayıp Doğu Asya ve Kafkaslardan Batıya, Batıdan da bu yerlere yapılan yolculuk ve nakliyatlarda kullanılan kavşak noktası idi. Bu özelliğiyle ticari trafiğin merkezi ve askerî hedef noktası hâline getirirken ulaşım imkânlarının da iyileşmesine sebep olmuştur. Doğu Akdeniz'deki ticaret yolları kapanıp ticaret yolu kuzeye kaydığında önemi artmış Doğu Akdeniz yolları açıldığında ise önemi azalmıştır (Öztürk, 2011).

17. yüzyılda Trabzon idari bakımdan eyalet (beylerbeylik) statüsünde olup Trabzon ve Gönye (Batum) sancaklarından oluşmaktaydı. Trabzon şehri ise Trabzon kazasına tabi bir idari birim konumundaydı. Trabzon beylerbeyleri, genellikle Trabzon şehrinde, kale surları ile çevrili alanda ikamet ettiği düşünülmektedir (Bostan, 2016). Fetihten sonra Trabzon için uygulanan iskân politikası, Ortahisar ve Kule denilen surlarla çevrili kısımlara Türklerin ve yönetici sınıfın yerleştirilmesi şeklinde olmuştur (Bryer ve Winfield, 1985). Trabzon beylerbeylerinin Ortahisar dışında da ikamet ettikleri saraylarının olduğunu arşiv belgeleri kayıtlarından yola çıkılarak söylenebilir.[25] Giresun, Kürtün, Torul, Of, Rize, Pazar, Arhavi, Hemşin kazaları ile Batum ve Gönye sancaklarının eklenmesiyle beylerbeyliğine dönüşen Trabzon, doğuda Anapa, batıda ise Niksar'a kadar sınırlarını genişleterek Canik sancağını da içine almış ve Trabzon Eyaleti adını almış, bu durum XIX. yüzyıldaki idari düzenlemelere kadar devam etmiştir (Emecen, 2020).

XVIII. yüzyılda Rusya ile yapılan savaşlarda bölgeye yakınlığı sebebiyle Trabzon'un savaş ihtimaline hazır olması, kalelerin onarılması yönünde fermanlar gönderilmiş, bölge yöneticilerine çeşitli görevler verilmiştir. Trabzon savaş bölgesine asker, para ve mühimmat gönderilen bir üs görevi görmüştür (Öksüz, 2006).

1723-46 Osmanlı-İran savaşlarında Trabzon İskelesi'nden İran seferlerine nakliyatlar yapılmıştır. Rumeli ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinden Trabzon İskelesine kalyonlarla gelen

[25] Beylerbeyilerinin surların dışında da oturduğu, Kabak Meydanı'nda bulunan Ahmed Paşa Sarayı'ndan anlaşılmaktadır (bkz. Açık, T., 2016. *Gelenek ve Modernlik Arasında Bir Osmanlı Şehri: 17. Yüzyılın İlk Yarısında Trabzon'da Siyaset,* Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon. XVII. yüzyılın sonlarındaki sicil kayıtlarında Aşağıhisar'da bulunduğu belirtilen "Saray" adlı bir mahallenin yer alması Beylerbeyilerinin hisarın bu kesiminde de oturduklarını düşündürmektedir (*TŞS,* 1858, 43a/1 nolu kayıt).

askerî mühimmat ile zahire Trabzon İskelesi'ne indirilip depolara yerleştirilir; oradan da Erzurum'a yük hayvanları vasıtasıyla nakiller gerçekleştirilirdi (Genç, 2000).

18. yüzyıl aynı zamanda "Ayanlar Çağı" olarak isimlendirilen döneminde başlangıcıdır. Bu dönem Klasik sistemde gerçekleştirilen yeni düzenlemeler, Osmanlı tarihinin en dikkat çekici dönemlerinden biri olan ve taşrada değişen güç dengeleri sonucu yerel elitin yükselişini ifade eder (Yürük, 2016). Âyanlık taşrada iktidarı temsil eden, otorite boşluğunu dolduran resmi görevli konumuna gelirken, yeni yönetim biçimi değişen güç dengelerine bağlı olarak taşra elitleri ile merkezi yönetim güçleri arasında çatışmalara, hizipleşmeye ve mücadelelere yol açmıştır (Ergenç, 1982; Bay, 2014).

Bir kısmı hala ayakta olan Trabzon kalesi surlarının 257 yılından önce mevcut olduğu tespit edilmiştir. 257 Gotların Trabzon'a saldırısı sonucu evler ve tapınakların tahrip edildiği, Dioklesyan zamanında (284-304) şehirde tamirler yapıldığına dair bilgiler mevcuttur. Yine 6. Yüzyılda, 9.yüzyılarda tekrar inşa edilen yapılara dair kayıtlar bulunmaktadır (İnan, 1998).

Trabzon'un fethi sırasında orada bulunan divan kâtibi Tursun Bey[26]'in şehrin teslim alınmasından önce Komnenlerin düşmanı denizden beklediğini söyler. Bu durumun iki sebebi Doğu Karadeniz dağlarının geçişi güçleştiren yapısı ve şehrin savunulmasına kolaylık sağlayan yüksek surlara olan güvendi. Yaklaşık 2 buçuk asır sonra Evliya Çelebi surların yüksekliğini şöyle tarif etmiştir; "yetmiş yedi adam girer de yer bile kalır" derin iki vadinin yamacında kurulmuştu (Tursun Bey, 2012; Tuluk, 2020).

1461'de Fatih Sultan Mehmed'in fethi ile Osmanlı Devleti'ne katılan Trabzon'un, fetih sonrası erken dönemdeki fiziksel görünümünü; denize dik uzanan Zağnos ve Tabakhane vadilerinin belirlediği topografik karaktere uygun biçimlenen surlar, surların çevrelediği alan yani sur içi ile, sur içinden kapılarla bağlantı kurulan iskele/liman bölgesi ve bununla ilişkili ticaret bölgeleri, şehrin ticari fonksiyonlarını besleyen ana ticaret yol güzergâhları ve belli başlı yapılar tamamlamaktadır (Üstün Demirkaya ve Tuluk, 2018).

[26] Tursun Bey, "Tarih-i Ebul Feth'den", Trabzon Armağanı 550. Yılında Fetih ve Fatih (Haz. İsmail Hacıfettahoğlu), Atlas Yay., Ankara 2012

Şekil 9. Trabzon surlarını gösteren fotoğraf (Ermakov, 1867)

Şehrin topografik yapısının büyük oranda etkili olduğu surların biçimi, Aşağıhisar, Ortahisar, Yukarı hisar olmak üzere üç sur içi ve doğu, batı ve güney varoşlarından oluşmaktadır. Ortahisar (Kale-i Evsat), doğusu ve batısı derin vadilerle çevrelenmiş, üzerinde konumlandığı yüksek kayalıkların doğal sur görevi gördüğü şehir surlarının en ulaşılmaz bölümüydü. Güneyinde dar bir sırt üzerinde yer alan Yukarıhisar (Kule/İç Kale) arazini yükselen yapısı sebebiyle aşılması nispeten daha kolay kısımdı. Ancak dar alanın kuşatma zorluğu ile yüksek kulelerin varlığı savunulmasına kolaylık getiriyordu. Aşağıhisar (Kale-i Zir), diğer iki yerleşim alanına göre arazinin hafif bir eğimle denize inmesi, zorlayıcı ve sınırlayıcı bir topoğrafyasının olmaması surların en zayıf kısmı olmasını sağlıyordu (Tuluk, 2021; Demirkaya, 2021).

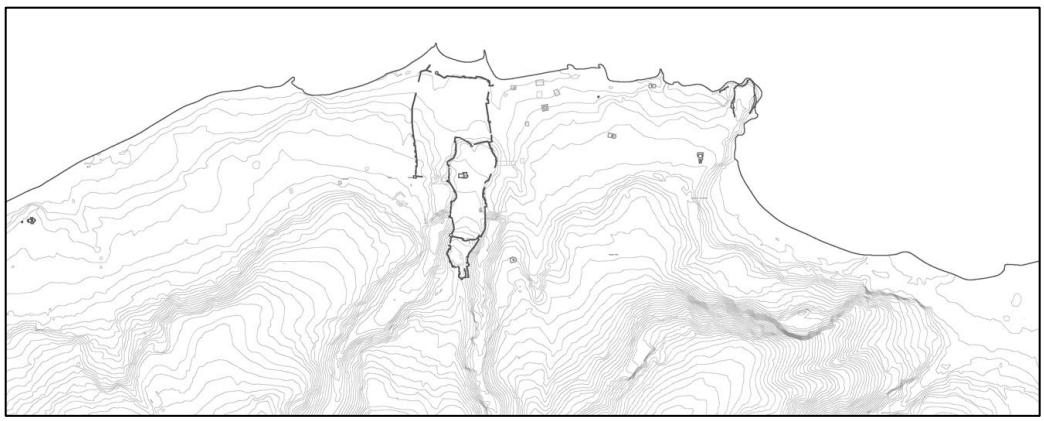

Şekil 10. Trabzon'un Topografik Haritası (Demirkaya'dan (2018) düzenlenerek)

Fetihten önceki yaklaşık 250 yılda Trabzon'un hakimiyetini elinde bulunduran Komnenoslar, 1204 yılında IV. Haçlı Seferi ile Konstantinopolis'in Latinlerin eline geçmesi

üzerine Trabzon'a sığınmış, Gürcü kraliçesinin de desteğiyle bu devleti kurmuşlardı. Ancak yönetiminde ve kültüründe gürcü izleri azdır. Nüfusunun büyük çoğunluğunun Lazlardan oluştuğu kaynaklarda geçmektedir. Ayrıca, liman ve ticaret sayesinde kentte yerli halkın yanında Ermeniler, Cenevizliler, Venedikliler ve Türkler gibi bir miktar yabancının da kentte olmasını sağlıyordu. Bu dönemde kentin nüfusuna dair ilk sayısal bilgiyi seyyah Pero Tafur'dan vermektedir. Kentin 4000 nüfusu olduğunu, bu nüfusun da geçici olarak Çarşı günleri ile "Aziz Eugenios Günü" olarak isimlendirdiği günler gibi büyük festivallerde ve ticari açıdan önemli günlerde nüfusun artış gösterdiğini belirtmektedir (Tafur, 1929).

Trabzon'un fethinden sonra tutulan tahrir defterlerinden sürgün sonrası 5500 gayrimüslimin yaşadığı anlaşılmaktadır. 1486'da şehirde yaşayan Müslümanların toplam sayısı Lowry'e göre Müslüman halkın yaklaşık 1290 kişi, Bostan (1997) ise 2025 olarak hesaplar. Lowry (1998), askerleri nüfusa dahil etmediğinden, Bostan'ın verdiği rakam daha kabul edilebilir gözükmektedir.

1520 tahrir Defteri'ne göre Müslüman nüfus azalma göstererek 1720 kişiye gerilemiştir. Gayrimüslim nüfus ise artış göstererek 6033 kişilik büyüklüğe ulaşmıştır (Bostan, 2002).

1523-1553 tarihleri arasında Müslüman nüfus; 25 mahalle ve 1 cemaat ile 2 ayrı Hıristiyan mahallesinde bulunan 3 hanede yaşamaktadır. Önceki tahrire göre büyük bir artış göstererek toplam 3012 Müslüman nüfusa ulaşmıştır (Bostan, 2002). Artan nüfusla birlikte Müslüman mahallelerin sayısının arttığı, batı ve güney varoşlarına da yerleştikleri görülmektedir (Lowry, 1998). Gayrimüslim nüfus ise kent surları dışında, 19 mahalleye dağılmıştır. 1520 tahrir defterine göre hızlıca düşüş göstererek 1554 Tahrir'inde gayrimüslim nüfus 3513 olmuştur (Lowry, 1998).

1553-1583 yılları arasında nüfusun artık sürgün ve göç gibi sebeplerle değil iç nüfus artışıyla büyüdüğü görülmektedir. Müslüman nüfusu yaklaşık 6083, gayrimüslim nüfusu ise yaklaşık 4901'e yükselmiştir.

Tablo 4. Tahrir defterlerine göre kentin nüfusu

YIL	1486	1520	1554	1583
Müslüman	2025	1720	3012	6083
Gayrimüslim	5549	6033	3513	4901
Toplam	7574	7753	6525	10984

17. ve 18. Yüzyıllar için Trabzon'a ait tahrirlerin bulunmaması nedeniyle, bu döenm için yapılan çalışmalar önceki dönem için yapılanlar kadar yeterli değildir. Trabzon'u ziyaret eden seyyahlar sayesinde nüfusla ilgili değerlendirmeler yapılabilmektedir. 1797 ve 1818 yıllarında bölgeye gelmiş olan seyyahlar yaklaşık olarak 15.000 kişilik bir nüfus olduğunu söylemektedirler (Aygün, 2005). Tournefort 18. yüzyılın ilk yıllarında yaptığı Trabzon ziyaretinde "Kent büyük ama nüfusu azdır. İyi yapılmış olmalarına karşın evler tek bir kattan oluştuğunu söylemektedir" (Tournefort, 2005).

Ayrıca, Osmanlı Devleti'nde 16. yüzyılın ikinci yarısında ve 17. yüzyılın başlarında tüm kurumlarda başlayan bozulmanın da etkisiyle, taşrada artan eşkıyalık olayları, zulümler, haksız yere alınan vergiler ve en önemlisi tımar sisteminin bozulması neticesinde bu dönemin en önemli sosyal olaylarından biri olarak ortaya çıkan göçler, kent nüfusunda etkili dinamiklerdendir (Öksüz, 2006). Bu nedenle de nüfusun 17-18. yüzyıllarda; 16. yüzyıl içerisinde 7500'lerden 11.000 kişilik bir nüfusa ulaşmasında gördüğümüz ivme ile arttığını söylemek oldukça güçtür.

Şehrin bazı dönemlerde nüfusunun azalmasında önemli unsurlardan biri de şüphesiz salgın hastalıklar sonucu meydana gelen ölümlerdir. Özellikle modern öncesi dönemin en önemli hastalığı olan vebanın imparatorluk coğrafyasında ve Trabzon özelinde de bir karşılığı bulunmaktaydı. 15. yüzyılda nüfusun azalmasında veba hastalığının önemli etkisi görülmektedir. Panaret, her beş adamdan birinin öldüğünü ifade eder (Hahanov, 2004). Fallmerayer (2012) ise yaklaşık 40 yıl içerisinde on kez meydana gelen salgın ile doğal afetlerin de nüfusun azalmasında etkisi olduğundan bahsetmektedir. 16. Yüzyılda özellikle Jennings'in Trabzon şeriyye sicillerindeki kayıtlardan çıkardığı sonuçlarda 1565-1566 ve 1633 yıllarında şehirde veba salgını çıktığı ve şehrin nüfusu üzerinde yıkıcı bir etki yaptığı tesbit edilmektedir. Durumun 18. yüzyıl için de önemli bir karşılığı olduğunu Tosun'un (2013) araştırmasında değindiği sicil kaydı örneğiyle anlaşılmaktadır.[27]

[27] TŞS, 1870, 59a nolu kayıtta geçen olayda Akçaabad/Metinkaniya köyünde İbrahim Beşe'nin, annesini öldürmekle suçladığı Ramazan Beşe onun vebadan öldüğünü iddia edecek ve tanıklarla da olay doğrulanacaktı (Tosun, 2013).

1.7.1. Trabzon Mahalleleri

Geleneksel Osmanlı mahallesinin iki ana özelliği vardır. Birincisinde mahalle, devletin mutlak gücü içinde idari bir temel alt birimdir. Bu rolün ana işlevi geniş anlamda kontrol ve yaptırımdır. İkincisi ise bireyin kendini tanımladığı ve ait hissettiği toplumsal dayanışmaya dayalı bir alt birimdir. Bununla birlikte, her iki alanda da ortak ahlaki kurallara dayalı girift bir yapının varlığı hissedilmektedir (Alada, 2008).

Tanyeli de mahalle konusunda aynı hususa dikkat çekmektedir. Mahalle, kent içinde fiziksel olarak belirleyici bir bütünlüğe sahip değildir; belirli fiziksel sınırları yoktur. Daha ziyade sosyal bir olgu, vergi bölgesi, dini-etnik gruplaşma ve şehir içinde bir alanda yaşayan insanların coğrafi konumu için kullanılıyor (Tanyeli, 2021).

Osmanlı mahallerini anlamak/anlamlandırmak için sosyal, fiziki, idari ve dini olmak üzere konuyu dört boyutta ele almak gerekmektedir. Alada'ya göre mahalle, idari, beledi ve sosyal bir kent parçası olmanın ötesinde, Osmanlı sosyal hayatının merkezidir. Bütünü oluşturan parçalardan biridir ama aynı zamanda o bütünü tek başına ifade edebilecek özelliklere de sahiptir (Alada, 2008).

Kentin fiziksel dönüşümüne baktığımızda, Osmanlı devleti eski kentlere yerleştiğinde, kent içindeki dönüşüm ve gelişim merkezden çevreye doğru bir yön izlemiştir. Bizans kentlerinin merkezinde yer alan idari, askeri ve dini kamu yapıları Osmanlı toplumunun ve yönetiminin ihtiyaçlarına göre uyarlanmıştır. Bu merkezin etrafındaki alanlar kent sakinlerine ayrılmıştır. (Alada, 2008)

Cerasi, Osmanlı kentinin morfolojik olarak üç ana işlevsel gruba bağlı yapı gruplarına ayrıldığını belirtmektedir; yerleşim alanları, ekonomik faaliyetler ve dini-kültürel faaliyetler (Cerasi, 1999).

İnalcık, İslam şehrinin oluşumundan bahsederken şehrin aile yapısı ve inanç sisteminin etkisiyle ticaret ve konut olarak iki ana bölgeye ayrıldığından bahseder (İnalcık, 1995). Cerasi de benzer şeylerden bahseder ve bu ayrımın toplumun çok etnikli yapısına bağlayarak ortaya çıktığını söyler. Mahalle: Prensip olarak aynı etnik kökenden ve dinden insanların bir arada yaşadığı konut alanına dayanan bölge.

Osmanlı İmparatorluğunun ekonomik yapısına bakıldığında. Tarım ekonomisine dayalı bir düzen var. Devletin ekonomik hayat üzerinde otoritesi vardır. Kırsal alanda toprağa dayalı bir sistem (reaya) geliştirmiş, kentte ise dayanışmaya dayalı meslek örgütleri (esnaf) kurmuştur. Dönemin imkânları (teknik, ulaşım, pazar, hammadde vb.) ekonomik

kapasite (üretim, ticaret) üzerinde etkili olmuştur. Devlet rekabetçi bir ortam yerine dayanışmaya dayalı bir ekonomik ortam yaratmaya çalışmıştır. Bu nedenle dengeyi korumak adına bu faaliyetleri kontrol altında tuttu. Bu da dış etkenlerin etkilerine kapalı, korumacı, içe dönük bir yapının gelişmesine yol açmıştır (Alada ,2008).

Osmanlı idari yapısında şehirlerin yönetim teşkilatı mahalledeki imamlara kadar inerdi. Şehirlerin alt birimleri olan mahallelerin yönetiminden sorumlu tutulan imamlar, kadı huzurunda yapılan toplantılarda mahalleyi temsil ederlerdi. İmamın yanı sıra "hatip" ya da "vaiz 'ler de kamusal hayatın düzenlenmesinde ve inanç ekseninde mevcut durumun korunmasında rol oynamaktaydı. İmamların mahallede dini ve idari sorumluluk görevini üstlenebilmeleri, kadıların arz'ı ve padişahın berat'ı ile mümkündür. İmamların bu beratı alabilmeleri için belirli niteliklere sahip olmaları gerekmektedir.

Trabzon şehrinin fethinden sonra tutulan kayıtlar ve anlatılar önemli bir gayrimüslim nüfusun şehir dışında iskâna tabi tutulduğunu ve şehrin merkezi pozisyonundaki kalenin dışına yerleştirildiğini göstermektedir. Yalnız bu uygulama fetih sonrası Osmanlıların klasik bir uygulaması olarak düşünülmemelidir. Mesela Edirne fethedildiğinde şehrin gayrimüslimlerinin kale içerisinde yaşamalarına müsaade edilerek Müslüman nüfusun şehrin çevresine doğru iskânı sağlanmıştır. Trabzon özelinde ise Lowry ve Bostan'ın çalışmalarıyla ortaya konduğu üzere gayrimüslimler sur içinin dışındaki mahallelerde hayatlarını idame ettirmişlerdir (Tosun, 2013).

Trabzon'un geçmişten günümüze mahalleleriyle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, birçok şehre göre nispeten önemli sayıda ve nitelikte araştırma bulunmaktadır.

Trabzon mahallerine dair kapsamlı bir liste bulunan çalışmaların ilki Hanefi Bostan'ın XV-XVI. Asırlarda Trabzon isimli çalışmasında yer almaktadır. H. Lowry, Trabzon Şehrinin İslamlaşma ve Türkleşmesi (1461-1583), başlıklı çalışmasında nüfus hareketlerini incelerken mahallerdeki değişimleri göstermektedir. Turan Açık, Fetihten 19. Yüzyıla Trabzon şehrinin mahalleleri isimli çalışmasında hem bu kaynakları hem de şer'iyye sicillerinden yararlanarak 1486-1583 tarihlerini arasında Trabzon mahallerini gösteren bir listeye çalışmasında yer vermiştir.

On yedinci yüzyıl mahallerine bakıldığında ise, H. Bostan (2002), "XVII. Yüzyılda Trabzon Şehri" başlıklı çalışması görülmektedir. Hanefi Bostan, gerek Trabzon'un 17. yüzyılını inceleyen araştırmacıların eserlerinden gerekse avârız ve cizye kayıtları ile birlikte 1695-1698 tarihli kayıtları muhtevi 1862 numaralı şer'iyye sicilini de kullanarak bir mahalle listesi çıkarmıştır.

Trabzon mahalleriyle ilgili yapılan bir diğer önemli çalışma da Fulya Ü. Demirkaya'nın Doktora Tez çalışması olan Toplumsal Dinamikler Bağlamında Trabzon Kent Dokusunun Dönüşümü (Komnenos Hanedanlığı'ndan Cumhuriyet'e Kadar) isimli çalışmadır. Çalışma kapsamında fetih öncesi dönemden, Cumhuriyet'e kadar olan döneme, farklı dönemler için ayrı ayrı mahalle isimleri hazırlanmıştır. Bu mahalle isimleri yazarın şer'iyye sicilleri, tahrir defterleri, salname kayıtlarını taraması yoluyla elde ettiği verilerle ve önceki çalışmaların birleştirilmesiyle oluşmuştur. İlk defa bu çalışma kapsamında farklı dönemler için hazırlanan listelerle mahallerin konumlarının şehir ölçeğinde gösterildiği haritalar oluşturulmuştur.

Tablo 5. Araştırmacılara göre Trabzon mahalleleri

	Literatüre göre Trabzon Mahalleri			**Sicillerde geçen mahalleler**
	17.Yüzyıl *Hanefi Bostan	**18.Yüzyıl** *Hanefi Bostan, Turan Açık	**17.-20.yüzyıllar** ***Fulya Ü. Demirkaya	*Bu tez çalışması kapsamında taranan sicillerde geçen
1.	Amasya	Amasya	Amasya	Amasya
2.	Aşağı Hisar	Aşağı Hisar	-	Aşağı Hisar
3.	Aya Anadra	-	Aya Anadra	-
4.	Aya Filibo	Ayafilibo	Ayafilibo	Ayafilibo
5.	Aya Gorgor	Aya Gorgor	Aya Gorgor	Aya Gorgor
6.	Aya Kiraki	Aya Kiraki	Ayu Kiryaki	Aya Kiraki
7.	-	-	Ayaklı	-
8.	Aya marina	Aya Marina	Aya Marino	Aya Marina
9.	Aya Ovyan		-	Aya Ovyan
10.	Ayasofya	Ayasofya	Ayasofya	Ayasofya
11.	Aya Todori	-	Aya Todor	Aya Todori
12.	Aya Vasil	Ayavasili	Ayvasıl	Aya vasil
13.	Aya Yorgi	Ayayorgi	-	-
14.	Ayur	Ayur	-	Ayor, Ayur
15.	Bab-ı Pazar	Bab-ı Pazar	Bab-ı Bazar	Bab-ı Bazar
16.	Bab-ı Zağnos	Bab-ı Zağnos	Bab-ı Zağnos	Bab-ı Zağnos
17.	Bayram Bey	Bayram Bey	Bayram Bey	Bayram Bey
18.	Boztepe	Boztepe	Boztepe	Boztepe
19.	Cami-i Cedid	Cami-i Cedid	Cami-i Cedid	Cami-i Cedid
20.	-		Cami-i Aşık	-
21.	Cami-i Kebir	Cami-i Kebir	Cami-i Kebir	Cami-i Kebir
22.	Cami-i Manastır	Cami-i Manastır	Manastır/ Manastır Cami-i Şerif	-
23.	Çarşı	Çarşı	-	Çarşı
24.	Çömlekçi	Çömlekçi	Çömlekçi	Çömlekçi
25.	Debbağhane	Debbağhane, Tabakhane	Tabakhane	Debbağhane
26.	Değirmendere	Değirmendere	Değirmendere	Değirmendere
27.	-	-	Derviş Ahi Dede	-
28.	Eksotha	Eksotha	Eksotha	Eksotha
29.	Elhâc Kasım	Elhâc Kasım	Hacı Kasım Mescidi	El-Hac Kasım
30.	Faros	Faros	Faroz	Faros
31.	Frenkhisarı	Frenkhisarı	Efrenciyan	Frenk Hisarı
32.	-	Kanita	Ganita	Kanita
33.	-	-	Güzelhisar	-
34.	-	-	Hakabe Han	-
35.	Mesçid-i Hasan Ağa	Mesçid-i Hasan Ağa	Hasan Ağa	Hasan Ağa Mescidi
36.	Hoca Halil	Hoca Halil	Hoca Halil	Hoca Halil
37.	Hristos	Hristos	-	Hristos
38.	İmaret	İmaret	İmaret/ İmaret-i Hatuniye	İmaret
39.	İskender Paşa	İskender Paşa	-	İskender Paşa

40.	Kabak Meydanı	Kabak Meydanı	Kavak Meydanı/ Meydan-ı Garbi	Kabak Meydanı
41.	Kale-yi Kule	Kal'a-i Kule	Kale-i Kule, İçkule	Kal'a-i Kule
42.	Kasım Paşa	Kasım Ağa/ Paşa	Hacı Kasım Mescidi	Kasımpaşa
43.	-		Karabaş Mescidi	-
44.	Kemerkaya	Kemerkaya	Kemerkayası	Kemerkaya
45.	-	Ketancızade	-	Ketancı
46.	Kıssahan	Kıssahan	-	Kıssahan
47.	Kindinar	Kindinar	Kindinar	Kindinar
48.	-	-	Konak Meydanı	-
49.	Köhne Hamam	Köhne Hamam	Köhne Hamam	Köhne Hamam
50.	Mağara	Mağara Mescidi	-	-
51.	-	Meydan-ı Şarki, Kafir Meydanı	Meydan-ı Şarki, Kafir Meydanı	Meydan-ı Şarki
52.	-		Molla Salih	-
53.	Monla Siyah	Monla Siyah	Molla Siyah	Molla Siyah
54.	Mumhane	Mumhaneönü	Mumhane	Mumhaneönü
55.	Muhyiddin	Muhyiddin	Muhyiddin	Muhyiddin
56.	Musa Paşa	Musa Paşa	Musa Paşa	Musa Paşa
57.	Ortahisar	Ortahisar	-	Ortahisar
58.	Saçlı Hoca	Saçlı Hoca	-	Saçlı Hoca
59.	-	Saray	-	Saray
60.	Saray-ı Atik	Saray-ı Atik	Saray-ı Atik/ Eski Saray	Saray-ı Atik
61.	Sarmaşık	Sarmaşık	Sarmaşık	Sarmaşık
62.	-	-	Semerciler	-
63.	Abdullah Çelebi Mescidi	-	Sultan Abdullah Mescidi	Sultan Abdullah Mescidi
64.	Şirin Hatun	Şirin Hatun	Şirin hatun	Şirin Hatun
65.	Tekfurçayırı	Tekfurçayırı	Tekfurçayırı	Tekfurçayırı
66.	Tekke, Derviş Ali Tekyesi	Tekke, Derviş Ali Tekye	Derviş Ali Tekyesi	Tekke
67.	Urganciyan	Urganciyan	-	Urganciyan
68.	Tuzlu çeşme	-	Tuzlu Çeşme	-
69.	Valadis	-	Valadis	Urganciyan
70.	Van	-	-	Van
71.	Vazmolika	-	-	Vazmolika
72.	Yeni Cuma	Yeni Cuma	Yeni Cuma	Yeni Cuma
73.	Zağraf	Zağraf	Zağraf	Zağraf
74.	Zeytinlik	Zeytinlik	Zeytinlik	Zeytinlik

Bu tez çalışması kapsamında taranan siciller ile oluşturulan veri tablolarının mahalleri temel aldığı, mahallelerin konumları sayesinde mekânsal veri girişleri yapılabileceği önceki bölümlerde detaylı anlatılmıştı.[28] Yukarıda daha önce yapılan araştırmalar ve tez kapsamında taranan sicillerde geçen mahallerin bir listesi bulunmaktadır (Tablo 10). Bu listelerde dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de Ortahisar ve Aşağı Hisar mahallerinin gerçekte daha çok birer mahaller topluluğunu ifade ettiğinin bilinmesine karşın, bazı sicillerde geçtiği haliyle kimi kayıtlarda daha detaylı ikinci bir mahalle bilgisi yoktur. Ancak hem verilerin değerlendirilmesi amacıyla hem de bu çalışma kapsamında yapılan kent peyzajına dair analizler yapılması noktasında bir sorun teşkil etmediği için Aşağı Hisar ve Ortahisar mahalleleri, mahaleler topluluğu olan bölgelerinin adı olmanın dışında şer'iyye sicillerinde de geçtiği gibi ayrı birer mahalle olarak değerlendirilmiştir.

[28] Bkz. 1.4. Yöntem s.40

Yukarıda bahsedilen Trabzon mahalleri hakkındaki çalışmalar bir referans noktası olmak üzere, bu tez kapsamında taranan şer'iyye sicillerinde yer alan mülk kayıtlarında geçen mahalle isimleri dikkate alınarak aşağıdaki mahalle listesi çıkarılmıştır (Tablo 6). Listede konumu tespit edilemeyen mahalleler de işaretlenmiştir. Aya Ovyan, Ayur, Galimone, Hristos, Van ve Vazmolika mahallelerinin Doğu varoşlarında bulunduğu literatürde geçmektedir (Açık, 2021). Ancak tam bir konum bilgisi bulunmamaktadır. Ketancı mahallesi ise şer'iyye sicillerinde bulunan mülk tanımlarında Boztepe eteklerinde yer aldığı çıkarımı ile bu bölgeye yaklaşık olarak işaretlenmiştir. Saçlı Hoca ve Saray mahalleri yine sicillerde Aşağı Hisar'da bulunduğu belirtildiği için bu bölgeye konumlandırılmıştır. Net konumu bilinmemektedir, verileri Aşağı Hisar bölgesinde yansıtabilmek amacıyla bu bölgeye işaretlenmiştir.

Tablo 6. Şer'iyye sicillerine göre 17. ve 18. Yy. Trabzon mahalleleri[29]

Çalışma Kapsamında Kullanılan Şer'iyye Sicilleri Kaynaklı 17 ve 18. Yy Trabzon Mahalleleri Listesi							
1	Amasya	16	Cami-i Kebir	31	İmaret	46	Ortahisar
2	Aşağı Hisar	17	Çarşı	32	İskender Paşa	47	Saçlı Hoca (YK)
3	Ayafilibo	18	Çömlekçi	33	Kabak Meydanı	48	Saray (YK)
4	Aya Gorgor	19	Debbağhane	34	Kale-i Kule	49	Saray-ı Atik
5	Aya Kiraki	20	Değirmendere	35	Kasım Paşa	50	Sarmaşık
6	Aya Marina	21	Derviş Ali Tekye	36	Kemerkaya	51	Sultan Abdullah
7	Aya Ovyan (K)	22	Eksotha	37	Ketancı (YK)	52	Şirin Hatun
8	Ayasofya	23	Elhac Kasım	38	Kıssahan	53	Tekfur Çayırı
9	Aya Todori	24	Faros	39	Kindinar	54	Urganciyan
10	Aya Vasil	25	Frenk Hisarı	40	Köhne Hamam	55	Valadis
11	Ayur (K)	26	Galimone (K)	41	Mağara Mescidi	56	Van (K)
12	Bab-ı Pazar	27	Ganita	42	Meydan-ı Şarki	57	Vazmolika (K)
13	Bab-ı Zağnos	28	Hasan Ağa Mescidi	43	Molla Siyah	58	Yeni Cuma
14	Bayram Bey	29	Hoca Halil	44	Muhyiddin	59	Zağraf
15	Boztepe	30	Hristos (K)	45	Mumhaneönü	60	Zeytinlik
(K) Konum tespiti yapılamayan, (YK) Yaklaşık tahmini konum							

[29] Bu tez çalışmasında kaynak olarak kullanılan şer'iyye sicillerinde geçen, mülk kayıtlarının bulunduğu ve literatürle karşılaştırılarak değerlendirmeye alınan mahalleleri ifade eder.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Şer'iyye Sicil Kayıtlarında Geçen Konut Açık Alanlarına İlişkin Veri Çeşitliliği

Araştırma kapsamında incelen 17. ve 18. Yüzyıla ait Şer'iyye sicilleri terminoloji açısından günümüze göre farklılıklar içermesinin ve henüz netleştirilemeyen birçok husus olması yanında, kendi içerisinde genel anlamda bir kayıt pratiğini ve ortak terminoloji barındırır. Yine de farklı dönemlerde ve farklı kişilerce tutulan defterler olduğu ve son olarak farklı araştırmacılarca transkripsiyonları yapıldığı için birçok soru işareti doğmaktadır. Terminoloji, yazım pratiği ve okuma sorunları dışında kayıtlarda geçen tanımlar içerdikleri bilgi bakımından 17. Yüzyıldan 19. Yüzyıla doğru gittikçe azalan bir seyri vardır. Ancak yine de belgelerin sayısının çokluğu sebebiyle bilginin toplu olarak ifade ettiği değer artmaktadır.

Mülk satış kayıtlarının kendine özgü bir pratiği bulunmaktadır. Kaydın tutulduğu döneme ve tutan kişiye göre farklılıklar gösterse bile bir düzen dahilinde bilgiler kayıt altına alınmıştır.

2.1.1. Kayıt Pratiği

Şer'iyye sicilleri genellikle, bağlı olduğu bölge sınırları içerisinde mahkemeye intikal eden her türlü hukuki anlaşmazlığın veya anlaşmanın kayıtlarının tutulduğu, merkez-taşra arasındaki yazışmaları da bünyesinde barındıran defterlerdir. Şer'iyye sicilleri çok geniş görev tanımına (mülki, adli, beledi ve askeri) sahip kadıların tuttukları defterler olmaları dolayısıyla çeşitlilik oluşturan belgelerdir (Ortaylı, 2020; Uğur, 1998).

Şer'iyye sicilleri mahalli kararlardan ve merkezden gelen resmi yazışmalardan oluşur. Mahalli konular, alım-satım, borç-alacak, vakıf, hibe, tereke kayıtlarında yer alan mülklere ilişkin tanımlar belli bir düzende kayda alınmıştır.

Şer'iyye sicillerinde yer alan bu kayıtlar, mahalle adı, satıcı- alıcı, komşuluklar, satılan mülkün tanımı, satış ücreti, satış onayı, şahitler gibi bilgileri içerir.

Mülk tanımı içeren bir kayıt örneği çoğunlukla belli bir pratikte kayda geçirilmiştir. Kaydı başlangıcında davaya/anlaşmazlığa konu olan mülkün konumuna ilişkin bilgi ile giriş yapılır. Örneğin Trabzon şehri için genellikle "Medine-i Trabzon mahallatından…" şeklinde

başlar ve mahalle ismi ile devam eder ya da kaza ismi ile devam edip köy ismi ile devam eder.

Bu mahalle öncelikle satıcının ikamet ettiği mahalle olup bu amaçla verilir. Mahalle bilgisi sonrası mahalle sakini bu satıcı unvanı ile kayda geçer. Devamında alıcı ve/veya vekili yine unvanı ile belirtilir. İlk belirtilen mahalle satışa/davaya konu mülk ise "…mahalle-i mezburede vaki…" biçiminde aynı mahallede olduğu ifade edilir. Aynı mahallede değilse mahalle/köy bilgisi farklı olarak burada belirtilir.

Mahalle veya köy konumu verildikten sonra kayıt pratiği gereği mülkün komşulukları çoğunlukla 4 taraflı bir tanımlama ile kayda alınır. Yani 5 komşusu olması durumunda dahi 1 tarafın belli oranlarda, söz konusu 2 komşuluğun paylaştığı şeklinde ifade edilmesi, parselleri 4 taraflı anlama ve kayda da o haliyle geçmesi anlayışını gösteriyor. Komşuluklar bir mülk ise sahibi unvanı ile verilir, yol, bahçe, arazi, orman, cami, deniz, ırmak gibi çok çeşitli sınırlar mülkün sınırları mümkün olduğu kadarıyla en iyi şekilde anlaşılması için komşulukları ifade için kullanılmıştır.[30]

Devamında mülk tanımına geçilir. Ev var ise odaları, odaların katı ve sofa gibi diğer yapısal bileşenler belirtilir. Benzer şekilde ahır gibi alt katında olması durumunda yine yapının bileşeni olabilecek kısımlar ifade edilir. Ev'in kayıtlardan ve önceki araştırmalardan anlaşılacağı üzere tek bir yapı olmadığı durumlar da gözden kaçırılmamalıdır. Birden fazla ev/oda/mülkten bahsedildiğinde durum genellikle bu şekildedir. Mülk'ün varsa bahçeli veya avlulu olma durumu kaydedilir. Bu bahçe ve avlu içerisinde yer alan diğer yapısal birimler (çardak, ambar, kuyu, fırın, kenif, …) belirtilir. Yapısal unsurlar dışında açık alanlar varsa niteliği (tarla, bahçe, bağ, boz yerler,bitkiler…) belirtilir. Bitkiler bazı kayıtlarda "…iki dip zeytun…" gibi sayı olarak ifade edilir ya da "zeytunluk, fındukluk, asmalı mülk…" gibi bir grup bitkiyi ifade eden şeklide kayda geçer.

Mülk tanımı sonrasında satış ise satış ücreti birimi ile belirtilir. Hibe veya miras ise başka bir durumda ücreti belirtilmediği gibi bazı durumlarda yaklaşık değeri ifade edildiği de görülebilir. Devamında satış onayını ifade eden kısım yer alır. Bu kısımda genellikle mülkün tasarrufunun alıcıya ait olduğu satıcı ağzından söylenir. Tarih bilgileri ve şahitler en alt kısımda belirtilerek kalıplaşan bir kayıt örneği oluşturulmuş olur (Şekil 11).

[30]Detaylı bilgi için Bkz. 2.1.3. Sınırlar ve komşuluklar s.76

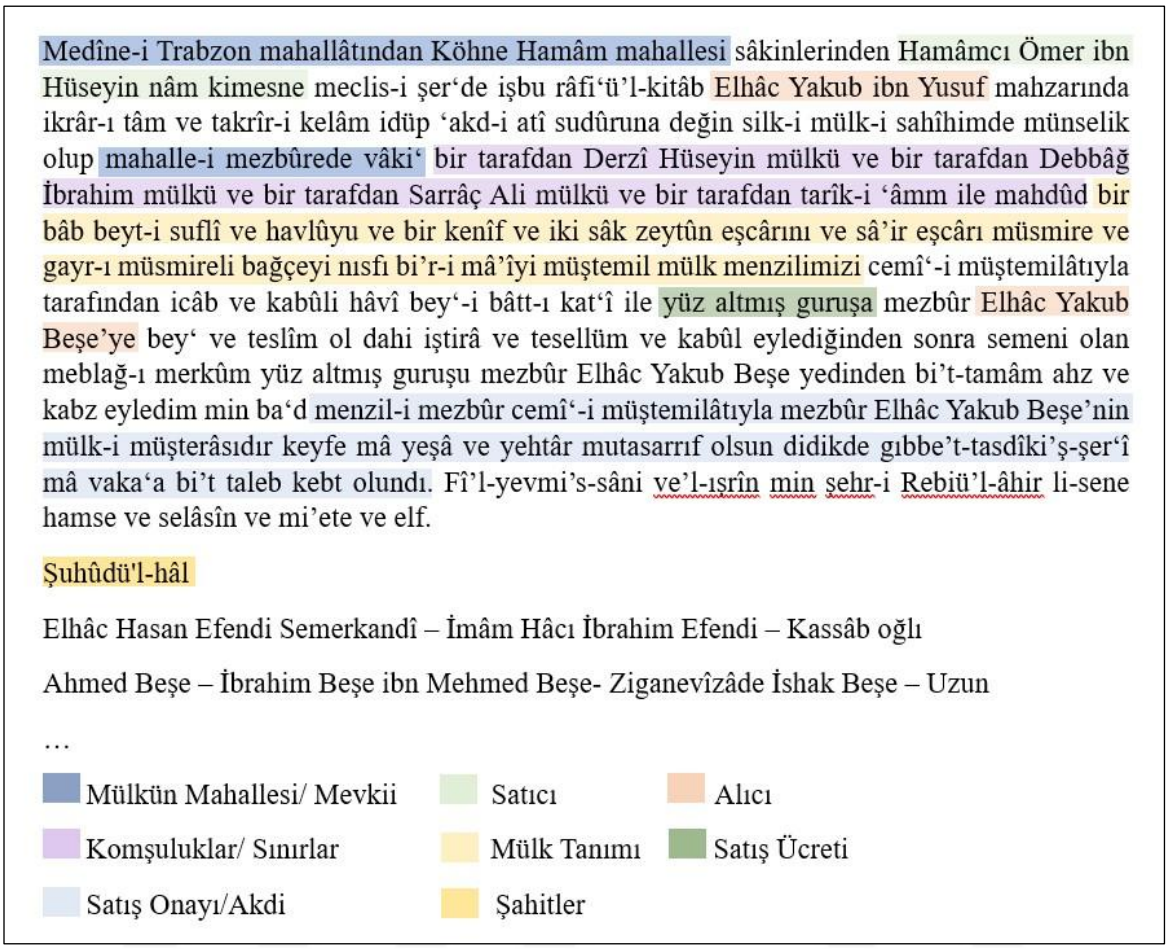
Medîne-i Trabzon mahallâtından Köhne Hamâm mahallesi sâkinlerinden Hamâmcı Ömer ibn Hüseyin nâm kimesne meclis-i şer‘de işbu râfi‘ü’l-kitâb Elhâc Yakub ibn Yusuf mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp ‘akd-i atî sudûruna değin silk-i mülk-i sahîhimde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki‘ bir tarafdan Derzî Hüseyin mülkü ve bir tarafdan Debbâğ İbrahim mülkü ve bir tarafdan Sarrâç Ali mülkü ve bir tarafdan tarîk-i ‘âmm ile mahdûd bir bâb beyt-i suflî ve havlûyu ve bir kenîf ve iki sâk zeytûn eşcârını ve sâ’ir eşcârı müsmire ve gayr-ı müsmireli bağçeyi nısfı bi’r-i mâ’îyi müştemil mülk menzilimizi cemî‘-i müştemilâtıyla tarafından icâb ve kabûli hâvî bey‘-i bâtt-ı kat‘î ile yüz altmış guruşa mezbûr Elhâc Yakub Beşe’ye bey‘ ve teslîm ol dahi iştirâ ve tesellüm ve kabûl eylediğinden sonra semeni olan meblağ-ı merkûm yüz altmış guruşu mezbûr Elhâc Yakub Beşe yedinden bi’t-tamâm ahz ve kabz eyledim min ba‘d menzil-i mezbûr cemî‘-i müştemilâtıyla mezbûr Elhâc Yakub Beşe’nin mülk-i müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe’t-tasdîki’ş-şer‘î mâ vaka‘a bi’t taleb kebt olundı. Fî’l-yevmi’s-sâni ve’l-ışrîn min şehr-i Rebiü’l-âhir li-sene hamse ve selâsîn ve mi’ete ve elf.

Şuhûdü'l-hâl

Elhâc Hasan Efendi Semerkandî – İmâm Hâcı İbrahim Efendi – Kassâb oğlı

Ahmed Beşe – İbrahim Beşe ibn Mehmed Beşe- Ziganevîzâde İshak Beşe – Uzun

…

Mülkün Mahallesi/ Mevkii
Satıcı
Alıcı
Komşuluklar/ Sınırlar
Mülk Tanımı
Satış Ücreti
Satış Onayı/Akdi
Şahitler

Şekil 11. Bir Ev Satış Kaydı Örneği[31]

2.1.2. Mülk Türleri

Bu bölümde şer'iyye sicillerindeki mülk satış kayıtları ve diğer hukuki işlemlerle ilgili bilgileri içeren çeşitli kayıtlarda geçen mülk türlerini ve hangi başlıklar altında toplanabileceği konusu tartışılmıştır.

Mülk, dükkân, ev, arsa vb. taşınmaz mallar için kullanılan tamamını ayrı ayrı veya birlikte kapsayan bir kelimedir. Kayıtlarda bazen sadece bir dükkân, bir arsa, bir bahçe, bir arazi ya da bir ev, bazen bahçesiyle bir ev bazen de bahçede bulunan ağaç türü ve müştemilata kadar içeren kayıtlar ve bunların birbirleriyle farklı kombinasyonları şeklinde

[31] TŞS, 1882-23/b nolu kayıt kullanılarak hazırlanmıştır. Bkz. Çetinkaya, T., 2006. 1135/1722 Tarihli Sicil Defterine Göre Trabzon’un Sosyal Tarihi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

çok çeşitlenebilecek veriler bulunmaktadır. Ancak daha anlaşılır kantitatif analizler için, bu veriler tablolaştırıldıktan sonra, mülk türleri 4 ana başlık altında toplanmıştır.

- Ev ve Bahçe/Avlu (ve diğer yapılar)

Bu başlık altında sadece yapıdan bahsedilen bir ev[32] kaydı, bahçesi olan bir ev için ev ve bahçesi, avlusu olan bir ev için ev ve avlusu, bahçesi bulunan ve bahçesinde müştemilat gibi diğer yapıları içeren bir mülk için ev, bahçe ve diğer yapılar, avlusu bulunan ve bahçesinde müştemilat gibi diğer yapıları içeren bir mülk için ev, avlu ve diğer yapılar gibi başlıklara da ayırmak mümkün olabilmekteydi ancak bütün veriler değerlendirildiğinde bu başlık çeşitliliğinin ayrı ayrı değerlendirilmesinin diğer verileri çok fazla böleceği ve daha az anlaşılır kılacağı görülmektedir. Açık mekâna ilişkin bahçe ve avlu başlıkları halihazırda zaten incelendiği için ayrıca kayıt pratiğindeki dönemsel yalınlaşma [33] gerçekte olsa dahi bazı kayıtlarda buradaki detayların verilmediği durumunu akıllara getirmektedir, dolayısıyla ev ile ilgili farklı kombinasyonlar bu başlık altında birleştirilmiştir.

Çarşı mahallesinde geçen bir kayıtta "…bir bab mülk evimi…" şeklinde evinin bir bab yani, bir kapı ya da bir göz olduğu mülk evi tabiriyle sadece bir evin (bahçe, avlusu olmayan) satışından bahsedilen kayıt bilgisi görülmektedir.

Tekfur çayırı mahallesinde bir kayıtta "...iki tahtani oda ve havluyu ve eşçar-ı müsmire ve gayrı müsmireyi müştemil mülk-ü bağçemi…"[34] bilgileri verilen bir eve ait hem avlu hem de meyveli ve meyvesiz ağaçları bulunan bahçenin olduğu bir mülk satış kaydı bulunmaktadır.

Bir başka kayıtta Cami-i kebir mahallesinde "...üç bab fevkani oda mâ'a sofa ve tahtinde bir bab ahur ve bir bab oda ve bir bab kilâr ve bir bab matbah ve bir su çeşmesi ve bir akındı kenifi ve havlu-yu muhtevi dâhiliye mülk-i menzilini…"[35] şeklinde tanımı devam eden kayıtta ise evin, avlunun ve diğer yapıların(müştemilat) bulunduğu bilgileri yer almaktadır.

---

[32] Ev üst başlığı, ev, bab, oda, mülk menzil için ortak bir başlık olarak kullanılmıştır. Bkz. 2.1.4. Mülkün İç Bileşenleri s.79

[33] 17.yüzyıldan 19. Yüzyıla doğru şer'iyye sicillerinin içerdiği bilgilerin azalması veya kayıt pratiğinin değişmesi söz konusudur.

[34] TŞS, 1876, 154 nolu kayıt için Bkz. Sezgin, İ., 2003. 1876/62 (H. 1128-1129/M. 1716/1717) No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defterine Göre Yöre Araştırması, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

[35] TŞS, 1916, 15a/3 nolu kayıt için Bkz. Kara, V., 2019. 1916 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1160-1161/M. 1747-1748), Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Ortahisar, Şirin hatun mahallesinde "...iki bâb fevkânî oda ve tahtında iki bâb oda ve iki sofa ve bir sırlı anbar ve bir akıntı kenîfi ve havluyu muhtevî mülk menzili…"[36] bilgileriyle ev için odalar, sofalar, anbar ve avlu gibi yapısal bileşenlerin tanımı oluşturdu bir mülk satış kaydı görülmektedir.

Yeni Cuma mahallesinde satışı gerçekleşen bir mülk kaydına göre "...harabe ev yerini ve bahçeyi ve üç dib zeytin eşcarını…" tanımıyla bir ev yeri, bahçe ve zeytin ağaçlarının varlığı anlaşılmaktadır.

- Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Boz yerler/ Çayırlık

Sicillerde bir üst başlıkta ifade edilen ev ile aynı mülkte bulunan açık/yeşil alanlar dışında bir ev'in olmadığı durumlarda yalnızca açık alanın niteliğine göre belli terimler geçmektedir. Bunlar, bahçe, arazi, tarla, boz yerler, çayırlık isimleriyle sicillerde kaydedilmiştir. Bu açık alan türleri araştırma kapsamında kantitatif analizler için ayrı ayrı sayıları çıkarılmıştır, değerlendirmeleri ayrıca yapılmıştır. Ancak mülk türleri başlığı altında bir üst başlıkta da bahsedildiği gibi verilerin daha sağlıklı değerlendirilebilmesi için bu başlık altında birleştirilmiştir.

Yomra nahiyesinde bir mülk satış kaydında "...altı aded zeytûn eşcârı ve sâ'ir eşcâr-ı müsmire ve gayr-i müsmireyi müştemil mülk bahçemi…" tanımında bir bahçe ve arsa satışında geçen mülk bahçe ifadesi görülmektedir. Şana köyünde "...bir kıta fındıklığı bir mikdar yeri ile…" tanımıyla satışı kayda geçen mülkün fındıklık ve bir miktar yer tabiriyle belirtilen arazi olduğu anlaşılmaktadır.

Aşağı hisar mahallesinde "…sekiz kulaç tarla…"[37] şeklinde tanımlı mülk satış kaydında bir miktar tarlasın satışı görülmektedir. Kisarna köyünde "…evi ve bahçeyi ve ziraate kabil boz yeri…"[38] tanımıyla tarım yapılabilir boz yerlerden bahsedilmektedir. Tekfur çayırı mahallesinde "…çayırlık…"[39] ifadesi kullanılarak bir çayırlık satışının kayda alındığı anlaşılmaktadır.

- Arsa/ Ev yeri

Arsa ev, dükkân veya başka bir yapı amacıyla değerlendirilebilecek parseller için kayıtlarda kullanıldığını görülmektedir. Bunun yanında hem arsa hem de ev yeri terimleri

---

[36] TŞS, 1882, 15b no'lu kayıt için Bkz. Çetinkaya, a.g.e.

[37] TŞS, 1828, 116/5 no'lu kayıt için Bkz. Ekiz, Z., 2003. 1828No'lu Trabzon Kadı Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme), Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

[38] TŞS, 1828, 83/3 no'lu kayıt için Bkz. Ekiz, a.g.e.

[39] TŞS, 1828, 118/12 no'lu kayıt için Bkz. Ekiz, a.g.e.

mülk kayıtlarında geçmektedir. Kayıt örneklerine bakıldığında ev yeri terimi aşağıda verilen örnekte olduğu gibi yıkılan, yanan bir evden geriye kalan ev harabesini ifade ederken genellikle kullanılmıştır.

Aya vasıl mahallesinde geçen bir kayıtta "…bir kıt'a mülk arsa-i haliye.." ifadesiyle kayda konu mülk olan arsa bir kıt'a şeklinde geçmektedir.

Aşağıhisar mahallesinde kayda alınan bir mülk satışında "…rus istilasında ihrak-ı bin nar olan ev yerini çar duvarı ve bağçe…"[40] şeklinde tanımlanıyor. Arsa gibi genel bir ifadeden daha ayrışan detay belirten bir tanıma ilişkin bilgi verdiği için bu başlıkta ayrıca değerlendirilmiştir.

- Dükkân/ Karhane

Dükkân ve Karhane başlığı altında ticari amaçlarla kullanılan yapılar (Dükkân, bakkal, fırın, debbağ, han, kahvehane, değirmen, hamam, nalbant, kayıkhane, pabuççu…) bir arada değerlendirilmiştir. Bu ticari faaliyetlerin tahmin edilen Çarşı mahallesi dışında nerelerde ve hangi faaliyetler olduğunu değerlendirebilmek amacıyla incelenmiştir.

Örneğin Cami-i Kebir mahallesinde mülk kaydında satışı gerçekleşen bir dükkândan "...bir bab bakkal dükkânı..." nın 300 kuruşa satıldığı görülmektedir.[41]

İpçiler çarşısında geçen bir hibe kaydında "...bir bâb odayı müştemil bâb-ı kahvehâne ve tahtında bir fırun…"[42] tanımıyla bir kahve hane ve alt katında bulunan bir fırının satışından bahsedildiği görülmektedir.

Çarşı mahallesinde "...bir bâb Nalbant dükkânını…"[43] şeklinde tanımı devam eden mülk kaydında bir nalbant dükkanının satışı yapıldığı anlaşılmaktadır.

Cami-i Kebir mahallesinde "...mümtaz arsayı bir kagir hamamı ve hamam kazganı ve bir-i mai ve …"[44] tanımıyla satışı gerçekleşen bir hamam hakkında bilgiler verilmektedir.

---

[40] TŞS 1826, 346 no'lu kayıt için Bkz. Güney, M. 2011.1826 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

[41] TŞS 1917, no'lu kayıt için Bkz. Bayraktar, A., 2020. 1917 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicilinin Değerlendirmesi ve Transkripsiyonu (H. 1161- 1163/M. 1748-1750), Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

[42] TŞS, 1858, 91b/1 no'lu kayıt için Bkz. Yetim, H., 2019. 1858 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1102-1104, M.1691-1693), Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

[43] TŞS, 1924, 44 no'lu kayıt için Bkz. Uzun, M., 2007. 1924/110 No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defteri'nin Transkripsiyonu ve Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

[44] TŞS, 1922, 7/4 no'lu kayıt için Bkz. Tok Öztekin, H., 2017. 1922/107 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

2.1.3. Sınırlar-Komşuluklar

Şer'iyye sicillerinde yer alan mülk tanımlarında daha önce değinildiği üzere konumu ifade eden mahalle veya köy bilgisi sonrasında, daha kesin bir konum belirtmek amacıyla mülkün komşuları ve sınırlarının verildiği bir kısım yer alır. Sicil kayıtları incelendiğinde sınırların önemine özen gösterildiği, mümkün olduğu kadar detaylı sınırlar çizilmeye çalışıldığı görülmektedir. Komşuluklar çoğunlukla bir yol ve komşu mülk ile ilişkiyi gösterir. Bunun yanında bulunduğu konuma göre cami, kilise, surlar... gibi kültürel/ dini yapılar, orman, ırmak, sahil, gibi doğal alanlar ve tarla, bahçe, çayırlık, boz yerler, zeytinlik, gibi doğal/kültürel yeşil alanlar da belirtilir.

Yol ifadesi sicillerde Tarik-ı amm (Kamusal/umumi yol), Tarik-ı has (Özel yol) şeklinde geçmektedir. Yolların ve komşu mülkün, arazinin yanı sıra köşedeki bir ağaç, bir çeşme de sınırları tanımlamak için kullanıldığı görülmektedir.

Mülk kayıtlarında sınırlar/komşuluklar büyük çoğunlukla 4 taraflı bir tanımlama sistemi ile kaydedilmiştir. Örneğin, 5 komşusu olan birçok tanımda 1 komşuluk için bazen…bazen… ifadesiyle kaydedilmiştir. "…bir taraftan Devecioğlu ve bir taraftan Hüseyin Çavuş oğlu ve bir taraftan bazen Hacı Ömer ve bazen Kör Osman mülkleri ve taraf-ı rabi tarîk-i âmm…" kaydında olduğu gibi çok büyük çoğunlukla 4 taraflı/ cepheli bir sistemle kayıtlar tutulmuştur. Ancak her mülkün dört tarafı için bilgi olmadığı durumlar yanında 3 veya 2 tarafın ifade edildiği, hatta bazen "malumetul hudud" şeklinde bilinen sınırların ifadesiyle komşuluk bilgisi verilmeyen kayıtların da olduğu görülür. Komşuluk sayılarıyla ilgili olarak beşinci bir komşuluğun verildiği az sayıda kayıt da bulunmaktadır. Ayor mahallesinde geçen bir kayıtta "…bir taraftan keşiş yolu ve bir taraftan kenise-i mezbure havlisi…" şeklinde bir kilisenin avlusuna olan komşuluk kaydedilmiştir.

Yukarıda bahsedilen 4 taraflı tanımlama pratiği ile bu çalışma kapsamında mülk ve komşuluk bilgileriyle oluşturulabilecek plan diyagramlarının da çıkış noktası olmuştur. Önceki kısımlarda değinildiği üzere genellikle 4 komşuluk durumuna göre tanımlar yapılırken olmadığı durumlarda vardır, bunlar için de ayrıca plan diyagramları hazırlanmıştır (Şekil 12). Bu diyagramlar kayda konu olan/ tanımı verilen mülkü ve aşağıda geçen sınırları/komşulukları içerir.

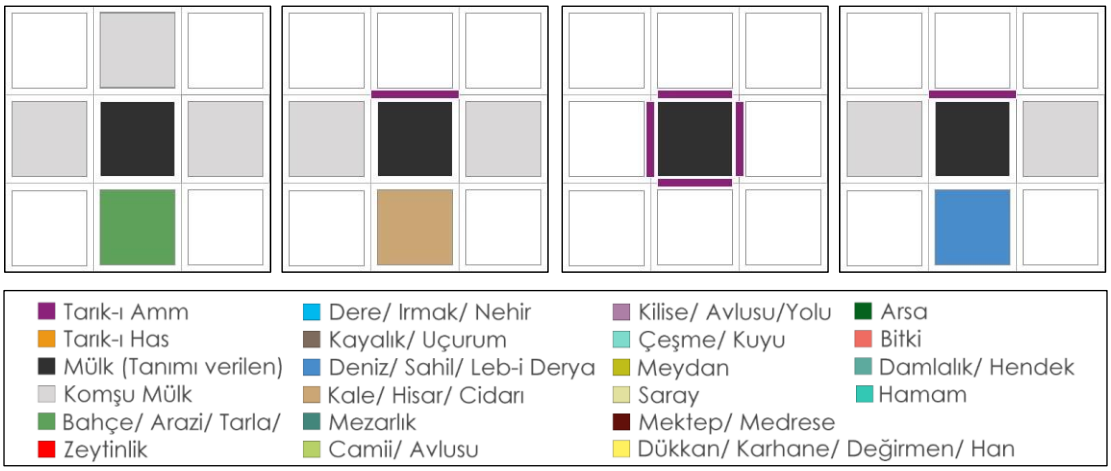

Şekil 12. Dört taraflı komşuluk tanımlama sistemi senaryolarından örnekler

- Mülk (Tanımı verilen mülk)

Burada bahsedilen mülk, genel anlamda kullanılan, mülk türleri kısmında geçen, 1-ev, bahçe/avlu ve diğer yapılar, 2-Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Boz yerler/ Çayırlık, 3-Arsa/Ev yeri, 4-Dükkân/Karhane den oluşan dört başlıktan birisi altında değerlendirilen, satışa veya davaya konu olan komşulukları tanımlanan mülk'tür.

- Tarık-i amm ve Tarik-i has

Mülkün sınırını ifade ederken kullanılan terimler olan Tarik-ı amm (Kamusal/umumi yol) ve Tarik-ı has (Özel yol) mülkün komşuluğunun yol olup/olmaması durumunu gösterir.

- Bitki (Sınır ifade eden)

Bitkiler mülk sınırları dahilinde bir değer ifade etmesi gibi sebeplerle kullanımı dışında burada mülkün sınırlarını belirlemek amacıyla da kullanılmıştır. Bu kullanım şekli, tanımın içinde geçmeyen bazı bitki türlerinin de var olduğunu ancak farklı sebeplerle (ekonomik değersizlik veya özel/ayırt edici görülmeme…) kullanılmadığını düşündürmektedir.

- Komşu Mülk

Komşu mülk kayda konu mülkün komşuluğunda bulunan mülkleri ifade etmek için kullanılmıştır. Burada geçen mülk de yine tanımlanan mülk gibi 1-ev, bahçe/avlu ve diğer yapılar, 2-Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Boz yerler/ Çayırlık, 3-Arsa/Ev yeri, 4-Dükkân/Karhane den oluşan dört başlıktan birisi altına girmektedir.

- Bahçe/ Arazi/ Çayırlık/ Mezarlık/ Orman

Mülklerin, yollar ve komşu mülk dışında yeşil alanlarla da sınırlı veya komşusu olduğu durumları yine tanımlarda görülmektedir. Mülkün yakın çevresini, doluluk/boşlukları bu

başlık altında toplanan bahçe, arazi, çayırlık, mezarlık, orman gibi yeşil alanlardan yararlanarak değerlendirilmiştir.

- Dükkân/ Karhane

Çarşı, Pazar bulunan mahallerle hem çok sayıda kayıtta geçmesi hem önceki çalışmalar hem de isimleriyle[45] bilinmektedir. Gerek bu mahallelerdeki dükkanların çeşitliği gerek diğer mahallerde ticari faaliyetlerin çeşitliliği açısından dükkân, bakkal, fırın, debbağ, han, kahvehane, değirmen, hamam, nalbant, kayıkhane, pabuççu gibi esnafın varlığı ve komşuluk ilişkileri değerlendirilmiştir.

- Kale/ Cami/ Kilise ve Avluları

Mülkleri komşulukları incelendiğinde mülklerin tarihi, dini yapılarla ilişkilerini de görmek mümkündür. Trabzon için hem Ortahisar'da ya da Aşağı hisarda sur içinde hem de surların dışında kale duvarlarıyla veya cami/kilise avlusu duvarlarıyla komşuluk ilişkisi olan bir mülke rastlamak mümkündür. Böylece mülklerin bugüne ulaşan ya da yakın geçmişte varlığı bilinen yapılarla ilişkisi kurulabilmektedir.

Bab-ı Pazar mahallesinde kayda alınan bir mülk sınırları için "…bir tarafdan Musa Beşe mülkü ve bir tarafdan cidâr-ı kal'a ve bir tarafdan Seyyid Mehmed mülkü…" şeklinde komşu mülklerin yanı sıra Pazarkapı mahallesinde bulunan mülkün kale duvarlarıyla sınırlı olduğu görülmektedir.

- Dere/ Irmak/ Sahil

Trabzon şehri için mülklerini sınırlarını çizen önemli unsurunda doğal suyun oluşturduğu sınırlardır. Dere, ırmak, sahil şeridi mülkün yakın çevresinin doğal durumuna ilişkin bilgi sunduğu gibi deniz gibi manzara sunan veya bugün sınırlı konumlar dışında pek olmayan kıyıyla ilişkisini de ortaya koymaktadır.

Faros mahallesinde bir mülkün satış kaydında "…bir taraftan Mehmet Ağa mülkü ve bir taraftan sahil-i bahr ve bir taraftan tarik-i amm ile mahdud…" ifadesiyle mülkün hem komşu başka bir mülk hem sahille komşuluğu hem de tarik-i amm ile sınırlılığı ifade edilmiştir.

Yukarıda bahsedilen mülk ve Sınırlar/komşulukla ilgili başlıklar kullanılarak aşağıdaki plan diyagramları oluşturulmuştur.

[45] Çarşı mahallesi, Bab-ı Pazar mahallesi….

2.1.1. Mülkün İç Bileşenleri

- Konutlar

Kayıtlarda bir konutun birden çok kelimeyle ifade edildiğini görüyoruz. Bunlar ev, menzil, oda ve beyt kavramlarıdır. Ev ve menzilin genellikle daha az bilgi içeren kat bilgisi gibi bilgilere girilmediği durumlarda "mülk ev, mülk menzil, bir bab ev" gibi kullanıldığını, bazen de "bir bab fevkani ev" şeklinde kat veya/bina yüksekliğine dair yorum yapabileceğimiz haliyle kaydedildiğini görüyoruz.

Kayıtlarda konutu ifade etmek için kullanılan diğer kelime odadır. "Oda" kelimesinin eski Türkçede "keçeden yapılmış kubbeli çadır" anlamına gelen otağ kelimesinden geldiği düşünülmektedir.[46] Osmanlıca Türkçe sözlükte oda, "bir yapının/menzilin mutfak-banyo-giriş-salon dışında bir veya daha çok çıkışı olan, oturma ve yatma gibi amaçlarla kullanılan bölümlerinden her biri" olarak tanımlanmaktadır.[47] Bir diğer kavram "beyt" ise "Ev, mesken, hane"[48] anlamına gelmektedir. Sicilleri incelediğimizde ise çoğunlukla "bab" ifadesi ile "oda" anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Faroqhi'ye göre herhangi bir özelliği olmayan odalara oda denmektedir. Ayrıntılı olmayan bazı kayıtlarda "buyut-i müteaddide" ifadesini görmekteyiz. Bu ifade oda-salon-ana oturma odasını, yani yaşanabilir mekânları ifade etmektedir. Faroqhi, on yedinci yüzyılın başında Ankara'daki menzillerin yarısının bir veya daha fazla odaya sahip olduğunu kaydeder. Sıradan odalar Ankara'da Kayseri'ye göre daha yaygındır. Gündelik yaşam pratiklerine baktığımızda bu durum mekânsal kullanım açısından da kendini göstermektedir (Faroqhi, 2009).

TŞS dokümanlardaki odaları tanımlarken, onlarla ilgili sık kullanılan bazı nitelemeler olduğunu görüyoruz. Bunlardan en yaygın olanı "bab" terimidir. Bâb kelimesi "kapı, bölüm, fasıl" anlamına gelmektedir.[49] Burada kullanılan sayı, kapıyı niteleyen sayının sıfatıdır. Odanın sahip olduğu kapı sayısı burada odayı tanımlayan bir nicelik olarak ifade edilmektedir. "1 bab" oda bir odayı, "2 bab" oda ise iki ayrı odayı tanımlamaktadır (Gökçen Özkaya, 2011).

---

[46] "Oda" sözcüğü sözlük anlamı: https://islamansiklopedisi.org.tr/oda alınmıştır (2024, Ocak 17).
[47] "Bab" sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/bab adresinden alınmıştır (2024, Ocak 17).
[48] "Beyt" sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/beyt adresinden alınmıştır (2024, Ocak 17).
[49] "Bap" sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/bap adresinden alınmıştır (2024, Ocak 17).

Sıklıkla kullanılan diğer ifadeler “tahtani ve fevkani” odanın bulunduğu katı tanımlar. Tahtani, “aşağıda olan, aşağıda bulunan”[50], fevkani “Üstte olan, yukarıda bulunan”[51] anlamlarına gelmektedir. Sözlük anlamı dışında mimari açıdan baktığımızda ilk akla gelen birinci katı ve ikinci katı ifade etmesi ya da tek veya iki-üç kat durumlarında kullanılmasıdır. Ancak sicillerde bir ya da iki kattan oluşan evlerin fevkani ve tahtani yanında yüksek anlamına gelen beyt-i ulvî ve alçak anlamına gelen beyt-i süflî olarak da belirtilmiş olması, “tahtani ve fevkani keni” gibi ifadelerin de yer alması altlı-üstlüden başka bir yoruma ihtiyaç duymaktadır. Bu nokta Trabzon topoğrafyasından kaynaklı olarak arazinin aşağısı-yukarısını ifade ettiği durumların da olabileceği, kimi zaman her iki durumu birbirinden ayırmanın güçlüğü anlaşılmaktadır.

“Sofa” sözlükte “menzillerde oda kapılarının açıldığı ve menzil halkının oturup birlikte yemek yedikleri geniş yer, salon” anlamına gelmektedir. Risale-i Mimariyye'de sofa “yüksek oturma yeri” olarak tanımlansa da Yerasimos'a göre zamanla bu anlamını yitirmekte ve odaların açıldığı hol-giriş gibi bir anlam kazandığını ifade etmektedir (Aydın, 2005). Yerasimos'a göre on altıncı yüzyıl İstanbul evlerinde sofanın karşılığı “her zaman bir odaya eşlik eden üstü kapalı eyvan ya da verandadır”. Yerasimos ayrıca sofanın Osmanlı mimarisinde önemli bir unsur olmasına rağmen tanımlanmasının zor olduğunu belirtmiştir (Yerasimos, 2016). Sofayı bir ara yapı olarak değerlendirmiş ve iki oda arasında yer alan sofaya eyvan denildiğini ifade etmiştir. Sofalar çoğunlukla “…iki bab oda maa sofa…” şeklinde odanın bir tamamlayıcısı gibi bir bütünün parçası gibi aktarılır.

Faroqhi, sofanın on sekizinci ve yirminci yüzyıl Anadolu ev terminolojisinde evin diğer odalarına geçişi sağlayan yarı ya da tamamen kapalı bir oda olarak anıldığından bahseder. Dolayısıyla bu kelimeyi “salon” olarak kullanmak eksik ya da yanlış olmayacaktır. Ayrıca, on yedinci yüzyıl Anadolu şehir halkı "örtme sofa" terimini bir tür dış sofa (avlu) anlamında kullanmış olabilir (Faroqhi, 2009).

- Bahçeler/Avlular

Bahçeler için TŞS kayıtlarında en çok geçen sözcük bahçe, bağçe’dir. Bahçe “Çiçek, sebze veya meyve ağacı yetiştirilen toprak parçası” ve “Binâların ön, arka, yan kısımlarında veya dört tarafında bulunan, duvar yâhut çitle çevrilmiş toprak parçası, bir binâya âit toprak, avlu” gibi anlamlara gelmektedir.

[50] “Tahtani” sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/tahtani adresinden alınmıştır (2024, Ocak 17).
[51] “Fevkani” sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/fevkani adresinden alınmıştır (2024, Ocak 1).

Bahçe sözcüğü dışında nadir de olsa hadika ve bahçecik sözcükleri de kullanılmıştır. Hadika, sözlükte "Etrafı duvarla çevrilmiş bahçe. Sulu, ağaçlı bahçe". Bahçecik, "küçük bahçe" anlamında kullanıldığı düşünülmektedir.

Asmalı bağ, asma (üzüm) bitkilerinin fazlaca yer aldığı bir bahçe için kullanıldığı düşünülmektedir.

Avlu, "bir yapının önünde, arkasında ya da yanlarında bulunan ve o yapının tamamlayıcısı olan, üstü açık ve çevresi duvarla, çitle çevrili alan ya da birbirine bitişik ve kapalı bir bütün oluşturan bir yapı topluluğunun ortasında kalan üstü açık alan" anlamına gelir. Genellikle kayıtlarda havlu olarak geçer. Konutlar dışında cami havlusu, kenise havlusu, şeklinde geçtiği kayıtlarda bulunmaktadır.

- Müştemilat

Mülkün bahçe ve avlusunda bulunan bileşenleri değerlendireceği bu kısımda sicil kayıtları yardımıyla ulaşabileceğimiz bilgilerden çardak, ahır, anbar, bi'r-i mai (kuyu), matbah, kiler, fırın, kenif, mahzen, hamam, şırahane ve bazı yapı malzemeleri verileri değerlendirilmiştir.

Çardak, ilk akla gelen sadece üzeri örtülü, gölgelik anlamı dışında birkaç sicil kaydında "…çardak tabir olunur bir bab-ı ulvi …" yazlık bir ev gibi kullanıldığı ya da evin yazlık kullanım sunan bir kısmı olabilir.[52] Bunun yanı sıra fevkani sıfatıyla kullanılması sebebiyle erzakların da kurutulduğu birden çok işlevi olan bir yapı olabilir.

Ahırlar genellikle "…bir bab fevkani oda ve tahtında bir bab ahur…" ifadesinde olduğu gibi yaşam alanının altında yer alır.

Fırın ve matbah her ikisi de yemek hazırlama mekânı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ancak fırın, matbah'dan daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Tanyeli'ye göre mutfağı olmayan evler bu soruna basit bir çözüm aramış olmalı. Bu çözüm bir fırına sahip olmaktır. Sıradan insanlar tarafından kullanılan fırınlar avlularda yer almaktaydı. Yani pişirme işi açık alanda yer alan avlularda yapılmaktaydı. Bu durum, en eski mutfakların neden ayrı yapılar olduğunu ya da sofa (hol) gibi bir ara mekânla eve bağlandığını da açıklamaktadır.

Ambar, ahire ya da emtia saklanabilecek yer, mahzen, mağaza, kiler ya da depolardır.[53] İçinde tahıl, kuru erzak veya saman, ot gibi maddelerin muhafaza edildiği ya da yiyecek ve

---

[52] TŞS, 1876, 59 no'lu kayıt için Bkz Sezgin, İ., 2003. a.g.e.

[53] "Ambar" sözcüğü sözlük anlamı, Kamus-ı Türki kaynaklı: https://kelime.com/kelime/anbar/ adresinden alınmıştır (2024, Ocak 17).

eşyaların saklandığı birim olan ambar, mahzen kelimesi ile aynı anlama gelmektedir ve her ikisi de eşyanın korunması amacıyla faydalanılan bina ve yapılar olarak ifade edilmektedir.[54] Ambar, sicillerde sıklıkla "sarabi" sıfatı ile "sarabi anbar" şeklinde kullanılmaktadır.[55] Günümüzde sicillerle ilgili araştırmalarda ve Türkçe sözclüklerde rastlanılmayan sözcüğün doğu Karadeniz halkının kırsalda hala kullandığı, Hopa'da serander yerine "sarben" denildiği bilinmektedir. Dernekpazarı yöresinde evlerdeki gıda deposuna (ambar, kiler) "Sarbi" deniyor (Tosun, 2024).[56]

Hayvanlar içinde yem veya samların depolandığı birimler kayıtlarda yer almaktadır. "Samanlık, samanhane, otlakhane, merek tabir olunur samanhane" gibi kayıtlarda geçtiği görülmektedir.[57]

Bi'r-i mai, su kuyusu anlamında kullanılmaktadır. Kuyu dışında su ihtiyacı ile ilişkili bir başka yapı "çeşme" de kayıtlarda yer almaktadır.

Bunlar dışında konut tanımları içerisinde "köşk, odunluk, kayıkhane, değirmen, karhane, hamam, aşhane" birimleri kayıtlarda yer almaktadır.

Çarşı mahallesinde geçen kayıtlarda ise konut mülklerinden farklı olarak, "abdesthane" birçok mülk tanımında geçmektedir.

- Mülkün Bitkisel Unsurları

Eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire, meyveli ve meyvesiz ağaçlar anlamına gelen kelime kalıbının hem konutlarda hem de bahçe tanımlarında kullanıldığını görülmektedir. Mülk tanımları içerisinde yüzeysel olarak ya da kısa bilgi ile kaydedilmemiş olan kayıtların büyük çoğunluğunda karşılaşılmaktadır. Sözü edilen kısa, az bilgi içeren tanımlar dikkate alındığında bile mülklerin yarısından fazlasında[58] eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire yer almaktadır. Eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire ifadesi kullanılırken başında enva-i, sair gibi çeşitli, birden fazla ve çok sayıda olduğunu ifade eden sıfatlarla kaydedilmiştir. Bu durum dışında bitkilerin tür isimlerinin de verildiği çok sayıda kayıtta mevcuttur.

Kayıtlarda tür adı belirtilen bitkilere bakıldığında en çok karşılaşılanı zeytin (*Olea europea*) bitkisidir. Trabzon ve civarı bölgelerde, İstrangil, Yağ Zeytini, Marantelli, Pastoz

---

[54] "Ambar" sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/ambar adresinden alınmıştır (2024, Ocak 17).

[55] "Sarbi" sözcüğü anlamı için; Sarbi; Anbar, Depo. Örnek cümle: "Ta sakulat evalame so sarbi: Çuvalları Anbara Koyduk." Kaynak: Pontiaka, Romeika, Pontusça – Türkçe Sözlük.

[56] Miraç Tosun sözlü görüşme ile bu bilgileri paylaşmıştır.

[57] TŞS, 1858, 14b/2 no'lu kayıt için Bkz. Yetim, a.g.e.

[58] Bkz. 3.5. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Mahallelere Göre Dağılımı.

ve Su Zeytini gibi çeşitlerin yetiştiği bilinmektedir.[59] Trabzon'da zeytinin hem fetih öncesine uzanan geçmişini gösteren hem de yakın geçmişe kadar çeşitli amaçlarla tarımının yapıldığını gösterir kaynaklar bulunmaktadır. Bugünse belli kırsal lokasyonlarda ve kentsel alanlara dönüşen bölgeler arasında sıkışan bazı bahçelerde, arazi sınırlarında birkaç adet gibi kalan zeytin ağaçları görülebilmektedir. Zeytinin kayıtlarda "zeytun, zeytun eşcarı, zeytun ağacı, zeytunluk, zeytinlik, zeytin bahçesi…" gibi kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 13. Zeytin Ağaçları, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

Zeytin ağaçları sayı ile ifade edildiği durumlarda diğer bitkilerde de kullanıldığı şekliyle "sak ve dip" sıfatıyla kaydedilmiştir. Örneğin, İskenderpaşa mahallesinde gerçekleşen mülk satışlarında, iki adet ağacı ifade eden "…iki dip zeytin eşcarı…" bir ağacı ifade eden "…bir sak zeytun ağacı…" ve birden çok zeytin ağacını ifade eden "…zeytunluk…" şeklinde kullanımları görülmektedir. [60]

Mülk satış kayıtlarında en çok karşılaşılan türlerden birisi de asma/üzüm *(Vitis labrusca)* bitkisidir. Asma bitkisi 1400 lü yıllarda şehre gelen Clevijo'dan günümüze birçok kaynakta bahsedilen bir bitkidir. Trabzon'da bugün de yetiştirilen, bu bölgeye özgü geç olgunlaşan, kokulu üzüm olarak bilinen tür bugün daha çok ağaçlarda sarılıcı olarak görülür

[59] Topal, Z. (2015). Trabzon'da Zeytinciliğin ve Zeytinyağı Üretiminin Tarihçesi, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*

[60] TŞS, 1882, 61b no'lu kayıt için Bkz. Çetinkaya, a.g.e., TŞS, 1876, 105'lu kayıt için Bkz. Sezgin, a.g.e.

(Clavijo, 2023). Geçmişte de bu durumu doğrular şekilde birçok kayıtta asmanın bir ağaç türüyle birlikte kayıtlarda geçtiğini görmekteyiz. Asma kayıtlarda "asmalı mülk, asmalı ağaç/lar, asmalı karaağaç, asmalu dişbudak, asmalu zeytun, üzüm eşcarı…" kullanımlarıyla görülmektedir. Örneğin, Tabakhane mahallesinde bir mülk satışında Karaağaç bitkisine sarılıcı/tırmanıcı formunda görülen asma bitkisi "…asmalı karaağaç…"[61] şeklinde kayda alınmıştır. Bir başka kayıtta ise Hoç köyünde gerçekleşen bir mülk bahçe satışı kaydında bahçe içerisinde bir kısmın da asma bitkilerinden oluştuğu anlamında "…asmalı mülk…"[62] şeklinde kayda geçtiği görülmektedir.

Şekil 14. Asma Bitkisi, meyve ve yaprak detayları, Trabzon, 2024

Kayıtlarda, zeytin ve üzüm kadar olmasa da yine çok rastlanan bitki türü fındık *(Corylus avellana)* bitkisidir. Bugün ekonomik açıdan da önemli bir tarım ürünü olan fındık, Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde de bölgede varlığı geçen bitkilerden biridir (Çelebi, 2016). Fındık bitkisine mülk satış kayıtlarında "…fındık, fındıklık, fındık bahçesi…" şeklinde kullanılırken rastlanmaktadır. Örneğin, Kindinar mahallesinde bir mülk satış kaydı içerisinde çok sayıda fındık bitkisinden oluşan bir bahçeyi ifade "...bahçeyi ve fındıklığı ve asmalu mülkü ve ev yerini…"[63] şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Bir başka kayıtta ise

[61] TŞS, 1922, 14/5 no'lu kayıt için Bkz. Tok Öztekin, a.g.e.
[62] TŞS, 1824, 66 no'lu kayıt için Bkz. Zerey, a.g.e.
[63] TŞS, 1824, 86 no'lu kayıt için Bkz. Zerey, a.g.e.

Şana mahallesinde yine birden çok sayıda bitkiyi ifade eden "...bir kıta fındıklığı bir mikdar yeri ile…"[64] şeklinde kayda geçmektedir.

Şekil 15. Fındık genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

Trabzon sicillerinde karşılaşılan bir başka tür ise dut *(Morus alba)* bitkisidir. Dut şehre gelen Hamilton (1984) ve Fallmerayer (2012) gibi seyyahların, gezginlerin notlarında Trabzon bahçelerini anlatırken bahsettikleri bitkilerdendir. Dut bitkisi mülk satış kayıtlarında "…bir dut, bir dut ağacı, dut eşcarı, bir sak dut…" kullanımlarıyla görülmektedir. Örneğin, Ortahisar Amasya mahallesinde bahçeli bir ev satışında "...iki bab fevkânî oda ve iki bab tahtani oda ve bir mir çesmesi ve bir bi'ri mâyı ve bir cari kenif ve bir dut ağacı ve kavak? bahçesini muhtevi mülk menzilimi…"[65] şeklinde tanımlanan mülkün değerli yapısal bileşenleri ve arsası arasında bir dut ağacı da kayıtta kendisine yer bulmuştur.

[64] TŞS, 1828, 65/1 no'lu kayıt için Bkz. Ekiz, a.g.e.

[65] TŞS, 1924, 83 no'lu kayıt için Bkz. Uzun, M., 2007. 1924/110 No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defteri'nin Transkripsiyonu ve Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Şekil 16. Dut Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

Mülk satış kayıtlarında kayıtlara geçen türlerden birisi de incir *(Ficus carica)* bitkisidir. Trabzon'da incir, Aşık Mehmet'in (1598) eserinden, sonraki dönem seyyahların notlarına kadar şehrin bahçeleri tasvir edilirken geçen önemli bitki türlerindendir (Ak,1997). Bugün bahçesi bulunan birçok mülkte bu bitkiye rastlamak oldukça mümkündür. Şer'iyye sicillerinde "…incir, incir ağaçları, bir sak incir ağacı…" ifadeleriyle kullanıldığı görülmektedir. Örneğin, Faros mahallesinde satışı gerçekleşen bir evin avlusunda bulunan incir ağacı "...bir bâb beyt-i suflî ve bir akındı kenîf ve bir incir ağacını ve havlûyu müştemil mülk menzilimi…"[66] şeklinde kayıtlara geçmiştir.

Şekil 17. İncir Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

[66] TŞS, 1882, 42a no'lu kayıt için Bkz. Çetinkaya, a.g.e.

Trabzon şer'iyye sicillerinde rastlanan türlerden birisi de nar *(Punica granatum)* bitkisidir. Bugün kırsal kesimlerde ve şehirde bulunan bazı bahçelerde nar yetiştiğini görmek mümkündür. Geçmişte ise Aşık Mehmet'e (1598) göre Trabzon'un turunç ve narı pek çoktur, diğer seyyahların anılarında bahçelerdeki türleri sayarken bahsedildiği görülmektedir (Hamilton, 1984; Fallmerayer, 2012; Ak, 1997). Mülk satış kayıtlarında "…bir nar, bir sak nar, üç dip nar, narlı bahçe…" gibi kullanıldığı kayıtlar bulunmaktadır. Örneğin, İskenderpaşa mahallesinde gayrimüslimler arasında gerçekleşen satışta ev ve evin avlusunda yer alan bitkiler sayılırken "...bir bab beyti süfli ve bir sak zeytunda ve bir sak dut ve bir sak erik ve bir sak **nar** ve bir sak Ayva ve havluyu muhtevi…"[67] şeklinde tanımlanan avluda yer alan bitkilerden birisinin de nar olduğu görülmektedir.

Şekil 18. Nar Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

Kayıtlarda yer alan türler arasında erik *(Prunus domestica)* bitkisi de bulunmaktadır. Erik, bazı seyyahların Trabzon bahçelerini tanımladığı notlarında yer alırken, kimi seyyahlarında bahsetmediği görülmektedir (Fallmerayer, 2012). Ülkemizin hemen her bölgesinde kolayca yetişebilen bir bitki olması, ekonomik değerinin yüksek olmaması gibi sebeplerle çok üzerinde durulmadığı düşünülebilir. Şer'iyye sicillerinde de benzer bir mantıkla bazı kayıtlarda sınırları ifade ederken kullanılması esasen bitkinin daha fazla bulunduğunu ancak muhtemelen enva-i eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire kalıbı içerine

[67] TŞS, 1916, 22b/4 no'lu kayıt için Bkz. Kara, V., 2019 1916 Numaralı Trabzon Şer'İyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H. 1160-1161/M. 1747-1748).

alındığını düşündürmektedir. Şer'iyye sicillerinde "…bir erik ağacı, bir sak erik ağacı, iki dip erik ağacı…" kullanımlarıyla görülmektedir. Örneğin, Eksotha mahallesinde gerçekleştirilen bir mülk satış kaydına göre az önce belirtilen -değersiz görülme durumu- aksine yapının birimleri yanında bir erik ağacı da yer aldığı "…bir bab tahtani oda ve havluyu ve bir erik ağacını müştemil…" şeklinde kayda geçmiştir.

Mülk satış kayıtlarında türler arasında limon (*Citrus lemon*) ve turunç (*Citrus aurantium*) bitkileri de yer almaktadır. Evliya Çelebi, Erzurum dağları kış kıyamet iken Trabzon'un limon ve turunç meyveleriyle baharda gibi tasvir etmektedir. Bugün, trabzon'un kırsal kesimlerinde ve şehrin bahçelerinde limon ve turunç bitkileri yetiştirilen türlerdendir. Şer'iyye sicillerinde geçen mülk satış kayıtlarında ise sınır belirtirken rastlanılması, önceki bitkiler için bahsedilen enva-i eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire kalıbı içeresinde yer aldıkları düşüncesini birçok bitki için olduğu gibi bu bitkiler için de düşündürmektedir. Yine de sicillerde kayıtların mülk tanımı kısmında rastlanıldığı yerler vardır. Örneğin Elhac Kasım mahallesinde gerçekleşen bir evin satışında "...bir bâb beyt-i suflî ma'a sofa ve bir turunç fidanını ve bir akındı kenîf ve havlûyu müştemil mülk menzilimi…"[68] ifadeleriyle avlu içerisinde mevcut olan bir turunç fidanı da kaydedilmiştir. Bir başka örnekte ise Cami-i Kebir mahallesindeki ev satış kaydı içerisinde yer alan bilgilerde limon'un sınır ifade etmek için kullanıldığı görülmektedir.[69]

Şekil 19. Limon ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

[68] TŞS, 1882, 29a no'lu kayıt için Bkz. Çetinkaya, a.g.e.
[69] TŞS, 1858, 40b/1 no'lu kayıt için Bkz. Yetim, a.g.e.

Kayıtlarda yer alan bir başka tür ise ceviz *(Juglans regia)* bitkisidir. Evliya çelebi seyahatnamesinde ceviz ağaçlarının varlığı "…bağlarında servi ve Anadolu ceviz ağaçları var…" şeklinde geçer. Bugün de belki benzer şekilde bağların değişen konumuyla kent içerisinde çok rastlanmadığını daha çok kırsal alanlarda görüldüğü söylenebilir. Sicillerde "…ceviz ağacı ve ceviz bahçesi…" şeklinde geçtiği kayıtlar bulunmaktadır. Örneğin, Kabak Meydan mahallesinde bir arsa satışı sırasında geçen mülkün tanımı içerisinde "…arsa-i haliyesini ve bir ceviz ağacıyla…"[70] şeklinde arsada yer alan bir ceviz ağacı da kaydedilmiştir. Bir başka kayıtta ise Yomra/Kavala köyünde bir ceviz bahçesinin satışı[71] görülmektedir.

Şekil 20. Ceviz Ağacı genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

Trabzon şer'iyye sicillerinde meyveli ağaçlar dışında karaağaç (*Ulmus glabra*), dişbudak *(Fraxinus angustifolia),* kavak *(Populus nigra)* gibi meyvesiz geçmişte kastedilen anlamıyla yenilebilir meyvesi olmayan bitkilere de rastlanmaktadır. Yine bu türlerin kayıtlarda geçtiği durumlara bakıldığında kayda konu olan mülklerin sınırlarını tanımlamak için kullanıldığı çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bir diğer sebep ise asma bitkisinin sarılıcı/tırmanıcı formunda birlikte bulunduğu durumlarda daha çok asma bitkisi için kayıtlarda geçtiği söylenebilir. Örneğin, Bayram Bey mahallesinde gerçekleştirilen bir

[70] TŞS, 1858, 13b/2 no'lu kayıt için Bkz. Yetim, a.g.e.
[71] TŞS, 1826, 225 no'lu kayıt için Bkz. Güney, a.g.e.

bahçeli ev satışında verilen tanımda "...bir bâb beyt-i suflî ve bir bâb beyt-i 'ûlvî ve iki gözlü bir anbâr ve bir tâş dîbeği ve bir asmalu diş bûdak ağâcı ve sâ'ir eşcâr-ı müsmirre ve gayrı müsmirreyi bağçeyi…" görüldüğü üzere asmalı dişbudak ağacı şeklinde kaydedilmiştir.

Şekil 21. Karaağaç genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, 2024

Şekil 22. Dişbudak genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, 2024

Zeytin ve asma türleri dışında kalan bitki türleri isimlerinin daha az kaydedilmesinde iktisadi sebeplerin ön planda olduğu düşünülebilir. Bir başka açıdan sınır ifadesi olarak

gerektiğinde bitki türlerinden bahsedilmesi, çeşitlilik anlamında sair ve envai sıfatları kullanımı kaydedilmediği durumlarda dahi varlığına işaret etmektedir. Bu türlerden bazıları aşağıda fotoğrafı bulunan ve Trabzon'da çok fazla çeşidi olduğu bilinen armut ağacı ve hurma ağacıdır (Şekil 24; Şekil 25).

Şekil 23. Armut Ağacı genel görünüm, meyve ve çiçek detayı, Trabzon, 2024

Şekil 24. Trabzon Hurması genel görünüm, yaprak ve meyve detayı, Trabzon, 2024

2.1.2. Mülkün Yakın Çevresi

- Yollar

Sicil kayıtlarının barındırdığı önemli bir bilgi de mülkün yolla olan ilişkisini ifade eden bilgilerdir. Şer'iyye sicillerinde mülkün yolla ilişkisini anlatırken yolun niteliğini ifade etmek için kullanılan terimler, tarik-ı amm (Kamusal/umumi yol), tarik-ı has (özel yol, çıkmaz sokak) şeklinde kayıtlarda geçmektedir. Bu yol durumu ifadeleri, sınırlar/komşuluklar başlığında anlatılan 4 taraflı komşuluk tanımlama sisteminin hangilerinin ya da kaç tanesinin yol olduğu ve yolların kamusal mı? Özel mi? olduğunu göstermektedir.

Mülk tanımlarının barındırdığı önemli bir bilgi de mülkün yolla olan ilişkisini ifade eden bilgilerdir. Şer'iyye sicillerinde mülkün yolla ilişkisini anlatırken yolun niteliğini ifade etmek için kullanılan terimler, tarik-ı amm (Kamusal/umumi yol), tarik-ı has (özel yol, çıkmaz sokak) şeklinde kayıtlarda geçmektedir. Bu yol durumu ifadeleri, sınırlar/komşuluklar başlığında anlatılan 4 taraflı komşuluk tanımlama sisteminin hangilerinin ya da kaç tanesinin yol olduğu ve yolların kamusal mı? Özel mi? olduğunu göstermektedir.

- Parseller

Mülk tanımlarında kayda konu olan mülk için verilen bilgiler, mülkün iç bileşenlerinin dışında mülkün yakın çevresini ifade eden komşuluk bilgileriyle birlikte komşu parseller hakkında bilgiler içerebilmektedir. Parseller komşu mülk, konut, bahçe, arazi, arsa, cami, kilise, mektep, karhane, mezarlık olabilir. Bir sınır dışında parseli ifade eden bu bilgileri değerlendirmeye almak, bütünün daha doğru ve kapsamlı anlaşılmasını sağlayacaktır.

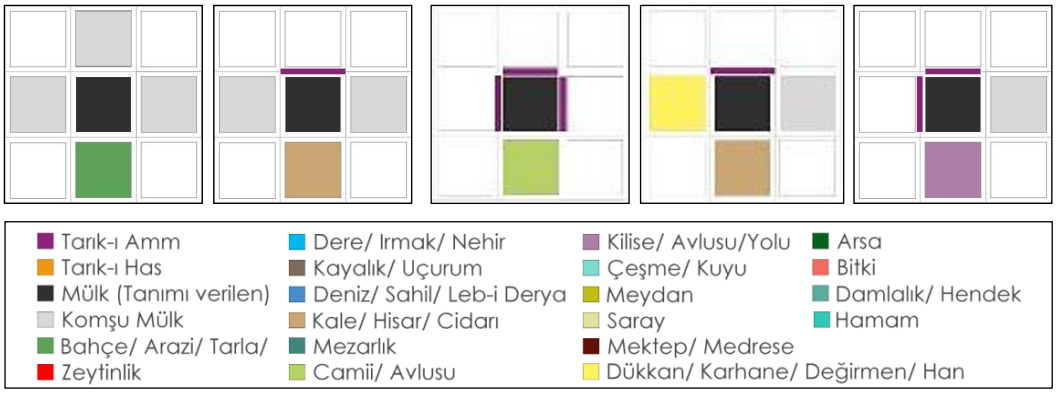

Şekil 25. Dört taraflı komşuluk tanımlama sisteminde parsellerden örnekler

2.2. 17.- 18. Yüzyıl Trabzon Mahalleleri Üzerine Değerlendirmeler

2.2.1. Amasya Mahallesi

Amasya mahallesi, şehrin Orta Hisar olarak ifade edilen bölgesinde sur içinde yer almaktadır. Fatih Camii'nin kuzeyinde Aşağı Hisar bölgesine yakın surların kuzey ve batı duvarlarının sınırladığı bölgede yer alan Mescid-i Amasya çevresindeki yerleşimleri tanımladığı düşünülmektedir. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Amasya mahallesi için kaydedilen bir kayıtta kale komşuluk olarak belirtilirken kale surları ile mahallenin çevresi ve sınırlılığı anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 3 adet mülkün 3'ü de ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar üst başlığına girmektedir. Bu mülklerden 1 adedi ev, avlu ve diğer yapılar, 1 adedi ev, bahçe ve diğer yapılar, 3.sü ise ev ve avlu satışını ifade etmektedir. Amasya mahallesi için mülk satış kayıtlarının az olması sebebiyle çok kapsamlı değerlendirmeler yapılamamaktadır. Ancak avlunun bahçeden çok olması yeşil alanların az olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Gerek bulunduğu bölge gerek kayıtlar sebebiyle camii çevresinde şekillenen daha çok avlulu evlerden oluşan bir mahalle olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 7. Amasya Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																			
Ev ve Bahçe/Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+																			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Amasya mahallesinde, kaydedilmiş olan 3 adet mülkten, bahçeli ev ve diğer yapılar bilgisi içeren mülk 510 kuruşa, avlulu ev ve diğer yapılar bilgisi içeren mülk 265 kuruşa ve son olarak avlulu ev'in ise 140 kuruşa satıldığı görülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda bu mahallede geçen ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar başlığı altında değerlendirilen bu üç kaydın ait olduğu mülklerin ortalama değeri 305 kuruş olmaktadır. Ortalama değer bilgisi verilmesine karşın kayıtların farklı dönemlerde tutulmuş olduğu ve kuruşun değer değişimi de göz ardı edilmemelidir.

Tablo 8. Amasya Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	265	510	140																			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 3'ü de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında bu 3 mülkün komşuluklarının da Müslüman mülkleri olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Ortahisar bölgesi için bilinen Fetih sonrası Müslüman iskanı kayıtlarla da ortaya konulmuş olmaktadır.

Tablo 9. Amasya Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																			
Müslümandan-Müslümana	+	+	+																			
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Amasya Mahallesine ait mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden "ev, menzil, oda, beyt" sözcüklerinden menzil 2 kere, oda sözcüğüne ise 1 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir menzil'in tahtani olduğu ve önünde sofası olduğu belirtilmiştir. Mülkün, oda sözcüğü ile ifade edildiği kayıtta ise "2 fevkani ve 2 tahtani oda" şeklinde geçmektedir. Fevkani ve tahtani sıfatlarıyla birlikte kullanılarak arazinin aşağısı-yukarısından ziyade konutun altlı-üstlü kısımlarını ve iki katlı bir yapı olduğu bilgisini verdiği değerlendirilmektedir.

Tablo 10. Amasya Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																				
Ev																							
Menzil	1 T		1																				
Oda		2 F, 2 T																					
Beyt																							
Sofa	1																						
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Amasya mahallesinde gerçekleşen 3 adet mülk kaydına bakıldığında 2 kayıtta geçen mülklerin sadece avlulu olduğu, 1 kayıtta ise mülkün sadece bahçesi olduğu bilgisi görülmektedir. Dolayısıyla, Amasya Mahallesi'nin kayıtlardaki bilgiler doğrultusunda ve kent dokusunun yoğun olduğu Ortahisar bölgesinde bulunması sebebiyle daha az bahçeli evler olduğu daha çok avlulu evler bulunduğu değerlendirilebilir.

Tablo 11. Amasya Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																				
Bahçe		1																					
Avlu	1		1																				
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Amasya mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydının tamamında bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda bitki tür ismi olarak sadece dut ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi

belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1 adettir. Bahçelerin bu bölgede daha az olması ve sınırlı küçük olduğu düşünülen bahçe büyüklükleri sebebiyle diğer mahallelerden daha az bitki varlığı olduğu değerlendirilmektedir. Ancak avlularda da bitkiler bulunduğu unutulmamalıdır.

Tablo 12. Amasya Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																					
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	**1**																							
Dut		**1**																						
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 3 kayıtta geçen, 1 mülkte çardak, 1 mülkte kuyu, 1 mülkte çeşme, 2 mülkte kenif bulunduğu kayda geçmiştir. Amasya mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği değerlendirilmektedir.

Tablo 13. Amasya Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 18	1924, 83	1828, 10/2																					
Bi'r-i mai/ kuyu		**1**																						
Kenif	**1**	**1** **C**																						
Çeşme		**1**																						
Diğer -Çardak -Ahır -Ambar -Kiler -Matbah -Karhane -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Amasya Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten 2'sinde tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 2 tarafının tarik-i has ile (özel yol/çıkmaz sokak) sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunda "kala" şeklinde kayda giren surların ifade edilmesi ve bir mülkün de komşuluğunun mülk bahçe olduğunun ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin surlarla ilişkisini ve yoğun konut alanında bile bahçe varlığına rastlandığını belgelemektedir. Bunlar dışında komşulukların büyük kısmını diğer komşu mülkler oluşturmaktadır.

Tablo 14. Amasya Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29
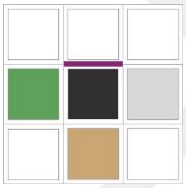	+		
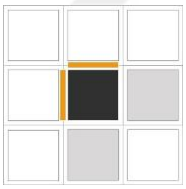		+	
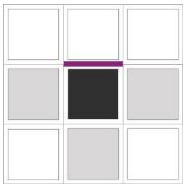			+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

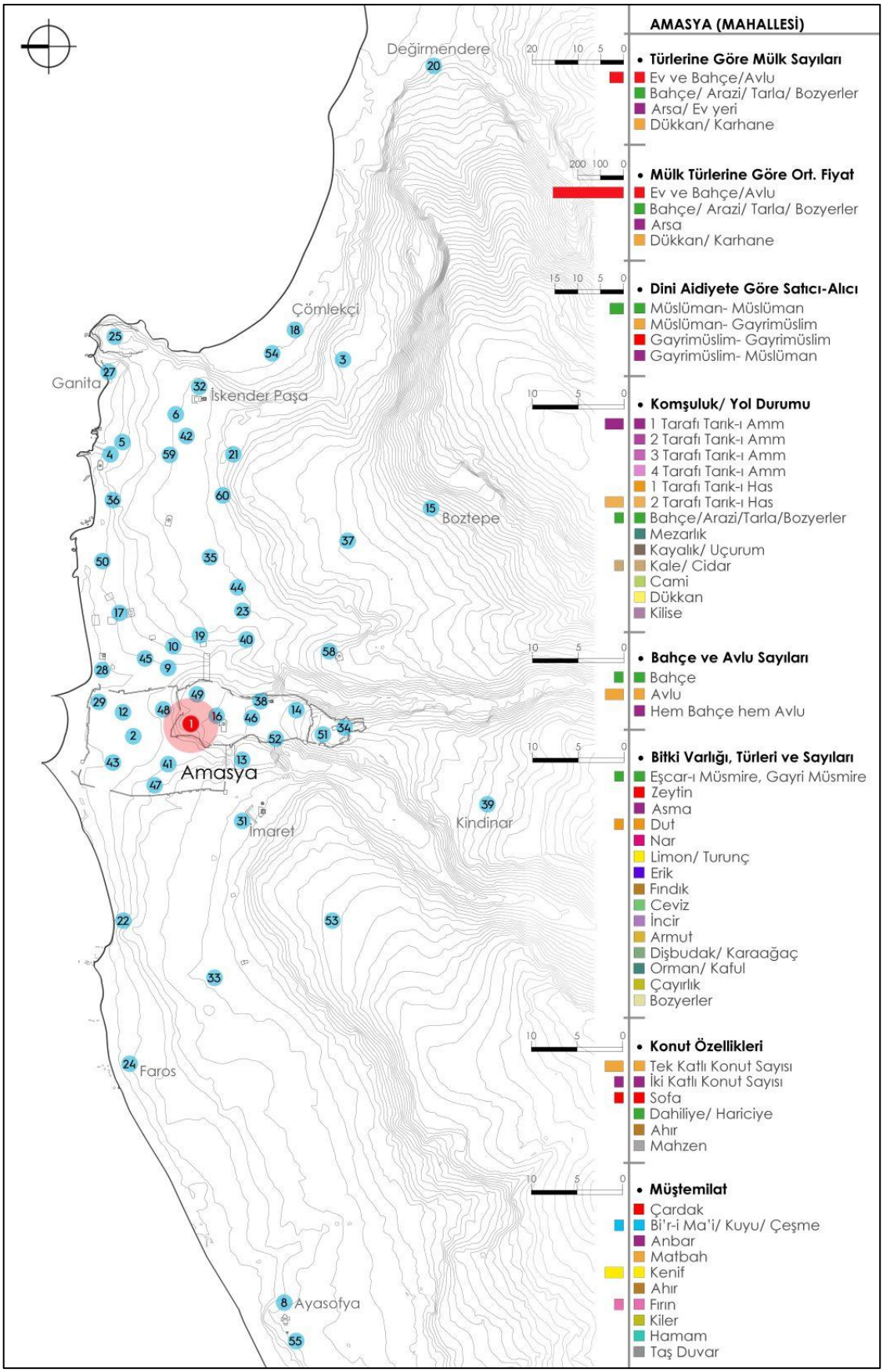

Şekil 26. Amasya Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.2. Aşağı Hisar Mahallesi

Aşağı Hisar mahallesi, Trabzon kalesinin kuzeyde ve daha alçak olan kısmıdır. Şer'iyye sicillerinde bir bölgeyi tanımlamanın yanında bir mahalle adı olarak da geçmektedir. Bu mahalle için değerlendirilen kayıtların tamamının 1630'lu yıllara ait 3 defterlerde geçmesi Aşağı Hisar dışında bir alt mahalle adının kullanılmaması konusunda fikir verecektir. Başka bir mahalle adı verilmediği için bu kayıtlar bir mahalleler topluluğu niteliğinde olan Aşağı Hisar bölgesini tanımlamaktadır. Aşağı Hisar bölgesinde bu tez kapsamında taranan mülk kayıtlarına göre 7 mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Aşağı Hisar mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun "kale, hisar duvarı" olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin "leb-i derya" olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla denizle ve surlarla ilişkisi görülmektedir.

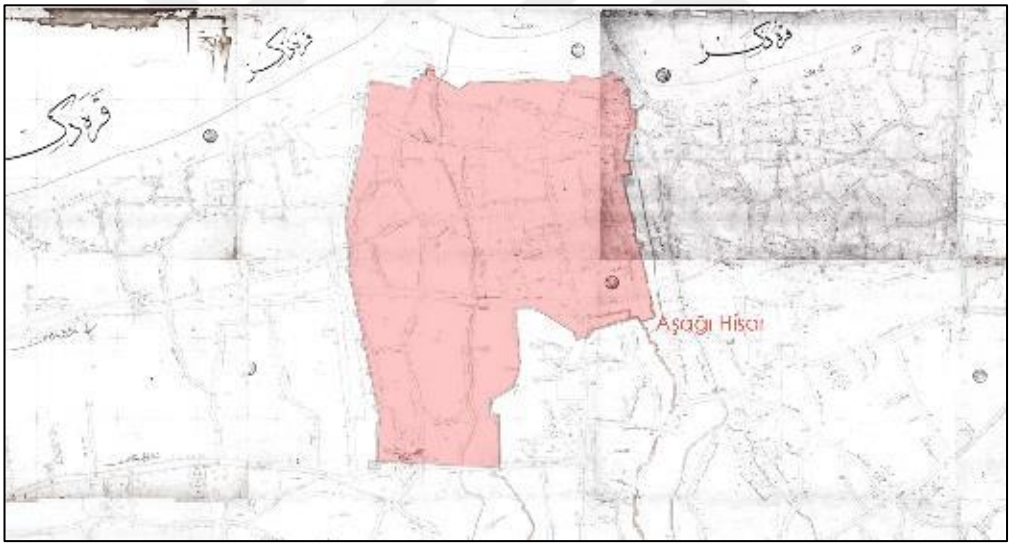

Şekil 27. 1926 Trabzon haritasında Aşağı Hisar bölgesi

Mahallede satışa konu olan 28 adet mülkün 16'si ev ve bahçe/avlu kaydı, 3'ü bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 9'u arsa/ev yeri kaydıdır. Aşağı Hisar mahallesi yoğun bir yerleşim olduğu düşünülen bir bölge olmasına karşın, bahçelerin varlığı görülmektedir. Aşağı Hisar mahallesinde mülk türü bilgiler içinde en çok dikkat çeken noktalardan birisi de "ev yeri" şeklinde kayıtlara geçen mülklerdir. Bu durumun sebebinin bilgilerin önceki kısımda da bahsedilen aynı döneme ait kayıtlardan oluşması ve bu yıllarda bir Rus istilasına

maruz kalındığı dolayısıyla kayıtlarda yakılan, yıkılan mülklerin ev yeri şeklinde satılmış olmasıdır.

Tablo 15. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar				+	+	+	+				+		+	+	+	+	+		+			+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																		+		+	+		
Arsa/ Ev Yeri	+		+					+	+	+		+											
Dükkân/ Karhane																							

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+			+		+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		+				
Arsa/ Ev Yeri			+		+	
Dükkân/ Karhane						

Mahallede ev ve bahçe/avlu'ların ortalama değeri 136 kuruş, bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler 75 kuruş, arsa/ev yeri 62 kuruştur. Fiyatlar kaydın tutulduğu tarihe göre değişebilmektedir. Bu sebeple ortalama fiyatların düşük olduğu tahmin edilmektedir. Burada görülen kayıtlarda mülk türleri arasında dükkân olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 16. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar				275	100	135	47				225		2000 A	110	hibe	65	90		14000 A		150	hibe	270
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																		120		60			
Arsa/ Ev Yeri	100		100					miras	32	34		90000 A											
Dükkân/ Karhane																							

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	hibe			hibe																		
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		46																				
Arsa/ Ev Yeri			30		45																	
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların tamamının Müslümandan Müslümana satış şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında da komşuluğu gayrimüslim olan herhangi bir mülk kaydı bulunmamaktadır. Dolayısıyla Aşağı Hisar mahallesinin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 17. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503																
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+																

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev 9 kere, menzil 3 kere, beyt sözcüğünün ise 1 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kayıtlarda 2 ev'in, 1 beyt ve 1 mülk'ün, tahtani ve fevkani olduğu bilgisi verilmiştir. Fevkani ve tahtani sıfatlarıyla birlikte kullanılarak konutun iki katlı bir yapı olduğu bilgisini verdiği değerlendirilebilir. Bir beyt'in ise buyutuadide olarak ifade edilen birden çok sayıda birimden oluştuğu kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 18. Aşağı Hisar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Ev				1	F ve T	1	1				1			1		1			1			1	
Menzil															1		1						F ve T
Oda																							
Beyt																							

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503
Ev				T ve F		
Beyt	F, BA					
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar						

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aşağı Hisar mahallesinde gerçekleşen 28 adet mülk kaydına bakıldığında 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 8 mülkün sadece bahçesi olduğu, 7 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Aşağı Hisar bölgesinin söz konusu 1630 yıllarına denk gelen veriler itibariyle bahçe ve avlu varlığı açısından beklenenin aksine zengin olduğu görülmektedir.

Tablo 19. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Bahçe	+		+			+					+							+		+	+	+	
Avlu					+									+		+	+						+
Hem Bahçe Hem Avlu												+											
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503																
Bahçe																						
Avlu				+		+																
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Aşağı Hisar mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 28 adet mülk kaydı içerisinde 16'sında bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda incir ağacı 2, dut ağacı 1, ceviz 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 10'dur. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla kayda geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 20. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1		1								E	1				1	1	E		E	1	1	
Ceviz									1														
Dut																	1						
Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503																	
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Erik					1																		
İncir		2																					
Diğer -Zeytin -Nar -Ayva -Asma -Limon -Turunç -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 28 kayıtta geçen mülklerin birinde 2 çardak olmak üzere, 2 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 1 mülkte kuyu 1 mülkte anbar ve 1 mülte de fırın bulunduğu görülmektedir. Aşağı Hisar mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 mülkte fırın bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 21. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülkün müştemilat ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828,16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
Çardak					1																2		
Ahır																					1		
Kenif																					1		
Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503																	
Bir i Mai						1																	
Anbar				1																			
Fırın						1																	
Diğer -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Aşağı Hisar Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 28 mülkten 8'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 8 mülkün 2 tarafınının tarik-i amm, 2 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı ve 1 mülkün ise 4 tarafının tarik-i amm ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 6 mülkün komşuluğunun "kale-hisar" olduğunun ifade edilmesidir. Bölgenin, konutların ve sakinlerinin tarihi surlarla ilişkisini ifade etesi açısından önemlidir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin 1 ve 2 tarafında olmaktadır. 2 mülkün komşuluğnda ise "dere" bulunduğu kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 22. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 346	1828, 118/19	1828, 122/8	1828, 122/13	1828, 126/9	1828, 127/7	1828, 145/11	1866, 93	1824, 6/8	1824, 24/8	1824, 55/11	1826, 143	1826, 494	1828, 7/11	1828, 16/4	1828, 45/6	1828, 47/5	1828, 49/5	1828, 54/7	1828, 57/4	1828, 65/3	1828, 75/1	1828, 81/9
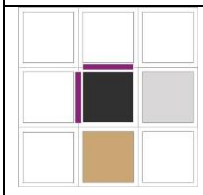	+													+	+					+	+		
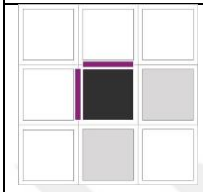		+																					+
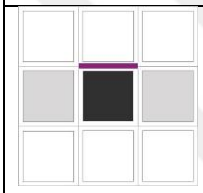					+	+				+													
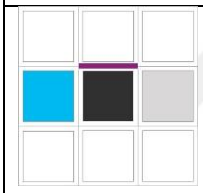							+																
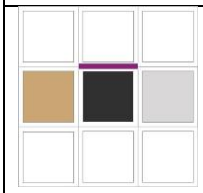									+														
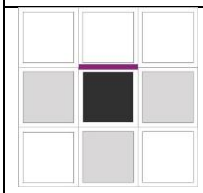											+					+							
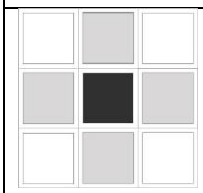												+						+					
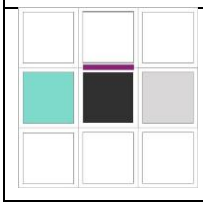													+										

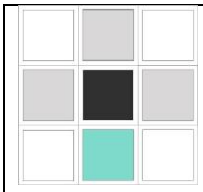																		+						
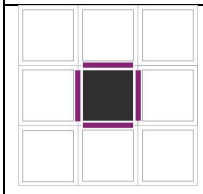																							+	
Defter ve Kayıt Numarası	1828, 82/2	1828, 116/5	1828, 116/6	1828, 125/12	1824, 48/6	1826, 503																		
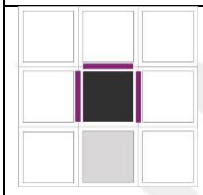	+			+																				
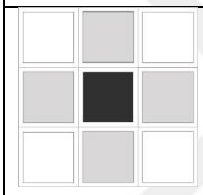		+																						
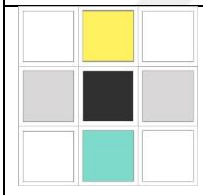			+																					
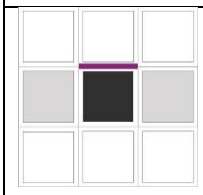					+																			
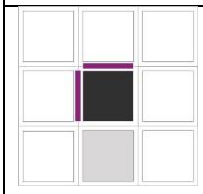						+																		

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

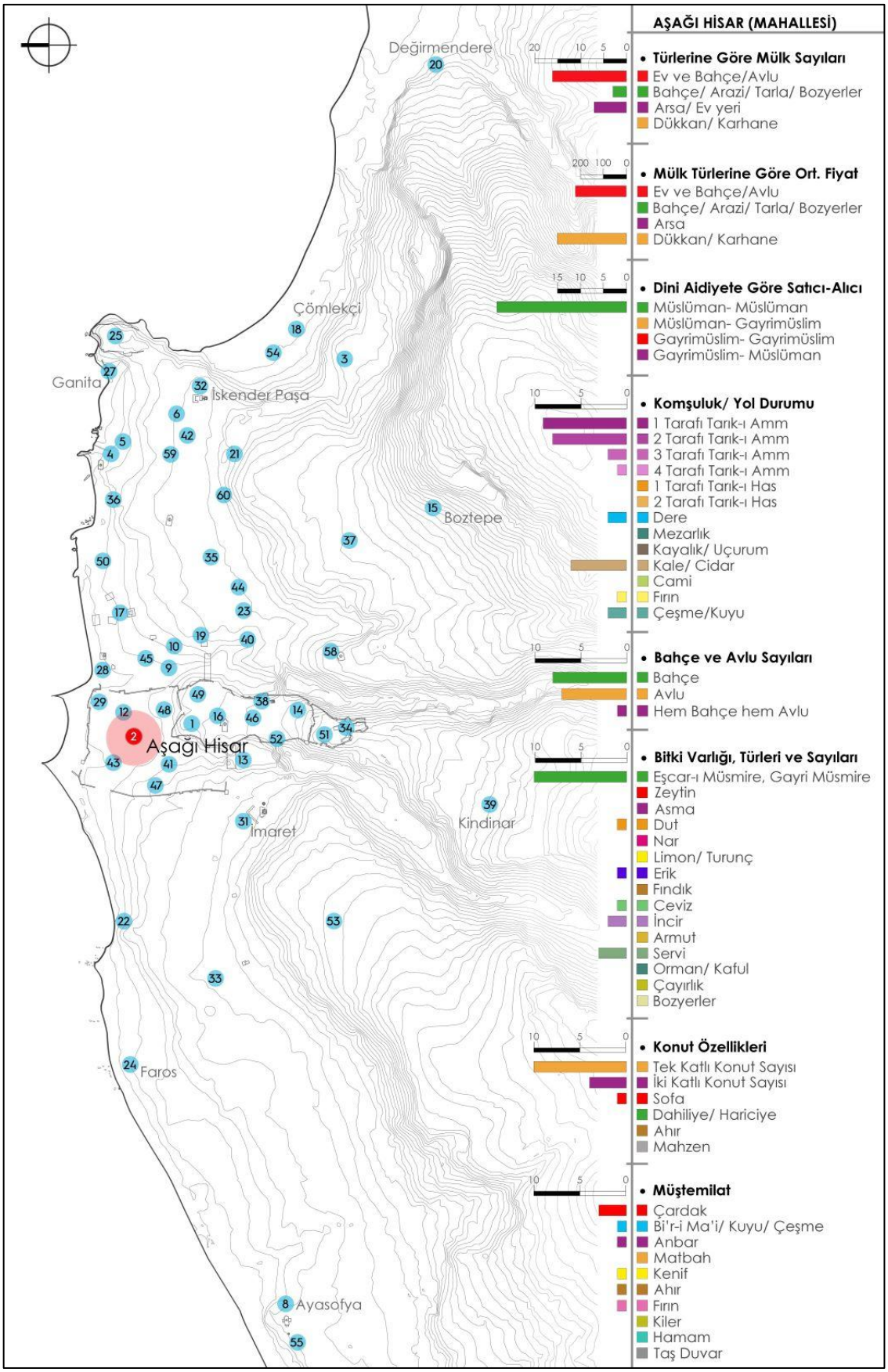

Şekil 28. Aşağı Hisar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.3. Aya Filibo Mahallesi

Aya Filibo mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Bugünkü Kudrettin camii yakın çevresinde gelişmiştir. Kuzeyinde Çömlekçi ve Urganciyan mahalleleri bulunmaktadır. Dolayısıyla Aya Filibo mahallesinin, kuzeyde Çömlekçi mahallesi sınırlarına doğru ve diğer üç yönde sınırlarının genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 8 adet mülkün 6'si ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar, 2'si arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev ler oluşturması yeşil alanların miktarının fazla olduğunu göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân bulunmamaktadır.

Tablo 23. Aya Filibo Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+			+	+	+														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				+	+																	
Dükkân/ Karhane																						

Aya Filibo mahallesinde, kaydedilmiş olan 8 adet mülkten, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 121 kuruş, arsa/ev yeri değeri söz konusu iki kayıt bilgisine göre ortalama 51 kuruştur.

Tablo 24. Aya Filibo Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	100	113	330			50	150	105														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				33	69																	
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların tamamı yani 8'i tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aya Filibo mahallesi dönem itibari ile Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olarak sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 25. Aya Filibo Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13														
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+														
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden beyt 3 kere, oda sözcüğüne ise 3 kere kullanıldığı görülmektedir. Bu konutlardan 2'si beyt-i ulvi ve beyti süfli, 2'si fevkani, 2'si sadece beyt-i süfli şeklinde kayıtlara girmiştir. 3 konutun ise sofası bulunduğu görülmektedir. Aya Filibo mahallesinde çoğunlukla birden çok katlı yapıların olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 26. Aya Filibo Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13														
Ev																						
Menzil																						
Oda	1T, 1F		1 b FO					1 b F														
Beyt		1 bab BS	1 bab BS				BU ve BS															
Sofa	1		1					1														
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Trabzon bahçeleri ve yeşilin hâkim olduğu peyzajı, yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Filibo mahallesinde gerçekleşen 8 adet satıştan, 5'inde bahçe hem de avlu bulunduğu, 3 mülkün sadece bahçesi olduğu, görülmektedir. Aya Filibo mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 27. Aya Filibo Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13															
Bahçe				+	+	+																	
Avlu																							
Bahçe ve Avlu	+	+	+				+	+															
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Aya Filibo mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 8 adet mülk kaydı içerisinde 5'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 8'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 28. Aya Filibo Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13															
Eşcar-ı Müsmire	1	1	1	E	E	1	1	1															
Zeytin						1																	
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 8 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 3 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 2 mülkte kenif bulunduğu görülmektedir. Aya Filibo mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Ancak bir mülkte matbah bulunduğu kayda geçmiştir. Dolayısıyla daha çok mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 29. Aya Filibo Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13																
Çardak		1																						
Ahır			1 T				1 T	1 T																
Anbar			1 S					1 S																
Kenif	1		1 C																					
Matbah								1																
Diğer -Kuyu -Kiler -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Aya Filibo Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 8 mülkten 6'sının tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 2 tarafınının tarik-i amm, 1 mülkün 3 trafaı tarik-i amm olduğu görülmektedir. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun dere olduğu, 1 mülkün kilise ile komşuluğunun ifade edilmesidir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 30. Aya Filibo Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 9b	1916, 10a/1	1917, 17a/1	1826, 339	1828, 72/4	1826, 324	1888, 30	1924, 13																
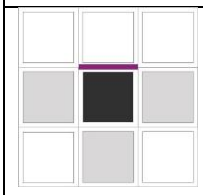	+	+	+																					
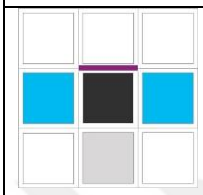				+																				
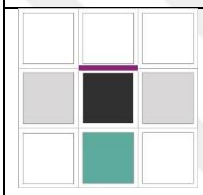					+																			
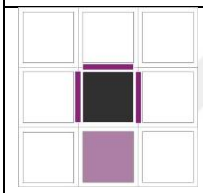						+																		
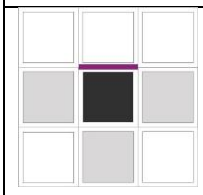							+																	
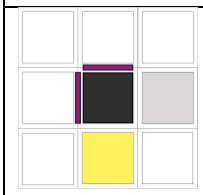								+																

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

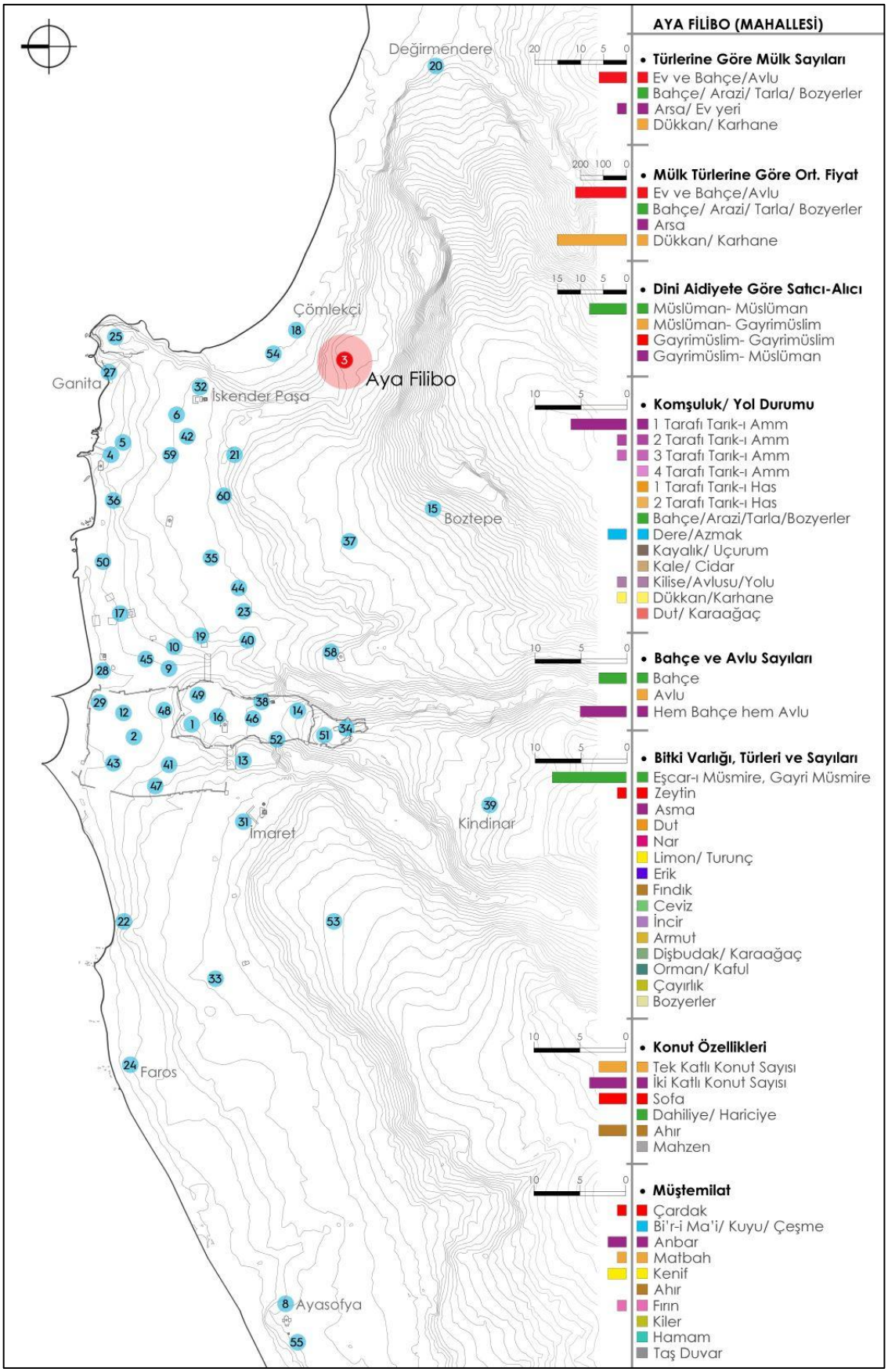

Şekil 29. Aya Filibo Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.4. Aya Gorgor Mahallesi

Aya Gorgor mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. St. Gregory Kilisesi yakın çevresinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Aya Gorgor mahallesi için kaydedilen bir mülkün komşuluğunun sahil olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin kilise olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Aya Gorgor mahallesinin, kilise'nin çevresinde kıyıyla sınırlı genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 11 adet mülkün 8'i bahçeli/avlulu ev, 1'i bahçe/arazi, 2'si arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 31. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97											
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		+		+	+	+	+	+	+		+											
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler			+																			
Arsa/ Ev Yeri	+									+												
Dükkân/ Karhane																						

Amasya mahallesinde, kaydedilmiş olan 11 adet mülkten, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 167 kuruş, Bahçe/ Arazi/ Tarla/Çayırlık/ Bozyerler 200 kuruştur, Arsa/ Ev Yeri 82 kuruştur.

Tablo 32. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97											
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		160		200	130	80	200	140	200		230											

Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler			200																			
Arsa/ Ev Yeri	125									40												
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 9 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aya Gorgor mahallesi Gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 33. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97											
Müslümandan-Müslümana																						
Müslümandan-Gayrimüslime										+	+											
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+	+	+	+	+	+	+	+													
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden menzil 1 kere, beyt 2 kere, oda sözcüğüne ise 4 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bilgi bulunan 7 adet mülk kaydında 3 fevkani/ulvi kaydı bulunmaktadır. 4 kayıtta da Tahtani/sufli bilgisi mülkler için verilmiştir.

Tablo 34. Aya Gorgor Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97											
Ev						1																
Menzil							U ve S															
Oda		2 bab T						1 bab F	1 bab O		3 bab											
Beyt				2 BU 1BS	1 bab BS																	
Sofa								1	2													

Taş Duvar			1						1													
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Gorgor mahallesinde gerçekleşen 11 adet mülk kaydına baktığımızda 3 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 2 mülkün sadece bahçesi olduğu, 3 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Aya Gorgor mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına ve boyutları bilinmemekle birlikte avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 35. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97											
Bahçe			+				+															
Avlu								+	+		+											
Bahçe ve Avlu		+		+	+																	
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Aya Gorgor mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 11 adet mülk kaydı içerisinde 8'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 4, incir ağacı 1, erik ağacı 1 ve karaağaç da 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 6 'dır. Zeytin ağaçlarının oransal olarak yüksek göründüğü doğu varoşlarında gayrimüslim mahallelerinden birisidir. Adı geçen bitki türleri dışında birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 36. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97												
Eşcar-ı Müsmire		1	1	1	1	E			1														
Zeytin		1	1			8			1														
Nar, Erik, Ayva											1												
İncir	1																						
Karaağaç	1																						
Diğer -Asma -Dut -Limon -Turunç -Ceviz -Fındık –Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 11 kayıtta geçen 3 mülkte çardak, 4 mülkte anbar, 3 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 4 mülkte mahzen, 1 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir. Aya Gorgor mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bilgisi sadece bir kayıtta yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin daha çok gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 37. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97												
Çardak		1 F			1			1 b															
Anbar				2 S		1	1	1 S															
Bi Ri Mai		1					1																
Fırın							1																
Kenif					1 C			1			1												
Mahzen		1 T		1	1 T			1															
Diğer -Ahır -Kiler -Matbah -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Aya Gorgor Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 11 mülkten 6 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 mülkün 2 tarafı tarik-i amm, 1 mülkün de 3tarafı tarik-i amm, ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunun kilise şeklinde kayda girmesi, 1 mülkün 1 komşuluğunun meydan ve bir mülkün de komşuluğunun sahil olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ve meydanla ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 38. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 17	1876, 50	1876,140	1922, 4/4	1924, 12	1826, 129	1828, 144/17	1863, 82	1888, 80	1888, 83	1888, 97												
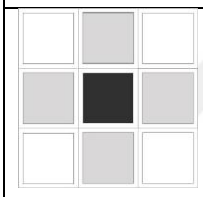	+																						
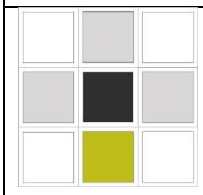		+																					
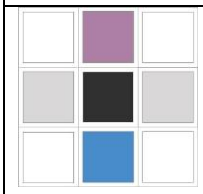			+																				
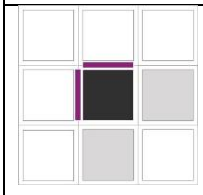				+																			
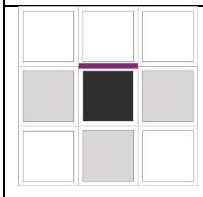					+	+			+	+	+												

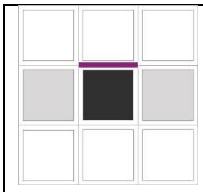							+																	
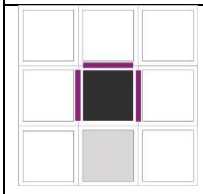								+																

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

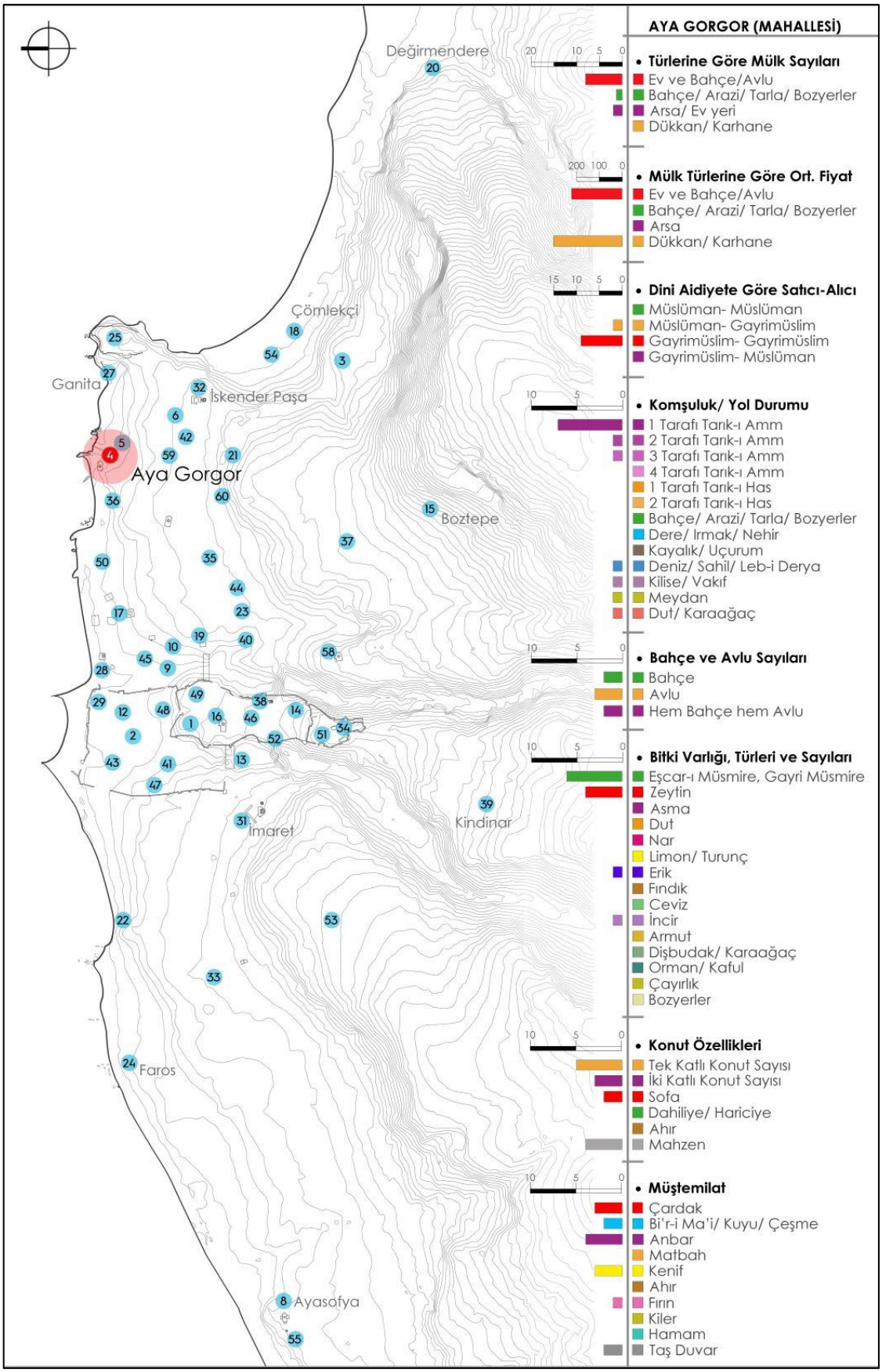

Şekil 30. Aya Gorgor Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.5. Aya Kiraki Mahallesi

Aya Kiraki mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Aya gorgor mahallesi yakınında bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Aya Kiraki mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun zeytinlik olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin dere olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 3 adet mülkün 2'si bahçeli/avlulu ev, 1'i arsa/ ev yeri kaydıdır. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda zeytinlikler ile komşu olan mülkler bulunmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân vb. ticari faaliyetlerin olduğu mülk kaydı bulunmamaktadır.

Tablo 39. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar			+																			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri	+	+																				
Dükkân/ Karhane																						

Aya Kiraki mahallesinde, kaydedilmiş olan 3 adet mülkten, mahallede 1 adet bulunan bahçeli ve avlulu ev'in değeri 80 kuruş, arsa/ ev yeri başlığına giren mülklerin ortalama değeri ise 32,5 kuruştur.

Tablo 40. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar			80																			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri	40	25																				
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 1 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 2 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aya Kiraki mahallesi, gayrimüslim mahallesi olmakla birlikte, Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 41. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																				
Müslümandan-Müslümana																							
Müslümandan-Gayrimüslime		+																					
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+		+																				
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 42. Aya Kiraki Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																				
Ev			**1**																				
Menzil																							
Oda																							
Beyt																							
Sofa																							
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Kiraki mahallesinde gerçekleşen 3 adet

mülk kaydına baktığımızda, 1 mülkün sadece bahçesi olduğu, 1 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Aya Kiraki mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına ve boyutları bilinmemesine karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 43. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																				
Bahçe	+																						
Avlu			+																				
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Aya Kiraki mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydı içerisinde 2'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Aya Kiraki mahallesi de oransal olaraka zeytin ağacının fazla olduğu veya kayıtlarda geçtiği mahallelerden birisidir. Dolayısıyla kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 44. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülkün bitkisel unsurları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																				
Eşcar-ı Müsmire	1																						
Zeytin		1	2																				
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 3 kayıtta geçen 1 mülkte anbar, 2 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir. Aya Kiraki mahallesi için incelenen toplam 3 kayıtta açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında 2 defa fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla yemek hazırlama/pişirme için özel bir birim ortalama olarak diğer mahallelerden yüksek sayıda kayda geçmiştir.

Tablo 45. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																				
Anbar			1																				
Fırın	1		1																				
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Aya Kiraki Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten, 2 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 mülkün 2 tarafı tarik-i amm ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun zeytinlik şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun dere olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ve mülklerin zeytinlikle iç içe ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 46. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 274	1826, 295	1826, 301																				
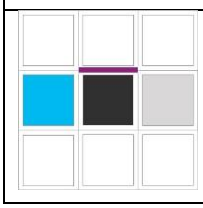	+																						

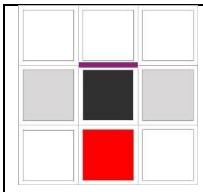		+																						
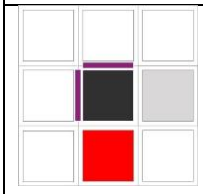			+																					

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

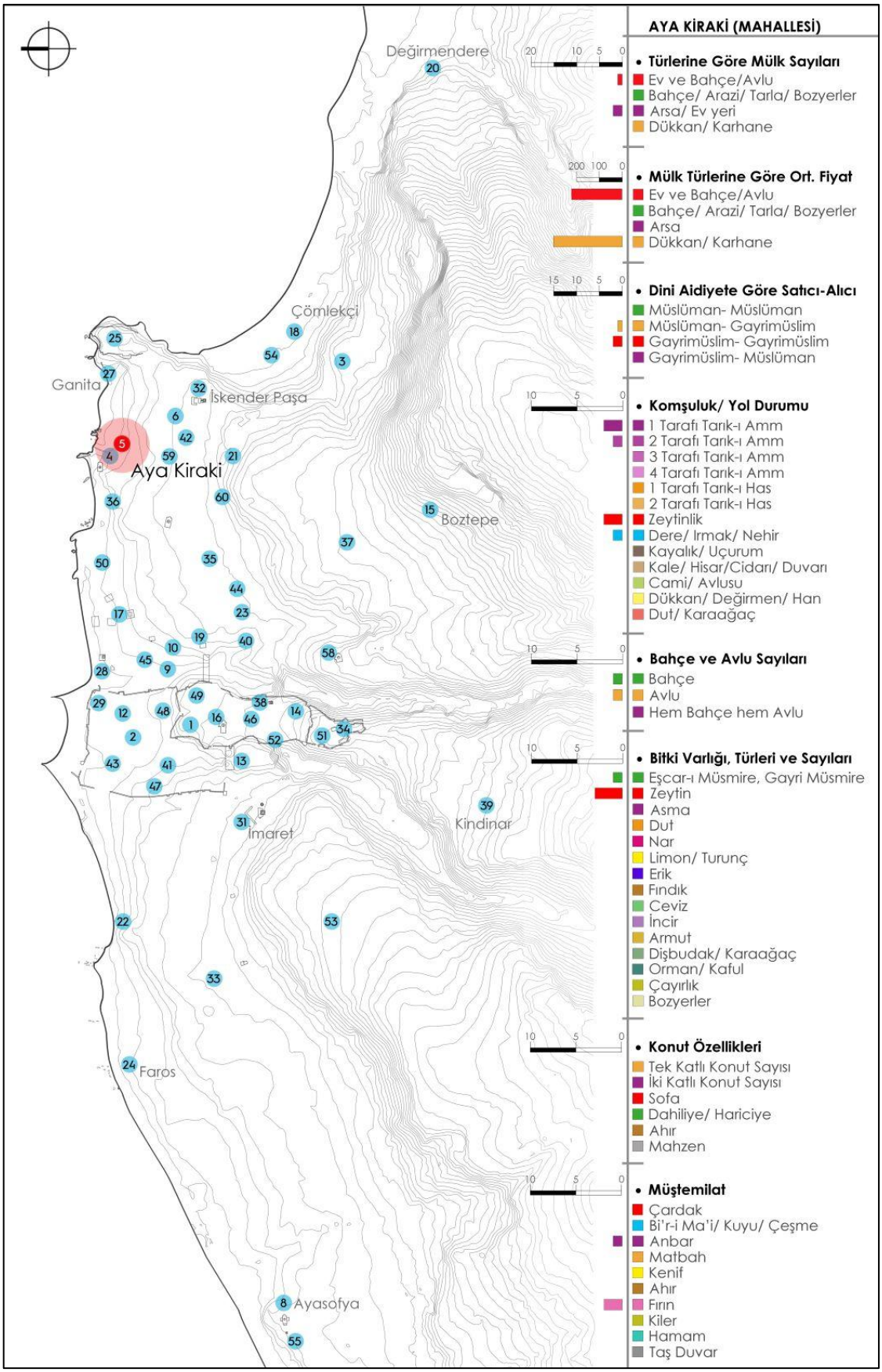

Şekil 31. Aya Kiraki Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.6. Aya Marina Mahallesi

Aya Marina mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İskender paşa camisinin güney batısında bulunmaktadır. Batı, doğu ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Aya marina mahallesi için kaydedilen mülk komşuluklarından birinde meydan olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin Aya Marina kilise olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 11 adet mülkün 10'u bahçeli/avlulu ev, 1'i arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşu olan mülkler, meydanla komşu olan mülkler ve kilise ile komşu olan mülklerin kayıtlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 47. Aya Marina Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri						+																	
Dükkân/ Karhane																							

Aya Marina mahallesinde, kaydedilmiş olan 11 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar başlığına giren mülklerin ortalama değerinin 140 kuruş, arsa/ ev yeri başlığına giren 1 adet mülkün değeri ise 16.5 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 48. Aya Marina Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113											
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	65	95	25	60	200		225	240	30	225	240											
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri						16,5																
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 3 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 6 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 11 mülkün tamamının en az bir komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu anlaşılmaktadır. 5 mülk kaydında ise komşuluklardan en az birinin Müslüman mülkü olduğu görülmektedir. Yine mahallede komşuluklar arasında kilise 2 defa kayıtlarda geçmektedir. Dolayısıyla Aya Marina mahallesi ağırlıklı olarak gayrimüslim mahallesi olmakla birlikte Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 49. Aya Marina Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113											
Müslümandan-Müslümana				+				+			+											
Müslümandan-Gayrimüslime						+																
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+			+		+		+	+												
Gayrimüslimden-Müslümana			+																			

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden menzil'e 3 kere, oda sözcüğüne ise 1 kere, ev 2, beyt 5 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çoğunlukla tek katlı yapılar bulunur. Genellikle beyt-i süfli kalıbı yani tek katlı şeklinde yapılar kayda geçmiştir. Sadece bir kayıtta fevkani ve tahtani birlikte kullanılmıştır.

Tablo 50. Aya Marina Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113												
Ev		1	2b																				
Menzil	F ve T						1 bab			1 bab													
Oda				1																			
Beyt				1 bab BS			1 bab BS	1 bab BS		1 bab BS	1 bab BS												
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Marina mahallesinde gerçekleşen 11 adet mülk kaydına baktığımızda 4 mülkün sadece bahçesi olduğu, 4 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu, 1 mülkün de hem bahçe hem avlusunun olduğu görülmektedir. Aya Marina mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 51. Aya Marina Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113												
Bahçe	+				+		+			+													
Avlu		+	+					+			+												
Hem Bahçe Hem Avlu						+																	
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Aya Marina mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 11 adet mülk kaydı içerisinde 9'unda bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı

müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 3'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 52. Aya Marina Mahallesi'nde mülkün bitkisel unsurları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113											
Eşcar-ı Müsmire	1	1			1																	
Zeytin			1			6																
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 11 kayıtta geçen 4 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 3mülkte anbar, 2 mülkte kenif, 3 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir. Aya Marina mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında 3 mülkte fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Oransal olarak diğer mahallerden yüksek sayıda fırın bulunduğu kayda geçmiştir. Yemek hazırlama/pişirme için özelleşmiş bu birim dışında mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 53. Aya Marina Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113											
Çardak		1			1			1			1											
Ahır								1			1											
Anbar	1	1		1 S																		
Bi Ri Mai																						
Fırın	1		1	1																		
Kenif								1			1											
Diğer -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Aya Marina Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 6 mülkün 1 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunun meydan şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun Aya Marine kilisesi olduğu ifade edilmesidir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olmasına karşın 2 ve 3 tarafı tarik-ı amm olan kayıtlarda bulunmaktadır. Bu durum mahallenin mülklerin yer aldığı konumun daha yoğun "kentsel dokuda" yer alıyor olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 54. Aya Marina Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 16/3	1828, 17/1	1824, 45/4	1863, 587	1826, 372	1826, 470	1888, 27	1888, 113	1917, 13b/4	1888, 27	1888, 113												
	+																						
		+																					
			+						+														
				+		+	+			+													
					+																		

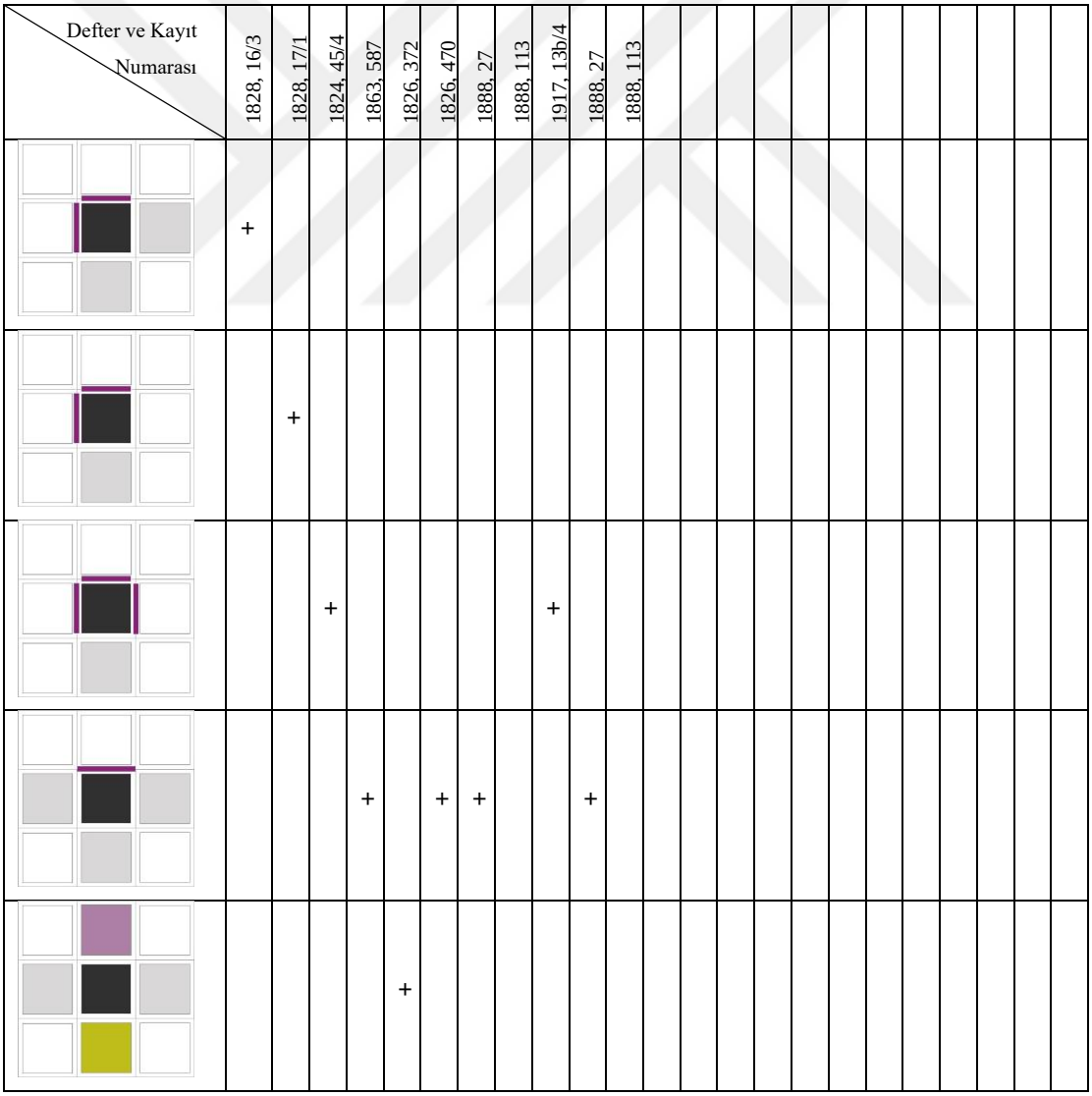

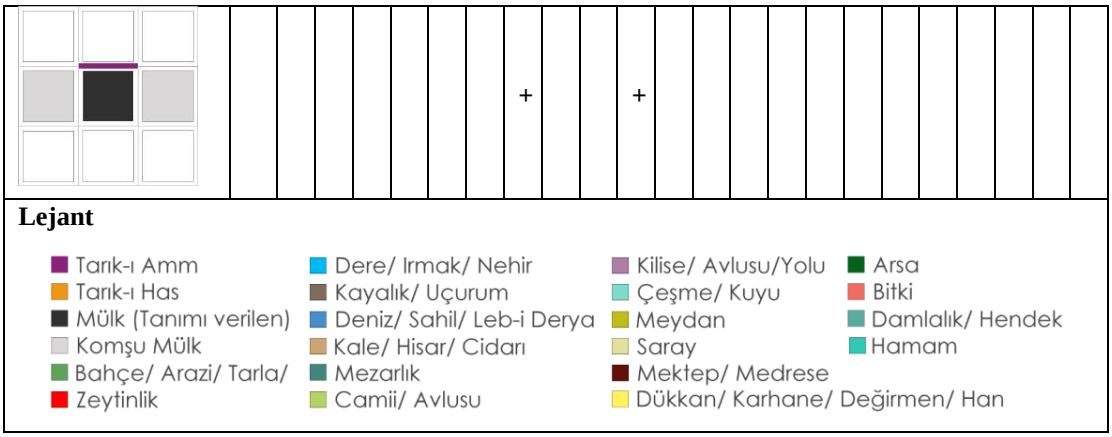
+
+
Lejant
Tarık-ı Amm
Tarık-ı Has
Mülk (Tanımı verilen)
Komşu Mülk
Bahçe/ Arazi/ Tarla/
Zeytinlik
Dere/ Irmak/ Nehir
Kayalık/ Uçurum
Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
Kale/ Hisar/ Cidarı
Mezarlık
Camii/ Avlusu
Kilise/ Avlusu/Yolu
Çeşme/ Kuyu
Meydan
Saray
Mektep/ Medrese
Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
Arsa
Bitki
Damlalık/ Hendek
Hamam

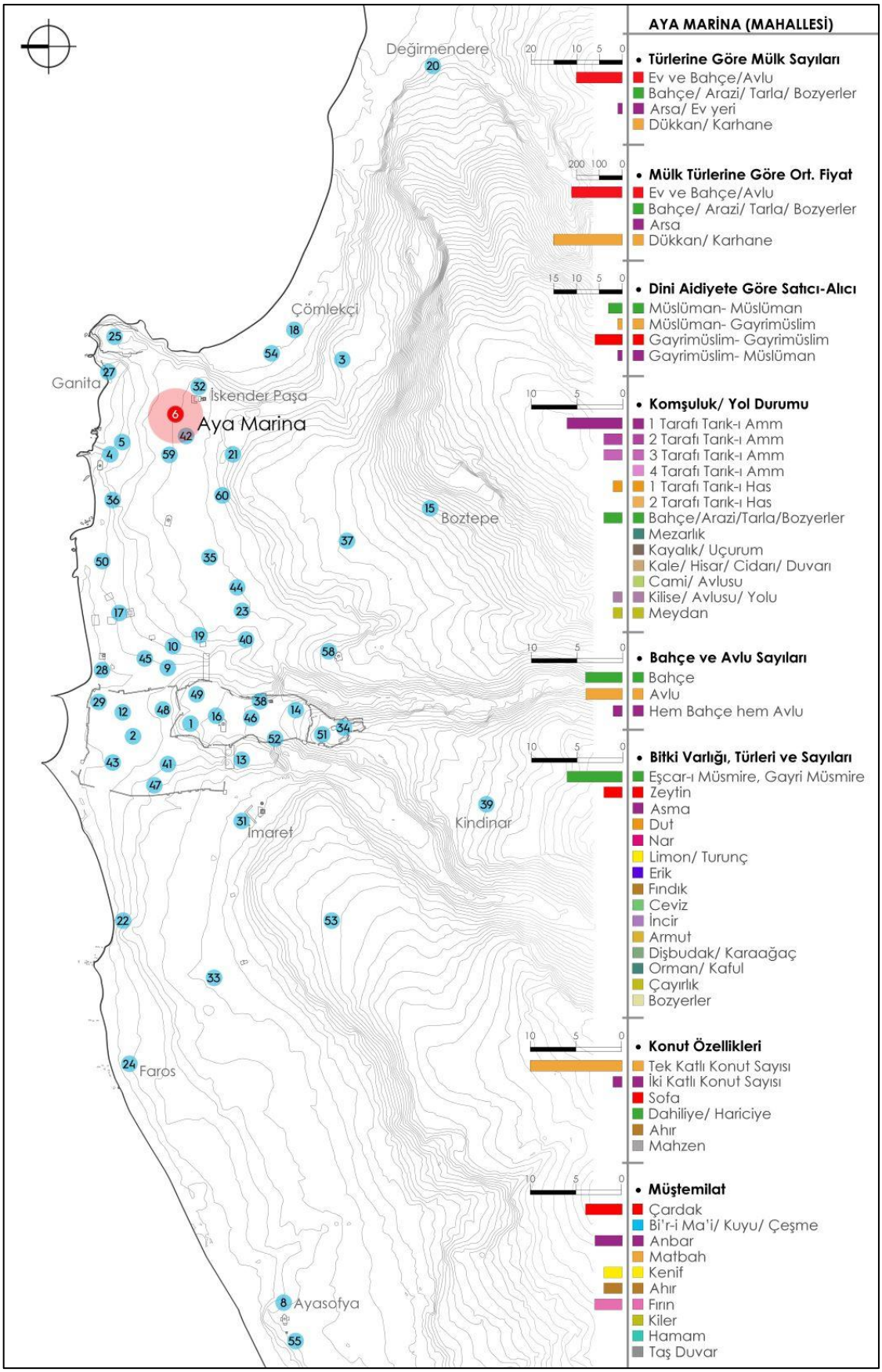

Şekil 32. Aya Marina Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.7. Aya Ovyan Mahallesi

Aya Ovyan mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Ancak tam konumu tespit edilememiştir.

Mahallede satışa konu olan 9 adet mülkün 6'sı ev ve bahçe/avlu kaydı, 3'ü arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında 3 adet arsa/ ev yeri kaydı ve burada geçen "ihrak olan ev/ ev yeri" bilgileri Aşağı Hisar mahallesinde bahsedilen Rus istilası ile ilişkili olabileceği ve Doğu varoşlarında ancak bu bölgeye yakın bir konumu olabileceğini düşündürmektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 55. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428													
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+		+			+													
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri					+		+	+														
Dükkân/ Karhane																						

Aya Ovyan mahallesinde, kaydedilmiş olan 9 adet mülkten, bahçeli ev ve diğer yapılar başlığına giren mülklerin ortalama 81 kuruşa, arsa/ev yeri başlığına giren mülk 34 kuruşa satıldığı görülmektedir. Bu noktada mülk değeri için verilen rakamlarla birlikte kayıtların 17.yüzyılın ilk yarısına ait olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo 56. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428													
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	50	130	85	185		18			20000													
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri					22		50	30														
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 1 tanesi Müslümandan Müslümana, 4 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 2 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 2 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aya Ovyan mahallesi müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 57. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428													
Müslümandan-Müslümana				+																		
Müslümandan-Gayrimüslime		+			+			+	+													
Gayrimüslimden-Gayrimüslime						+	+															
Gayrimüslimden-Müslümana	+		+																			

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden menzil'e 1 kere, ev sözcüğüne ise 2 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Konutların bir veya daha fazla katlı olduğuna dair bir kat bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 58. Aya Ovyan Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428													
Ev	2 bab		1																			
Menzil		1																				
Oda																						
Beyt																						
Taş Duvar							1															
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu

peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Ovyan mahallesinde gerçekleşen 9 adet mülk kaydına baktığımızda 5 kayıtta mülkün sadece bahçesi olduğu, 1 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Kayıtlarda mülklerin komşuluklarında bahçe, arsa kaydı görünmemektedir. Dolayısıyla Aya Ovyan mahallesi, kent dokusunun yoğun olduğu bir bölgede bulunduğu görülmektedir.

Tablo 59. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün bahçe ve avlu varlığı ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428													
Bahçe	+		+	+			+		+													
Avlu								+														
Bahçe ve Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Aya Ovyan mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine bakıldığında 9 adet mülk kaydı içerisinde 6'sında bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 4, incir 1, dut ağacı 1 olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 7'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 60. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428													
Eşcar-ı Müsmire	E	1	1	E		E	E		1													
Zeytin	8			1	1			1														
Dut								1														
İncir									1													
Diğer -Asma -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 9 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte fırın, 1 mülkte şırahane, bulunduğu görülmektedir. Aya Ovyan mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 mülkte fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 61. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün müştemilat ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428														
Çardak	1																						
Anbar		1																					
Fırın		1																					
Şırahane			1																				
Diğer -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T tahtani, *F* fevkani, Anbar için *S* sarabi, Kenif için *C* cari, *A* akındı,																							

Aya Ovyan Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 9 mülkten 5'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 2 tarafınının tarik-i amm, 1 mülkün 3 tarafı tarik-i amm ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir. Ancak 3 kayıtta da mülklerin birden çok komşuluğunun tarik-i amm olması "kentsel doku" içinde mahallenin nispeten yoğun kısımlarınında olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 62. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 73/9	1824, 13/2	1824, 29/2	1824, 6/15	1824, 26/5	1824, 24/7	1824, 61/3	1826, 531	1826, 428														
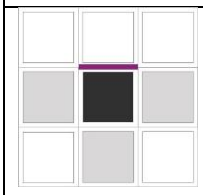	+			+	+		+	+															
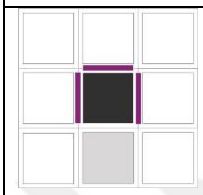		+																					
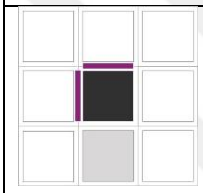			+																				
Malumetul Hudud						+																	
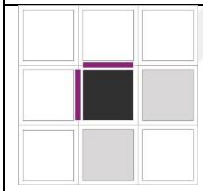									+														

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

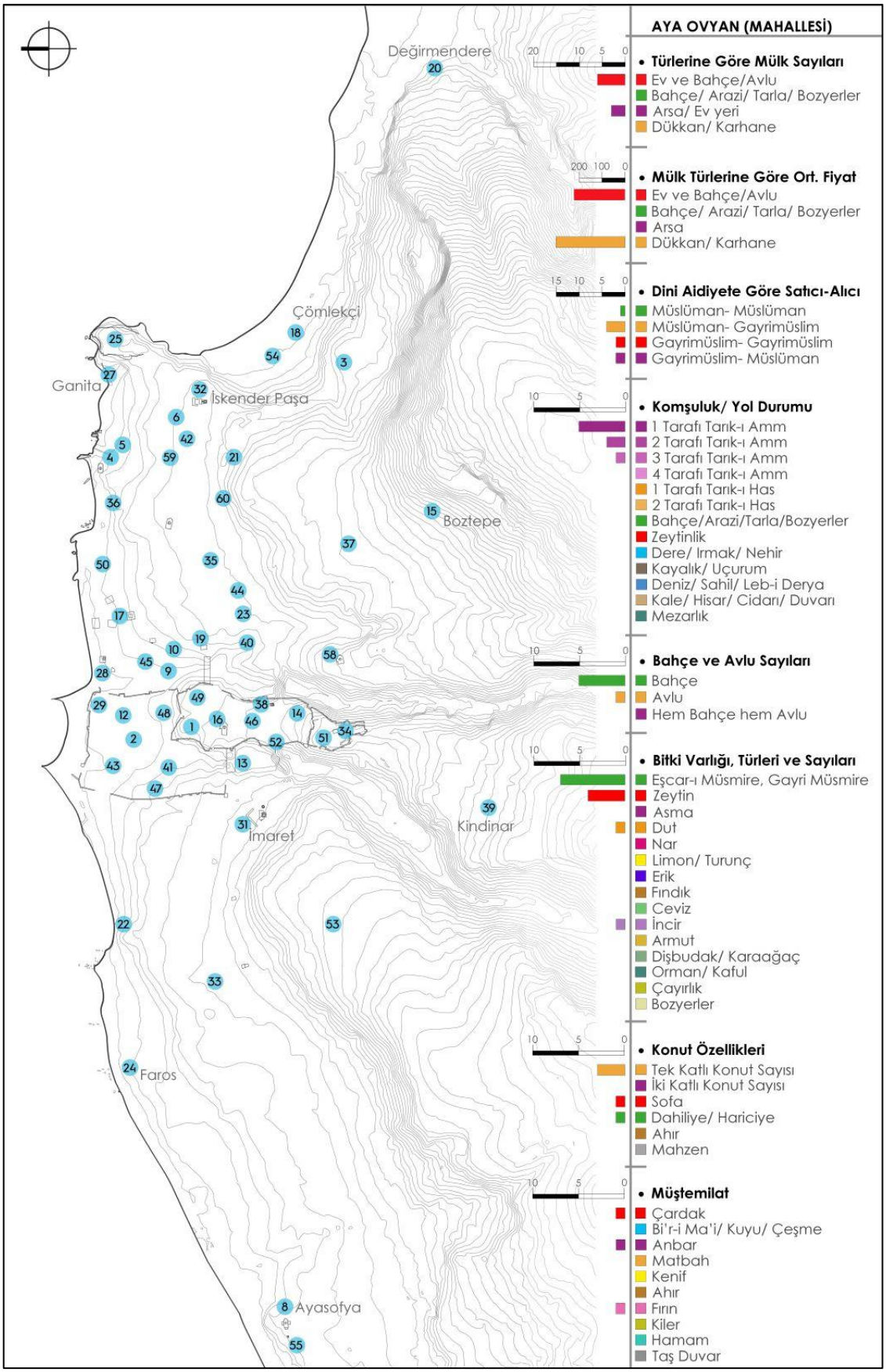

Şekil 33. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.8. Ayasofya Mahallesi

Ayasofya mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Aya Sofya camii yakın çevresinde bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Ayasofya mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun sahil olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin leb-i derya olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Ayasofya mahallesinin, cami'nin doğusunda kıyıya doğru sınırlarının genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 13 adet mülkün 10'u ev ve bahçe/avlu kaydı, 2'ü bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 1'i arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda zeytinlikler ile komşu olan mülkler, meydanla komşu olan mülkler ve denizle kıyısı olan mülklerin kayıtlarda olması sebebiyle doluluk-boşlukların değişkenlik gösterdiği durumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 63. Ayasofya Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387										
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+			+		+	+	+	+	+										
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler					+			+															
Arsa/ Ev Yeri						+																	
Dükkân/ Karhane																							

Amasya mahallesinde, kaydedilmiş olan 3 adet mülkten ev ve bahçe/avlu mülkleri 139, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler 32, arsa/ev yeri 32 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 64. Ayasofya Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387									
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	14	500	36	55			32		100	500	20	50	82,5									
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler					4000			25														
Arsa/ Ev Yeri						32																
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 10 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 2 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Ayasofya mahallesi müslüman ağırlıklı olmak üzere, müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 65. Ayasofya Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387									
Müslümandan-Müslümana	+	+	+		+		+	+	+	+	+	+	+									
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime						+																
Gayrimüslimden-Müslümana			+	+																		

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev'e 5 kere, beyt sözcüğüne 2 kere, oda sözcüğüne ise 1 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir menzil'in tahtani olduğu görülmektedir. Oda ise fevkani ve tahtani sıfatlarıyla birlikte kullanılarak konutun iki katlı bir yapı olduğu bilgisini verdiği değerlendirilebilir.

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387										
Ev		2 bab	1	1			1					1											
Menzil																							
Oda									2 F ,1 T														
Beyt										1 bab BS	1 bab BS												
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen-Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Sofya mahallesinde gerçekleşen 13 adet mülk kaydına baktığımızda 8 kayıtta mülkün sadece bahçesi bulunduğu görülmektedir. Ayasofya mahallesi, kırsal alanlara yakınlığı lmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 66. Aya Ovyan Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387										
Bahçe	+	+	+					+	+	+	+	+											
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Ayasofya mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 13 adet mülk kaydı içerisinde 21'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, incir 1, diş budak ağacı 1, nar ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 8'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin

daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 67. Ayasofya Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387										
Eşcar-ı Müsmire Gayri	E	1		1				e	1	1	1	1											
Zeytin		1										1											
Fındık		1																					
Nar, Erik, Ayva						1																	
İncir						1																	
Dişbudak											1												
Diğer -Asma -Dut -Limon -Turunç -Ceviz -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 13 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 5 mülkte anbar, 9 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir. Ayasofya mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında yalnızca 1 adet fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 68. Ayasofya Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387										
Çardak		1 F																					
Ahır									T				1										
Anbar											1 S												
Bi Ri Mai	1								1														
Fırın									1														
Diğer -Kenif -Matbah -Samanlık -Mahzen -Hamam -Çeşme -Şırahane -Karhane -Kiler																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Ayasofya Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 13 mülkten 7'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 5 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kaya-kayalık şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun sahil, leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenib denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 69. Ayasofya Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 54/7	1826, 171	1828, 29/2	1828, 37/6	1828, 42/1	1828, 89/4	1828, 142/15	1828, 163/13	1858, 78b/1	1876, 69	1916, 45a/2	1826, 230	1826, 387									
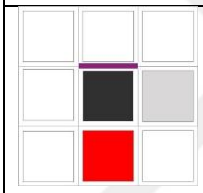	+																					
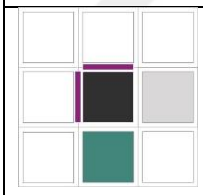		+																				
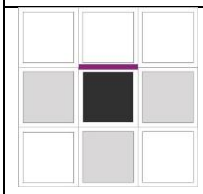			+																			
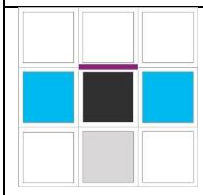				+																		
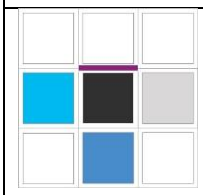					+																	

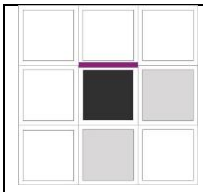						+						+	+											
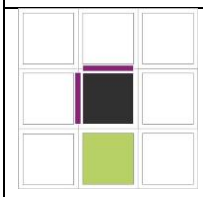								+																
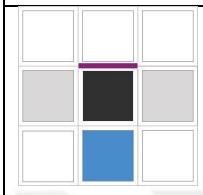									+															
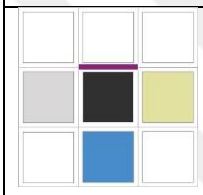										+														
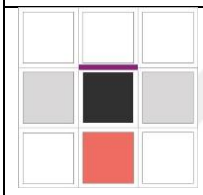											+													
Lejant																								
Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa																					
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki																					
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek																					
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam																					
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese																						
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han																						

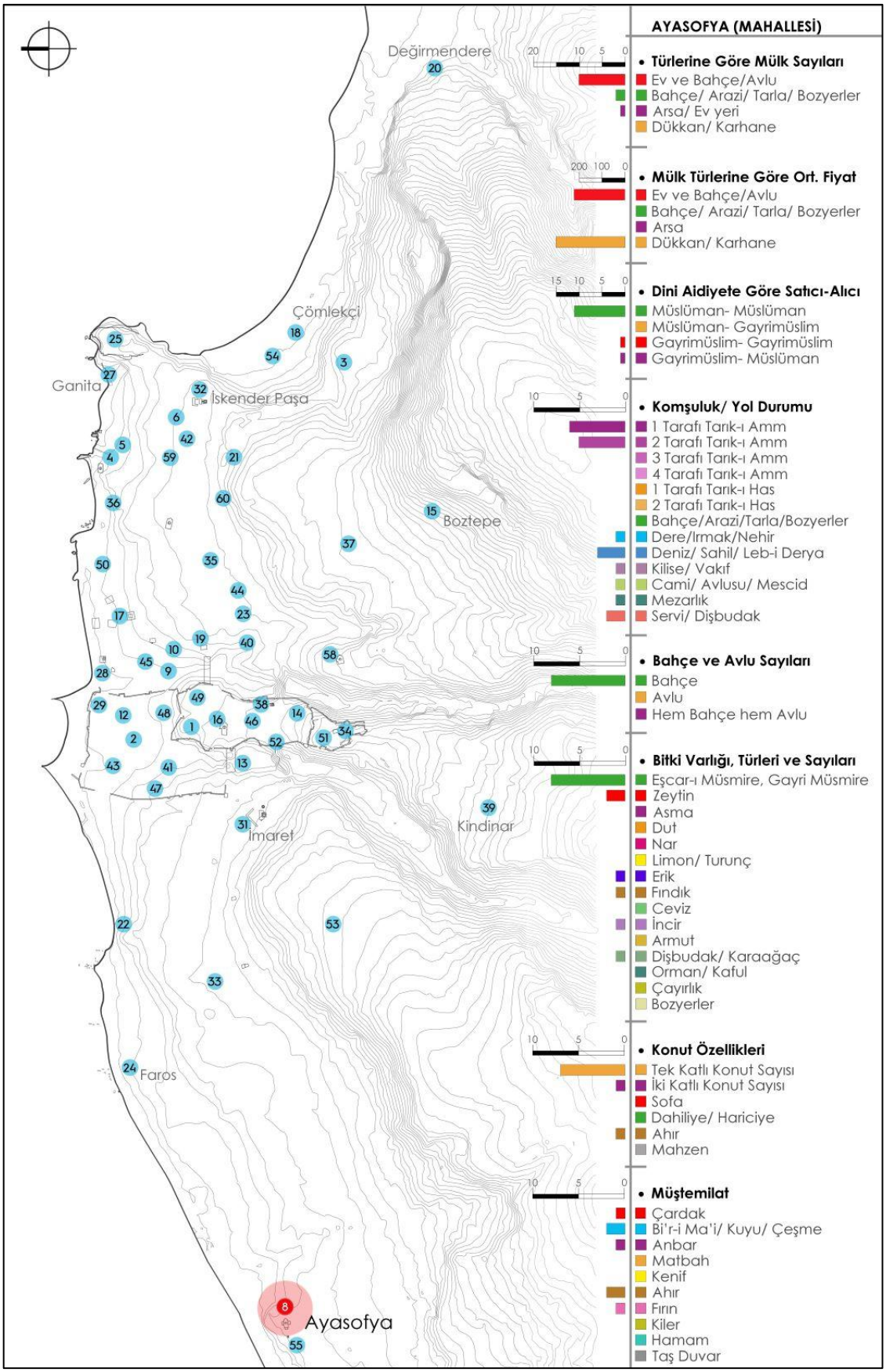

Şekil 34. Ayasofya Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.9. Aya Todori Mahallesi

Aya Todori mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Mumhaneönü ve Debbağhane mahalleleri yakın çevresinde olduğu, Debbağhane mahallesinin kuzeyinde sınırlarının genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 2 adet mülkün 1'i bahçeli/avlulu ev, 1'i bahçe/ arazi kaydıdır. Mülk satışlarının her ikisinde de bahçe yer almaktadır. Ancak komşuluklarında sadece komşu mülkler kayda geçmiş ve bir bahçe kaydı görünmemektedir.

Tablo 70. Aya Todori Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	+																					
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Aya Todori mahallesinde, kaydedilmiş olan 2 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar kaydı, 80 kuruşa bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, başlığına giren bahçe'nin 62 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 71. Aya Todori Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		62																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	80																					
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların, her ikisinin de gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Komşu mülklerde ise daha çok gayrimüslim olmakla birlikte Müslüman mülkleri de kayda girmiştir.

Sonuç olarak Aya Todori Mahallesi'nin gayrimüslim ağırlıklı bir mahalle olduğu sicillere göre de söylenebilir.

Tablo 72. Aya Todori Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Müslümandan-Müslümana																						
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+																				
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev sözcüğüne ise 1 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 73. Aya Todori Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Ev		1 bab																				
Menzil																						
Oda																						
Beyt																						
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Todori mahallesinde gerçekleşen 2 adet mülk kaydına baktığımızda 2 mülkün sadece bahçesi olduğu, bulunduğu görülmektedir. Aya Todori mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 74. Aya Todori Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Bahçe	+	+																				
Avlu																						
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Aya Todori mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 2 adet mülk kaydı içerisinde sadece meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçmektedir.

Tablo 75. Aya Todori Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire		E																				
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 2 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülmektedir. Aya Todori mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 76. Aya Todori Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
Çardak	1 F																					
Bi Ri Mai	1																					
Mahzen	1 T																					
Diğer -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Hamam-Şırahane -Karhane-Çeşme -Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Aya Todori Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 2 mülkten 2'sinin de tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 77. Aya Todori Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 117/3	1828, 139/1																				
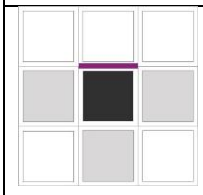	+	+																				

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

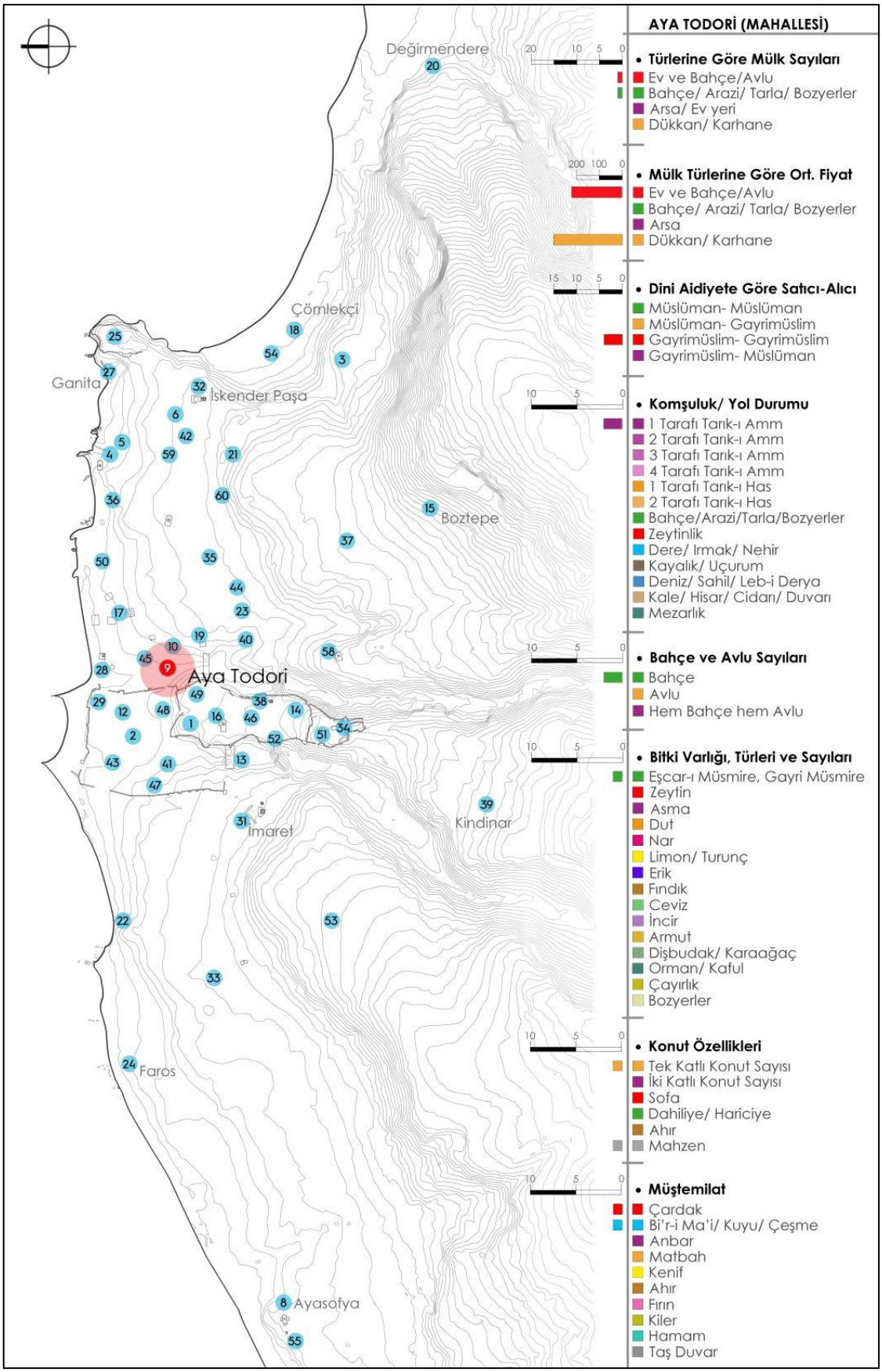

Şekil 35. Aya Todori Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.10. Aya Vasil Mahallesi

Aya Vasil mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Debbağhane mahallesinin kuzeyinde yer alır, yakın çevresinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Aya Vasil mahallesi için kaydedilen bir mülkün komşuluğunun han olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin kilise olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 13 adet mülkün 11'i bahçeli/avlulu ev, 2'si arsa/ ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 78. Aya Vasil Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5									
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+		+	+	+	+	+	+		+	+									
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				+							+											
Dükkân/ Karhane																						

Amasya mahallesinde, kaydedilmiş olan 13 adet bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 198 kuruş, arsa/ ev yeri ortalama 175 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 79. Aya Vasil Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5									
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	66	570	250		145	43	miras	200	268	250		145	43									
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				175							175											
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesi Müslümandan Müslümana, 2 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 9 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Aya Vasil mahallesi gayrimüslimlerin yoğun olarak yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 80. Aya Vasil Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5										
Müslümandan-Müslümana					+							+											
Müslümandan-Gayrimüslime						+							+										
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+	+	+			+	+	+	+	+												
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden *ev, menzil, oda, beyt* sözcüklerinden menzil'e 2 kere, beyt 6 kere, oda sözcüğüne ise 4 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Oda, menzil ve beyt ile fevkani ve tahtani sıfatlarıyla birlikte kullanılarak konutun iki katlı bir yapı olduğu bilgisini verdiği değerlendirilebilir.

Tablo 81. Aya Vasil Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5										
Ev																							
Menzil						F ve T							F ve T										
Oda	2 bab T	2 F, 2 T					1 T, 1F, 1	1 T, 1 F															
Beyt			1 b BS		1 b BS		1 b BS		1 b BS	1 b BS		1 b BS											
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Aya Vasil mahallesinde gerçekleşen 13 adet mülk kaydına baktığımızda 5 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 4 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Aya Vasil mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 82. Aya Vasil Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5										
Bahçe	+					+		+					+										
Avlu					+							+											
Hem Bahçe Hem Avlu		+	+				+		+	+													
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Aya Vasil mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 13 adet mülk kaydı içerisinde 10'unda bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, incir 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 2'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 83. Aya Vasil Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5										
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	S	1																					
Zeytin	2				1																		
İncir					1							1											

Diğer -Asma -Dut -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 13 kayıtta geçen 3 mülkte çardak, 4 mülkte ahır, 5 mülkte anbar, 9 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte fırın, 1 mülkte matbah bulunduğu görülmektedir. Aya Vasil mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında 2 mülkte fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla bu mülkler dışında mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 84. Aya Vasil Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5										
Çardak			1 F					1		1 F													
Ahır		1 T	1 T				1			1 T													
Anbar	1	1 S	1 S						1 S	1 S													
Bi Ri Mai		1						1															
Fırın	1						1																
Matbah		1																					
Diğer -Kenif -Kiler -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Aya Vasil Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 13 mülkten 6'sının tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 2 tarafınının tarik-i amm, 3 mülkün ise 1 tarafının tarik-i has'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 85. Aya Vasil Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 53	1876, 81	1866,317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5	1863, 62	1941, 37-A/2	1882, 23a	1866, 317	1888, 54	1882, 38b	1824, 24/5										
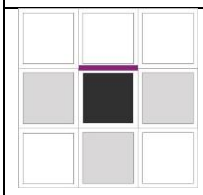	+		+		+							+											
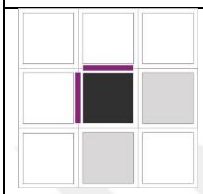		+						+															
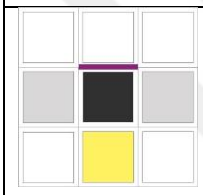				+							+												
Malumetul Hudud						+							+										
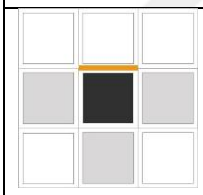							+			+													
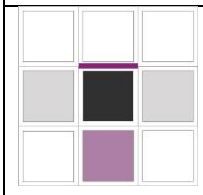									+														

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

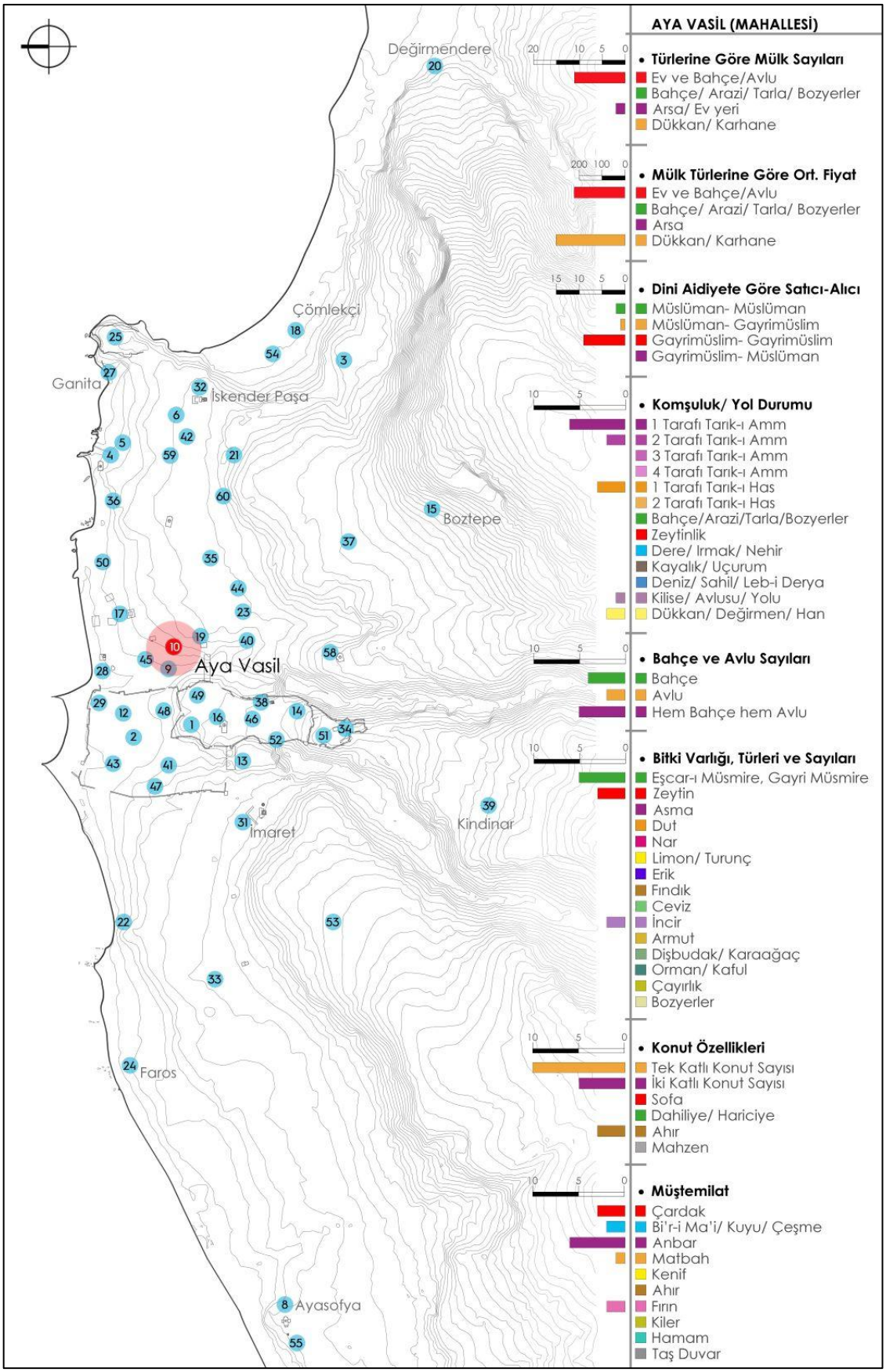

Şekil 36. Aya Vasil Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.11. Ayur Mahallesi

Ayur mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Konumu tam olarak tespit edilemeyen mahallelerdendir. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Ayur mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluklarından birinin kilise olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 9 adet mülkün 7'si bahçeli/avlulu ev, 2'si bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev kaydı olmasına rağmen bahçelerin de bulunduğu görülmektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân/karhane ve arsa/ ev yeri kaydı bulunmamaktadır.

Tablo 86. Ayur Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+	+		+	+	+	+												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		+			+																
Arsa/ Ev Yeri																					
Dükkân/ Karhane																					

Ayur mahallesinde, kaydedilmiş olan 9 adet mülkten, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 106 kuruş, bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler başlığına giren mülk bahçelerim ortalama değeri ise 75 kuruştur.

Tablo 87. Ayur Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	-		100	110		hibe	150	hibe	65												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		20			130																
Arsa/ Ev Yeri																					
Dükkân/ Karhane																					

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 5 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 2

tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Yine mahallede komşuluklar arasında "kenise" tabiri kayıtlarda geçmektedir. Dolayısıyla Ayur mahallesi gayrimüslim ağırlıklı olmak üzere müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 88. Ayur Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82													
Müslümandan-Müslümana																						
Müslümandan-Gayrimüslime		+							+													
Gayrimüslimden-Gayrimüslime			+	+	+	+		+														
Gayrimüslimden-Müslümana	+						+															

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev 1 kere, beyt sözcüğüne 3 kere, oda sözcüğüne ise 4 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mülklerin tek katlı olduğunu ifade eden tahtani ve süfli sıfatlarıyla birlikte tanımlandığı görülmektedir.

Tablo 89. Ayur Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82													
Ev																						
Menzil	1																					
Oda			1 bab T			2 bab T	Mümtaz T	2 bab SO														
Beyt				1 bab BS		1 bab			1 bab BS													
Sofa						1																
Taş Duvar		1																				
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Ayur mahallesinde gerçekleşen 9 adet mülk kaydına baktığımızda 3 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 1 mülkün sadece bahçesi olduğu, 4 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Ayur Mahallesi'nde avluların daha fazla olduğu, kent dokusunun nispeten yoğun olduğu düşünülebilir. Ancak kayıtlarda bahçelerin de 4 mülkte bulunduğu görülmektedir.

Tablo 90. Ayur Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82													
Bahçe					+																	
Avlu	+		+	+			+															
Bahçe ve Avlu						+		+	+													
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Ayur mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 9 adet mülk kaydı içerisinde 8'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, asma 1, dut ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 3'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 91. Ayur Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82													
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire					1	1			1													
Zeytin	5	1																				
Asma			1																			
Dut		1																				

Diğer -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 9 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 9, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), bulunduğu görülmektedir. Ayur mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 92. Ayur Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82														
Çardak								1															
Ahır								1															
Anbar	1						1 S																
Bi Ri Mai						1																	
Mahzen								1															
Diğer -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Ayur Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 9 mülkten 5'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 2 tarafının tarik-i amm, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i has ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla nispeten yoğun kentsel dokuda yer aldığı düşüncesi desteklenmiş olmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kilise şeklinde kayda girmesidir.

Tablo 93. Ayur Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 26/3	1824, 45/1	1882, 42a	1882, 68a	1876, 48	1876, 49	1916, 9b/1	1917, 62a/2	1931, 82														
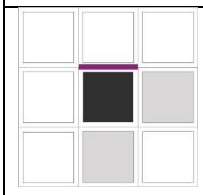	+																						
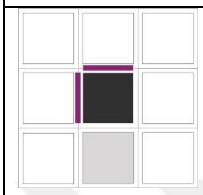		+																					
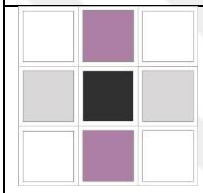			+																				
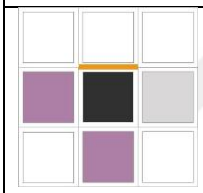				+																			
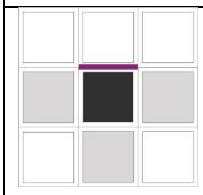					+		+		+														
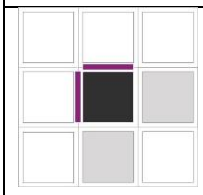						+																	
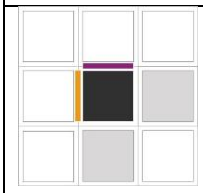								+															

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

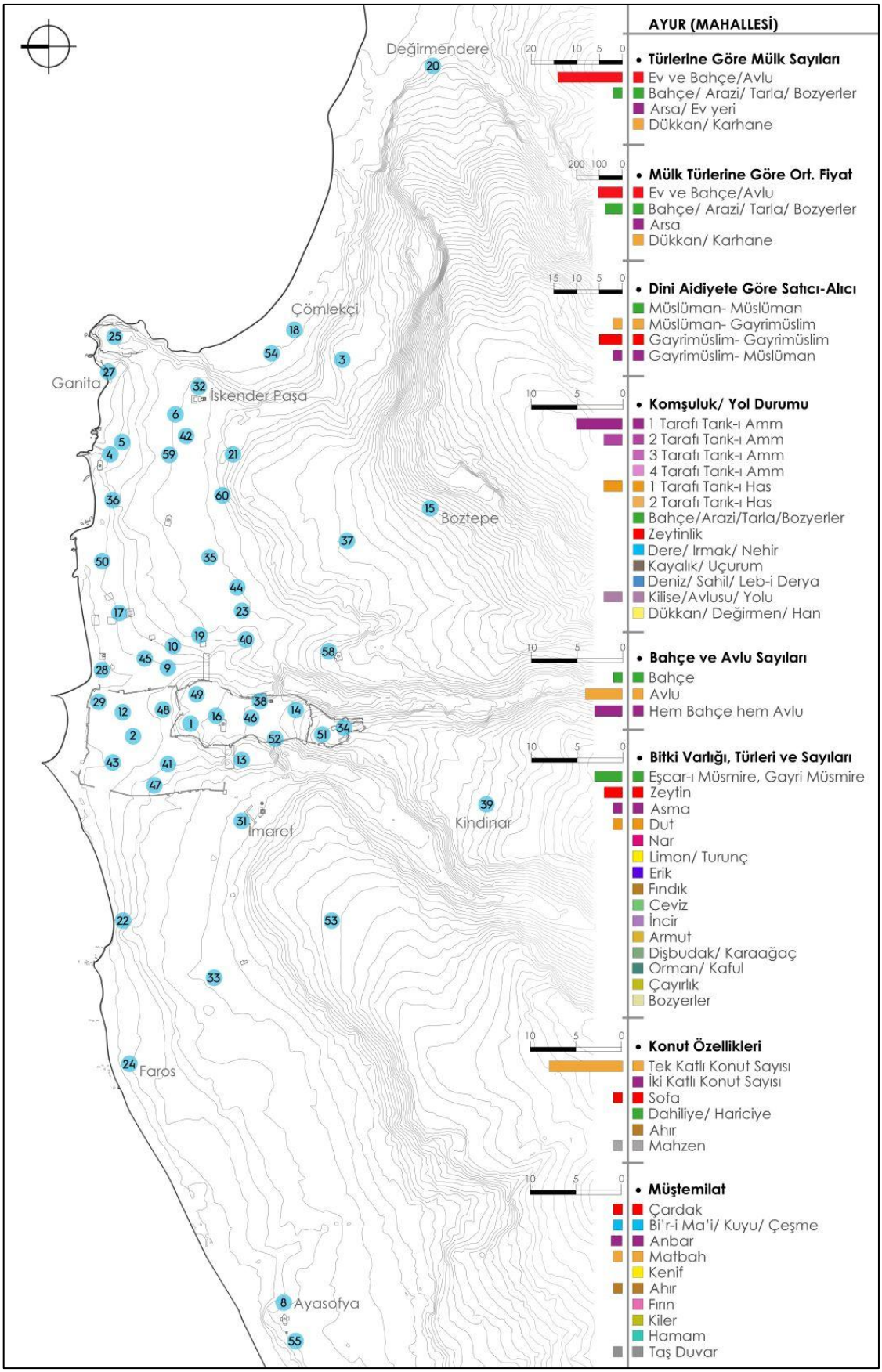

Şekil 37. Ayur Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.12. Bab-ı Pazar Mahallesi

Bab-ı Pazar mahallesi, şehrin Aşağı Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Surların iç kısmında Pazarkapı olarak ifade edilen kapıya yakın bölge çevresinde gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Bab-ı Pazar mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun kale olarak belirtildiği görülmektedir.

Mahallede satışa konu olan 22 adet mülkün 15'si bahçeli/avlulu ev, 2'si dükkân/karhane, 5'i arsa/ ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi yayılmadığını gösterir.

Tablo 94. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+	+		+	+	+	+	+	+			+		+	+		+	+		+	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri		+			+							+	+		+								
Dükkân/ Karhane																		+			+		

Bab-ı Pazar mahallesinde, kaydedilmiş olan 22 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 385 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 15 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 50, dükkan/karhane ortalama 387 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 95. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	340		305	205		60	hibe	145	-	650	1300			230		hibe	340		500	250		300	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler												15											
Arsa/ Ev Yeri		84			36								30		hib								
Dükkân/ Karhane																		47			30		

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu 22 satışın tamamının Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Bab-ı Pazar mahallesi'nin Müslümanların bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 96. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden menzil 1 kere, oda sözcüğüne ise 8 kere, beyt 10 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 97. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Ev																							
Menzil																1 bab							
Oda				1 bab F					1 F	3 bab F	2 F, 2 F						2 F ve 1 T		2 bab FO	1 bab F		1 bab F	
Beyt	2 bab BS		1 bab BS	1 bab BS		1 bab BS	1 bab BU	1 bab BS	2 bab BS					1 bab BS					2 bab BS			1 bab BS	
Karhane																		1			1		
Dahiliye/ Hariciye											D ve H												
Sofa	1			1						1	1								1			1	
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Bab-ı Pazar mahallesinde gerçekleşen 22 adet mülk kaydına baktığımızda 3 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 10 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Bab-ı Pazar mahallesi, kent dokusunun yoğun olduğu, yeşil alanların veya bitkilerin avlulu evler sayesinde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 98. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Bahçe																							
Avlu		+	+	+		+	+	+	+	+	+											+	
Bahçe ve Avlu	+																+			+			
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Bab-ı Pazar mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 22 adet mülk kaydı içerisinde 13'ünde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, incir ağacı 1, ceviz 1, dut ağacı 1, nar ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 4'türDolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 99. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Zeytin															1								
Ceviz					1																		
Dut															1								
Nar, Erik, Ayva					1																		
İncir	1																						

Diğer -Asma -Limon -Turunç -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 22 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 4 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 8 mülkte kenif, 7 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte matbah, 2 mülkte kiler bulunduğu görülmektedir. Bab-ı Pazar mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 mülkte matbah bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 100. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
Çardak			1																				
Ahır			1 T				1			2 T	1												
Anbar				1 T																		1	
Bi Ri Mai	1		1	1						1	1						1			1			
Kiler											2												
Kenif	1		1 A	1						1 C	1 C								1	1 C		1 C	
Matbah											1												
Diğer -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Bab-ı Pazar Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 22 mülkten 15'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 5 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 3 mülkün komşuluğunun kale olduğunun ifade edilmesidir. Yol durumunda ifade edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olmakla birlikte bir çok mülkte de 2 tarafta bulunur. Dolayısıyla bölgenin yoğun dokusu anlaşılmaktadır.

Tablo 101.Bab-ı Pazar Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 33	1828, 130/9	1876, 95	1866, 339	1824, 6/7	1863, 43	1863, 115	1916, 7a/1	1916, 24b/1	1916, 35a/3	1916, 37a/1	1828, 146/7	1858, 36a/1	1858, 36a/2	1858, 48b/2	1858, 91a/2	1882, 66a	1917, 12a/2/1	1917, 14b/2	1924, 82	1931, 75	1931, 94	
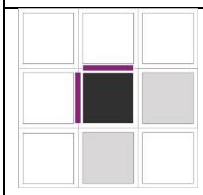	+	+				+				+				+							-		
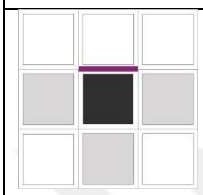			+				+	+			+		+		+			+		+	-	+	
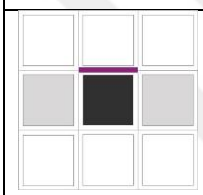				+																	-		
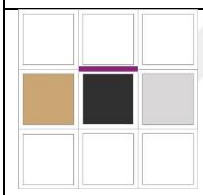					+																-		
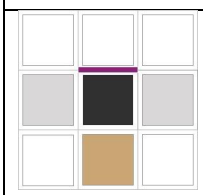									+							+	+				-		
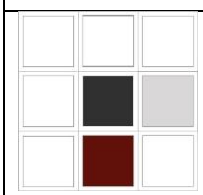												+									-		
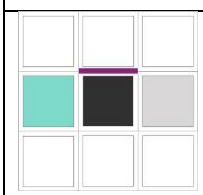																				+	-		

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

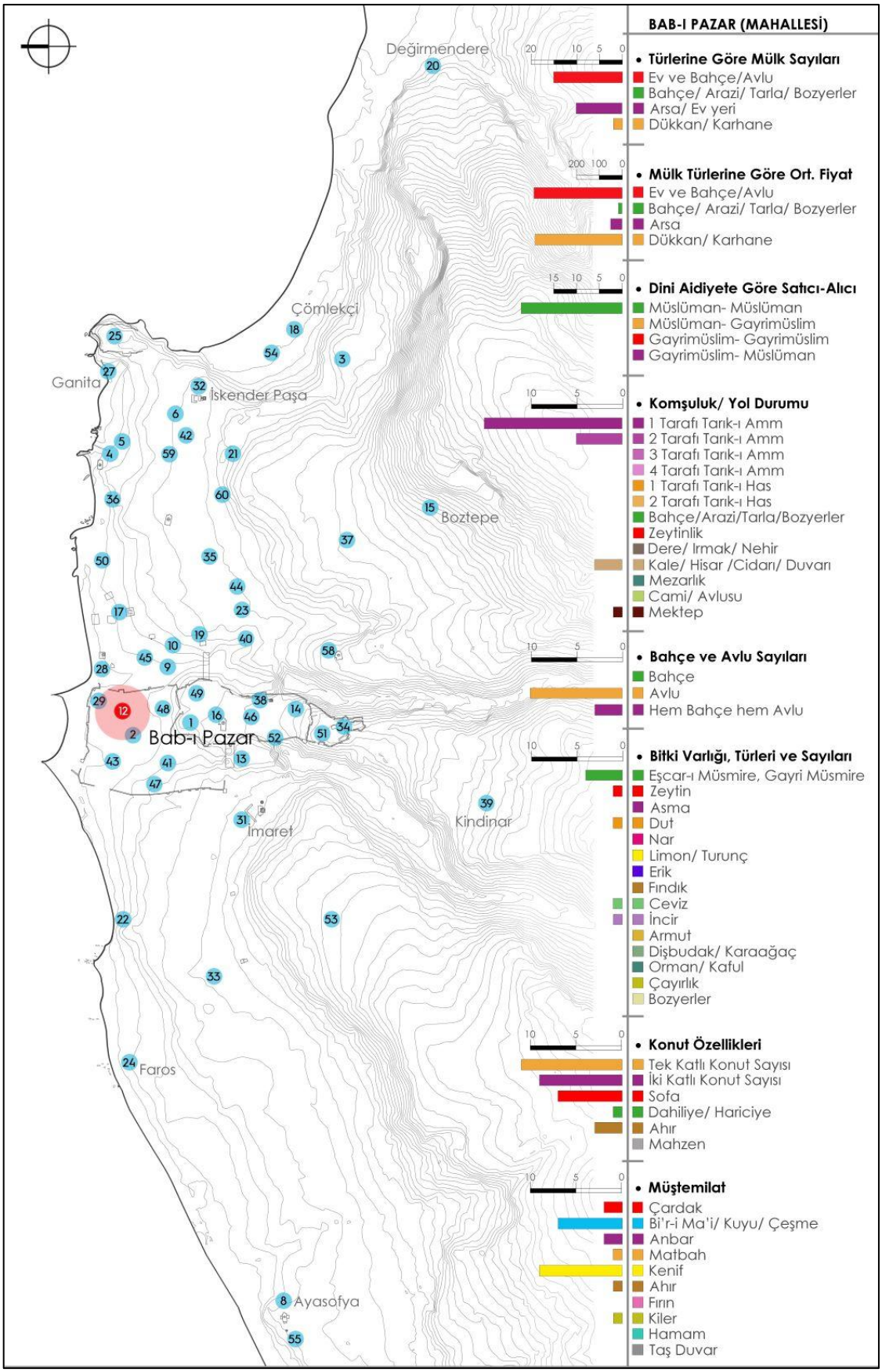

Şekil 38. Bab-ı Pazar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.13. Bab-ı Zağnos Mahallesi

Bab-ı Zağnos mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Surların yamacında çevresinde batısında ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Bab-ı Zağnos mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun kale olarak belirtildiği, görülmektedir. Dolayısıyla Bab-ı Zağnos mahallesinin, kale sınırlarıyla, geçiş bölgesinde sınırlı alanda geliştiği yorumu yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 4 adet mülkün 4'ü de ev ve bahçe/avlu satışı kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların avluları ölçeğinde olduğunu büyük bahçelerin olmadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân, bahçe, arazi bulunmaması mahallenin konum ve topoğrafyası ile bir geçiş alanı gibi olmasıyla açıklanabilir.

Tablo 102. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																		
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+																		
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Bab-ı Zağnos mahallesinde, kaydedilmiş olan 4 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülklerin ortalama değeri 106 kuruştur.

Tablo 103. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																		
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	25	200	60	140																		
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu 4 satışın 4 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 4 mülkten komşuluğunda gayrimüslim mülkü olan mülk bilgisi görülmemektedir. Dolayısıyla Bab-ı Zağnos mahallesinin daha çok Müslümanların yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 104. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																			
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+																			
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden oda 3 kere, beyt 3 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mülklerin 3'ünün birden çok katlı olduğu görülmektedir. 2 mülkün de sofa'sı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 105. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																			
Ev																							
Menzil																							
Oda	1 bab F	2 bab F	1 bab F																				
Beyt		2 bab BS	1 bab BS	2 bab BS																			
Sofa		1	1																				
Taş Duvar		1	1																				
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Bab-ı Pazar mahallesinde gerçekleşen 4 adet mülk kaydına baktığımızda 2 mülkün sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 106. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																		
Bahçe																						
Avlu		+		+																		
Bahçe ve Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Bab-ı Zağnos mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 4 adet mülk kaydı içerisinde 2'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu avlularda bitki çeşitliliğine dair veri bulunmamaktadır.

Tablo 107. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																		
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																						
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 4 kayıtta geçen 1 mülkte ahır, 1 mülkte anbar, 2 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülmektedir. Bab-ı Zağnos mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer

almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 108. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																				
Ahır	1 T																							
Anbar		1 S																						
Bi Ri Mai		2																						
Kenif		1 C		1 C																				
Diğer -Çardak -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Bab-ı Zağnos Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 4 mülkten 4'ünün de tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bir başka açıdan yol durumunda ifade edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 109. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 16	1916, 44a/1	1916, 45a/1	1924, 64																				
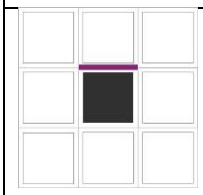	+																							
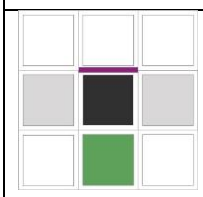		+																						

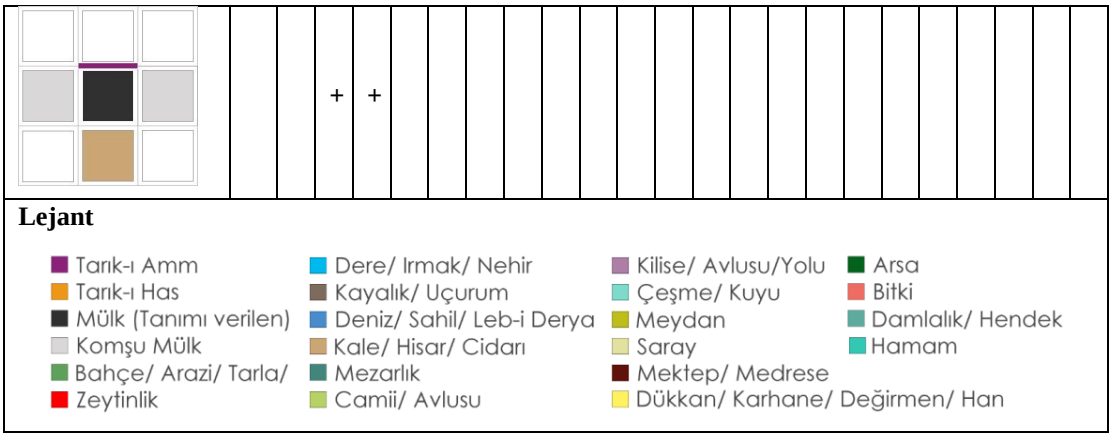
+
+
Lejant
Tarık-ı Amm
Tarık-ı Has
Mülk (Tanımı verilen)
Komşu Mülk
Bahçe/ Arazi/ Tarla/
Zeytinlik
Dere/ Irmak/ Nehir
Kayalık/ Uçurum
Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
Kale/ Hisar/ Cidarı
Mezarlık
Camii/ Avlusu
Kilise/ Avlusu/Yolu
Çeşme/ Kuyu
Meydan
Saray
Mektep/ Medrese
Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
Arsa
Bitki
Damlalık/ Hendek
Hamam

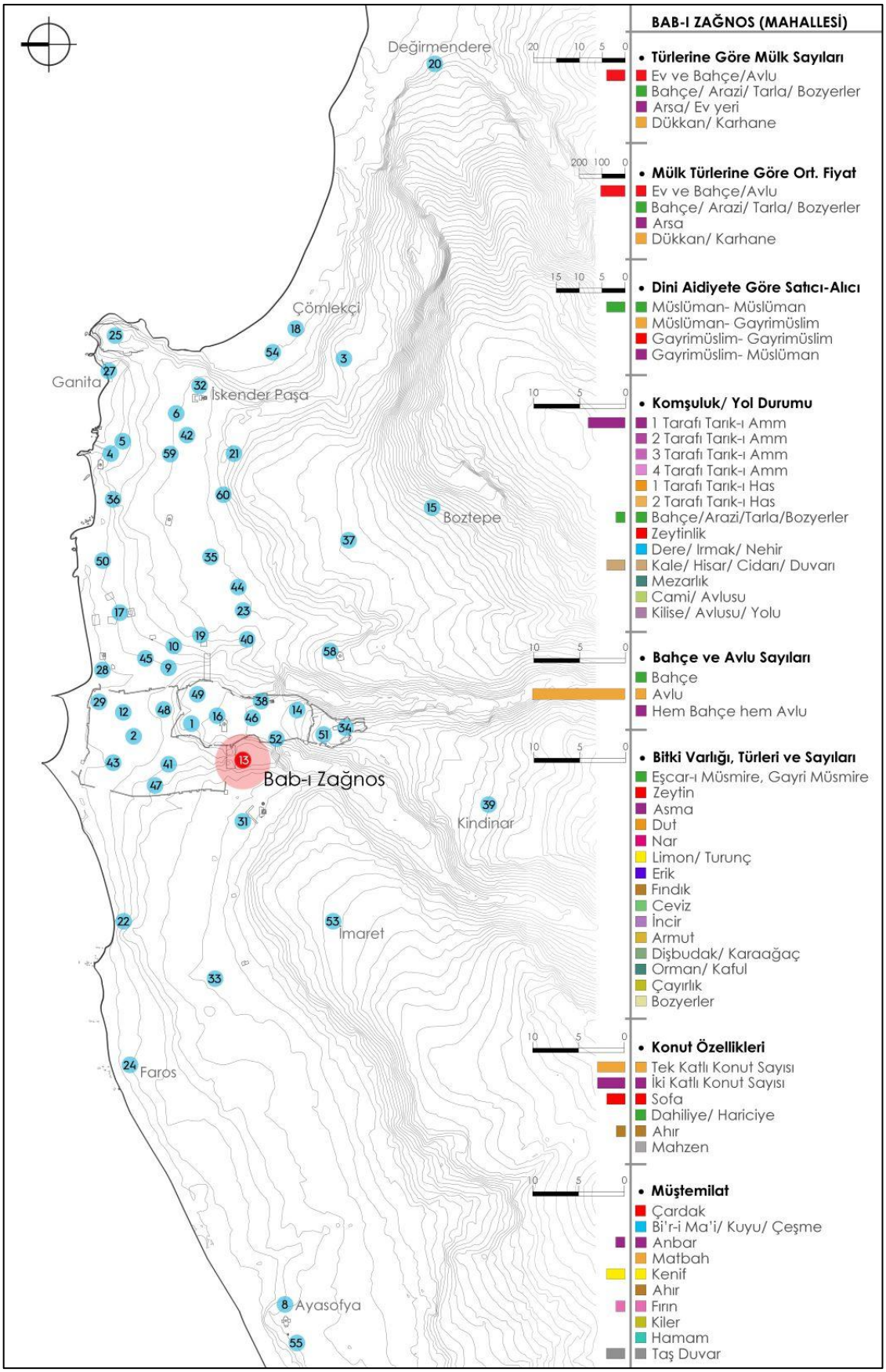

Şekil 39. Bab-ı Zağnos Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.14. Bayram Bey Mahallesi

Bayram bey mahallesi, şehrin Ortahisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Ortahisar Musa Paşa camii çevresinde bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Bayram Bey mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun kale olarak belirtildiği görülür.

Mahallede satışa konu olan 6 adet mülkün 6'sı da bahçeli/avlulu ev kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 110. Bayram Bey Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Bayram Bey mahallesinde, kaydedilmiş olan 6 adet mülkten, bahçeli ev ve diğer yapılar başlığına giren mülklerin ortalama değeri 317 kuruş olduğu görülmektedir.

Tablo 111. Bayram Bey Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	300	200	f	F+100	370	400																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu 6 satışın 6 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 6 mülkün 14 komşuluğunun sadece bir komşuluğunun

gayrimüslim mülkü olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Bayram Bey mahallesi daha çok Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 112. Bayram Bey Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+																
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden oda 4 kere, beyt sözcüğünün ise 4 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Mülklerin tamamının birden çok katlı konutu ifade eden fevkani/ulvi sıfatlarıyla birlikte kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 113. Bayram Bey Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																
Ev																						
Menzil																						
Oda		3 bab BO	3 bab F	2 bab F	1 bab FO																	
Beyt	F ve T			1 bab BS	2 bab BU	1 BU, 1 BS																
Karhane																						
Dahiliye/ Hariciye					D ve H																	
Sofa			1	1	1																	
Taş Duvar						1																
Diğer -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																						

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Bayram Bey mahallesinde gerçekleşen 6 adet mülk kaydına baktığımızda 2 mülkün sadece bahçesi olduğu, 3 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 114. Bayram Bey Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																
Bahçe				+		+																
Avlu		+	+		+																	
Bahçe ve Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Bayram bey mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 6 adet mülk kaydı içerisinde 5'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda asma 2, dişbudak 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 2'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 115. Bayram Bey Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire				1		S																
Asma			1			1																
Dişbudak						1																
Diğer -Zeytin -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 6 kayıtta geçen 1 mülkte 2 ahır, 2 mülkte 2'şer mülkte anbar, 4 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülür. Bayram Bey mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 116. Bayram Bey Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																	
Ahır					2																		
Anbar					2	2																	
Bi Ri Mai				1																			
Kenif		1 C	1 C	1 C	1																		
Diğer -Çardak -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Bayram bey Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 6 mülkten 4'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kale şeklinde kayda geçmesidir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında bulunurken, 2 mülkün çift tarafında bulunması yoğun ancak yollarla daha az bölünen parselleri düşündürmektedir.

Tablo 117. Bayram Bey Mahallesi'nde Mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 26b/2	1917, 65a/1	1922, 8/4	1922, 8/4	1858, 6a/1	1882, 34a																	
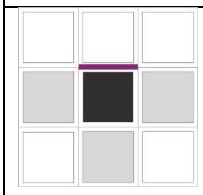	+	+																					
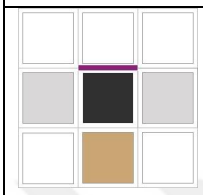			+	+																			
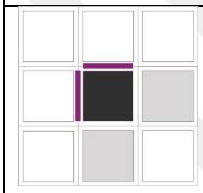					+	+																	

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

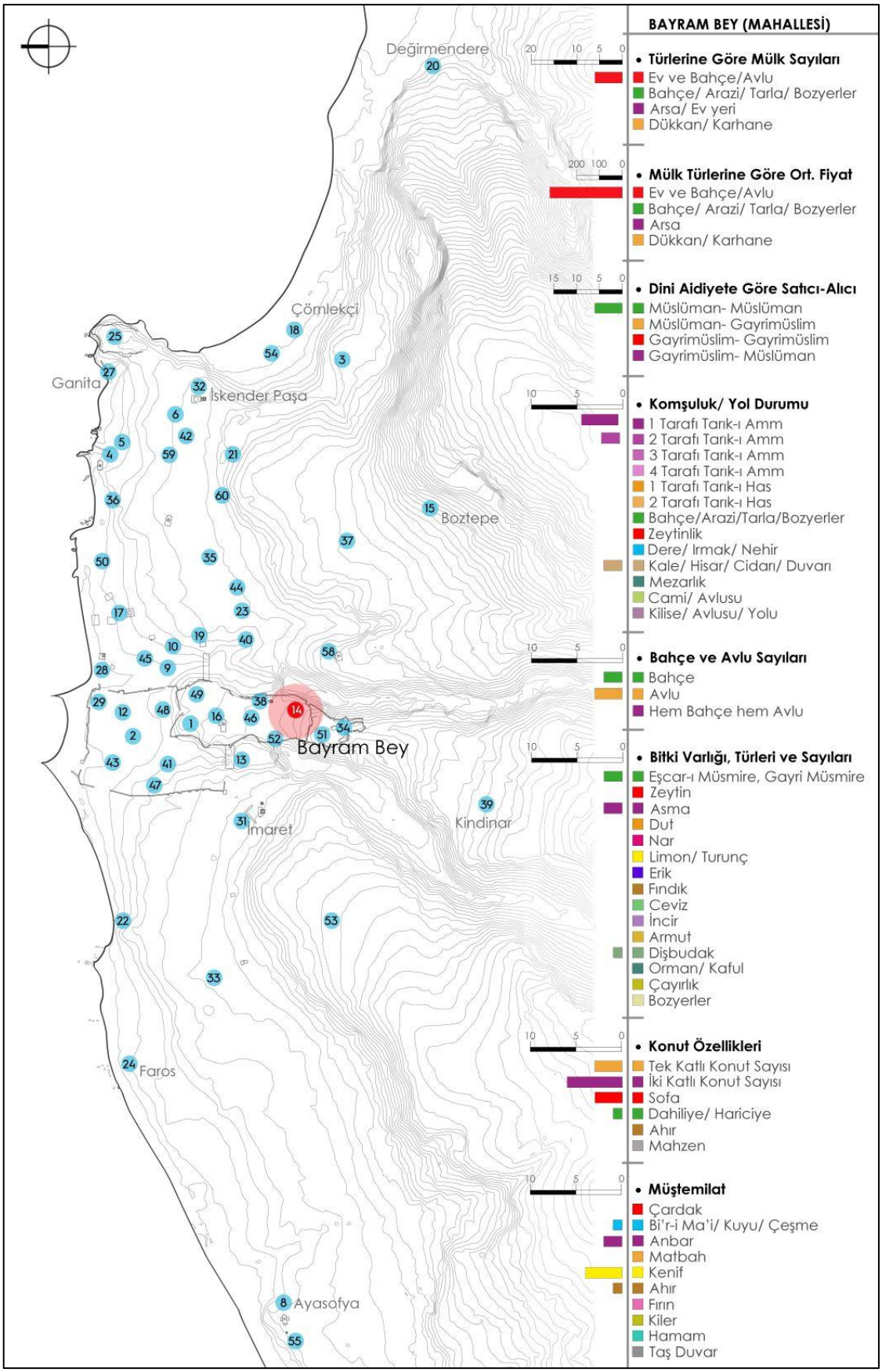

Şekil 40. Bayram Bey Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.15. Boztepe Mahallesi

Boztepe mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Ahi Dede camii kuzeyinde Boztepe yamaçlarında, çevresinde bulunmaktadır. Dolayısıyla Boztepe mahallesinin, Boztepe eteklerine doğru sınırlarının genişlediği çıkarımı yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 10 adet mülkün 8'i bahçeli/avlulu ev, 2'si bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler kaydıdır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 118. Boztepe Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+		+	+		+	+												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler					+			+														
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Boztepe mahallesinde, kayda geçen 10 kayıt içerisinde bulunan bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 95 kuruş, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler 125 kuruştur.

Tablo 119. Boztepe Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	150	hibe	76	64		105	150		90	30												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler					80			170														
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 6 tanesi Müslümandan Müslümana, 3 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Boztepe

mahallesi Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 120. Boztepe Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14												
Müslümandan-Müslümana		+	+		+		+	+	+													
Müslümandan-Gayrimüslime				+		+				+												
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+																					
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev, 1 kere, oda 2 kere, beyt sözcüğünün ise 6 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 121. Boztepe Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14												
Ev										1												
Menzil																						
Oda	2 bab T ve F					1 bab																
Beyt		1 BU, 1 BT	1 bab BS	1 bab BS		1 bab BS	1 bab BS		1 bab BS													
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Boztepe mahallesinde gerçekleşen 10 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 3 mülkün sadece bahçesi olduğu, 3 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 122. Boztepe Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14													
Bahçe					+		+			+													
Avlu			+	+					+														
Hem Bahçe Hem Avlu						+																	
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Boztepe mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 10 adet mülk kaydı içerisinde 7'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, asma 1, karaağaç 1, nar ağacı 1defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 6'dır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 123. Boztepe Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14													
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1	1				1	1		1	E													
Zeytin					1																		
Asma					1																		
Nar, Erik, Ayva					3																		
Karaağaç				2																			
Çayırlık					1			1															
Diğer -Dut -İncir -Limon -Turunç -Ceviz-Fındık -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 10 kayıtta geçen,1 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 1 mülkte kenif, 3 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir.

Tablo 124. Boztepe Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14													
Çardak																							
Ahır									1														
Anbar	1 S	1 S																					
Fırın	1					1	1																
Kenif									1														
Mahzen		1																					
Diğer -Kuyu -Kiler -Matbah -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Boztepe Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 10 mülkten 3'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 3 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün ise 3 tarafı tarik-i amm ile sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 125. Boztepe Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 7a/1	1858, 46b/1	1882, 36b	1882, 63b	1863, 71	1866, 299	1866, 340	1876, 6	1876, 111	1828, 87/14													
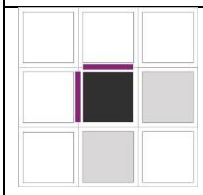		+				+				+													
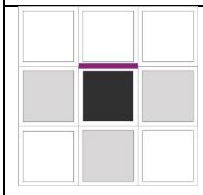			+						+														
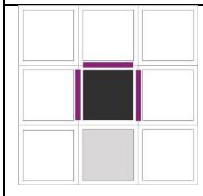				+																			

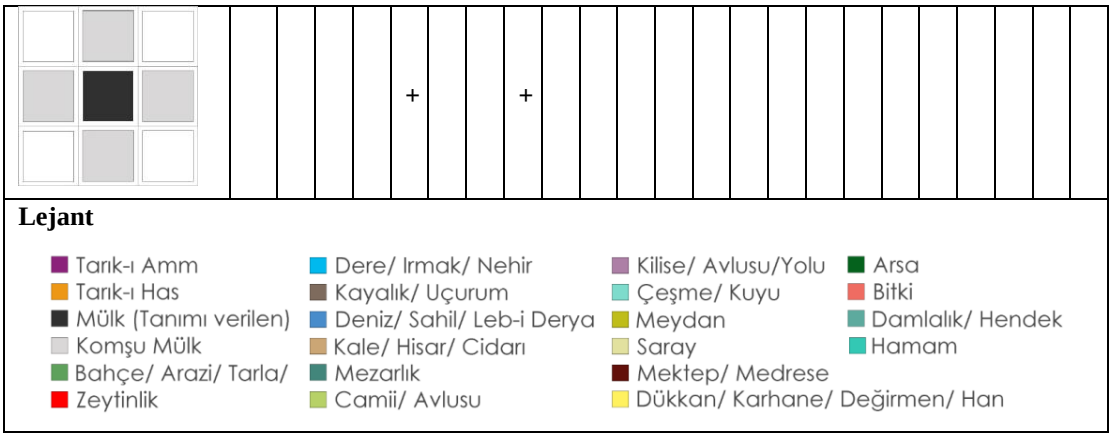
+
+
Lejant
Tarık-ı Amm
Tarık-ı Has
Mülk (Tanımı verilen)
Komşu Mülk
Bahçe/ Arazi/ Tarla/
Zeytinlik
Dere/ Irmak/ Nehir
Kayalık/ Uçurum
Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
Kale/ Hisar/ Cidarı
Mezarlık
Camii/ Avlusu
Kilise/ Avlusu/Yolu
Çeşme/ Kuyu
Meydan
Saray
Mektep/ Medrese
Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
Arsa
Bitki
Damlalık/ Hendek
Hamam

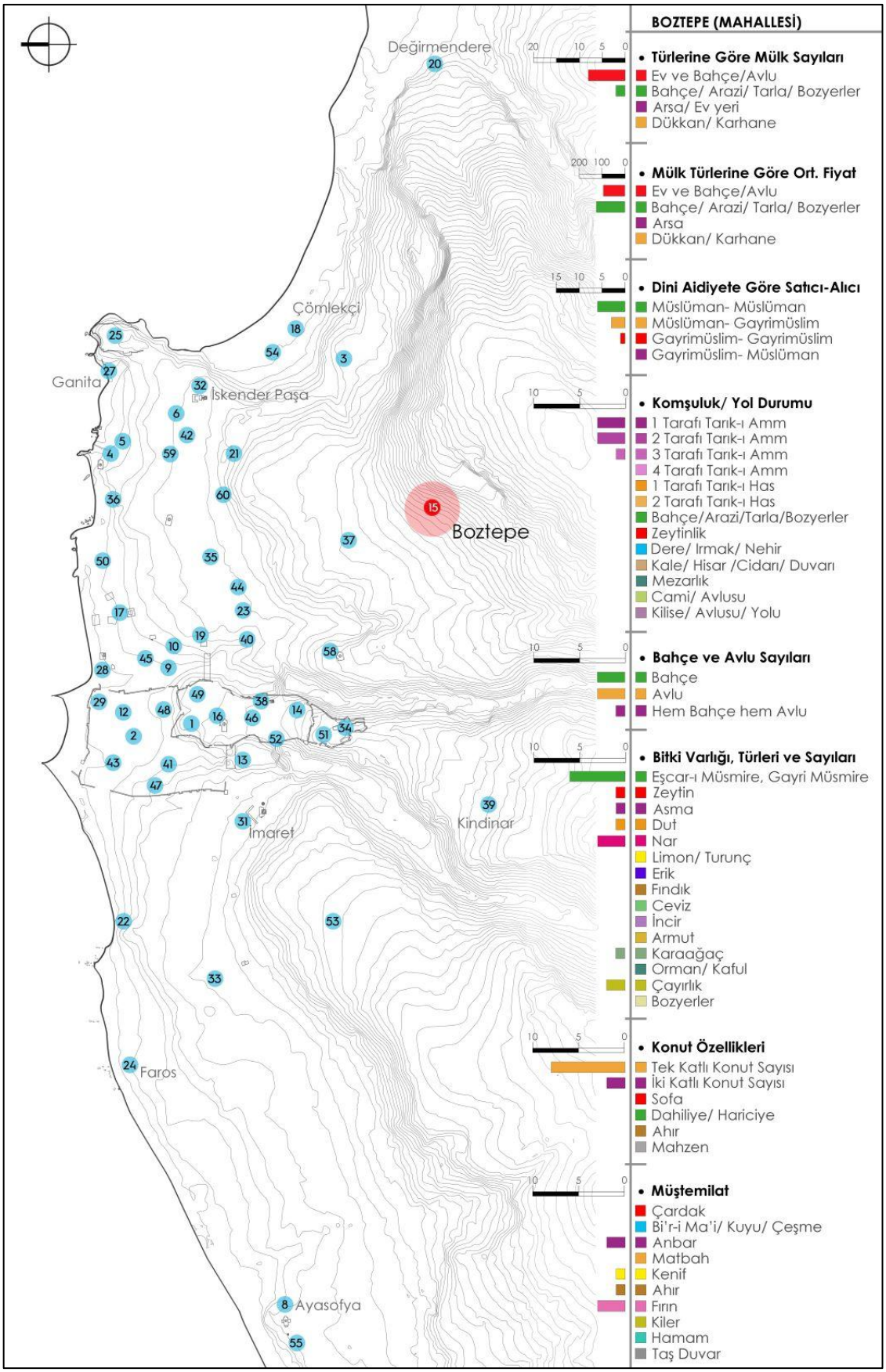

Şekil 41. Boztepe Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.16. Cami-i Kebir Mahallesi

Cami-i Kebir mahallesi, Ortahisar surları olarak bilinen kale sınırları içerisinde aynı adla anılan caminin çevresinde geliştiği düşünülmektedir. Yakın çevresinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Cami-i Kebir mahallesi için kaydedilen komşuluklardan birinin kale olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin cami olduğu görülür.

Mahallede satışa konu olan 12 adet mülkün 10'u ev ve bahçe/avlu kaydı, 1'i arsa/ev yeri, 1'i dükkân/ karhane kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 126. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3										
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+		+		+	+	+										
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri									+													
Dükkân/ Karhane							+															

Cami-i Kebir mahallesinde, kaydedilmiş olan 12 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 514 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 480, dükkan/ karhane ortalama 300 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 127. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3										
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	90	700	195	340	2200	250		250		300	hibe	300										
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri									480													
Dükkân/ Karhane							300															

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu 12 satış kaydının 12 tanesinin de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 12 mülkten hiçbirinin bir komşuluğunun gayrimüslim komşuluğu olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Cami-i Kebir mahallesinin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 128. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3										
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+										
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden oda 5 kere, beyt sözcüğünün ise 5 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. 4 mülkün sofası bulunduğu, 2 mülkte ise dahiliye/hariciye bilgisine ulaşılmaktadır.

Tablo 129. Cami-i Kebir Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3										
Ev																						
Menzil																						
Oda					3 bab F, 1	2 bab F		2 bab FO		2 bab F	1 bab											
Beyt	1 BU, 1 BS		2 BU, 1 BS	1 BS, 2 BU		1 bab BS						2 bab										
Karhane							1		1													
Dahiliye/ Hariciye		D ve H		H																		
Sofa				1	1	1				1												
Diğer -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Cami-i Kebir mahallesinde gerçekleşen 12 adet mülk kaydına baktığımızda 2 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 5 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 130. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3										
Bahçe																						
Avlu			+		+	+		+		+												
Hem Bahçe Hem Avlu				+							+											
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Cami-i Kebir mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 12 adet mülk kaydı içerisinde 7'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, asma 1, dut ağacı 4, nar ağacı 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Bu kayıtların 8 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 131. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3										
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire									1													
Zeytin											1											
Asma											1											
Dut				1																		
Nar, Erik, Ayva				2																		

Diğer -İncir -Limon -Turunç -Ceviz-Fındık -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 12 kayıtta geçen 1 mülkte ahır, 3 mülkte anbar, 8 mülkte kenif, 3 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte matbah, 2 mülkte kiler, 1 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir. Cami-i Kebir mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 adet matbah bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 132. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3											
Ahır								1 T															
Anbar			1			1 S		1 S															
Bi Ri Mai					1	1			1														
Kiler			1		1																		
Kenif			1 A	1 A	1 A	1 C		1 C		1 C	1	1 A											
Matbah					1																		
Hamam									1														
Diğer -Çardak -Kiler -Fırın -Mahzen -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T tahtani, *F* fevkani, Anbar için *S* sarabi, Kenif için *C* cari, *A* akındı,																							

Cami-i Kebir Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 12 mülkten 6'sının tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 2 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün 3 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün 4 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunun kale şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun cami olduğunun ifade edilmesidir.

Tablo 133. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 40b/1	1866, 282	1866, 333	1882, 64b	1916, 15a/1	1916, 19b/1	1917, 15a/3	1917, 18b/1	1922, 7/4	1922, 12/2	1924, 29	1941, 37-B/3											
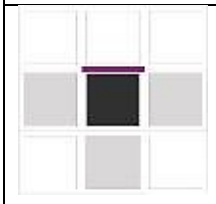	+			+					+			+											
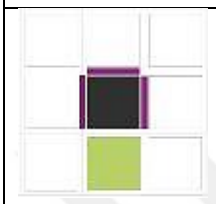			+																				
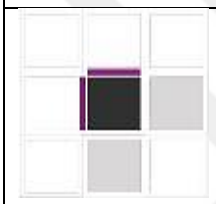					+																		
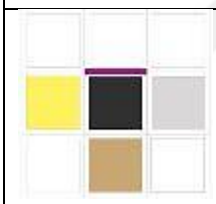										+													
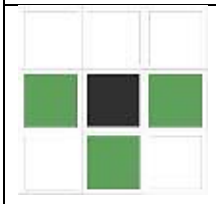											+												

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

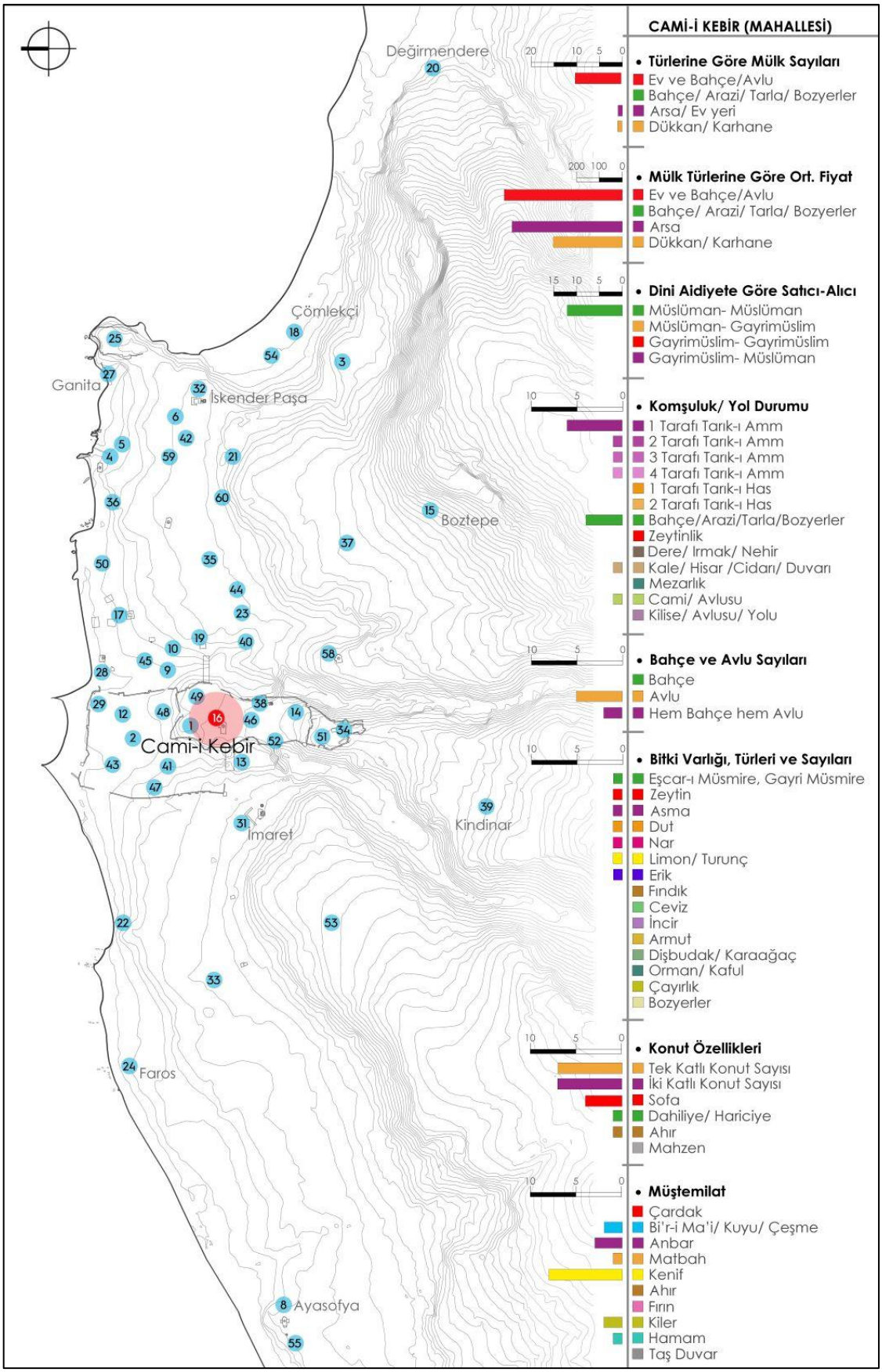

Şekil 42. Cami-i Kebir Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.17. Çarşı Mahallesi

Çarşı mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Bab-ı Pazar'dan doğuya doğru Sarmaşık mahallesine paralel, hanların bulunduğu bölgeyi ifade etmektedir.

Mahallede satışa konu olan 42 adet mülkün 8'i ev ve bahçe/avlu kaydı, 3'ü arsa/ev yeri, 31'i dükkân/ karhane kaydıdır.

Tablo 134. Çarşı Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar					+		+				+					+	+						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri										+		+											
Dükkân/ Karhane	+	+	+	+		+		+	+				+	+	+			+	+	+	+	+	+

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	, 124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+			+								+											
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri			+												+								
Dükkân/ Karhane		+			+	+	+	+	+	+	+		+	+		+	+	+	+				

Çarşı mahallesinde, kaydedilmiş olan 42 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 197 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 130, dükkân/ karhane ortalama 204 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 135. Çarşı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar					458		40-sulh				300					210	hibe						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							

Arsa/ Ev Yeri										20		17											
Dükkân/ Karhane	33	35	80	25		hib		60	70				17	36	22			23	-	18	27	17	47
Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	, 124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	250			80								40											
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri			-												15								
Dükkân/ Karhane		32			400	50	150	40	65	26	40000 A		45	68		33	hibe	hibe	250				

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 34 tanesi Müslümandan Müslümana, 3 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 3 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Çarşı mahallesi çoğunluk Müslüman ahali olmakla birlikte, Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı ve ticari faaliyetlerde bulunduğu bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 136. Çarşı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+		+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+
Müslümandan-Gayrimüslime										+	+										+		
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana					+																		
Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	, 124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Müslümandan-Müslümana			-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+				
Müslümandan-Gayrimüslime			-																				
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+		-																				
Gayrimüslimden-Müslümana		+	-													+							

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev 1 kere, oda 9 kere, beyt sözcüğünün ise 4 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. Çarşı mahallesi olması sebebiyle daha çok bulunan karhane/dükkan 18 kayıtta geçmektedir.

Tablo 137. Çarşı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Ev					1 bab																		
Menzil																							
Oda						10 bab F	2 bab F	30F, 29T		1 bab F	1 bab T					2 bab F							
Beyt					2 bab BU		1 bab BS									1 bab BS	4 bab						
Karhane						8			4 bab				1	1	1			1	1	1	1	1	
Sofa						1	1			1													
Taş Duvar				1												1							
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	, 124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Ev																							
Menzil																							
Oda												1						1 bab	1				
Beyt																							
Karhane					2	1	1	1	1	1	1							1					
Sofa																			1				
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Çarşı mahallesinde gerçekleşen 42 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 4 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 138. Çarşı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Bahçe							+			+							+						
Avlu					+																		
Hem Bahçe Hem Avlu																+							
Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	,124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Bahçe												+											
Avlu				+															+				
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Çarşı mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 42 adet mülk kaydı içerisinde 21'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda ceviz 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 4'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 139. Çarşı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire					1											1	1						
Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	,124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire												1											
Ceviz				1																			
Erik				1																			

Diğer -Zeytin -Asma -Dut -Nar -İncir -Limon -Turunç -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 42 kayıtta geçen 1 mülkte anbar, 7 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 3 mülkte mahzen bulunduğu görülmektedir.

Tablo 140. Çarşı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
Anbar							1 S																
Bi Ri Mai							1																
Kenif				2	1 A	1 F		3			1 C					1 C	1 C						
Mahzen					1 T	8								1									
Diğer -Çardak -Ahır-Kiler -Matbah -Fırın -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 445	1826, 469	1863, 37	,124	1917, 58b/1	1824, 55/B	1828, 10/4	1828, 12/6	1828, 35/7	1828, 39/5	1828, 41/2	1828, 59/7	1828, 116/14	1828, 135/15	1828, 136/15	1826, 223	1826, 164	1858, 91b/1	1866, 353				
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Çarşı Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 42 mülkten 20'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 14 mülkün 2 tarafının tarik-i amm, 3 mülkün 3 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün 4 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 18 mülkün komşuluğunun dükkan şeklinde kayda girmesi ve üç

mülkün de komşuluğunun leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 141. Çarşı Paşa Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 21	1863, 15	1876, 12	1876, 28	1876, 104	1916, 23a/2	1916, 27b/3	1916, 37a/2	1916, 42a/3	1916, 44b/3	1916, 44b/3	1924, 31	1924, 34	1924, 38	1924, 44	1924, 81	1931, 67	1931, 79	1941, 33-B/3	1916, 22b/2	1924, 6	1924, 21	1882, 32a
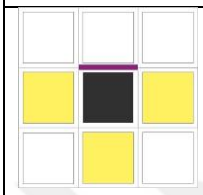	+	+						+										+		+	+		
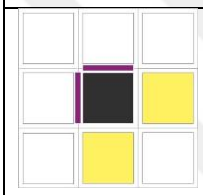			+										+										
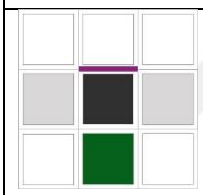				+																			
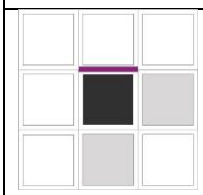					+																		
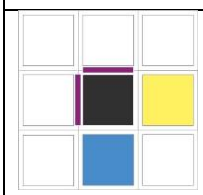						+																	
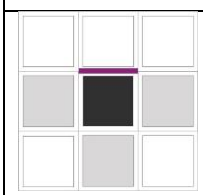							+															+	
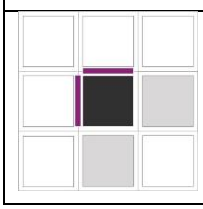									+	+	+				+								

Defter ve Kayıt Numarası																								
1826, 445	+										+													
1826, 469		+																						
1863, 37																								
.. , 124				+																				
1917, 58b/1					+																			
1824, 55/B																								
1828, 10/4																								
1828, 12/6																								
1828, 35/7																								
1828, 39/5																								
1828, 41/2	+																							
1828, 59/7																								
1828, 116/14																								
1828, 135/15																								
1828, 136/15																								
1826, 223																								
1826, 164																								
1858, 91b/1																								
1866, 353	+																							

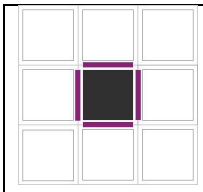						+																		
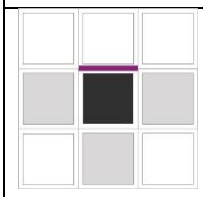							+					+												
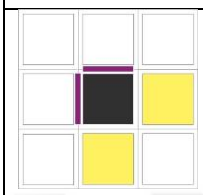								+		+				+							+			
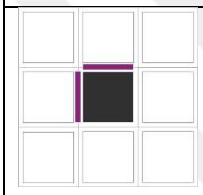									+															
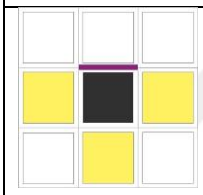													+											
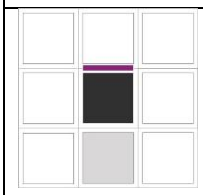																			+					
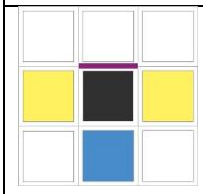																					+			
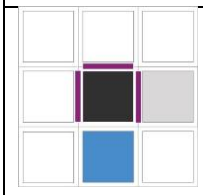																						+		

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

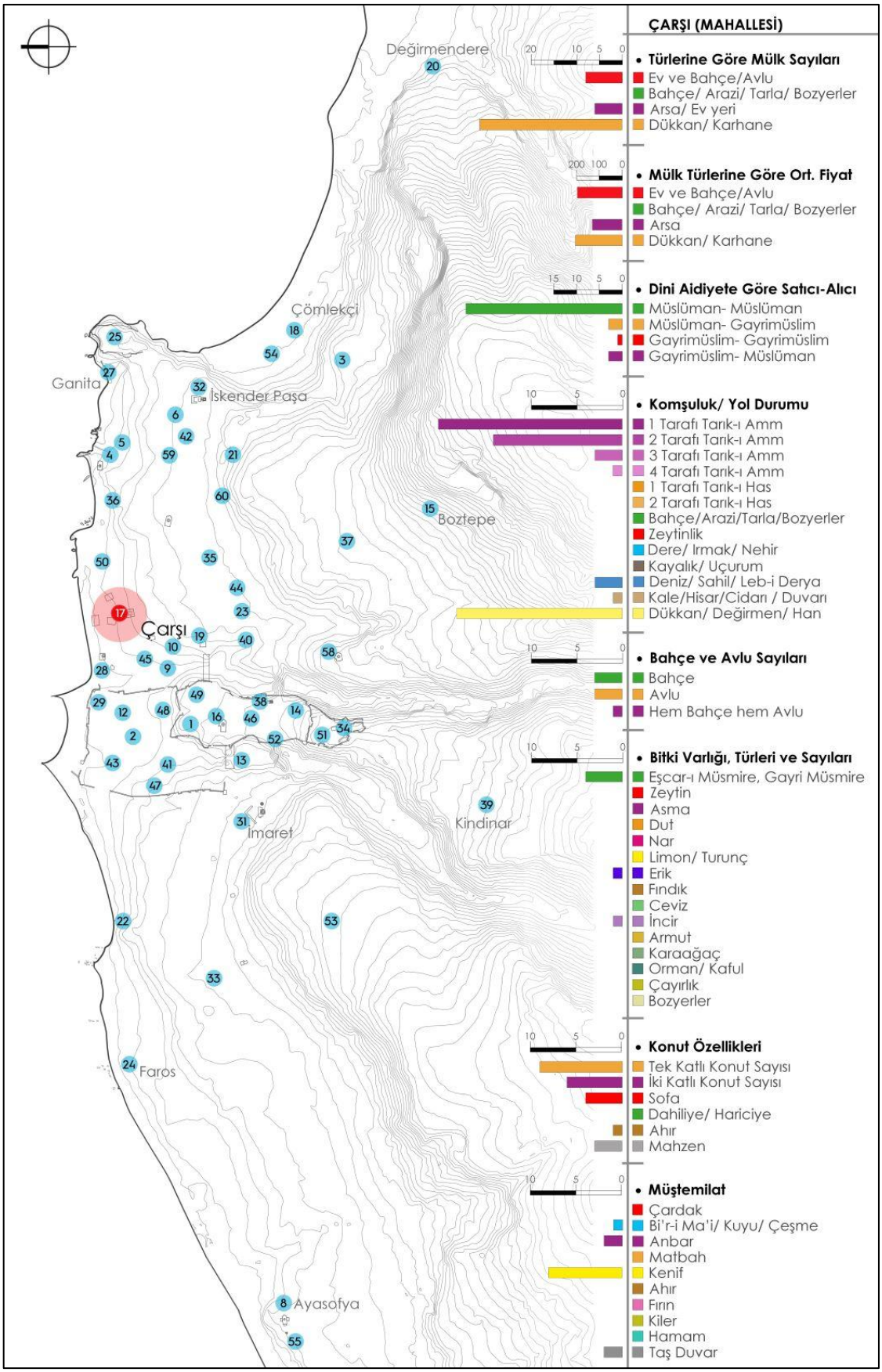

Şekil 43. Çarşı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.18. Çömlekçi Mahallesi

Çömlekçi mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İskender paşa camisini güneyinde, sahille ilişkili Aya Filibo mahallesi kuzeyinde bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Çömlekçi mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun dere olarak belirtildiği, 1 kayıtta komşuluklarından birinin leb-i derya, 1 kayıtta sahil, 1 kayıtta ise kayalık olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Çömlekçi mahallesinin, sınırlı kıyı boyunca genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 12 adet mülkün 10'u ev ve bahçe/avlu kaydı, 1'i bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 1'i arsa/ev yeri kaydıdır.

Tablo 142. Çömlekçi Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9										
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+		+	+		+	+										
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler										+												
Arsa/ Ev Yeri							+															
Dükkân/ Karhane																						

Çömlekçi mahallesinde, kaydedilmiş olan 12 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 122 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 40 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 20 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 143. Çömlekçi Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9										
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	35	34	25	-	32	160		46	100		500	170										
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler										40												
Arsa/ Ev Yeri							20															
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 6 tanesi Müslümandan Müslümana, 5 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Çömlekçi mahallesi Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 144. Çömlekçi Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9											
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+						+	+												
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime					+	+		+	+			+											
Gayrimüslimden-Müslümana							+																

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev 2 kere, oda 5 kere, beyt sözcüğünün ise 3 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. 1 mülkün ise sofa'lı olduğu görülmektedir.

Tablo 145. Çömlekçi Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9											
Ev	1			1																			
Menzil																							
Oda			2 bab FO			1 bab TO		1 bab T	1 bab T			1 bab F											
Beyt			1 bab BS								2 bab BS												
Sofa			1																				
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Ahır -Karhane -Selamlık -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Çömlekçi mahallesinde gerçekleşen 12 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 6 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 146. Çömlekçi Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9											
Bahçe		+		+	+		+			+		+											
Avlu	+							+															
Hem Bahçe Hem Avlu			+																				
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Çömlekçi mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 12 adet mülk kaydı içerisinde 9'unda bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 6, dut ağacı 1, dişbudak 2, karaağaç defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 2'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 147. Çömlekçi Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9											
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire				E			S																
Zeytin		1			13	1	4		2	1													
Dut										1													
Dişbudak						1				1													
Karaağaç										2													

Diğer -Asma -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 12 kayıtta geçen 3 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 4 mülkte anbar, 2 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 3 mülkte fırın, 3 mülkte mahzen, bulunduğu görülmektedir.

Tablo 148. Çömlekçi Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9											
Çardak		1			1 F	1 F																	
Ahır									1														
Anbar		1		1				1 S				1 S											
Bi Ri Mai						1						1											
Fırın	1	1				1																	
Kenif			1			1																	
Mahzen					1	1 T						1											
Diğer -Kiler -Matbah -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Çömlekçi Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 12 mülkten 4'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 4 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunun kaya-kayalık şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 149. Çömlekçi Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 49/1	1824, 61/6	1826, 3	1828, 67/11	1828, 115/17	1858, 24b/1	1858, 82b/3	1866, 297	1866, 305	1876, 80	1882, 38b	1924, 9												
	+																							
		+																						
			+																					
					+																			
						+		+																
							+																	
									+															
										+														

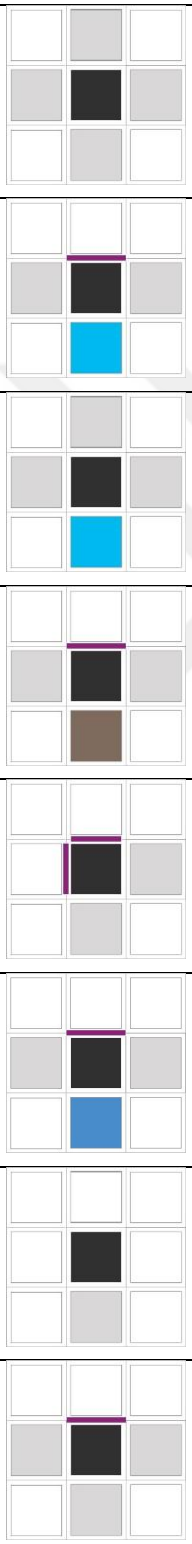

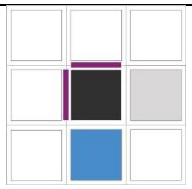											+												
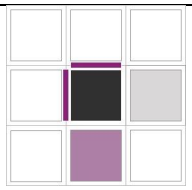												+											

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

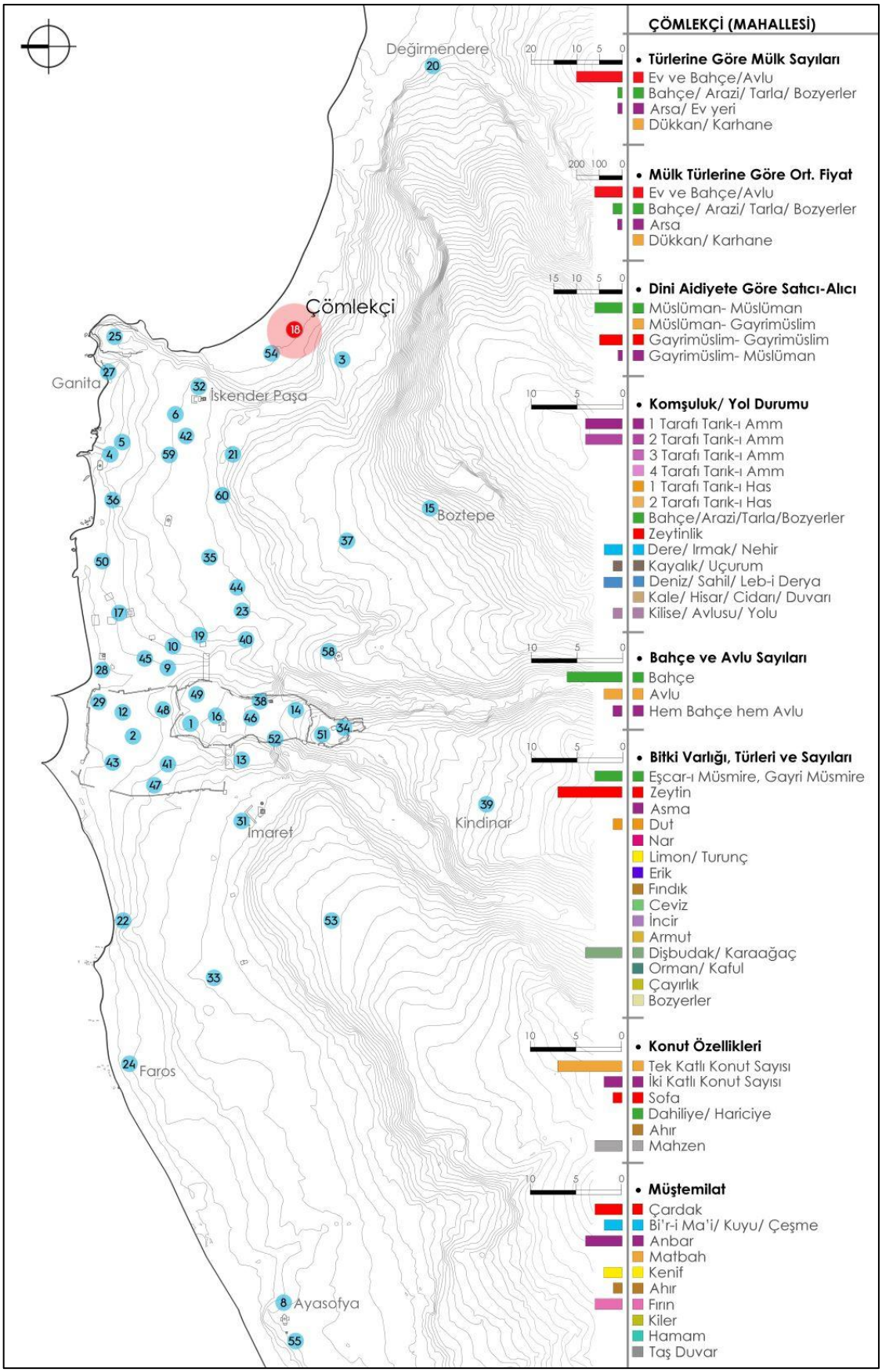

Şekil 44. Çömlekçi Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.19. Debbağhane Mahallesi

Debbağhane mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde Ortahisar surlarının hemen çıkışında yer almaktadır yer almaktadır. Debbağhane camii yakın çevresinde batısında ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Debbağhane mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun dere olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 45 adet mülkün 38'i ev ve bahçe/avlu kaydı, 3'ü bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 2'si arsa/ev yeri, 2'si dükkân/ karhane kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 150. Debbağhane Mahallesi'nde mülk türleri ve kayıt bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler								+									+						
Arsa/ Ev Yeri									+						+	+							
Dükkân/ Karhane																							

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	-	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane									+									+					

Debbağhane mahallesinde, kaydedilmiş olan 45 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 217 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 27 kuruşa, arsa/ evyeri ortalama 91, dükkan/ karhane ortalama 120 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 151. Debbağhane Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	75	100	40	50	63	30	hibe			70	25	78	450	60				370	-	135	80	280	35
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler								27									100						
Arsa/ Ev Yeri									60						53,	16							
Dükkân/ Karhane																							
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	60	760	60	565	125	150	100	80		650	400	-	300	80	45	25	180		1115	185	400	220	200
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane									12									60					

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 41tanesi Müslümandan Müslümana, 2 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 2 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Debbağhane mahallesi gayrimüslimler olsa da daha çok Müslüman ahalinin bulunduğu yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 152. Debbağhane Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+		+	+	+	+		+
Müslümandan-Gayrimüslime																	+						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						+	
Gayrimüslimden-Müslümana															+								
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146

Müslümandan-Müslümana	+	+		+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime			+																					
Gayrimüslimden-Gayrimüslime											+													
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 153. Debbağhane Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Ev	2 bab	1	1		1	1	2 bab																
Menzil				1															1				
Oda															1							1 T, 1F	
Beyt											1 bab BS		2 bab BS					3 bab BU		1 bab BS	1 bab BS		BA
Karhane																							
Dahiliye/ Hariciye																		D					
Taş Duvar									1														
Diğer -Sofa -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146
Ev														1	1	1 bab							
Oda		2 F ve 2 T	1 bab O		1 bab F			1 bab F		3 bab F	2 F ve 1 T			1			2 bab	2 bab F ve T			1	1 bab T	1 bab T
Beyt	1 bab BS		1 bab BU	2 bab BS	1 bab BS	1 bab BS	2 bab BS			1 bab BS	2 bab BS		1 bab BS						BA	1 bab BS	2 BU, 2 BS	1 bab BU	1 bab BU
Karhane									1														
Dahiliye/ Hariciye																					D ve H		
Sofa							1			1										1			
Diğer -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu

peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Debbağhane mahallesinde gerçekleşen 45 adet mülk kaydına baktığımızda 6 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 13 mülkün sadece bahçesi olduğu, 13 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Debbağhane mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 154. Debbağhane Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Bahçe	+	+			+		+	+								+	+						
Avlu						+												+		+	+	+	
Bahçe ve Avlu											+	+											+
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146
Bahçe		+	+	+			+								+					+			
Avlu	+				+			+		+			+	+			+		+		+	+	
Bahçe ve Avlu						+					+												+
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Debbağhane mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 45 adet mülk kaydı içerisinde 33'ünde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 4, asma 2, karaağaç 2, nar ağacı 1, limon 1 ve erik ağacı 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 17'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 155. Debbağhane Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E	1			E		E					1	1	1		1	E						

Zeytin																						
Asma													1									
Erik																		3			1	
Nar																				1		
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire		1	1	1			1				1			1						S			S
Zeytin																1	1			1			1
Asma					2																		
İncir																						1	
Limon													1										
Karaağaç					2																		
Diğer -Dut -Nar -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 45 kayıtta geçen 6 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 12 mülkte anbar, 13 mülkte kenif, 5 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 3 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 2 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir. Debbağhane mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 2 defa *fırın* bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin *ev, oda, beyt* ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 156. Debbağhane Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
Çardak						1	1 F					1		1						1 F		1	
Ahır												1	1										
Anbar													1					1			1		
Bi Ri Mai							1											1					
Matbah																		1					
Fırın																						1	
Kenif											1											1	
Diğer -Kiler -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 110	1882, 55a	1888, 35	1916, 23b/1	1922, 14/5	1924, 11	1924, 49	1924, 49	1924, 52	1931, 39	1931, 84	1941, 36-B/2	1888, 63	1828, 55/11	1828, 138/4	1828, 147/1	1876, 66	1876, 85	1876, 90	1876, 109	1876, 118	1876, 145	1876, 146
Anbar		1	1 S	1							1 S				1	1	1 S				1 S	1 S	1 S
Bi Ri Mai						1	1										1						
Matbah																	1				1		
Fırın																					1		
Kiler										1													
Kenif		1 A	1		1 C		1 C	1 C		2	1						1		1			1	1
Mahzen																		1					
Hamam																			1		1		
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Debbağhane Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 45 mülkten 24'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 6 mülkün 2 tarafının tarik-i amm, 2 mülkün 4 tarafının tarik-i amm, 3 mülkün 1 tarafının tarık-i has, 1 mülkün 2 tarafının tarık-i has ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 6 mülkün komşuluğunun kaya-kayalık şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun dere olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin dere ile ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 157. Debbağhane Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/10	1824, 4/5	1824, 4/14	1824, 12/5	1824, 12/8	1824, 41/3	1824, 43/4	1824, 52/3	1824, 55/4	1824, 65/9	1826, 8	1826, 20	1826, 38	1826, 501	1828, 31/5	1828, 77/8	1828, 85/7	1858, 5a/2	1858, 38b/2	1858, 53a/3	1858, 74a/1	1858, 86a/3	1858, 89a/2
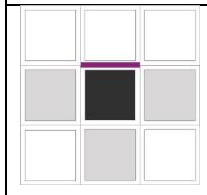	+		+											+	+			+			+	+	
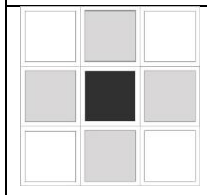		+			+		+																
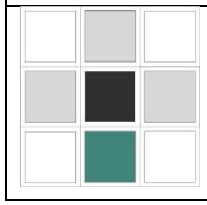				+																			

Defter ve Kayıt Numarası		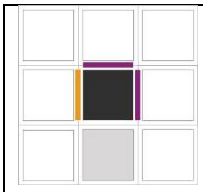	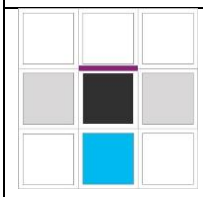	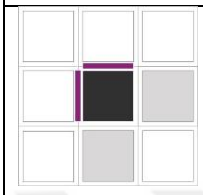	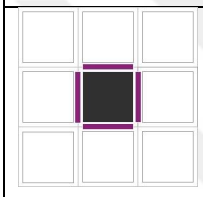	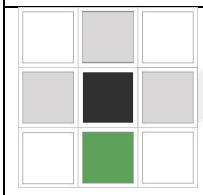	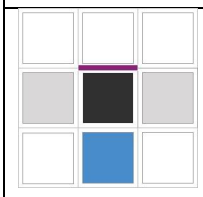	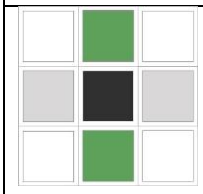	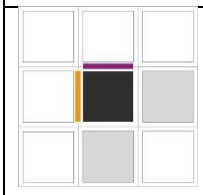	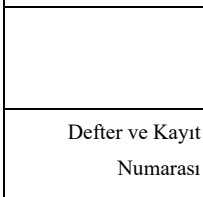
1863, 110						+				
1882, 55a										
1888, 35										
1916, 23b/1										
1922, 14/5										
1924, 11										
1924, 49										
1924, 49						+				
1924, 52					+					
1931, 39							+			
1931, 84								+		
1941, 36-B/2									+	
1888, 63										+
1828, 55/11										
1828, 138/4										
1828, 147/1					+	+				
1876, 66										
1876, 85										
1876, 90				+						
1876, 109										
1876, 118										
1876, 145										
1876, 146										

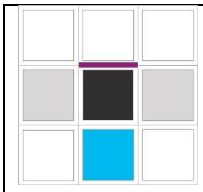	+																							
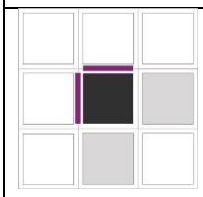		+																			+			
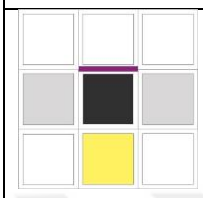			+										+											
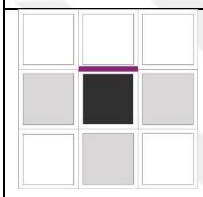				+		+	+			+								+				+	+	
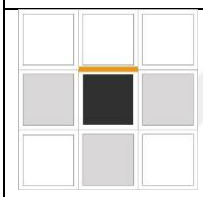					+						+													
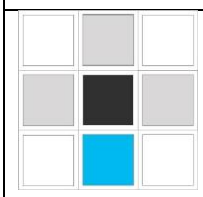									+															
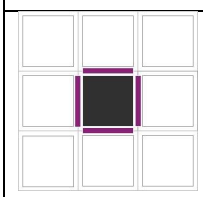														+										
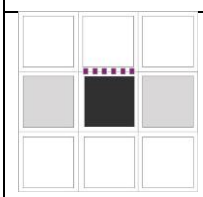															+									
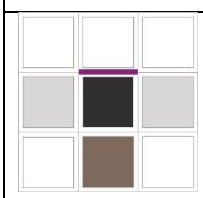																+								

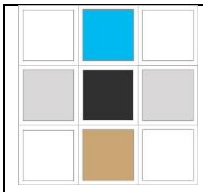																		+						
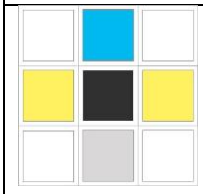																			+					
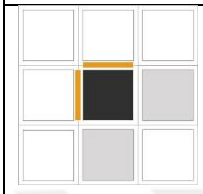																						+		

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

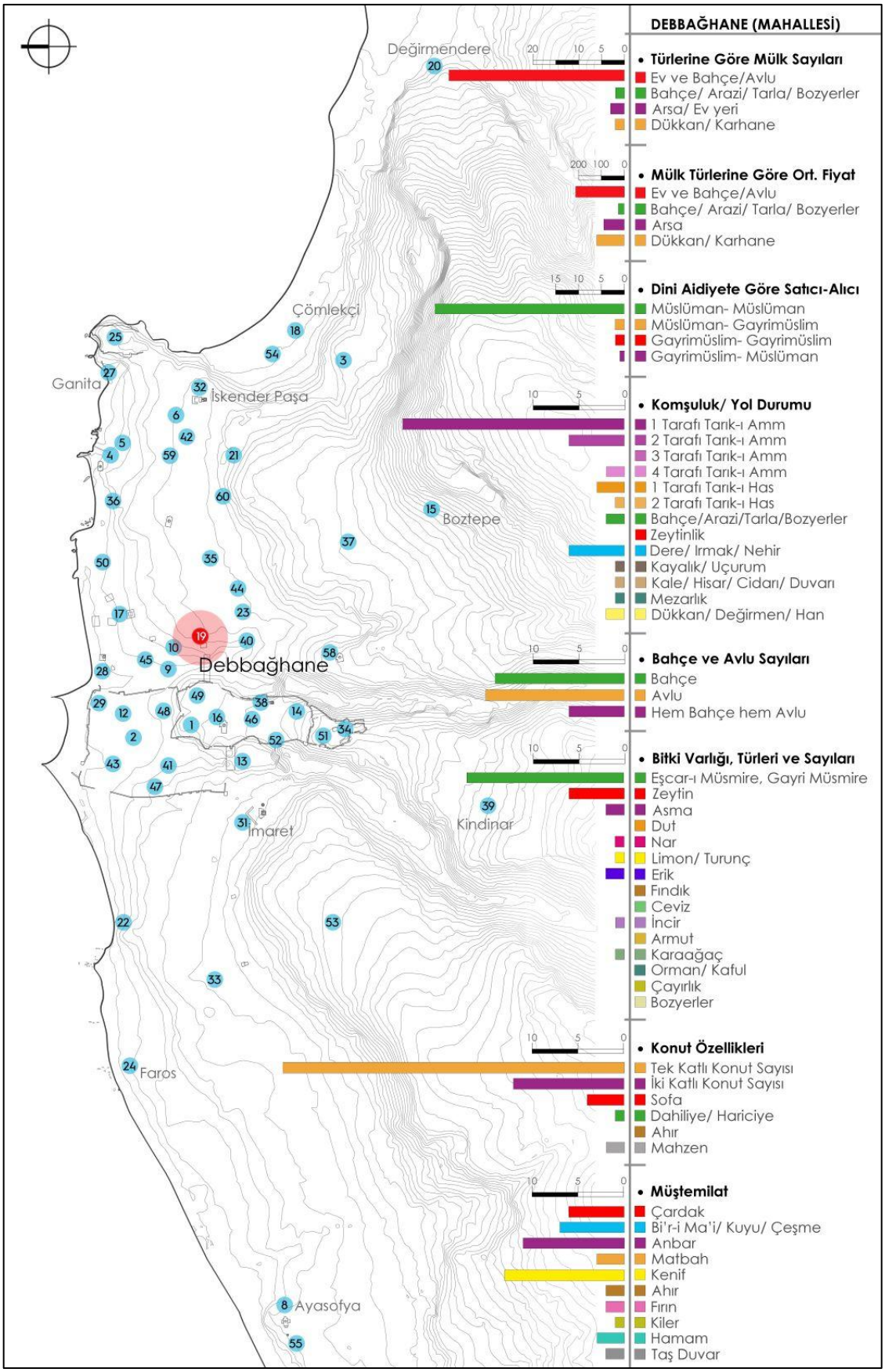

Şekil 45. Debbağhane Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.20. Değirmendere Mahallesi

Değirmendere mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Değirmendere deresinin çevresinde bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Değirmendere mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun dere, ırmak olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin leb-i derya olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Değirmendere mahallesinin, kıyı ile dere bölgesinde genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 7 adet mülkün 2'si bahçeli/avlulu ev, 3'ü bahçe/arazi/tarla/çayırlık, 2'si dükkân/karhane kaydıdır.

Tablo 158. Değirmendere Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	……., 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar				+	+																	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	+					+	+															
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane		+	+																			

Mahallede bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 50 kuruş, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler 240 kuruş, dükkân/karhane yeri 800 kuruştur.

Tablo 159. Değirmendere Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	……., 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar				60	40	vakıf																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	80						400															
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane		800	,																			

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların bilgi bulunan 6 tanesinin de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 160. Değirmendere Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	……, 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Müslümandan-Müslümana	+	+		+	+	+	+															
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 161. Değirmendere Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	……, 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Ev				1																		
Menzil																						
Oda																						
Beyt																						
Karhane		1																				
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş D.																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Değirmendere mahallesinde gerçekleşen 7 adet mülk kaydına baktığımızda 4 mülkün sadece bahçesi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 162. Değirmendere Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	……, 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Bahçe	+			+	+	+																
Avlu																						
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Değirmendere mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 7 adet mülk kaydı içerisinde 4'ünde bahçe, 2'si çayırlık, 1 tanesi bozyerler bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve çayırlık ve bozyerlerde, asma 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 4'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 163. Değirmendere Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	..... 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1			E	1	E																
Asma	1				1																	
Çayırlık						1	4															
Bozyerler		1																				
Diğer -Zeytin -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Dişbudak -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 7 kayıtta geçen 1 mülkte çardak bulunduğu görülmektedir. Değirmendere mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 164. Değirmendere Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	..... 143/10	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352															
Çardak				1																		
Diğer -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Ambar Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Fırın Karhane -Çeşme Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Değirmendere Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 7 mülkten 1'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise iki tarafı tarafınının tarik-i amm sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 3 mülkün komşuluğunun dere şeklinde kayda girmesi ve 2 mülkün de komşuluğunun leb-i derya, 1 mülkün de komşuluğunun dükkan olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenib denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 165. Değirmendere Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 16/12	1828, 60/2	.....	1824, 10/4	1824, 49/8	1866, 102	1866, 352
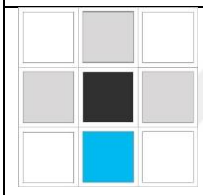	+				+		
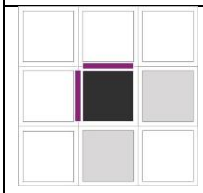				+			
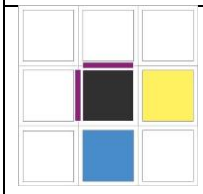						+	
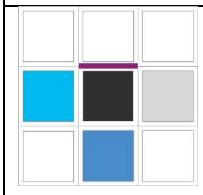							+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

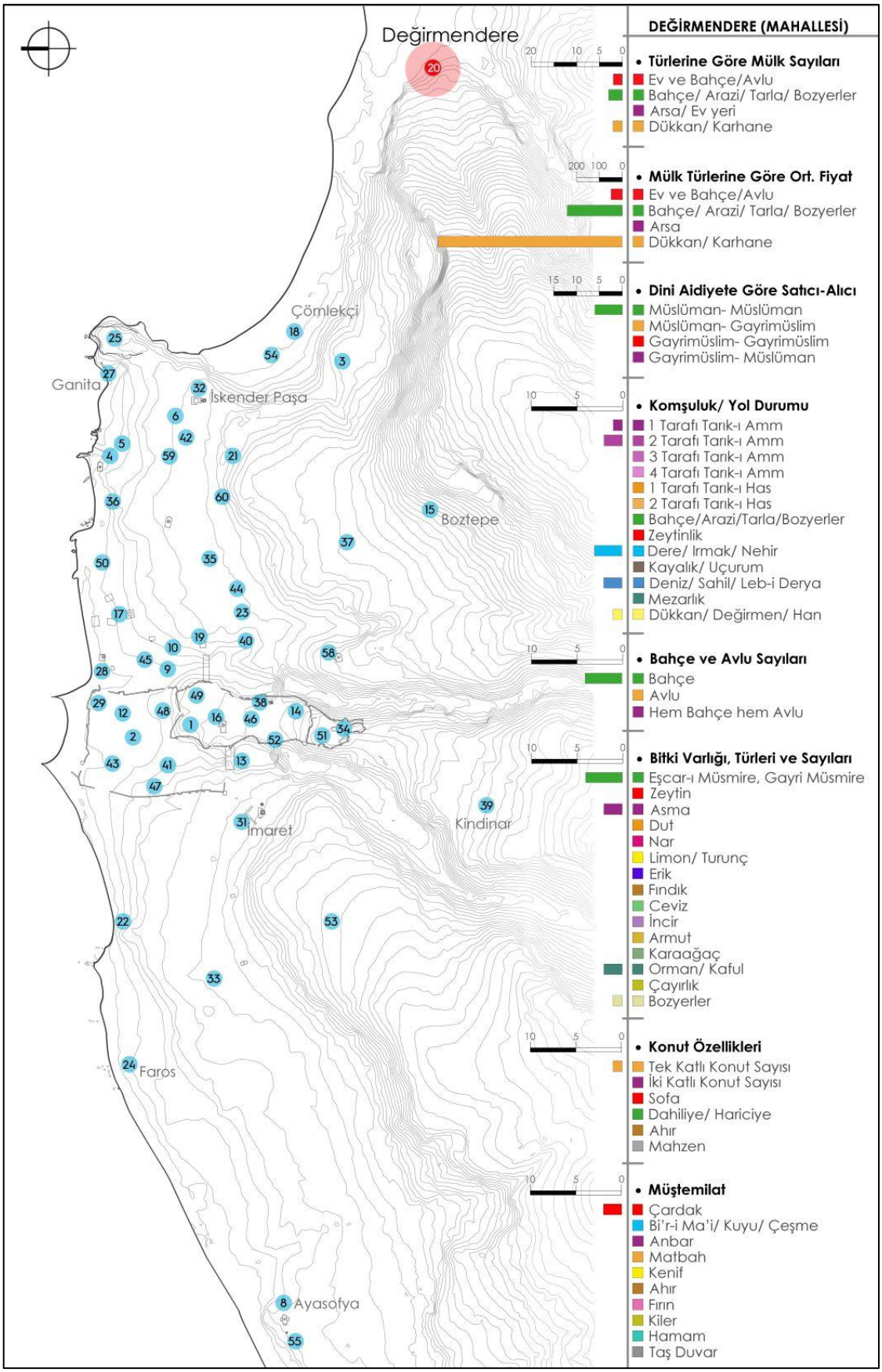

Şekil 46. Değirmendere Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.21. Derviş Ali Tekye Mahallesi

Derviş Ali Tekye mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İskender paşa camii yakın çevresinde batısında ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 1 adet mülk bulunmaktadır. Bu mülk kaydı bahçeli/avlulu ev kaydıdır.

Tablo 166. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																					
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+																					
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Derviş Ali Tekye mahallesinde kayıtlı tek mülk olan bahçeli ve avlulu ev kaydına göre mülkün değeri 110 kuruştur.

Tablo 167. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																					
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	110																					
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında söz konusu tek kayıtta geçen mülk satışının gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 168. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																					
Müslümandan-Müslümana																						
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+																					
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 169. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																					
Ev	1																					
Menzil																						
Oda																						
Beyt																						
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Tekye mahallesinde gerçekleşen 1 adet mülk kaydına göre 1 mülkün sadece bahçesi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 170. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																					
Bahçe	+																					
Avlu																						
Bahçe ve Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Derviş Ali Tekye mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 1 adet mülk kaydı içerisinde 1'inde bahçe bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1 defa (8 adet) olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 171. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																						
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1																						
Zeytin	8																						
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 1 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, bulunduğu görülmektedir. Derviş Ali Tekye mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 172. Derviş Ali tekye Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4																						
Çardak	1																						
Diğer -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Derviş Ali Tekye Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde kayda konu 1 mülkün iki tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 173. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 66/4
	+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

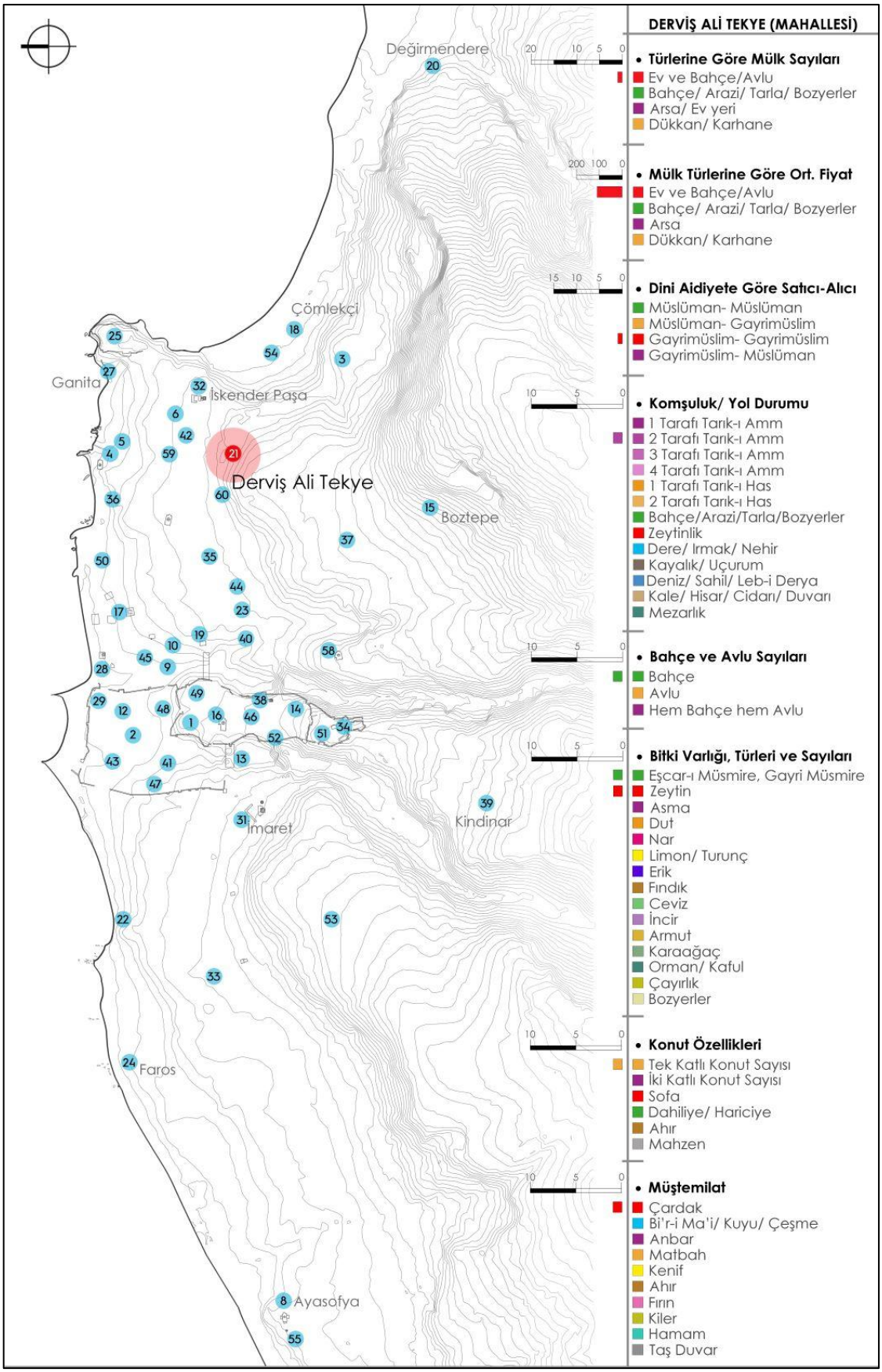

Şekil 47. Derviş Ali Tekye Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.22. Eksotha Mahallesi

Eksotha mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Kıyıya yakın Moloz ve Faroz bölgeleri arasında bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Eksotha mahallesi için kaydedilen iki kayıtta komşuluklarından birinin leb-i derya olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 22 adet mülkün 16'sı bahçeli/avlulu ev, 2'si bahçe/arazi/tarla, 4'ü arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşuluğu leb-i derya olan mülkler bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân bulunmadığı dolayısıyla ticari faaliyet yapılmadığı değerlendirilebilir.

Tablo 174. Eksotha Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		+	+		+		+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	+			+																			
Arsa/ Ev Yeri						+			+												+	+	
Dükkân/ Karhane																							

Eksotha mahallesinde, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 170 kuruş, bahçe/arazi/tarla/çayırlık/bozyerler 13 kuruş, arsa/ev yeri 38 kuruştur.

Tablo 175. Eksotha Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		70	600		70		60	vakıf		65	hibe	100	hibe	200	200	110	hibe	100	300	hibe			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	16			11																			
Arsa/ Ev Yeri						53			63												22,5	11	
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 16 tanesi Müslümandan Müslümana, 5 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Eksotha mahallesi Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 176. Eksotha Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Müslümandan-Müslümana	+	+	+			+			+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+	
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime				+			+	+				+			+								
Gayrimüslimden-Müslümana					+																		

Tablo 177. Eksotha Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Ev					1																		
Menzil										1								1 bab T					
Oda		1 bab TO					1 bab T, 1				1 bab T	1 bab T	F ve T		1		2 bab F		2 bab F, 1	1 bab F sagir			
Beyt														2 bab BS	1 bab T	BU							
Dahiliye/ Hariciye													1										
Sofa														1	1	1		1	1				
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Eksotha mahallesinde gerçekleşen 22 adet

mülk kaydına baktığımızda 2 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 8 mülkün sadece bahçesi olduğu, 6 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Eksotha mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 178. Eksotha Mahallesi'nde Mülkün mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Bahçe	+			+	+					+			+					+			+		
Avlu								+			+			+		+	+		+				
Hem Bahçe Hem Avlu		+	+																				
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Eksotha mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 22 adet mülk kaydı içerisinde 15'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, nar ağacı 1, erik ağacı 3, incir ağacı 1 ve ceviz ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 12'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 179. Eksotha Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E		1			1		1	1	1		1	1	1	1			1			E		
Zeytin				3																			
Ceviz	1																						
Nar, Erik, Ayva		6					1		1		1												
İncir		2																					
Çayırlık						1																	
Diğer -Asma -Dut -Limon-Fındık -Turunç -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 22 kayıtta geçen 2 mülkte çardak, 8 mülkte ahır, 4 mülkte anbar, 6 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte fırın, 1 mülkte kiler bulunduğu görülmektedir. Eksotha mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 adet fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 180. Eksotha Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
Çardak		1 F						1 F															
Ahır		1	1		1					1				1		1 T	1 T		1 T				
Anbar			1					1 S				1 S									1		
Bi Ri Mai								1							1								
Kiler			1																				
Fırın			1																				
Kenif			1							1			1	1	1	1							
Matbah																			1				
Mahzen								1															
Diğer -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							

T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim

Eksotha Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 22 mülkten 15'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 4 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 181. Eksotha Mahallesi’nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 4/12	1826, 25	1826, 32	1828, 6/1	1828, 50/1	1863, 44	1863, 61	1863, 81	1863, 84	1863, 88	1866, 311	1866, 312	1876, 41	1876, 143	1882, 56b	1888, 104	1916, 26a/2	1916, 29a/3	1916, 29b/1	1916, 29b/2	1826, 229	1826, 384	
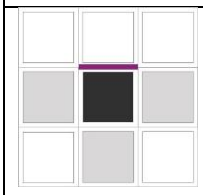	+		+								+	+	+	+	+					+			+
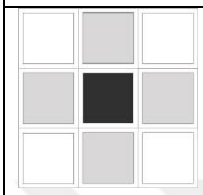		+																					
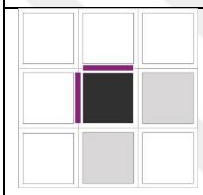				+	+		+																
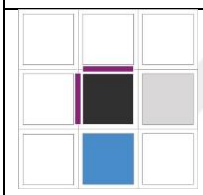								+															
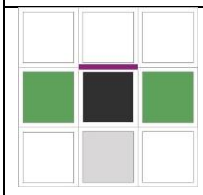									+														
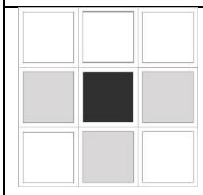										+													
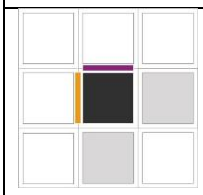																	+						
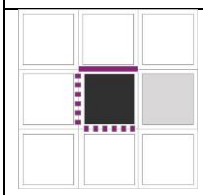																		+					

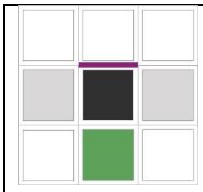																				+					
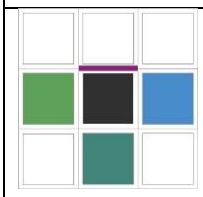																					+				
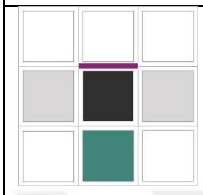																								+	

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

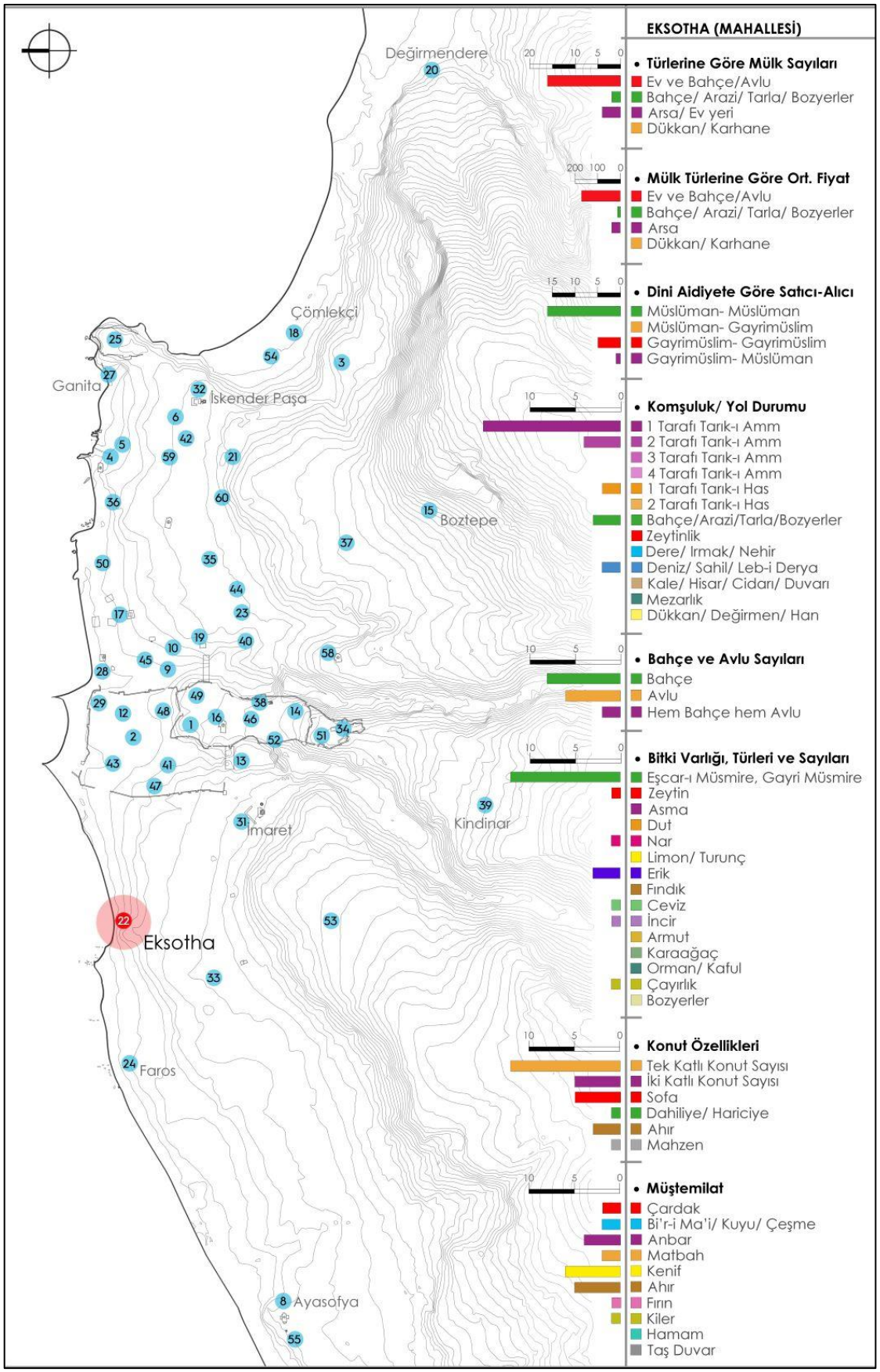

Şekil 48. Eksotha Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.23. Elhac Kasım Mahallesi

Elhac Kasım mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Yakın çevresinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Elhac Kasım mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun cami olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin meydan olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 24 adet mülkün 17'si bahçeli/avlulu ev, 1'i bahçe/arazi/tarla/çayırlık, 3'ü arsa/ ev yeri, 3'ü dükkân/karhane kaydıdır.

Tablo 182. Elhac Kasım Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+	+	+	+	+	+		+	+		+		+	+	+			+	+	+		+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							+	
Arsa/ Ev Yeri		+												+				+						
Dükkân/ Karhane									+			+							+					

Mahallede bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 184 kuruş, bahçe/arazi/tarla/çayırlık 75 kuruş, arsa/ev yeri 28 kuruş, dükkân/karhane yeri 320 kuruştur.

Tablo 183. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	11600 A		121	40	480	200	323	700		miras	73		100		36	50000 A	100			190	220	100		100
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							75	
Arsa/ Ev Yeri		50												6				dava						
Dükkân/ Karhane									600			40							hibe cami					

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 20 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 2 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Elhac Kasım Müslüman ahalisi ağırlıklı olmak üzere, Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 184. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
Müslümandan-Müslümana	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+		+	
Müslümandan-Gayrimüslime		+																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						+		+
Gayrimüslimden-Müslümana																	+							

Tablo 185. Elhac Kasım Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
Ev			2 bab																					
Menzil											1													1 bab T
Oda					1		2 F, 1 T	2 F ve T														1 bab T		
Beyt				1 bab BS	2 bab BS	1 bab BS														1 bab BU	1 BU, 1 BS			
Karhane									1			1												
Sofa						1														1				
Taş Duvar											1													
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Elhac Kasım mahallesinde gerçekleşen 24 adet mülk kaydına baktığımızda 6 mülkün sadece bahçesi olduğu, 12 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 186. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
Bahçe		+								+			+				+			+			+	
Avlu	+		+	+	+	+	+	+			+				+						+	+		+
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Elhac Kasım mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 24 adet mülk kaydı içerisinde 18'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, turunç 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 6'dır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 187. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Zeytin																1							1	
Turunç						1																		
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 24 kayıtta geçen 2 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 4 mülkte anbar, 5 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte mahzen, 2 fırın, 2 karhane, 1 çeşme bulunduğu görülmektedir. Elhac Kasım mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 188. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828. 22/4	1828. 80/6	1828. 82/8	1858. 74a/2	1858. 88b/1	1882. 29a	1882. 40b	1916. 25b/3	1917. 11a/2	1824. 16/4	1824. 19/14	1824. 20/6	1824. 21/5	1824. 87/4	1824. 87/9	1826. 417	1826. 530	1863. 83	1863. 608	1866. 354	1882. 22a	1916.28a/1	1828. 113/12	1828. 145/12
Çardak			1		1 F																			
Ahır					1															1 T				
Anbar					1 S			1 S									1					1 S		
Bi Ri Mai				1				1																
Fırın																	1							1
Kenif				1		1 A	1 A													1	1			
Mahzen							1																	
Çeşme					1																			
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır- Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen - Hamam-Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Elhac Kasım Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 24 mülkten 12'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 6 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la, 1 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise kilise, cami duvarı, hamam,kal duvarı gibi çeşitliliğin olmasıdır..

Tablo 189. Elhac Kasım Mahallesi’nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 22/4	1828, 80/6	1828, 82/8	1858, 74a/2	1858, 88b/1	1882, 29a	1882, 40b	1916, 25b/3	1917, 11a/2	1824, 16/4	1824, 19/14	1824, 20/6	1824, 21/5	1824, 87/4	1824, 87/9	1826, 417	1826, 530	1863, 83	1863, 608	1866, 354	1882, 22a	1916,28a/1	1828, 113/12	1828, 145/12
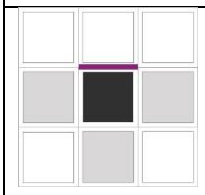	+						+	+							+			+		+				
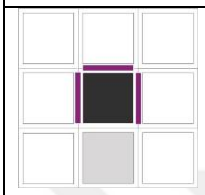		+																						
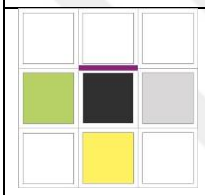			+																					
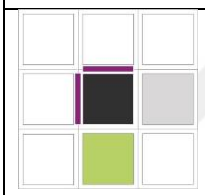				+																				
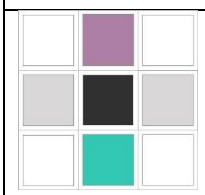					+																			
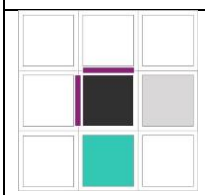						+																		
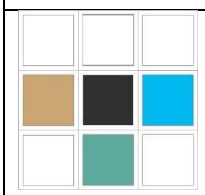										+														
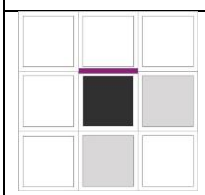											+													

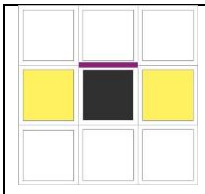													+												
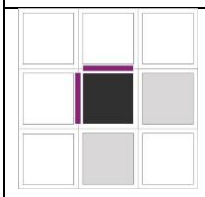														+									+			
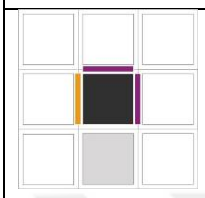																		+								
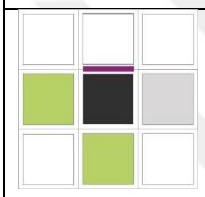																				+						
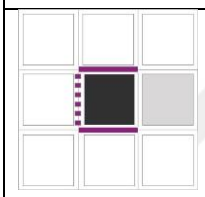																									+	
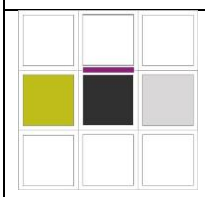																										+
Lejant Tarık-ı Amm Tarık-ı Has Mülk (Tanımı verilen) Komşu Mülk Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Zeytinlik Dere/ Irmak/ Nehir Kayalık/ Uçurum Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya Kale/ Hisar/ Cidarı Mezarlık Camii/ Avlusu Kilise/ Avlusu/Yolu Çeşme/ Kuyu Meydan Saray Mektep/ Medrese Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han Arsa Bitki Damlalık/ Hendek Hamam																									

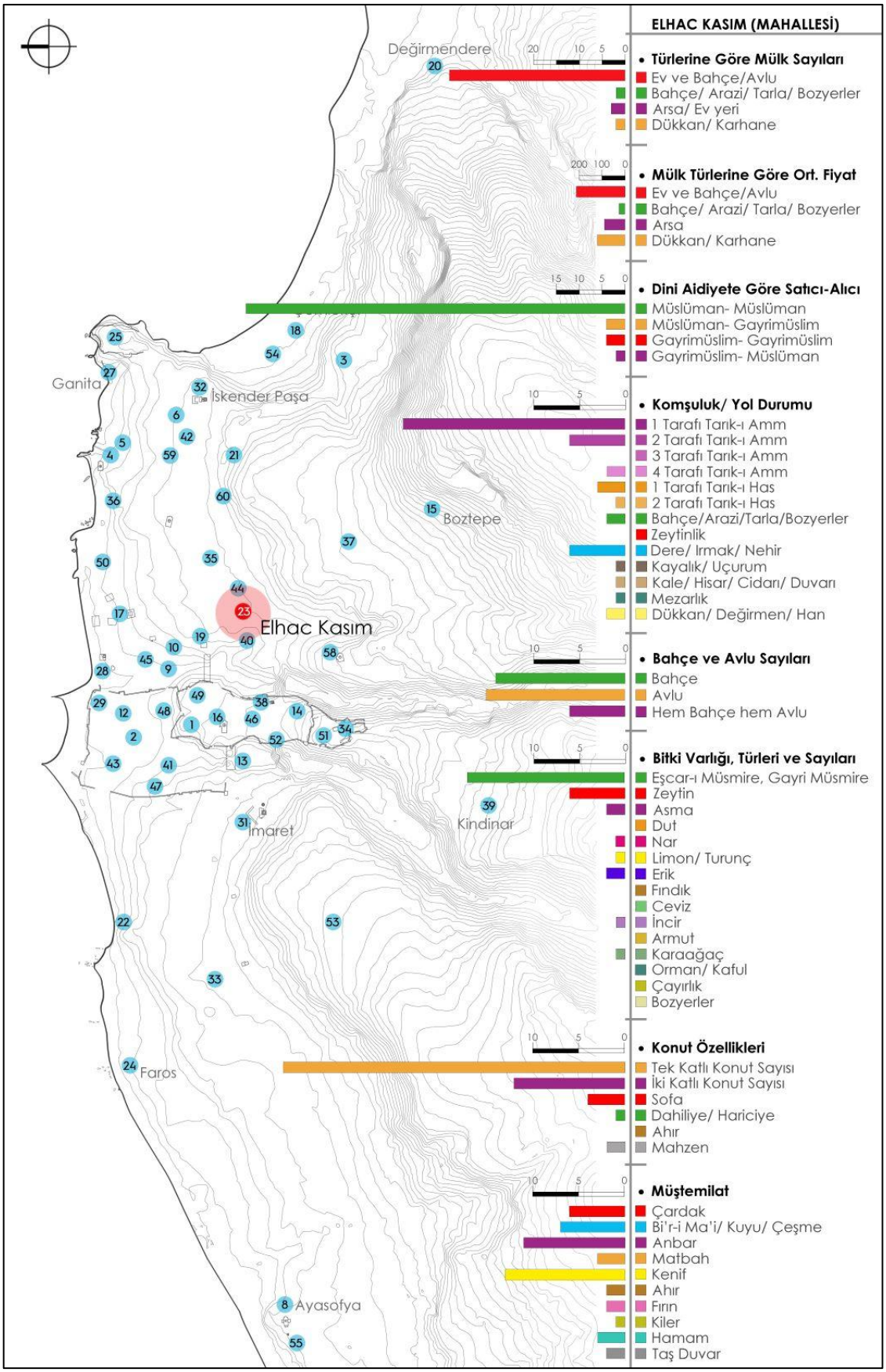

Şekil 49. Elhac Kasım Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.24. Faros Mahallesi

Faros mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Ayasofya ve Eksotha bölgeleri arasında Kabak meydan'ın kuzeyinde kıyıya yakın olarak gelişmiştir. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Faros mahallesi için kaydedilen 3 kayıtta ise komşuluklarından birinin leb-i derya olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 19 adet mülkün 18'i bahçeli/avlulu ev, 1'i arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 190. Faros Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri					+																		
Dükkân/ Karhane																							

Faros mahallesinde, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 144 kuruş, arsa/ev yeri başlığıma giren mülkün değeri ise 28 kuruştur.

Tablo 191. Faros Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	180	55	225	52		hibe	.....	7	35	60	hibe	68	60	325	56	150	115	680	100				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri					28																		
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 17 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu mülk kaydı sadece 2 tanedir. Dolayısıyla Faros mahallesi büyük çoğunlukla Müslüman ahalinin yaşadığı, ancak gayrimüslimlerin de yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 192. Faros Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3				
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
Müslümandan-Gayrimüslime								+															
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana									+														

Tablo 193. Faros Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3				
Ev					1	1	1	1			1	1	1										
Menzil	1									1													
Oda					1													2 bab F					
Beyt		1 bab BS	2 bab BS	1 bab BS										1 bab BS	1 bab BS	2 bab BS	1 bab BS		2 bab BS				
Sofa			1	1										1				2					
Taş Duvar				1																			
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Ahır -Karhane -Selamlık -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Faros mahallesinde gerçekleşen 19 adet

mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta mülkün hem bahçe hem de avlu olduğu, 7 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 194. Faros Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3				
Bahçe						+				+	+	+	+					+	+				
Avlu		+		+																			
Hem Bahçe Hem Avlu																	+						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Faros mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 19 adet mülk kaydı içerisinde 10'unda bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 3, incir ağacı 2, sedir ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 13'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 195. Faros Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1		1	1		1			S	E	E	E	1	S		1	1	1					
Zeytin					3				1					1									
İncir		1			1																		
Sedir					1																		
Diğer -Asma -Dut -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 19 kayıtta geçen 4 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 1 mülkte anbar, 4 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte matbah, 2 fırın bulunduğu

görülmektedir. Faros mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın 2 mülkte, matbah ise 1 mülkte bulunduğu bilgisi yer almaktadır.

Tablo 196. Faros Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3			
Çardak											1	1		1 F	1 F							
Ahır														1 T	1			1				
Anbar														1								
Bi Ri Mai														1								
Fırın													1	1								
Kenif		1 A													1		1	1 A				
Matbah																		1 T				
Diğer -Kiler -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane Çeşme -Samanlık																						

T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim

Faros Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 19 mülkten 13'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 4 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 3 mülkün komşuluğunun sahil şeklinde olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 197. Faros Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1882, 40b	1882, 42a	1917, 56b/1	1917, 58B/3	1824, 21/4	1828, 5/2	1828, 5/11	1828, 8/9	1828, 47/3	1828, 51/10	1828, 86/2	1828, 114/12	1828, 133/21	1858, 27b/2	1863, 36	1863, 591	1876, 79	1882, 51b	1916, 14b/3			
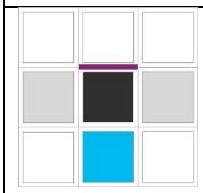		+																				

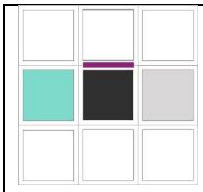			+																				
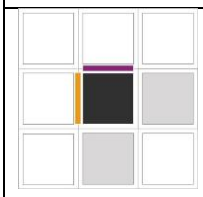				+														+					
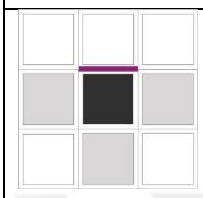					+	+				+		+							+				
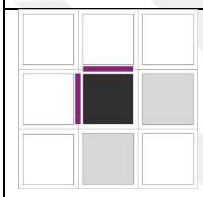								+	+		+						+						
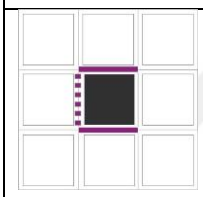													+										
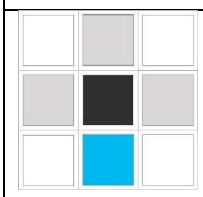														+									
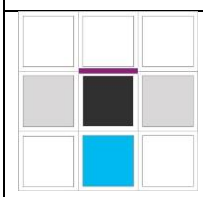															+								
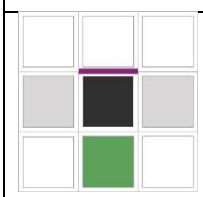																+							

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

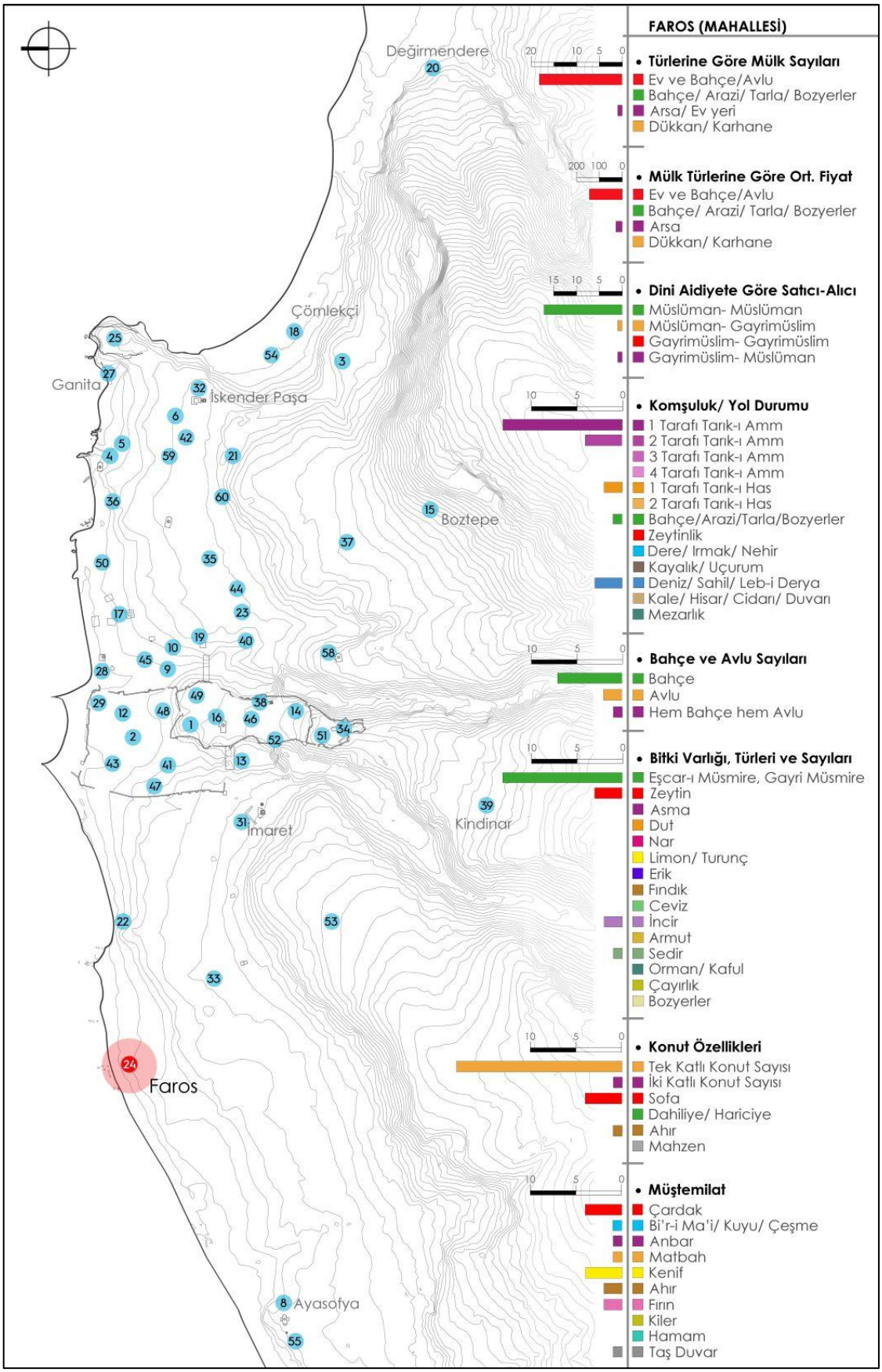

Şekil 50. Faros Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.25. Frenkhisarı Mahallesi

Frenk Hisarı mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Ganita'nın doğusunda Güzelhisar olarak bilinen bölgede bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Frenk Hisarı mahallesi için kaydedilen bir kayıtta ise komşuluklarından birinin sahil olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 3 adet mülkün 2'si bahçeli/avlulu ev kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 198. Frenkhisarı Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri		+																					
Dükkân/ Karhane																							

Frenk Hisarı mahallesinde, Mahallede bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 85 kuruş, arsa/ev yeri 6 kuruştur. Kayıt tarihinin 17. Yüzyılın ilk yarısı olması ve başka sebeplerle düşük değerler olduğu düşünülmektedir.

Tablo 199. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	50		120																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri		6																					
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde

olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Frenk Hisarı mahallesi Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 200. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																			
Müslümandan-Müslümana	+	+																				
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime			+																			
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 201. Frenkhisarı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																			
Ev	1 T		U ve S																			
Menzil																						
Oda																						
Beyt																						
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Frenk Hisarı mahallesinde gerçekleşen 3 adet mülk kaydına baktığımızda 1 mülkün sadece bahçesi olduğu, 1 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Frenkhisarı mahallesi, sınırlı, küçük bir bölgede olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 202. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																				
Bahçe			+																				
Avlu	+																						
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Frenkhisarı mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydı içerisinde bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, nar ağacı 1, defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Bu kayıtların 8 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 203. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E																						
Zeytin		2																					
Nar, Erik, Ayva		1																					
Diğer -Asma -Dut -İncir -Limon -Turunç -Ceviz -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 3 kayıtta bir veriye rastlanmamıştır. Frenk hisarı mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 204. Frenkhisarı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																				
Anbar	1																						
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Frenkhisarı Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten 1'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunun sahil şeklinde olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 205. Frenkhisarı Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828,47/4	1828, 127/14	1828, 144/16																				
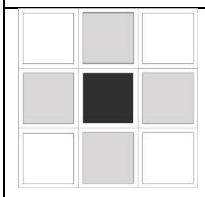	+																						
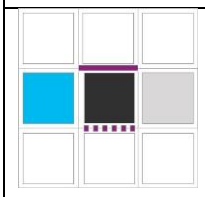			+																				

Lejant

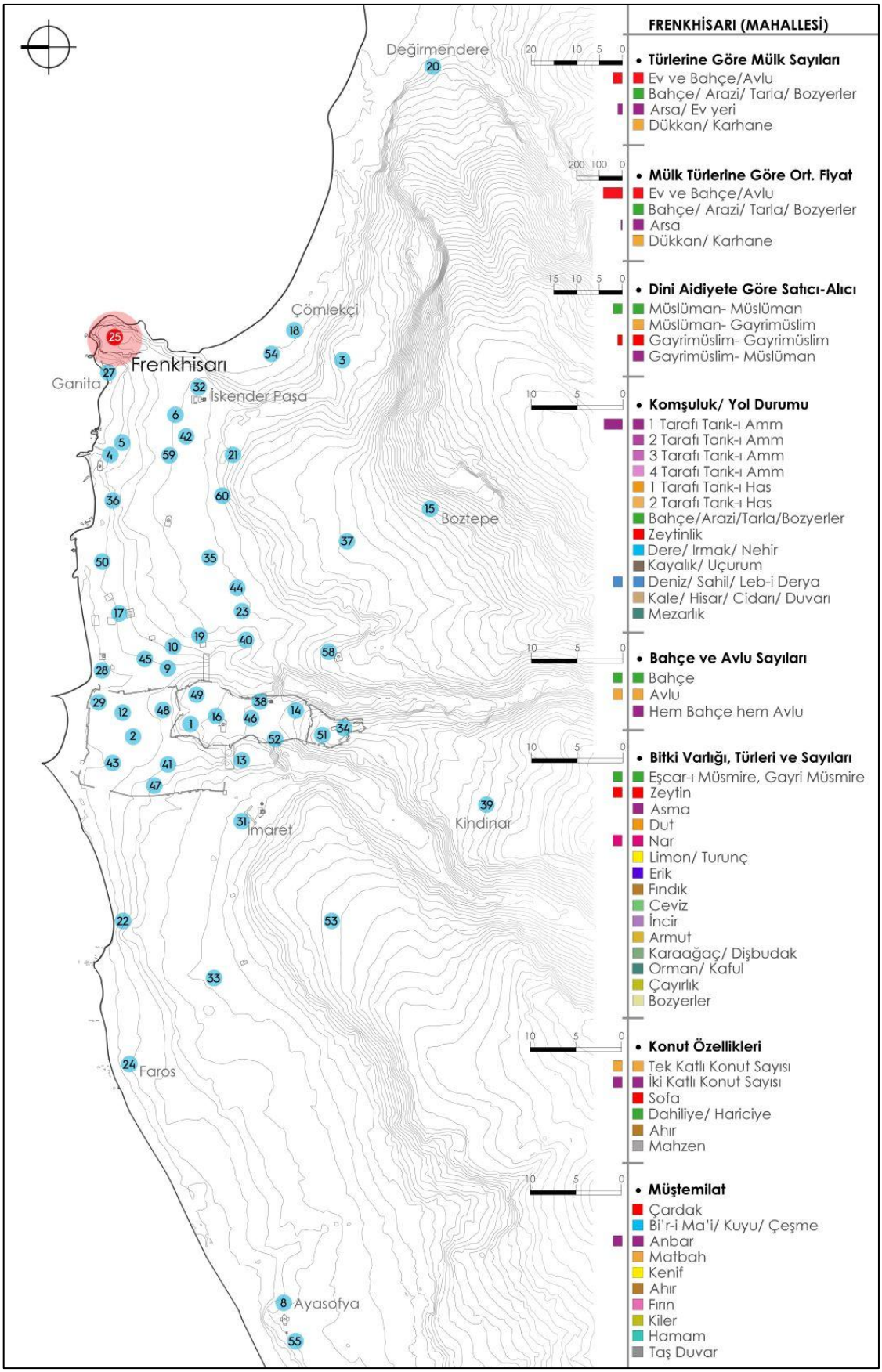

Şekil 51. Frenk Hisarı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.26. Galimone Mahallesi

Galimone mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde bulunduğu kaynaklarda geçmektedir. Ancak konum bilgisi verilmediği için, konumu tam olarak tespit edilememiştir.

Mahallede satışa konu olan 3 adet mülkün 1'i bahçeli/avlulu ev, 2'si bahçe/arazi/tarla/çayırlık kaydıdır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin yayılmadığını gösterir.

Tablo 206. Galimone Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		+	+																				
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Galimone mahallesinde, bahçeli ve avlulu ev kaydının yaklaşık değeri 40 kuruş, bahçe/arazi/tarla/çayırlık/bozyerler başlığına giren mülkün ise ortalama değeri 63 kuruştur.

Tablo 207. Galimone Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	4000																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		26	100																				
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 3 tanesi Müslümandan Müslümana, satış şeklinde olduğu görülmektedir. Yine mahallede komşuluklar arasında gayrimüslim mülkü kayıtlarda geçmemektedir.

Tablo 208. Galimone Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																				
Müslümandan-Müslümana	+	+	+																				
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 209. Galimone Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																				
Ev	1																						
Menzil																							
Oda																							
Beyt																							
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Galimone mahallesinde gerçekleşen 3 adet mülk kaydına baktığımızda 3 mülkün sadece bahçesi olduğu görülmektedir.

Tablo 210. Galimone Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																				
Bahçe	+	+	+																				
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Galimone mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydı içerisindeki bahçe ve avlularda incir ağacı 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 3'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 211. Galimone Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																					
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E	1	1																					
Nar, Erik, Ayva		1																						
İncir		1																						
Diğer -Zeytin -Asma -Dut-Limon -Turunç -Ceviz -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali-Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 3 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte fırın, bulunduğu görülmektedir.

Tablo 212. Galimone Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4																					
Çardak	1																							
Fırın	1																							
Diğer -Kuyu -Ahır -Kenif -Çeşme -Ambar -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Galimone Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten 1'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 213. Galimone Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 54/8	1828, 136/5	1888, 4
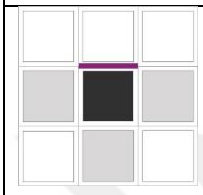	+		
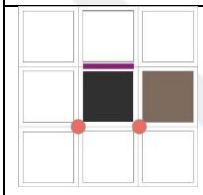		+	
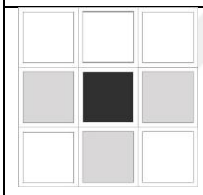			+

Lejant

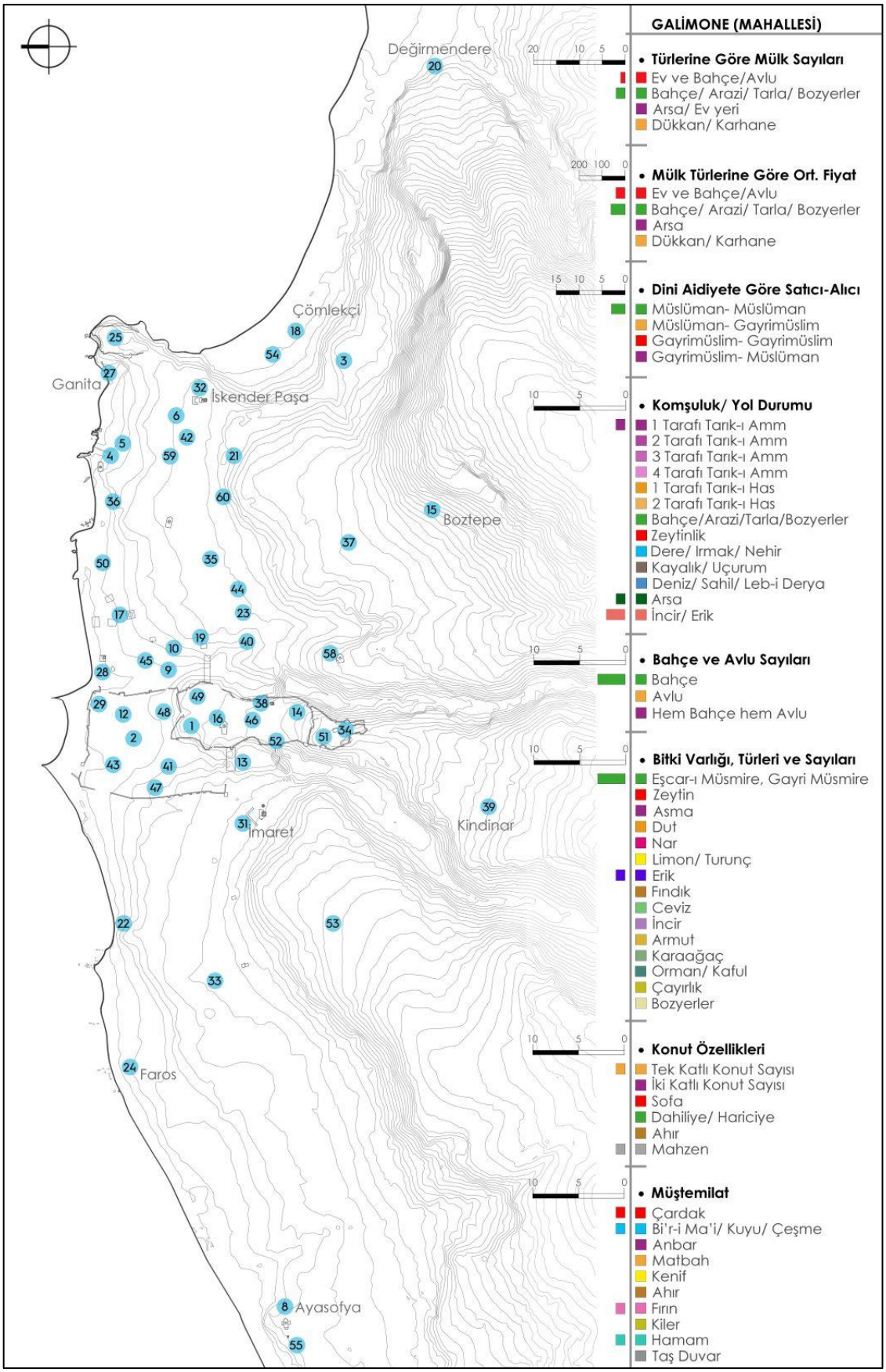

Şekil 52. Galimone Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.27. Ganita Mahallesi

Ganita mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Bugün Güzel Hisar'ın batısında bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 5 adet mülkün 4'ü bahçeli/avlulu ev, 1'i bahçe/arazi/tarla/çayırlık kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 214. Ganita Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+		+																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler				+																	
Arsa/ Ev Yeri																					
Dükkân/ Karhane																					

Ganita mahallesinde, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 72 kuruş, bahçe/arazi/tarla/çayırlık/bozyerler başlığına giren mülkün değeri ise 30 kuruştur.

Tablo 215. Ganita Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	110	62	30		85																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler				30																	
Arsa/ Ev Yeri																					
Dükkân/ Karhane																					

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 1 tanesi Müslümandan Müslümana, 2 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 216. Ganita Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																		
Müslümandan-Müslümana				+																			
Müslümandan-Gayrimüslime		+	+																				
Gayrimüslimden-Gayrimüslime					+																		
Gayrimüslimden-Müslümana	+																						

Tablo 217. Ganita Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																		
Ev	2T ve 1F	1	1																				
Menzil					1																		
Oda																							
Beyt																							
Sofa		1																					
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Ahır -Karhane -Selamlık Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Şer'iyye sicillerinde Ganita mahallesinde gerçekleşen 5 adet mülk kaydına baktığımızda 2 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 218. Ganita Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																		
Bahçe	+			+																			
Avlu		+			+																		
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Ganita mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 5 adet mülk kaydı içerisinde bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, incir ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı belirtilmemiştir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 219. Ganita Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																		
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Zeytin	1			7																			
İncir					1																		
Diğer -Asma -Dut -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 5 kayıtta geçen 2 mülkte çardak,1 mülkte fırın, 1 mülkte anbar, 1 mülkte mahzen, bulunduğu görülmektedir.

Tablo 220. Ganita Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828, 125/13	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b																		
Çardak		1			1																		
Ahır					1 T																		
Anbar		1																					
Fırın	1																						
Mahzen					1																		
Diğer -Kuyu -Kenif -Kiler -Matbah -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Ganita Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 5 mülkten 1'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 2 tarafının tarik-i amm'la, 1 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarda deniz'le ilişkili bir komşuluğun geçmemesi kayıtlardaki mülklerin konumu hakkında düşündürmektedir.

Tablo 221. Ganita Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 21/6	1828,	1824, 18/2	1876, 150	1882, 45b
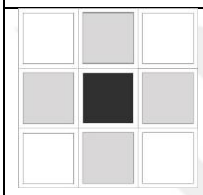	+	+			
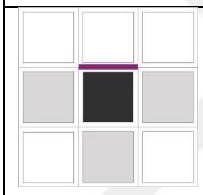			+		
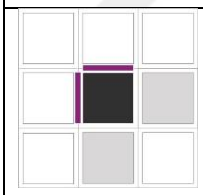				+	
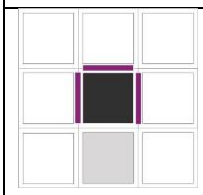					+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

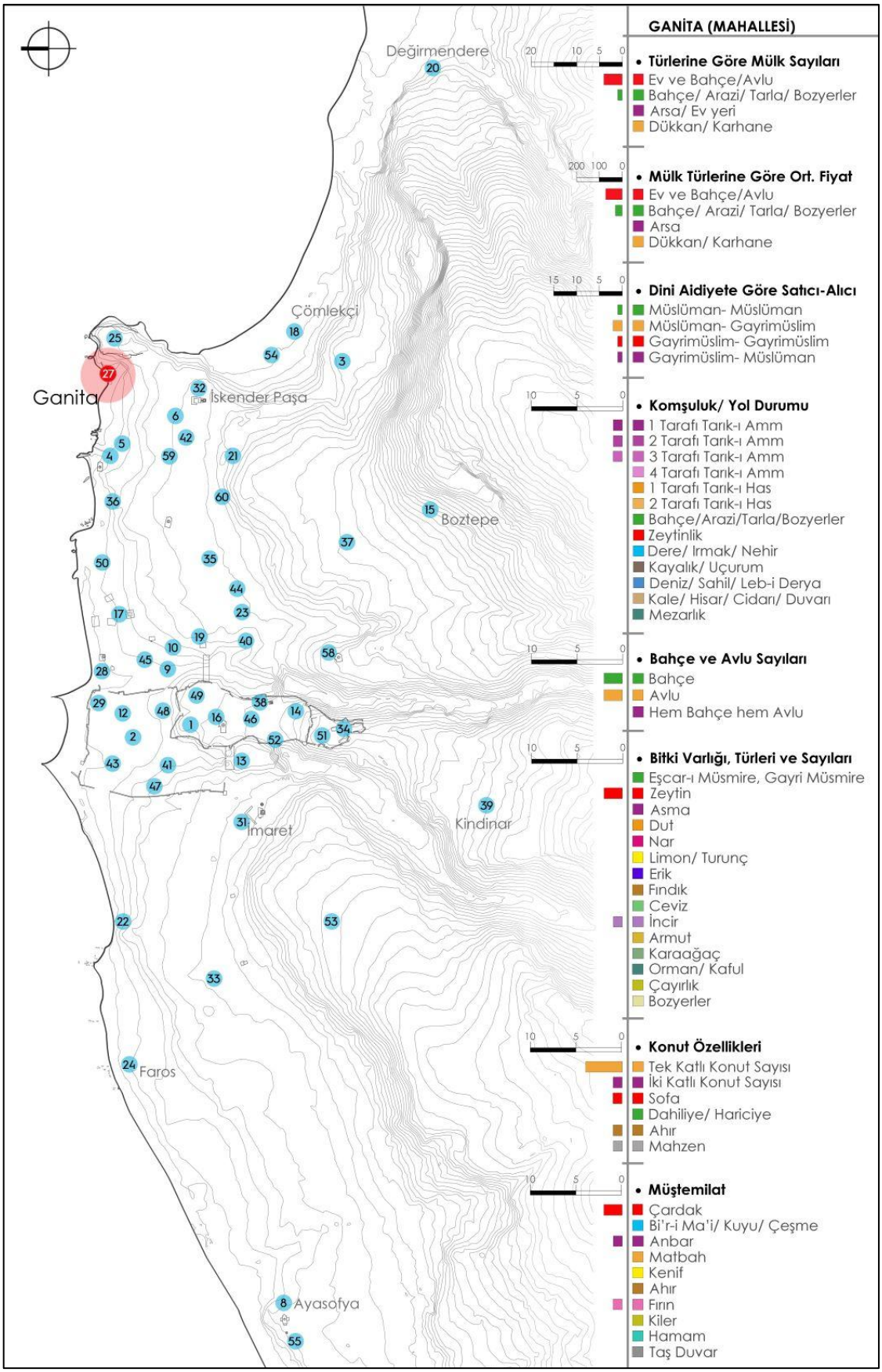

Şekil 53. Ganita Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.28. Hasan Ağa Mahallesi

Hasan Ağa mahallesi, Aşağı Hisar surlarının hemen doğu çıkışında yer almaktadır. Mahallenin, Hasan Ağa Mescidi yakın çevresinde geliştiği düşünülmektedir.

Mahallede satışa konu olan 3 adet mülkün 2'si bahçeli/avlulu ev, 1'i dükkân/karhane kaydıdır.

Tablo 222. Hasan Ağa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane		+																					

Mahallede bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 640 kuruş, dükkan/karhane yeri 273 kuruştur.

Tablo 223. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	880		400																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane		273																					

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 3 tanesinin de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 224. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																				
Müslümandan-Müslümana	+	+	+																				

Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 225. Hasan Ağa Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																			
Ev																						
Menzil																						
Oda	2 bab F		2 bab F																			
Beyt																						
Dahiliye/ Hariciye			D ve H																			
Sofa			1																			
Taş Duvar	1																					
Diğer -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Hasan Ağa mahallesinde gerçekleşen 3 adet mülk kaydına baktığımızda 1 mülkün sadece avlusu olduğu, 1 mülkün ise hem bahçe hem de avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 226. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																			
Bahçe																						
Avlu	+																					
Hem Bahçe Hem Avlu			+																			
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Hasan Ağa mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydı içerisinde bahçe ve avlularda veri bulunmamaktadır. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı ile ilgili bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 227. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire			1																				
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 3 kayıtta geçen 2 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 1 mülkte fırın, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülmektedir.

Tablo 228. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																				
Ahır	2 T		1 T																				
Anbar	1 S	1																					
Bi Ri Mai	1																						
Fırın	1																						
Diğer -Çardak -Kenif -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Hasan Ağa Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten 2'sinin tek tarafı

tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1mülkün 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 229. Hasan Ağa Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1922, 6/1	1882, 48b	1922, 4/6																					
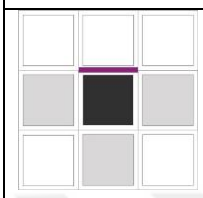	+	+																						
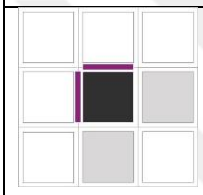			+																					

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

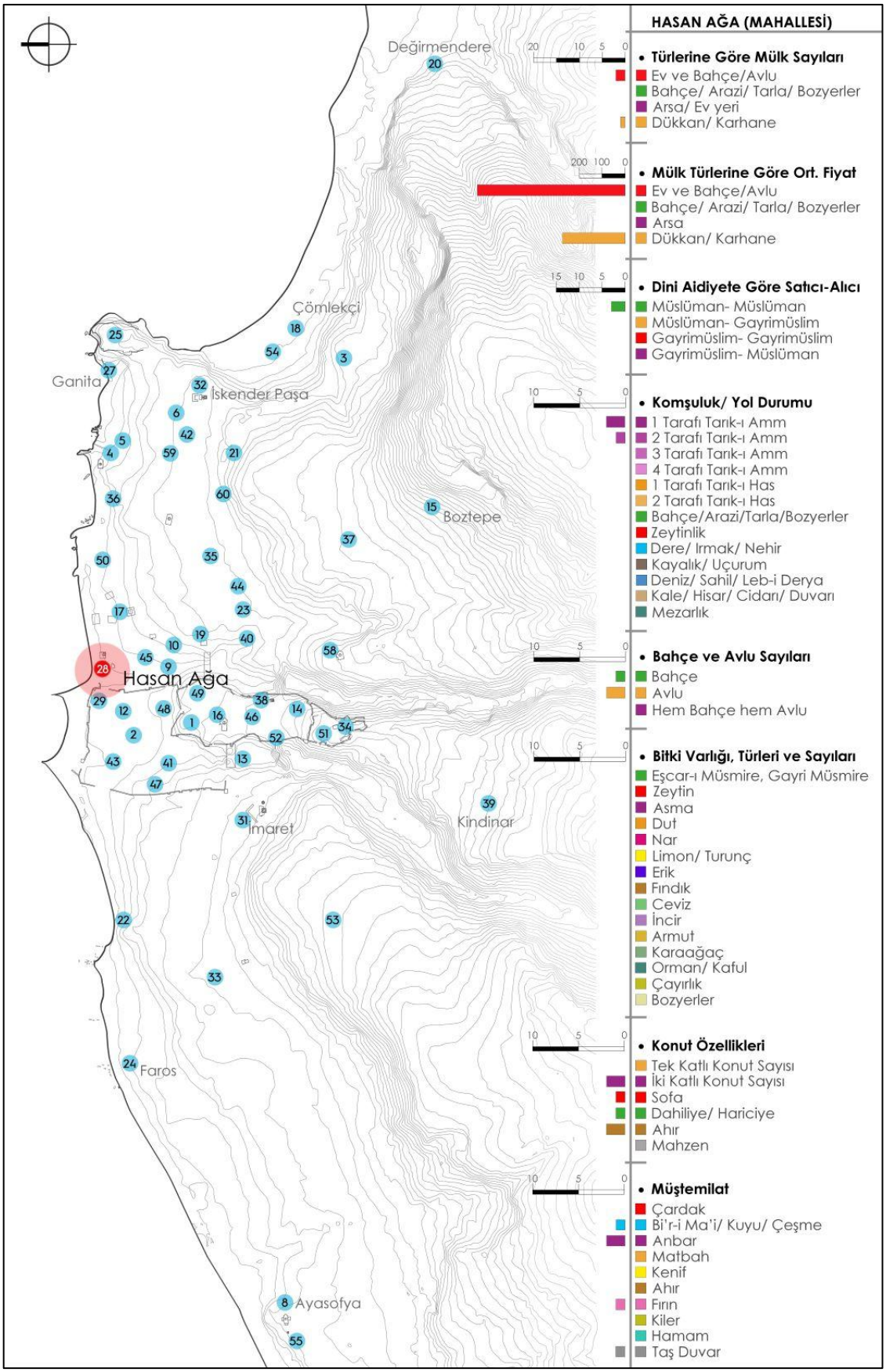

Şekil 54. Hasan Ağa Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.29. Hoca Halil Mahallesi

Hoca Halil mahallesi, Aşağı Hisar olarak ifade edilen sur içi bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 7 adet mülkün 6'sı bahçeli/avlulu ev, 1'i arsa/ ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını düşündürebilir.

Tablo 230. Hoca Halil Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+	+	+	+	+														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																					
Arsa/ Ev Yeri		+																			
Dükkân/ Karhane																					

Hoca Halil mahallesinde, kaydedilmiş olan 7 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 207 kuruşa satıldığı görülmektedir. Arsa olan mülk ise hibe edilmiştir.

Tablo 231. Hoca Halil Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	200		280	248	250	hibe	5500														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																					
Arsa/ Ev Yeri		hib																			
Dükkân/ Karhane																					

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu 7 satışın 7 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Hoca Halil mahallesi Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 232. Hoca Halil Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3															
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+															
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 233. Hoca Halil Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3															
Ev					1		1															
Menzil																						
Oda			1 bab T			1 bab F																
Beyt				1 BU, 1 BS																		
Sofa				1																		
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Hoca Halil mahallesinde gerçekleşen 7 adet mülk kaydına baktığımızda 1 mülkün sadece bahçesi olduğu, 3 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Hoca Halil mahallesin yoğun kent dokusunda, büyük bahçelerin olmadığı, avlulu evlerin yer aldığı bir mahalle olduğu görülmektedir.

Tablo 234. Hoca Halil Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3															
Bahçe					+																	
Avlu			+	+			+															
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Hoca Halil mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 7 adet mülk kaydı içerisinde 4'ünde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda asma 1, dut ağacı 1, limon 1, erik ağacı 1 defa, hurma 1 defa, dişbudak 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 2'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 235. Hoca Halil Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3															
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1				1																	
Asma				1																		
Dut		1																				
Limon		2																				
Erik		2																				
Dişbudak		1																				
Hurma		1																				
Diğer -Zeytin -İncir -Nar -Turunç -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Şeftali- Servi -Sedir -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer alan yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 7 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 1 mülkte anbar, 3 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), bulunduğu görülmektedir. Hoca Halil mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın

bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 236. Hoca Halil Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3															
Çardak	1																					
Ahır				1 T		1 t																
Anbar	1																					
Bi Ri Mai	1																					
Kenif		1		1 A			1															
Diğer -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Hoca Halil Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 7 mülkten 5'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 2 tarafının tarık-i amm olduğu, 1 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bunlar dışında bir mülkün dere bir mülkün de mescid ile komşuluğu bulunmaktadır.

Tablo 237. Hoca Halil Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 16	1866, 315	1916, 31a/2	1882, 21b	1828, 110/7	1863, 12	1828, 110/3															
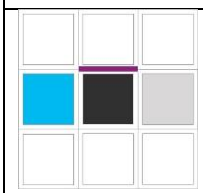	+																					
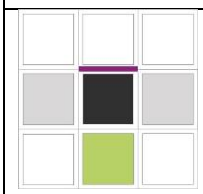		+																				

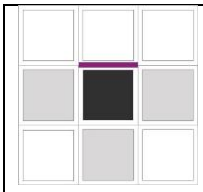			+	+		+																		
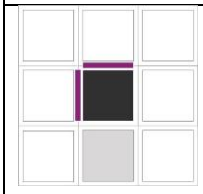					+																			
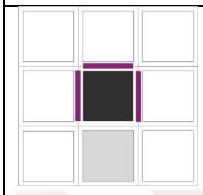							+																	

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

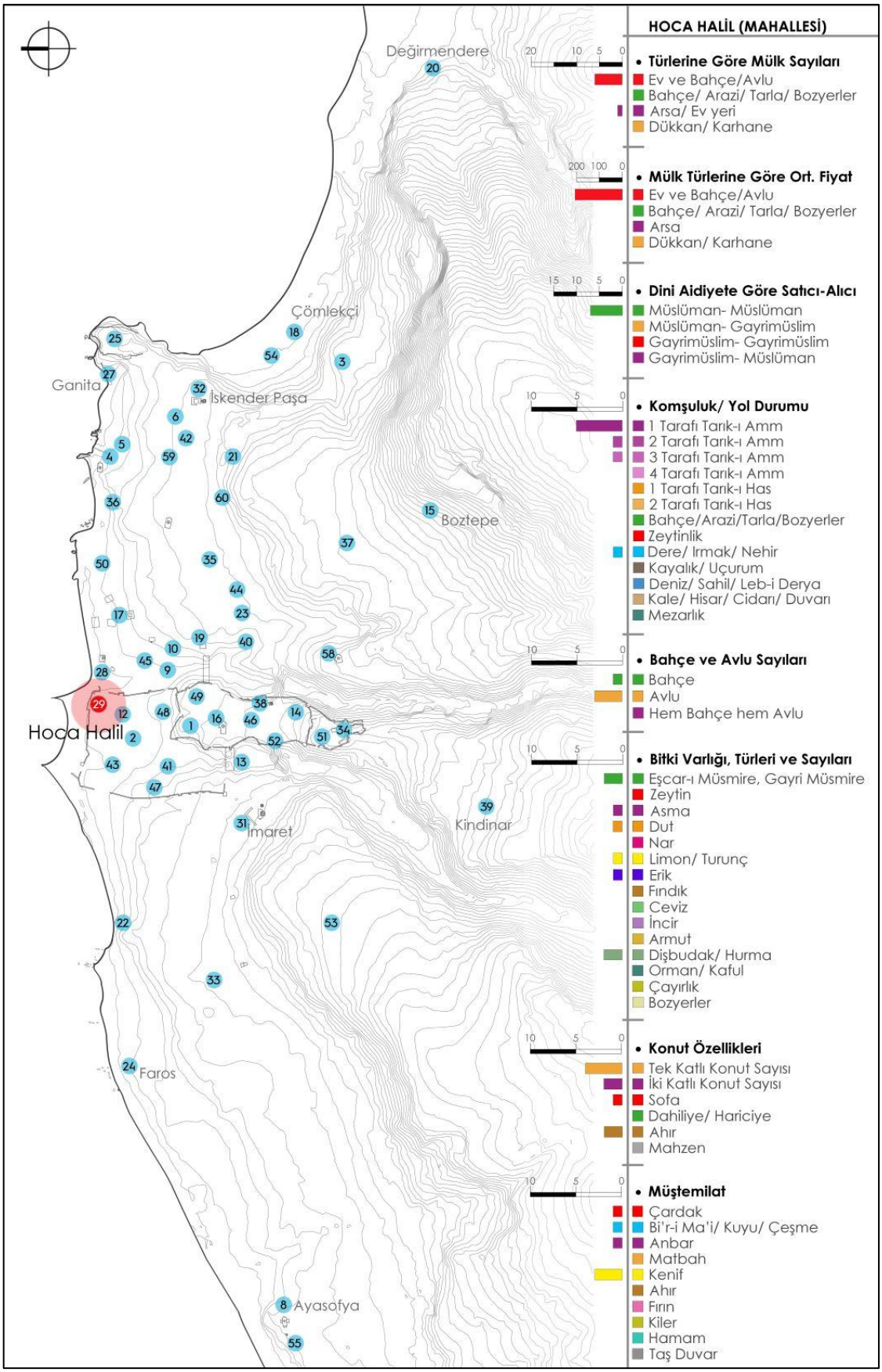

Şekil 55. Hoca Halil Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.30. Hristos Mahallesi

Hristos mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Konumu tam olarak tespit edilememiştir.

Mahallede satışa konu olan 3 adet mülkün 3'ü de bahçeli/avlulu ev kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 238. Hristos Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Hristos mahallesinde, bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 149 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 239. Hristos Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	250	190	7																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 3 tanesi de gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Hristos mahallesi çoğunlukla gayrimüslimlerin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 240. Hristos Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Müslümandan-Müslümana																							
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+	+																				
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 241. Hristos Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Ev			1																				
Menzil																							
Oda	1 F, 1T																						
Beyt		1 BU, 1 BS																					
Sofa	1	1																					
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Şer'iyye sicillerinde Hristos mahallesinde gerçekleşen 3 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 1 mülkün ise sadece bahçesi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 242. Hristos Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Bahçe	+																						
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu		+																					
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Hristos mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydı içerisinde 2'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Ancak bu kayıtlarda bitki varlığı ve tür ismi geçmemektedir.

Tablo 243. Hristos Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer alan yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 3 kayıtta geçen 2 mülkte anbar, 2 mülkte mahzen, m bulunduğu görülmektedir. Hristos mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 244. Hristos Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2																				
Anbar	1 S	1 Ç																					
Mahzen	1	1																					
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Hristos Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten 3'ü de tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bir mülkün bir komşuluğunu aynı zamanda tarik-i has oluştururken, diğer komşuluklar komşu mülkler olarak kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 245. Hristos Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1916, 5a/2	1916, 31b/1	1828, 40/2
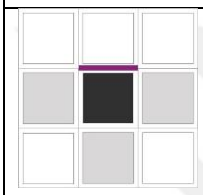	+	+	
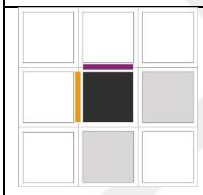			+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

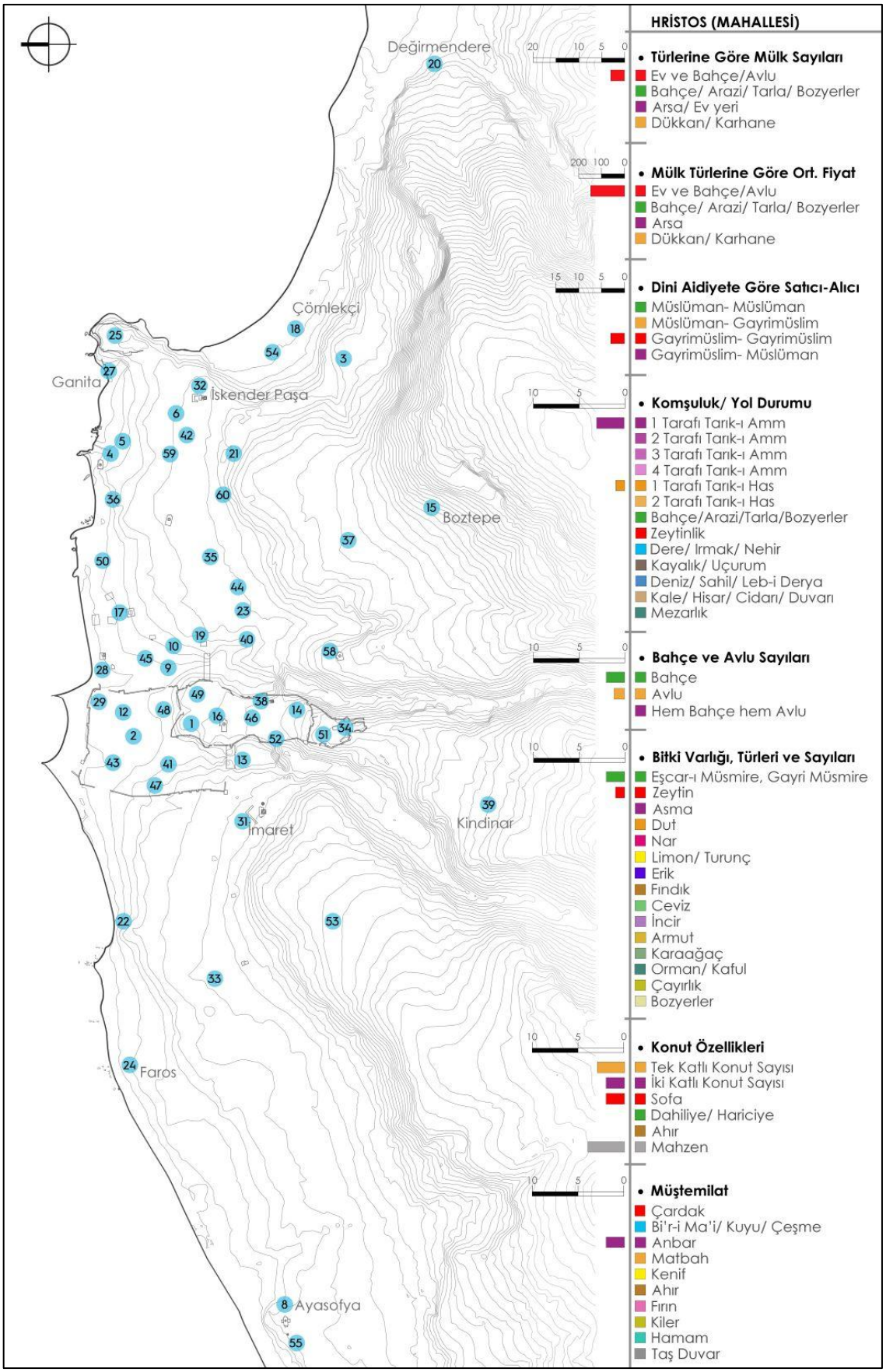

Şekil 56. Hristos Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.31. İmaret Mahallesi

İmaret mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İmaret-i Hatuniyye camii çevresinde genişlediği düşünülmektedir. Mahallenin geçtiği mülk kayıtlarında birden fazla komşuluğun mezarlık, cami ve kayalık olduğu görülmektedir.

Mahallede satışa konu olan 28 adet mülkün 22'si ev ve bahçe/avlu kaydı, 2'si bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 3'ü arsa/ev yeri, 1'i dükkân/ karhane kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 246. İmaret Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+		+	+	+	+	+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																+							
Dükkân/ Karhane													+										

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler			+	+	
Arsa/ Ev Yeri					+
Dükkân/ Karhane					

İmaret mahallesinde, kaydedilmiş olan 28 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülklerin ortalama değerinin 134 kuruş, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler başlığına giren mülklerin ortalama değerinin 195 kuruş, arsa/ ev yeri başlığına giren mülklerin ortalama değerinin 31, dükkân/ karhane başlığına giren mülklerin ortalama değerinin 110 kuruş olduğu görülmektedir.

Tablo 247. İmaret Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	takas	9000	122	6000	120	164	50	35	250	800	150	107		70	250		20	hibe	21	18	80	hibe	100
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																26							
Dükkân/ Karhane													11										
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473																		
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	hibe	40																					
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler			210	180																			
Arsa/ Ev Yeri					37																		
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 27 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu mülk bulunmamaktadır. Dolayısıyla İmaret mahallesi müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu kayıtlarda da anlaşılmaktadır.

Tablo 248. İmaret Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime										+													
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473																		
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+																		

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev sözcüğüne 5 kere, menzil'e 1 kere, oda sözcüğüne 6 kere, beyt sözcüğüne ise 9 kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir menzil'in tahtani olduğu görülmektedir. Oda ise fevkani ve tahtani sıfatlarıyla birlikte kullanılarak konutun iki katlı bir yapı olduğu bilgisini verdiği değerlendirilebilir.

Tablo 249. İmaret Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Ev		1		1													1		1	1			
Menzil														1 bab									
Oda								1 bab F		4 bab FO	1				2 F, 1 T								
Beyt			2 bab		1 bab BS	1 BU, 1 BS	1 bab BS		2 bab BS		1 bab BS	1 BU, 1 BS									1 bab BS		2 bab BS
Karhane													1										
Dahiliye/ Hariciye															D ve H								
Sofa												1			1								
Taş Duvar																1							
Diğer -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473
Ev					
Menzil					
Oda	1 bab	1 bab			
Beyt					
Sofa	1				
Taş Duvar					1
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü					

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde İmaret mahallesinde gerçekleşen 28 adet mülk kaydına baktığımızda 3 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 16 mülkün sadece bahçesi olduğu, 8 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. İmaret mahallesi, batı varoşlarında bahçeli ve avlulu evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 250. İmaret Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Bahçe	+	+		+		+		+		+		+	+	+	+		+	+		+		+	
Avlu							+				+					+			+				+
Hem Bahçe Hem Avlu			+		+				+														
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473																		
Bahçe			+	+																			
Avlu	+	+			+																		
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

İmaret mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 28 adet mülk kaydı içerisinde 22'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, incir 1, dut ağacı 1, karaağaç 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 17'dir. Bu kayıtların 3 adedi envai ve sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 251. İmaret Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1	1		E	1	1		1	1	1				1	1		1			E	1	S	1
Zeytin																						1	
İncir											2												
Dut																	1						
Çayırlık																				1		1	
Kaful		1																					
Diğer -Asma -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire			1	1	
Karaağaç				1	

E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 28 kayıtta geçen 2 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 3 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte matbah, 1 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir. İmaret mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 fırın ve 1 matbah bulunduğu bilgisi yer almaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu ymek hazırlama/pişirme faaliyetlerinin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 252. İmaret Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
Çardak																		1					
Ahır						1 T		1 T		1 T					1								
Bi'r-i Mai/ Kuyu						1			1														
Fırın																		1					

Kenif											1 C	1 C											1
Matbah										1 T													
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473																		
Çardak		1 F																					
Ahır	1 T																						
Diğer -Kuyu -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

İmaret Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 28 mülkten 16'sının tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 5 mülkün 2 tarafınının tarik-i amm, 2 mülkün 3 tarafının tarik-i amm, 1 mülkün ise 1 tarafının tarik-i has'la la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 3 mülkün komşuluğunun mezarlık, 1'er mülkün de kaya, kale, cami şeklinde komşuluklarla kayda girmesi olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin camiyle/mezarlıkla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 253. İmaret Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 6/5	1828, 25/3	1828, 74/46	1828, 124/8	1876, 78	1882, 46b	1916, 23a/1	1916, 30b/1	1917, 63b/1	1917, 68b/2	1917, 17b/2/1	1922, 5/4	1924, 43	1941, 27-A/2	1941, 34-B/3	1824, 3/14	1824, 11/9	1824, 19/5	1828, 6/5	1828, 51/5	1858, 89b/1	1863, 14	1863, 64
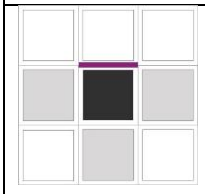	+	+		+		+			+		+	+			+			+					+
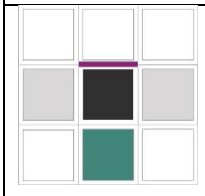			+		+																		

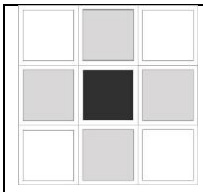							+																	+	
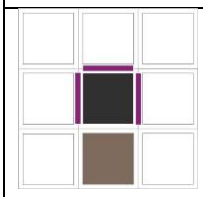								+																	
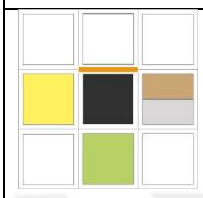										+															
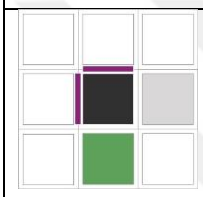														+											
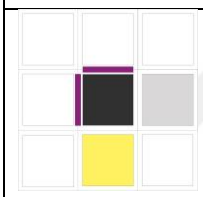																+									
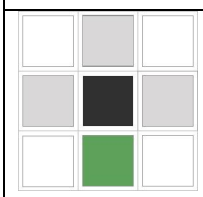																	+								
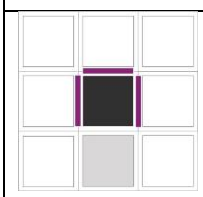																			+						
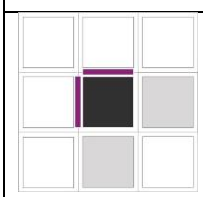																				+					
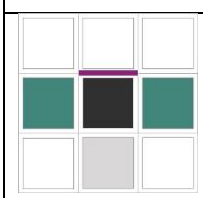																					+				

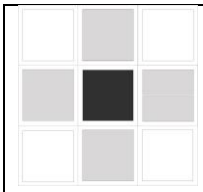																						+	
Defter ve Kayıt Numarası	1863, 73	1866, 327	1876, 153	1882, 70a	1826, 473																		
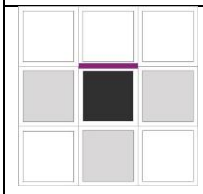	+	+																					
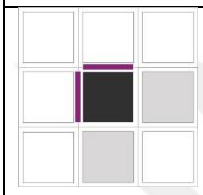			+																				
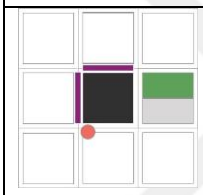				+																			
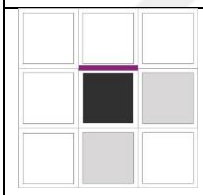					+																		

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

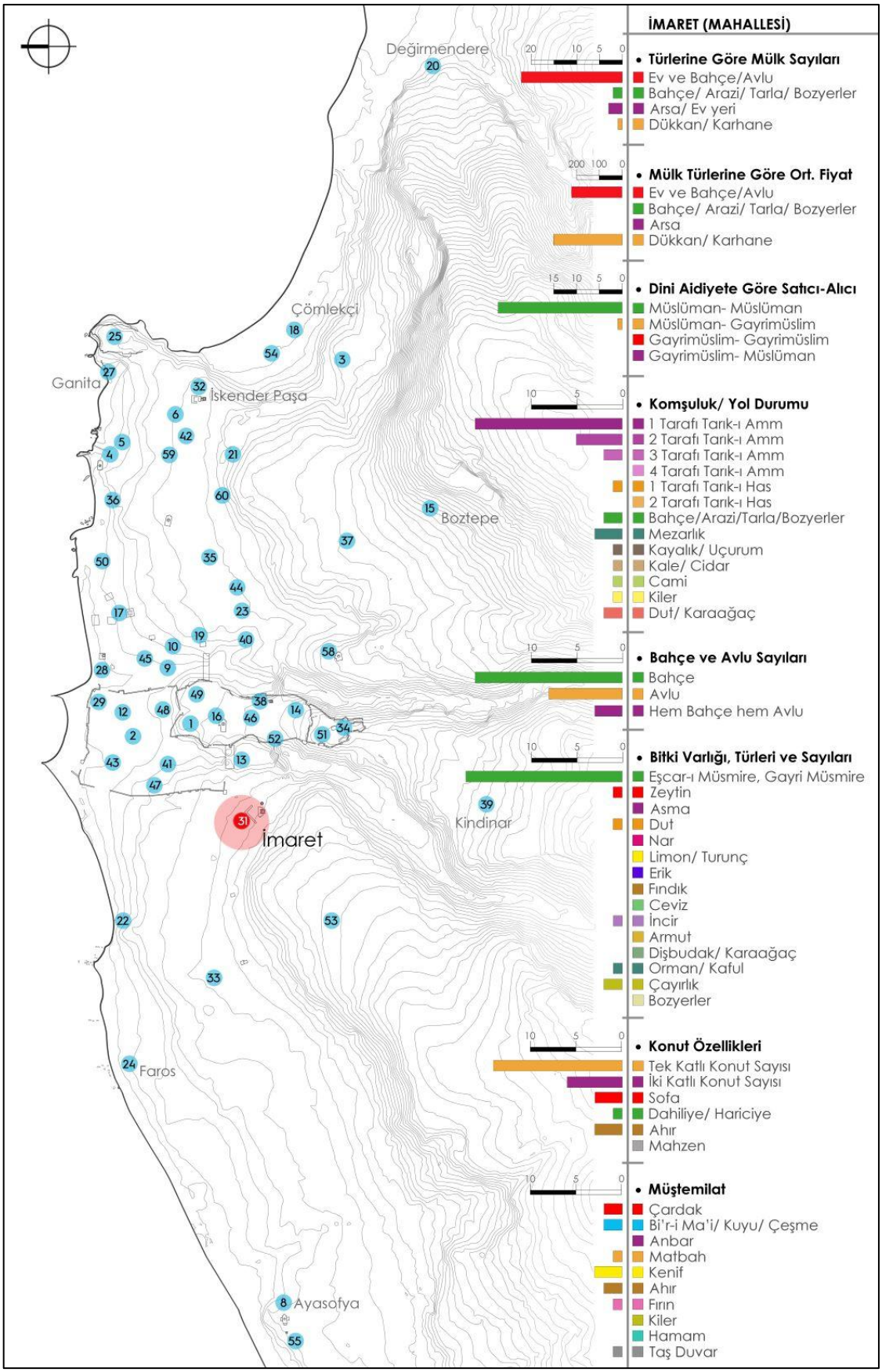

Şekil 57. İmaret Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.32. İskender Paşa Mahallesi

İskender Paşa mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İskender paşa camii yakın çevresinde batısında ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, İskender Paşa mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun kaya, kayalık olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin leb-i derya olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İskender Paşa mahallesinin, cami'nin doğusunda kıyıya doğru sınırlarının genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 23 adet mülkün 22'si bahçeli/avlulu ev, 1'i dükkân/karhane kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda zeytinlikler ile komşu olan mülkler, meydanla komşu olan mülkler ve denizle kıyısı olan mülklerin kayıtlarda olması sebebiyle doluluk-boşlukların değişkenlik gösterdiği durumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 254. İskender Paşa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																	+						

Mahallede bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 225 kuruş, dükkân/karhane yeri 300 kuruştur.

Tablo 255. İskender Paşa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	Hibe	Hibe	250	300	400	119	265	182	260	400	310	120	202	140	60	650		100	150	38	200	265	100

Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																300						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 14 tanesi Müslümandan Müslümana, 3 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 4 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 2 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 24 mülkten 10 mülk için en az bir komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu anlaşılmaktadır. Yine mahallede komşuluklar arasında kenise yolu, rahip evi tabirleri kayıtlarda geçmektedir. Dolayısıyla İskenderpaşa mahallesi Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 256. İskender Paşa Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+		+	+					+				+	+	+	+	+	+	+	
Müslümandan-Gayrimüslime					+				+		+												
Gayrimüslimden-Gayrimüslime								+		+					+								+
Gayrimüslimden-Müslümana													+	+									

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde İskender Paşa mahallesinde gerçekleşen 23 adet mülk kaydına baktığımızda 8 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 6 mülkün sadece bahçesi olduğu, 7 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. İskender Paşa mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 257. İskender Paşa Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
Bahçe		+							+	+						+			+	+			
Avlu			+					+				+	+	+	+						+		
Hem Bahçe Hem Avlu				+	+	+	+				+							+				+	+
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

İskender Paşa mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 23 adet mülk kaydı içerisinde 21'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 12, asma 1, dut ağacı 4, nar ağacı 1, limon 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 14'tür. Bu kayıtların 8 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 258. İskender Paşa Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+					+		+			+	+	
Zeytin	1	1		3	2	3	2				1		1	1		4					1	2	
Dut												1		1		2							
Nar, Erik, Ayva														1									
Diğer -Asma -İncir -Limon -Turunç -Ceviz -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 23 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 5 mülkte anbar, 9 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir. İskender Paşa mahallesi için incelenen kayıtlarda

açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 259. İskender Paşa Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
Çardak				+																			
Ahır			+													+							
Anbar		+		+	+				+	+													
Kenif	+			+	+		+		+	+			+								+	+	
Matbah									+	+													
Mahzen				+																			
Hamam																					+		
Diğer -Kuyu -Kiler -Fırın -Şırahane -Karhane-Çeşme -Samanlık																							

T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim

İskender Paşa Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 23 mülkten 15'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kaya-kayalık şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 260. İskender Paşa Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 26	1866, 348	1876, 29	1876, 59	1876, 60	1876,62	1876, 157	1882, 20b	1882, 46a	1882, 46b	1882, 61b	1882, 35b	1882, 63b	1916, 22b/4	1916, 32a/1	1917, 58a/1	1922, 11/5	1931, 25	1931, 29	1828, 58/5	1858, 45b/2	1876, 105	1941, 37b/4
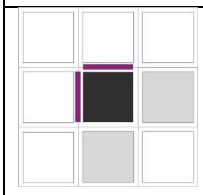								+			+												
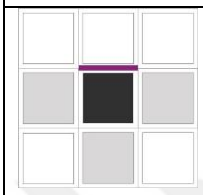		+			+	+			+	+		+			+		+						+
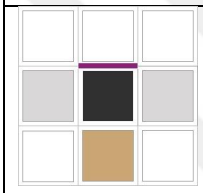			+																		+		
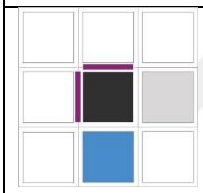													+										
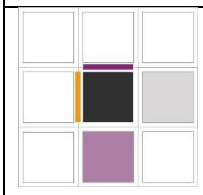	+															+							
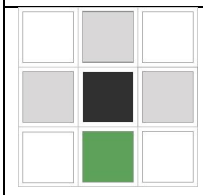							+															+	
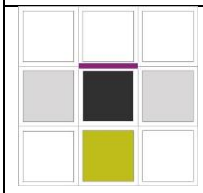				+														+					

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

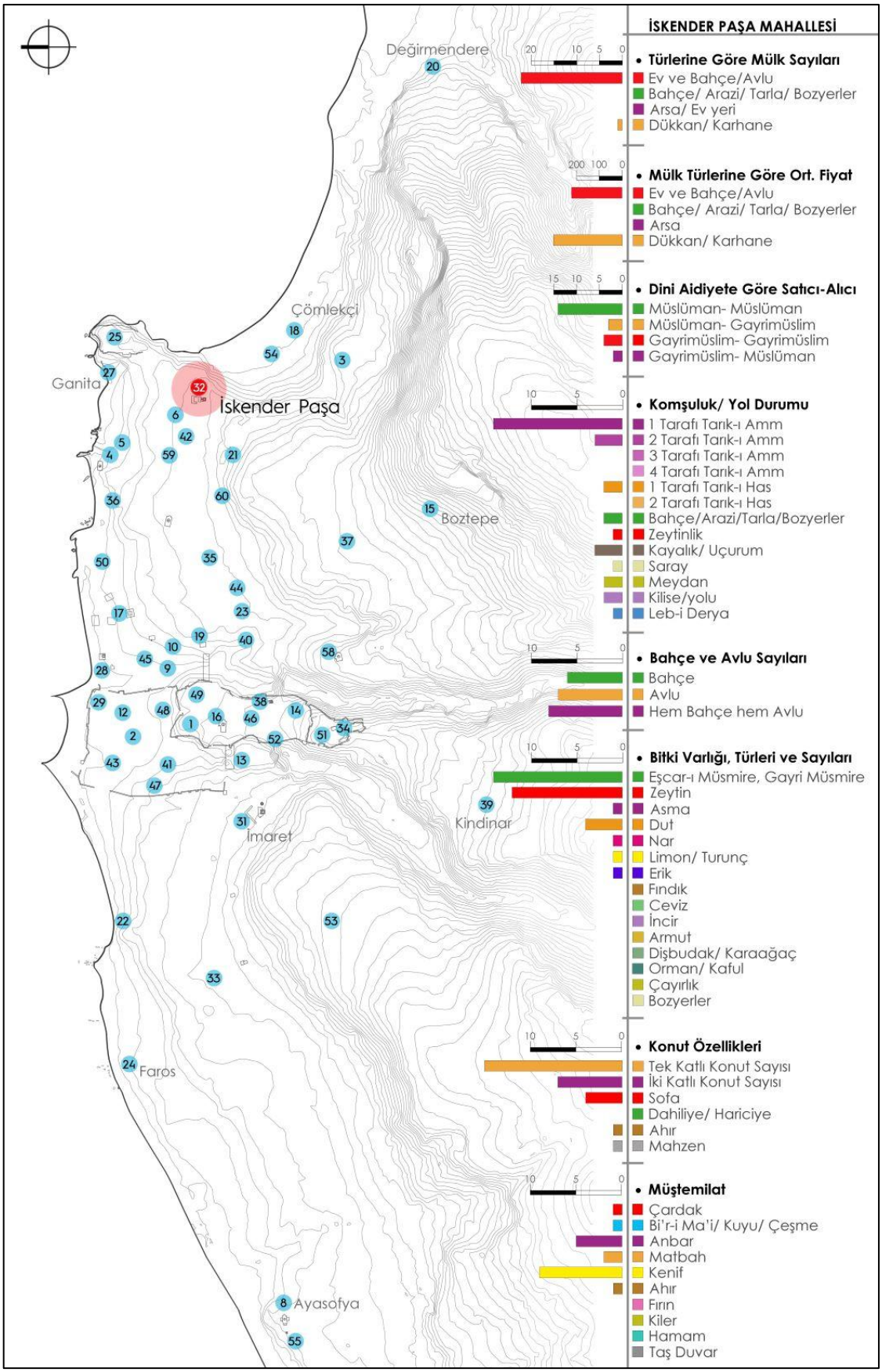

Şekil 58. İskender Paşa Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.33. Kabak Meydanı Mahallesi

Kabak Meydanı mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İmaret mahallesinin doğusunda, Faroz mahallesinin güneyinde bulunan düz kısımlarda bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Kabak Meydan mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun meydan, bahçe olarak belirtildiği anlaşılmaktadır. Mahallede bulunan mülklerin Kabak meydanı ile ilişkisi sicillerde de görülmektedir.

Mahallede satışa konu olan 13 adet mülkün 6'si bahçeli/avlulu ev, 4'ü bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 3'ü arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışları arasında bahçe ve arsaların da oransal olarak fazla olması konut yoğunluğunun diğer mahallelere göre azlığını ve daha geniş bahçelerin yer aldığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda meydanla komşu olan mülkler ve bahçelerle komşu olan mülklerin kayıtlarda olması sebebiyle doluluk-boşluklar açısından boşlukların daha fazla bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân olmaması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 261. Kabak Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4									
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+																		
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler						+	+	+			+	+	+									
Arsa/ Ev Yeri					+				+	+												
Dükkân/ Karhane																						

Kabak Meydanı mahallesinde, kaydedilmiş olan 13 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 174 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler başlığına giren mülkler ortalama 56 kuruşa, arsa/ evyeri başlığına giren mülkler ortalama 24 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 262. Kabak Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar						hiba	hiba	400			130	100	65										
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	31	130	25	65																			
Arsa/ Ev Yeri					12				36	24													
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu 13 satıştan 13 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 13 mülkten gayrimüslim komşuluğu bulunan kayıt görülmemektedir. Kabak meydan mahallesinin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 263. Kabak Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+								+		
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Mülk tanımlarında konut kavramını ifade eden ev, menzil, oda, beyt sözcüklerinden ev 1 kere, oda sözcüğüne ise 3 kere kullanıldığı anlaşılmaktadır. İki oda'nın tahtani olarak belirtildiği görülmektedir. Fevkani bilgisi yer almadığı için bu mahallede konutların daha çok tek katlı olduğu düşünülebilir.

Tablo 264. Kabak Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
Ev													1										
Menzil																							
Oda							1 bab T	1 bab T			2 bab												
Beyt																							
Sofa											1												
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Kabak Meydanı mahallesinde gerçekleşen 13 adet mülk kaydına baktığımızda 7 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Kabak Meydanı mahallesi, kent dokusunun yoğun olmadığı bir mahalle olması sebebiyle daha çok bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 265. Kabak Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
Bahçe	+	+	+					+			+	+	+										
Avlu						+	+																
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Kabak Meydanı mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 13 adet mülk kaydı içerisinde 9'unda bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, dut ağacı 1, ceviz ağacı 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar

anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 9'dur. Bu kayıtların 3 adedi sair ve envai eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 266. Kabak Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1	E		S		1	1	S			1	1	1										
Zeytin				1				1															
Ceviz									1														
Dut			1																				
Nar, Erik, Ayva			2																				
Çayırlık				1																			
Diğer -Asma -İncir -Limon -Turunç -Fındık -Armut - Hurma-Şeftali- Servi - -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 13 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte fırın, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 3 mülkte ahır bulunduğu görülmektedir. Kabak Maydan mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 adet fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 267. Kabak Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
Çardak						F																	
Ahır						T					T		1										
Bi Ri Mai						1																	
Fırın						1																	
Diğer -Kenif -Ambar -Matbah -Kiler -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Kabak Meydanı Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 13 mülkten 8'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 3 mülkün komşuluğunun meydan şeklinde kayda girmesi ve 2 mülkün de komşuluğunun bahçe olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenin açık/geniş arazilerle/alanlarla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 268. Kabak Meydanı Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1888, 15	1824, 69/4	1826, 2	1828, 63/4	1828, 82/6	1858, 73b/2	1863, 45	1866, 282	1866, 295	1866, 300	1916, 36a/1	1826, 442	1828, 38/4										
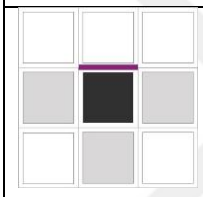	+				+		+			+			+										
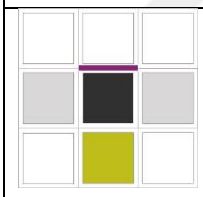		+																					
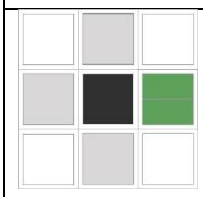			+																				
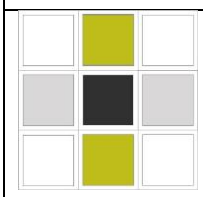				+																			
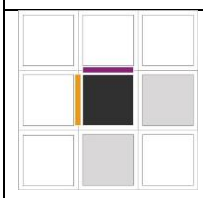						+																	

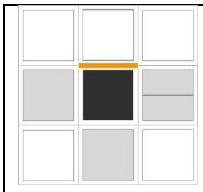																				+				
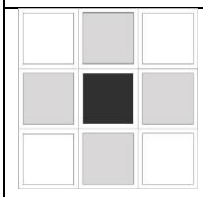																						+		
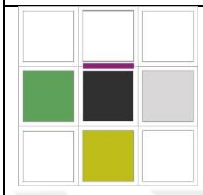																							+	

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

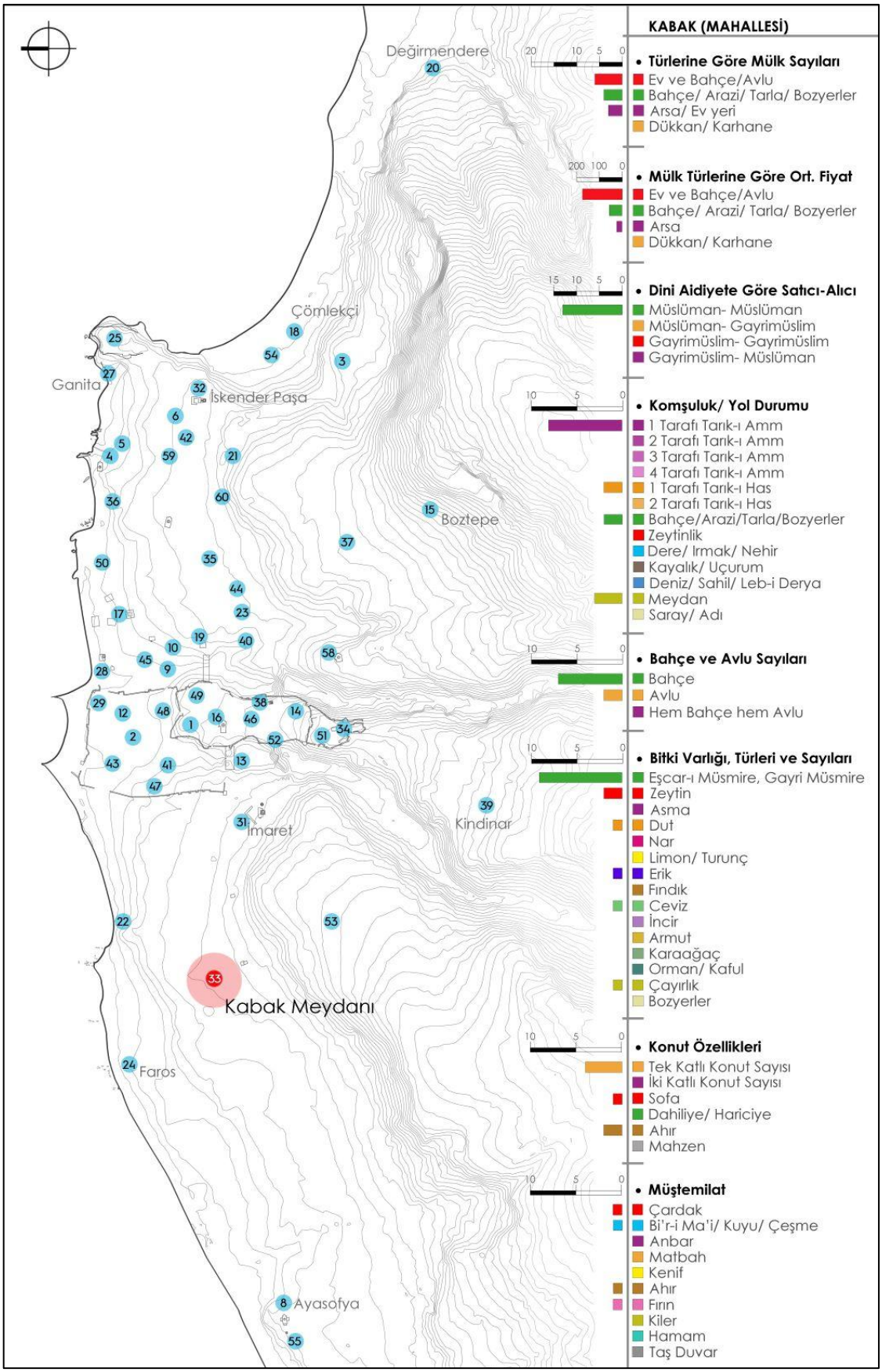

Şekil 59. Kabak Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.34. Kale-i Kule Mahallesi

Kale-i Kule mahallesi, şehrin Yukarı Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Sultan Abdullah Mescidi yakın çevresinde bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Kale-i Kule mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun kale olarak belirtildiği anlaşılmaktadır. Dolaysıyla bu mahallede yer alan mülklerin surlarla ilişkisi sicil kayıtlarına da yansıdığı görülmektedir.

Mahallede satışa konu olan 6 adet mülkün tamamdı da ev ve bahçe/avlu kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların avlu ve bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda kale ile komşu olan mülklerin fazlaca bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân olmaması ticari faaliyetlerin buraya uzanmadığını gösterir.

Tablo 269. Kale-i Kule Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Kale-i Kule mahallesinde, kaydedilmiş olan 6 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülklerin ortalama 125 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 270. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	20	281,5	180	25	142,5	100																
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 6 tanesinin de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşuluğunun gayrimüslim mülkü olan mülk bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Kale-i Kule mahallesi Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 271. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+																
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 272. Kale-i Kule Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Ev																						
Menzil																						
Oda	1 bab					1 bab kargir																
Beyt			2 bab BS																			
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Kale-i Kule mahallesinde gerçekleşen 6 adet mülk kaydına baktığımızda 1 mülkün sadece bahçesi olduğu, 3 mülkün ise sadece avlusunun

bulunduğu görülmektedir. Kale-i Kule mahallesi, kent dokusunun yoğun olduğu daha kentsel bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 273. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Bahçe						+																
Avlu	+	+	+																			
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Kale-i Kule mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 6 adet mülk kaydı içerisinde 4'ünde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda bulunan bitki türleri varsa kayıtlarda geçmemektedir. Bunlar dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Dolayısıyla mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 274. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire			1																			
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 6 kayıtta geçen 2 mülkte anbar, 2 mülkte kenif, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir. Kale-i Kule mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 defa fırın bulunduğu bilgisi

yer almaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 275. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
Anbar	1	1																				
Fırın		1																				
Kenif			1			1 C																
Mahzen			1 T																			
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kiler -Matbah -Hamam-Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Kale-i Kule Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 6 mülkten 2'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün tek tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 3 mülkün komşuluğunun kale şeklinde kayda girmesidir. Bu durum mahallenin surlarla ilişkisini de göstermektedir.

Tablo 276. Kale-i Kule Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 318	1826, 288	1888, 111	1826, 439	1826, 486	1916, 17b/1																
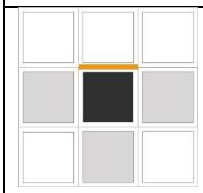	+																					
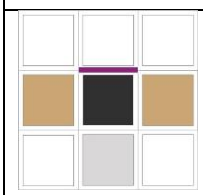		+																				

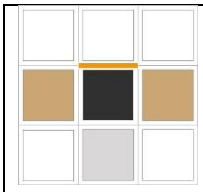			+																				
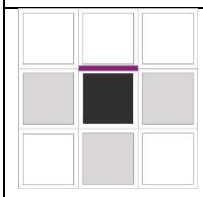				+																			
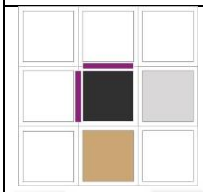					+																		
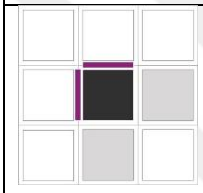						+																	

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

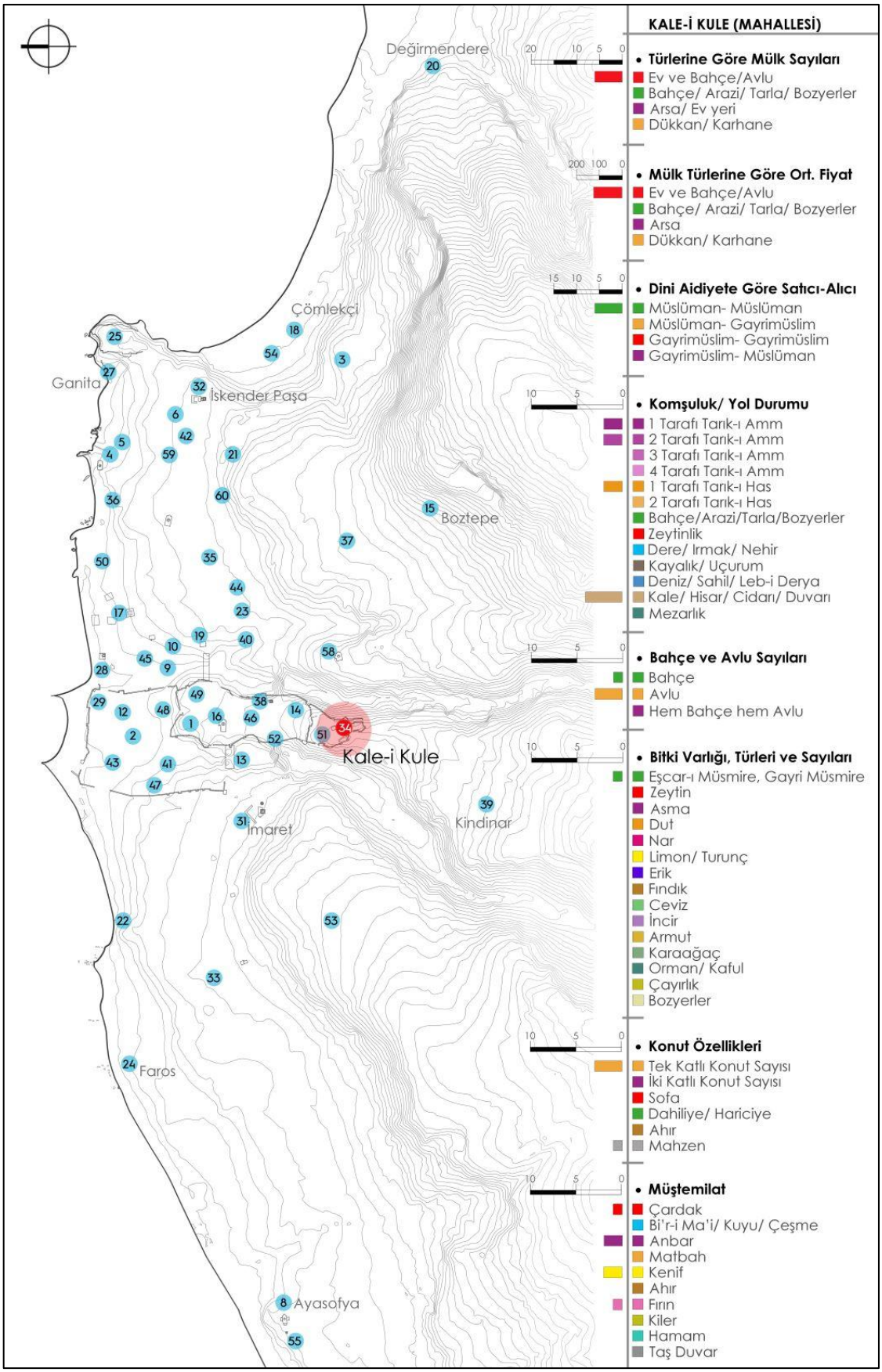

Şekil 60. Kale-i Kule Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.35. Kasım Paşa Mahallesi

Kasım Paşa mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 5 adet mülkün 4'ü ev ve bahçe/avlu kaydı, 1'i arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine bakıldığında bahçe komşuluğu görünmemektedir. Burada görülen mülk türleri arasında bir kayıtta ev ve bahçe kaydı içerisinde dükkân da vakfedilmek suretiyle kayda geçmektedir.

Tablo 277. Kasım Paşa Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																	
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+		+																	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				+																		
Dükkân/ Karhane					.																	

Kasım Paşa mahallesinde, kaydedilmiş olan 5 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu ve diğer yapılar başlığına giren mülklerin ortalama değeri 180 kuruş, arsa/ ev yeri başlığına giren mülkün değeri ise 25Akçe yaklaşık 3 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 278. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																	
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	70	170	300		vakıf																	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				25A																		
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 3 tanesi Müslümandan Müslümana, 2 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime satış şeklinde

olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu 2 mülk ve bir de kilise olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Kasım Paşa mahallesi Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 279. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																
Müslümandan-Müslümana	+		+		+																
Müslümandan-Gayrimüslime		+		+																	
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																					
Gayrimüslimden-Müslümana																					

Tablo 280. Kasım Paşa Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																
Ev	1 T	2 bölmeli T																			
Menzil																					
Oda					1 bab T																
Beyt			3 bab BS		1 bab BS																
Karhane					4																
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye-Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																					
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																					

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Kasım Paşa mahallesinde gerçekleşen 5 adet mülk kaydına baktığımızda 4 mülkün sadece bahçesi olduğu bilgisi bulunmaktadır. Kasım

Paşa mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 281. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																		
Bahçe	+	+	+		+																		
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Kasım Paşa mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 5 adet mülk kaydı içerisinde 21'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1 defa (7 adet) olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 4'tür. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 282. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																		
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Zeytin			7																				
Diğer -Asma -Dut-İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz-Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 5 kayıtta geçen 3 mülkte anbar, 1 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülmektedir. Kasım Paşa mahallesi için incelenen kayıtlarda

açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 283. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																	
Anbar	1		1 S		1 S																	
Bi Ri Mai			1																			
Kenif			1																			
Diğer -Çardak -Ahır -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																						

T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim

Kasım Paşa Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 5 mülkten 2 mülkün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 1 mülkün komşuluğunun kilise olarak ifade edilmesidir.

Tablo 284. Kasım Paşa Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 25/6	1828, 143/8	1876, 58	1888, 13	1916, 13b/2																	
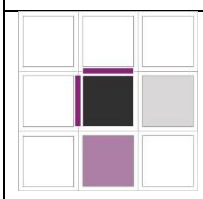	+																					

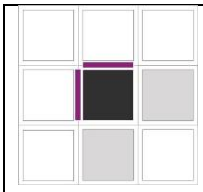		+																						
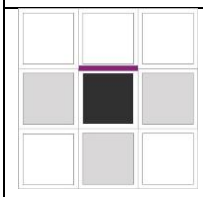			+	+																				
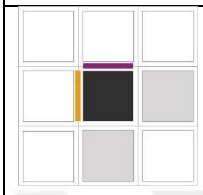					+																			

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

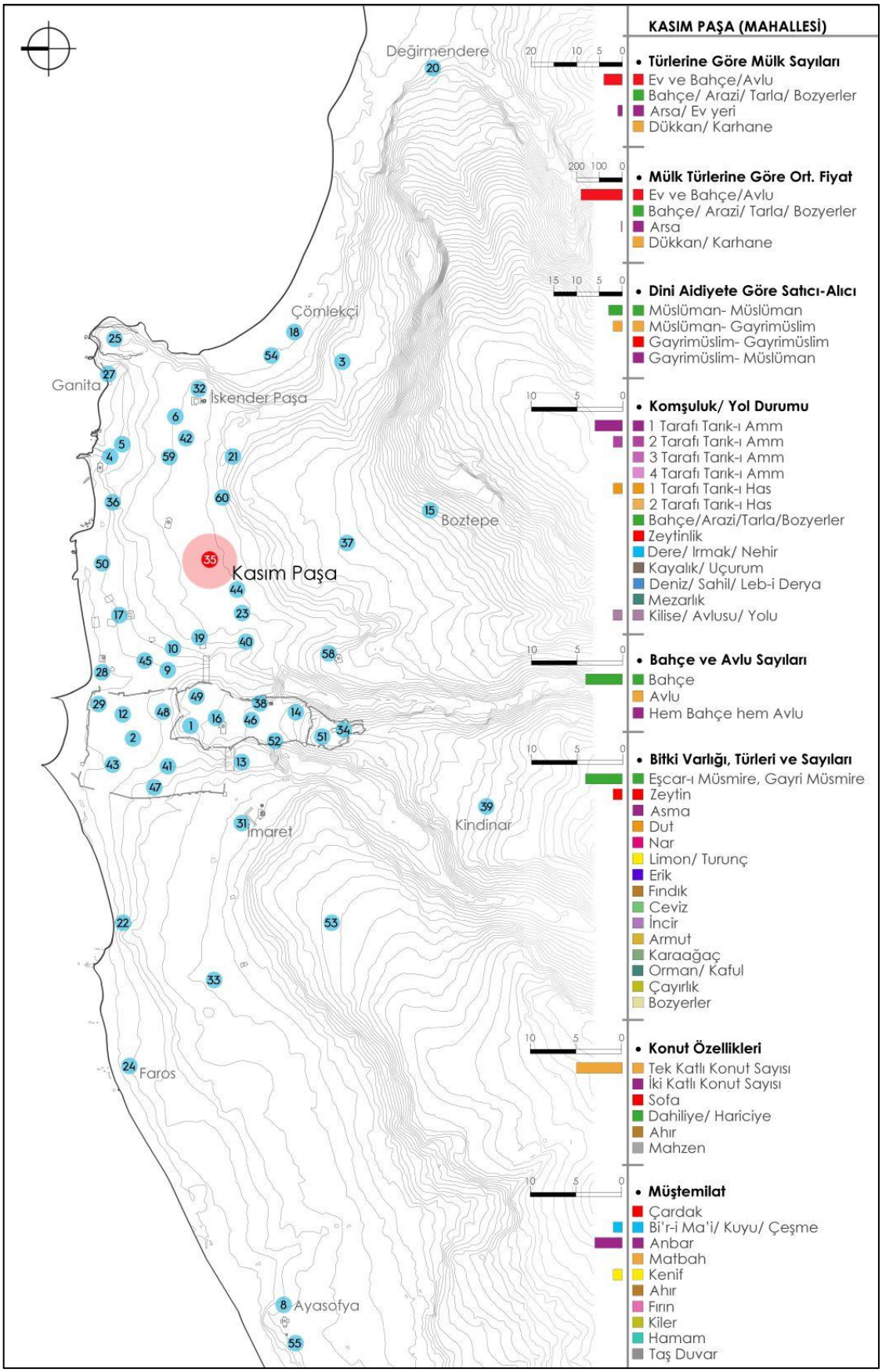

Şekil 61. Kasım Paşa Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.36. Kemerkaya Mahallesi

Kemerkaya mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 10 adet mülkün 8'i ev ve bahçe/avlu, 1'i arsa/ev yeri, 1' i de dükkân/karhane kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda zeytinlikler ile komşu olan mülkler, meydanla komşu olan mülkler ve denizle kıyısı olan mülklerin kayıtlarda olması sebebiyle doluluk-boşlukların değişkenlik gösterdiği durumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 285. Kemerkaya Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+		+	+	+		+	+	+												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri			+																			
Dükkân/ Karhane							+															

Kemerkaya mahallesinde, kaydedilmiş olan 10 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 172 kuruş, arsa/ev yeri başlığı altına giren mülkün değeri 40 kuruş, başlığı altına giren mülkün değeri ise 6 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 286. Kemerkaya Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	10	54		hibe	300	170		225	325	120												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri			40																			
Dükkân/ Karhane							6															

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 5 tanesi Müslümandan Müslümana, 4 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında 3 mülkün tüm komşuluklarının gayrimüslim mülkü olduğu anlaşılmaktadır. Yine mahallede komşuluklar arasında kenise duvarı tabiri kayıtlarda geçmektedir. Dolayısıyla Kemerkaya mahallesinin Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 287. Kemerkaya Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1												
Müslümandan-Müslümana		+	+	+			+			+												
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime					+	+		+	+													
Gayrimüslimden-Müslümana	+																					

Tablo 288. Kemerkaya Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1												
Ev	1																					
Menzil																						
Oda					2 bab T	1 bab T			1 sagir													
Beyt		1 BS, 1 BU		12 bab BS				1 bab BS	1 BU, 1 BS	1 bab BS												
Sofa								1														
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu

peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Kemerkaya mahallesinde gerçekleşen 10 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 1 mülkün sadece bahçesi olduğu, 5 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Kemerkaya mahallesi, kent dokusunun yoğun olduğu veya arazinin sınırlı olduğu bir bölgede daha çok avlulu evleriyle dikkat çekmektedir.

Tablo 289. Kemerkaya Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1												
Bahçe									+													
Avlu	+				+	+		+		+												
Hem Bahçe Hem Avlu				+																		
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Kemerkaya mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 10 adet mülk kaydı içerisinde 7'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, incir 2, dut ağacı 1, nar ağacı 1, limon 1 ve dişbudak ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 3'tür. Bu kayıtların 1 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 290. Kemerkaya Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1												
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire					1			S	1													
Zeytin									1													
Dut								1														
Limon						1																
Nar, Erik, Ayva						1																
İncir	1							1														
Dişbudak						1																

Diğer -Asma -Turunç -Ceviz -Fındık -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 23 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 5 mülkte anbar, 9 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir. Kemerkaya mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 291. Kemerkaya Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1														
Çardak		1 F		1 F		1 F																		
Anbar					1 S	1		1 S																
Bi Ri Mai		1																						
Fırın									1															
Kenif				1	1				2 A	1 C														
Mahzen										1 T														
Diğer -Ahır -Kiler -Matbah -Fırın -Hamam-Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Kemerkaya Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 10 mülkten 4'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kaya-kayalık şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenib denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir. Bir

başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 292. Kemerkaya Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 7/4	1858, 90a/2	1858, 90b/1	1863, 54	1863, 65	1863, 66	1863, 590	1876, 141	1882, 39b	1917, 61a/1													
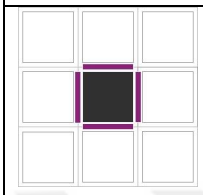	+																						
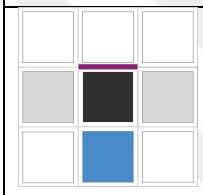		+																					
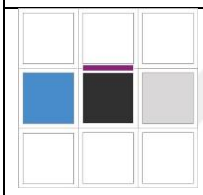			+																				
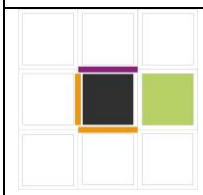				+																			
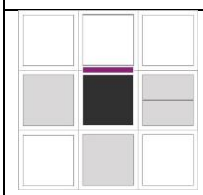					+																		
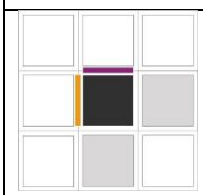						+																	
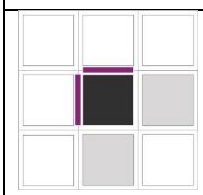							+																

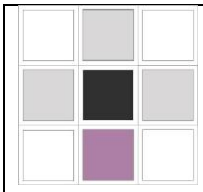								+															
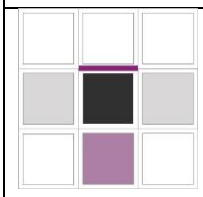									+														

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

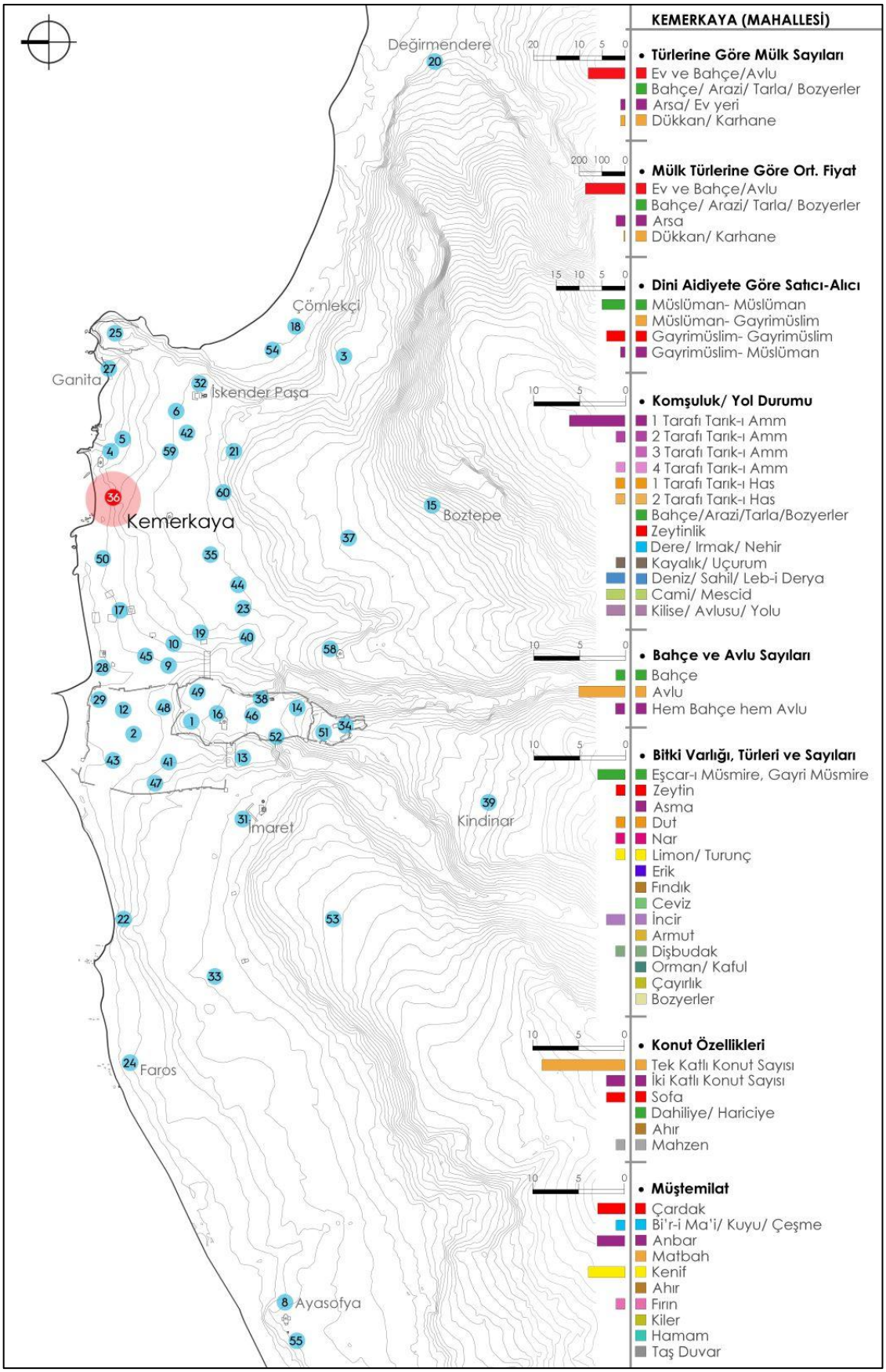

Şekil 62. Kemerkaya Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.37. Ketancı Mahallesi

Ketancı mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Boztepe eteklerinde bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 4 adet mülkün 3'ü bahçeli/avlulu ev, 1'i dükkân/karhane kaydıdır. Mahallede bahçeli ve avlulu evlerin ortalama değeri 225 kuruş, dükkan/karhane yeri 300 kuruştur. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda zeytinlikler ile komşu olan mülkler, meydanla komşu olan mülkler ve denizle kıyısı olan mülklerin kayıtlarda olması sebebiyle doluluk-boşlukların değişkenlik gösterdiği durumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 293. Ketancı Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+		+																			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri			+																				
Dükkân/ Karhane																							

Ketancı mahallesinde, kaydedilmiş olan 4 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 70 kuruş, arsa/ev yeri başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 15 kuruş olduğu görülmektedir.

Tablo 294. Ketancı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	62,5	492		100																			
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri			15																				
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 4 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında bir komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu mülk bulunmamaktadır. Dolayısıyla Ketancı mahallesi Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında görülmektedir.

Tablo 295. Ketancı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+																			
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 296. Ketancı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Ev	1																						
Menzil				1																			
Oda																							
Beyt																							
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Ketancı mahallesinde gerçekleşen 4 adet mülk kaydına baktığımızda 3 mülkün sadece bahçesi bulunduğu görülmektedir. Komşuluklarda da bahçe kaydı geçmektedir. Ketancı mahallesi, kent dokusunun yoğun olmadığı bir bölgede bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 297. Ketancı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Bahçe	+		+	+																			
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Ketancı mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 4 adet mülk kaydı içerisinde 3'ünde bahçe bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçelerde bulunan bitkilerle ilgili bitki adı geçmemektedir. Ancak meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Dolayısıyla mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 298. Ketancı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E																						
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 4 kayıtta geçen 1 mülkte fırın, 1 mülkte samanlık bulunduğu görülmektedir.

Tablo 299. Ketancı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
Fırın	1																						
Samanlık	1																						
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Ketancı Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde4 mülkten 2'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) ile sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili bunun dışında ise 1 mülkün komşuluğunun bahçe olduğu ifade edilmiştir.

Tablo 300. Ketancı Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 176	1826, 492	1828, 163/4	1828, 80/2																			
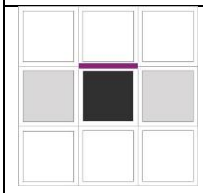	+																						
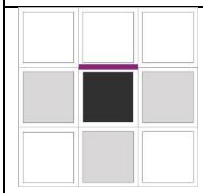			+																				
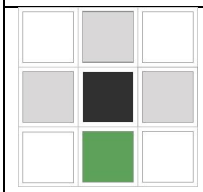				+																			

Lejant

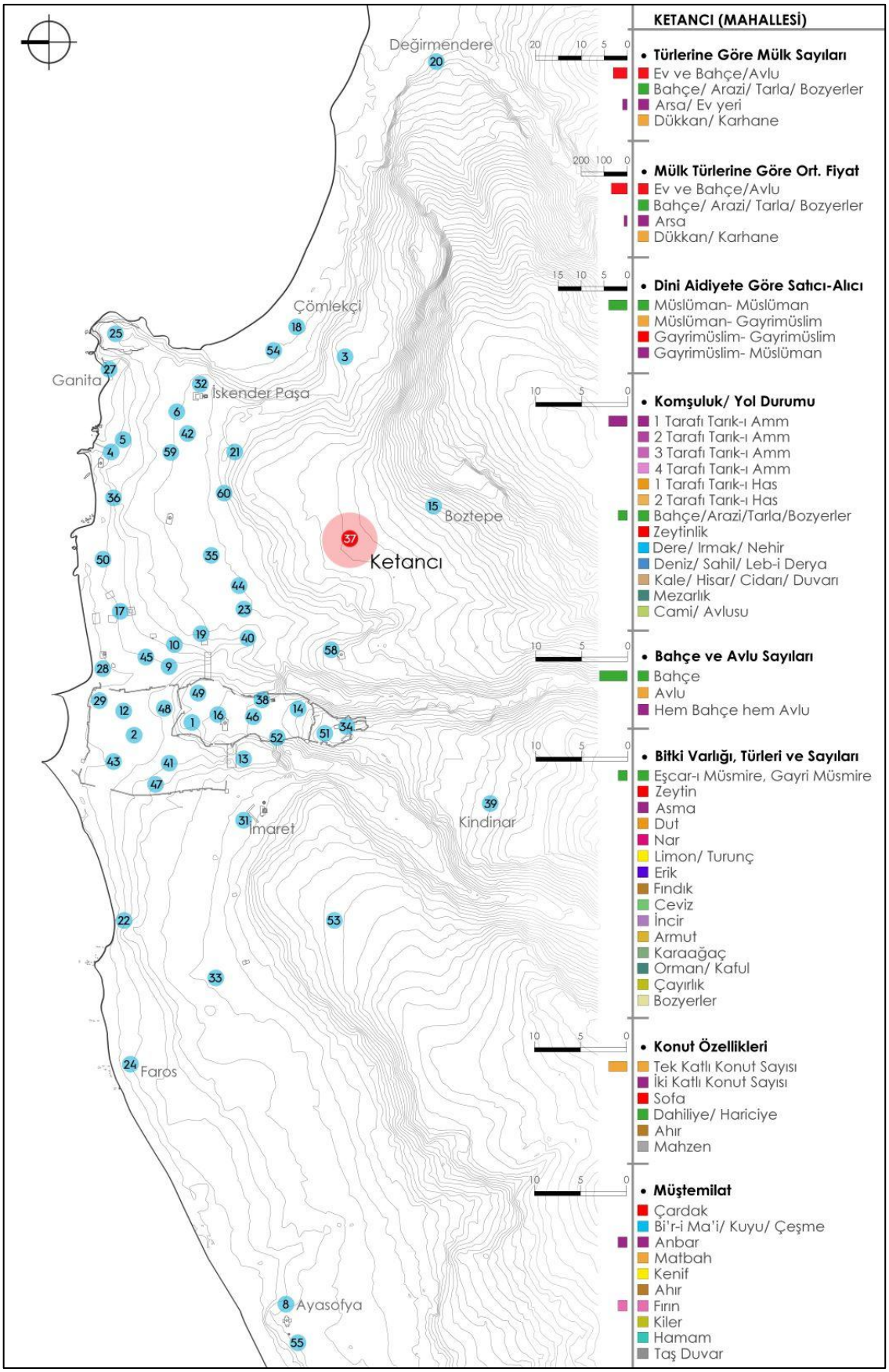

Şekil 63. Ketancı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.38. Kıssahan Mahallesi

Kıssahan mahallesi, şehrin Orta Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Musa Paşa Mescidi yakın çevresinde bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 2 adet mülkün 2'si de ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülk kaydıdır.

Tablo 301. Kıssahan Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Kıssahan mahallesinde, kaydedilmiş olan 2 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 162 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 302. Kıssahan Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	162	hibe																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Kıssahan mahallesinin daha çok Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 303. Kıssahan Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																				
Müslümandan-Müslümana	+	+																				
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 304. Kıssahan Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																				
Ev		Harabe																				
Menzil																						
Oda																						
Beyt																						
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Kıssahan mahallesinde gerçekleşen 2 adet mülk kaydına baktığımızda sadece 1 mülkün avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 305. Kıssahan Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																				
Bahçe																						
Avlu		+																				
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Kıssahan mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine bakıldığında 2 adet mülk kaydı içerisinde 1'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda bitki tür veya varlığı belirtilmemiştir.

Tablo 306. Kıssahan Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																					
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 2 kayıtta geçen 2 mülkte de çardak bulunduğu görülmektedir. Kıssahan mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 307. Kıssahan Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39																					
Çardak	1	1 F																					
Diğer -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Kıssahan Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 2 mülkten 1 mülkün 1

tarafınının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Bir mülkün bir komşuluğunun ise dükkan olduğu belirtilmiştir.

Tablo 308. Kıssahan Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 46/3	1876, 39
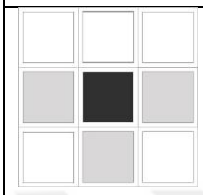	+	
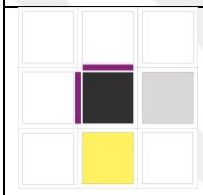		+

Lejant

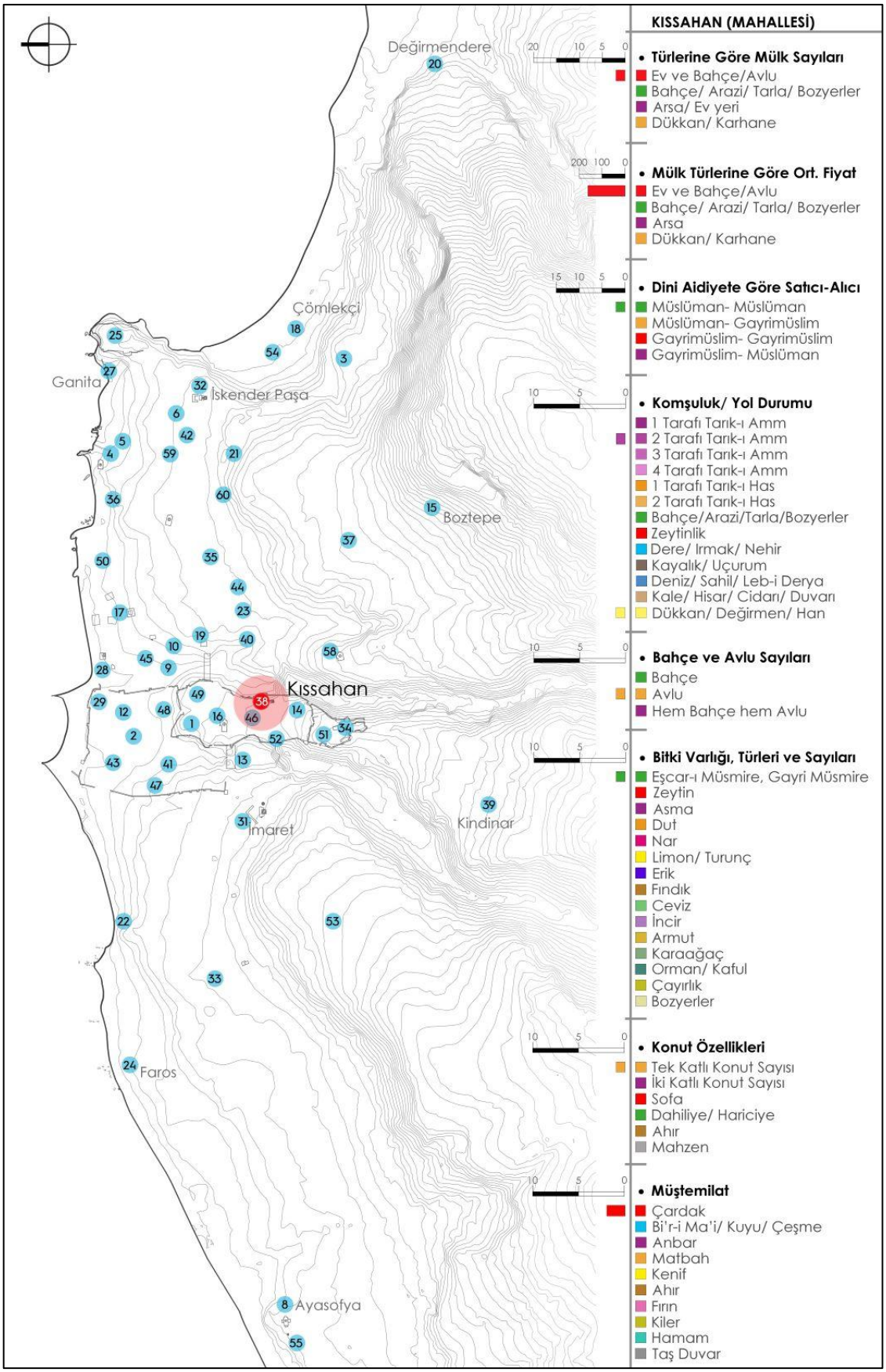

Şekil 64. Kıssahan Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.39. Kindinar Mahallesi

Kindinar mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde nispeten güneyde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 18 adet mülkün 15'i bahçeli/avlulu ev, 2'si bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler kaydıdır.

Tablo 309. Kindinar Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler							+	+															
Arsa/ Ev Yeri						+																	
Dükkân/ Karhane																							

Kindinar mahallesinde, kaydedilmiş olan 18 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 98 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 94 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 50 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 310. Kindinar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	32	34	10	24	10				25	350	35	350	12	140	63	320	29	37,5					
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler							155	33															
Arsa/ Ev Yeri						50																	
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 17 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesi de Müslüman'dan gayrimüslim satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolaysıyla Kindinar mahallesi Müslümanların çoğunlukta yaşadığı bir mahalle olarak kayıtlarda da görünmektedir.

Tablo 311. Kindinar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					
Müslümandan-Gayrimüslime								+															
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 312. Kindinar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Ev					1												1						
Menzil																							
Oda																1 bab T							
Beyt									1 bab BS	1 bab BS	1 bab BS	1 bab BS	büyüt-ı adide	3 bab BS	büyüt-ı adide								
Sofa																1							
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Kindinar mahallesinde gerçekleşen 18 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 14 mülkün sadece bahçesi olduğu, 1 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Kindinar mahallesi, kent dokusunun daha az yoğunlukta olduğu avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 313. Kindinar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Bahçe	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+		+		+		+	+					
Avlu														+									
Hem Bahçe Hem Avlu																+							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Kindinar mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 18 adet mülk kaydı içerisinde 16'sında bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 4, asma 1, fındık 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 16'dır. Bu kayıtların 6 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 314. Kindinar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E	1	E	1	1			1	1	S	1	S	1	1	S	1	E	1					
Zeytin	1									100		100			1								
Asma						1																	
Fındık			1			1																	
Çayırlık										1		1			1								
Orman			1																				
Diğer -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Ayva -Armut -Hurma Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 18 kayıtta geçen 4 mülkte çardak, 3 mülkte ahır, 1 mülkte anbar, 1 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte matbah, 3 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir.

Tablo 315. Kindinar Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
Çardak		1	1											F		F							
Ahır	1	1												T									
Anbar			1																				
Bi Ri Mai										1		2											
Fırın		2	1													1							
Kenif																1							
Matbah																1							
Diğer -Kiler -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane- Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Kindinar Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 18 mülkten 10'unun tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün 1 tarafınının tarik-i amm, 1 tarafının tariki has (özel yol/çıkmaz sokak) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 316. Kindinar Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 8/3	1824, 31/15	1824, 55/7	1824, 69/2	1828, 16/5	1828, 64/3	1828, 72/7	1858, 20a/2	1858, 20b/1	1858, 71b/1	1858, 73a/1	1858, 79a/1	1863, 34	1863, 119	1876, 19	1882, 70a	1826, 241	1826, 334					
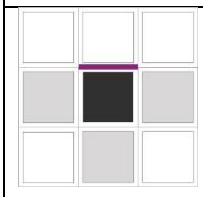		+								+	+	+		+									
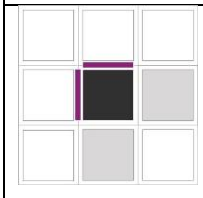			+	+																			
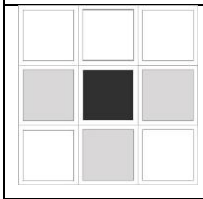					+																		

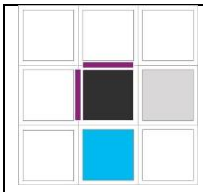	+																						
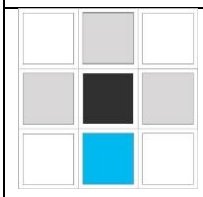						+																	
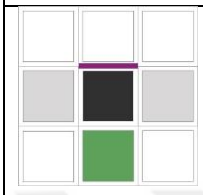								+															
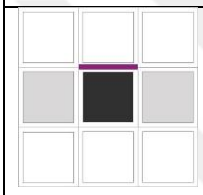									+														
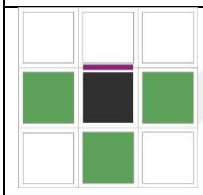												+											
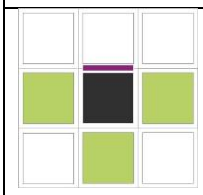															+								
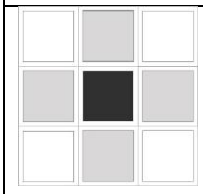																+							
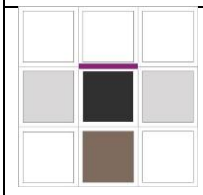																	+						

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

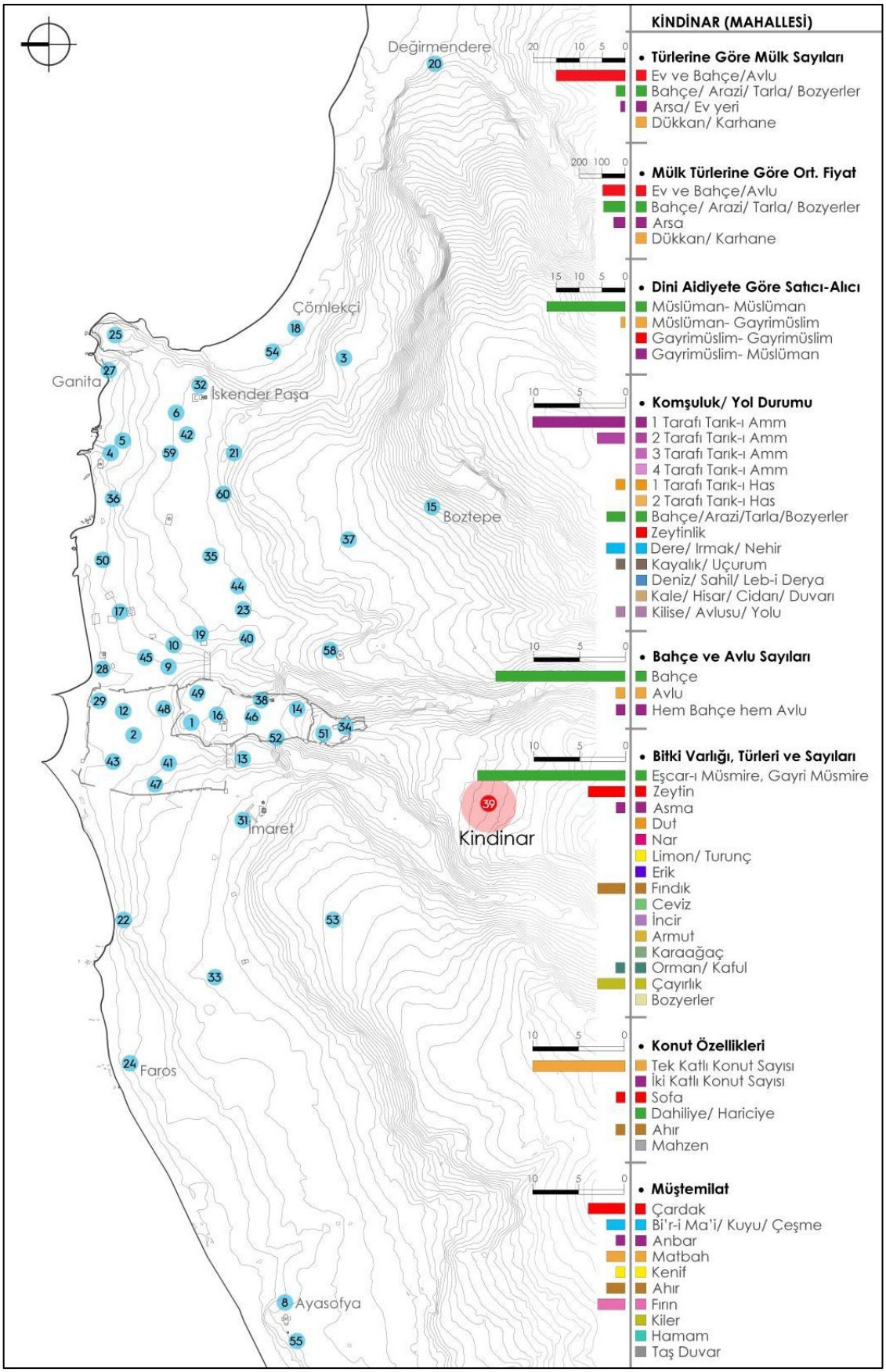

Şekil 65. Kindinar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.40. Köhne Hamam Mahallesi

Köhne Hamam mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Yakın çevresinde batısında ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 10 adet mülkün 9'u bahçeli/avlulu ev, 1'i arsa kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 317. Köhne Hamam Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+		+	+	+	+	+	+												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				+																		
Dükkân/ Karhane																						

Köhne Hamam mahallesinde ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 140 kuruş, arsa/ev yeri başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 115 kuruştur.

Tablo 318. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	50	410	62,5		hibe	hibe	115	160	40	-												
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri				115																		
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 8 tanesi Müslümandan Müslümana ve 2 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 319. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1												
Müslümandan-Müslümana		+		+	+	+	+	+	+	+										+		
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana	+		+																			

Tablo 320. Köhne Hamam Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1												
Ev	1																					
Menzil																						
Oda		1 bab TO								1 bab												
Beyt		2 bab BS			BS	3 bab BS	1 bab BS	1 bab BS														
Taş Duvar		1		1																		
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Köhne Hamam mahallesinde gerçekleşen 10 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 5 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Köhne Hamam mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle yeşil, doğal bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 321. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1													
Bahçe	+	+	+	+			+																
Avlu					+					+													
Hem Bahçe Hem Avlu								+															
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Köhne Hamam mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 10 adet mülk kaydı içerisinde 8'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 5 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 9'dur. Bu kayıtların 2 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 322. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1													
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1	1	1	1	1	S	1	S	1														
Zeytin		5	1			8 D		2		1													
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 10 kayıtta geçen 2 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 4 mülkte kenif bulunduğu görülmektedir. Köhne Hamam mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 323. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1												
Çardak			1		1 F																	
Ahır					1 T					1												
Anbar	1					1 S																
Bi Ri Mai						1		1														
Kenif		1			1	2		1														
Diğer -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Köhne Hamam Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 10 mülkten 8'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu1 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 324. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 68/7	1826, 37	1826, 256	1828, 123/9	1863, 58	1866, 319	1882, 11a	1882, 23b	1858, 14a/1	1858, 80b/1												
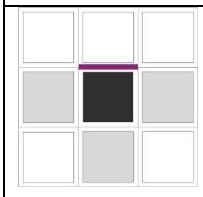	+	+	+		+		+	+														
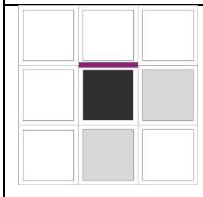				+																		
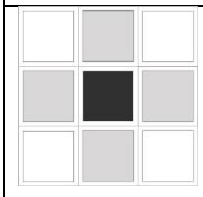						+																

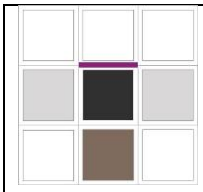									+														
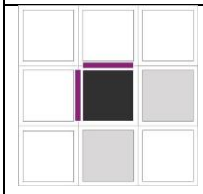										+													

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

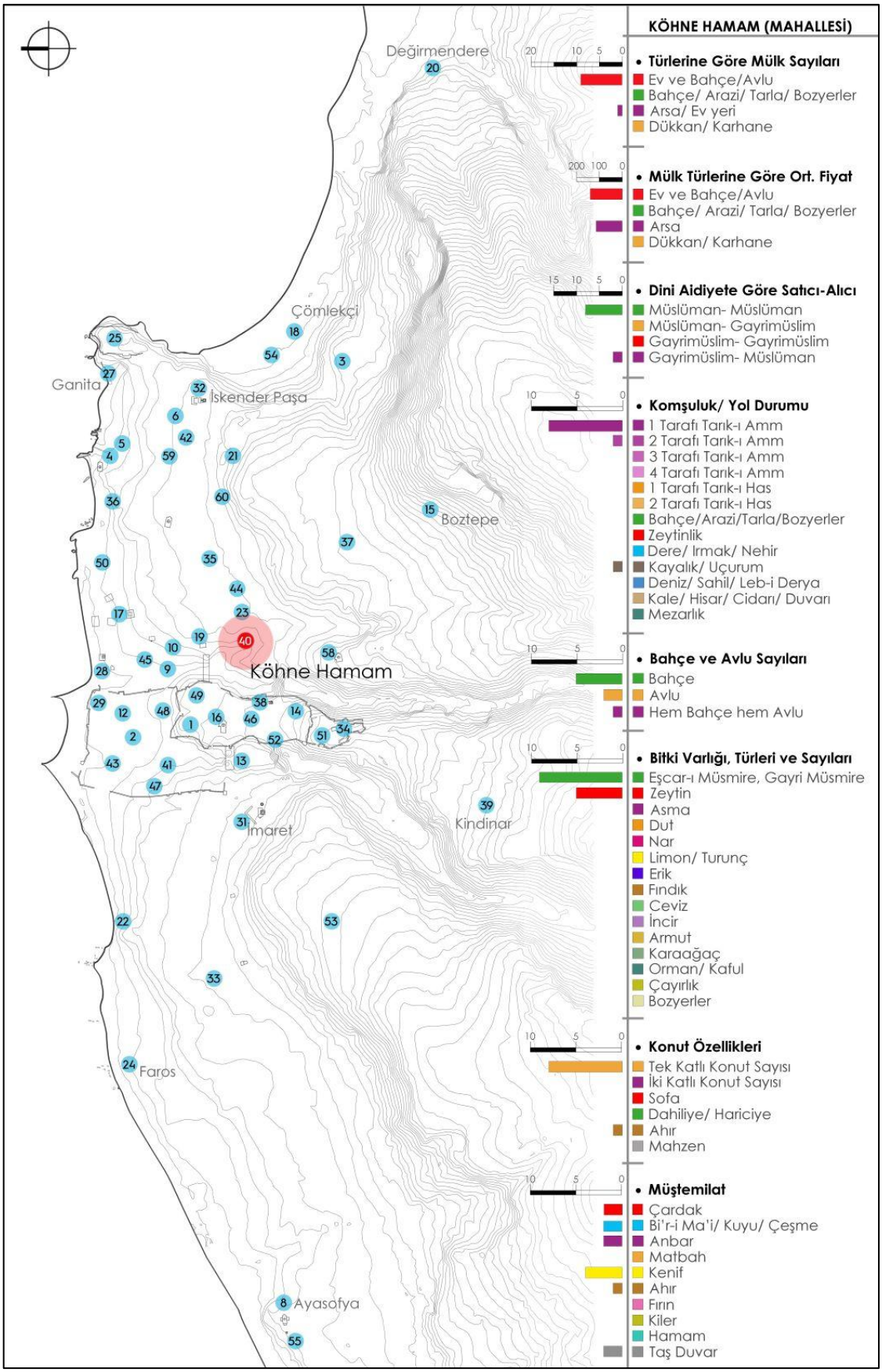

Şekil 66. Köhne Hamam Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.41. Mağara Mescidi Mahallesi

Mağara Mescidi mahallesi, şehrin Aşağı Hisar olarak olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 2 adet mülkün 2'si de ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren ev kaydıdır.

Tablo 325. Mağara Mescidi Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mağara Mescidi mahallesinde, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 144 kuruştur.

Tablo 326. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	155	133																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																						
Arsa/ Ev Yeri																						
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu mülk bulunmamaktadır. Dolayısıyla Mağara Mescidi mahallesinin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 327. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																				
Müslümandan-Müslümana	+	+																				
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Müslümana																						

Tablo 328. Mağara Mescidi Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																				
Ev																						
Menzil																						
Oda		2 bab F																				
Beyt	1 bab BS																					
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Şer'iyye sicillerinde Mağara Mescidi mahallesinde gerçekleşen 2 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 1 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 329. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																				
Bahçe																						
Avlu		+																				
Hem Bahçe Hem Avlu	+																					
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Mağara Mescidi mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 2 adet mülk kaydı içerisinde 2'sinde de bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda incir 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 1'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 330. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																					
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1																						
İncir		1																					
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 2 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 2 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) Mağara Mescidi mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 331. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																					
Çardak	1																						
Ahır		1 T																					
Anbar																							
Bi Ri Mai	1																						

Kenif	1	1 A																				
Diğer -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																						
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																						

Mağara Mescidi Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 2 mülkten 2'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 332. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1876, 97	1882, 60a																				
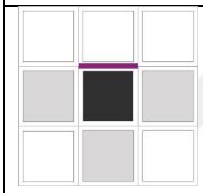	+																					
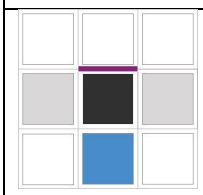		+																				

Lejant

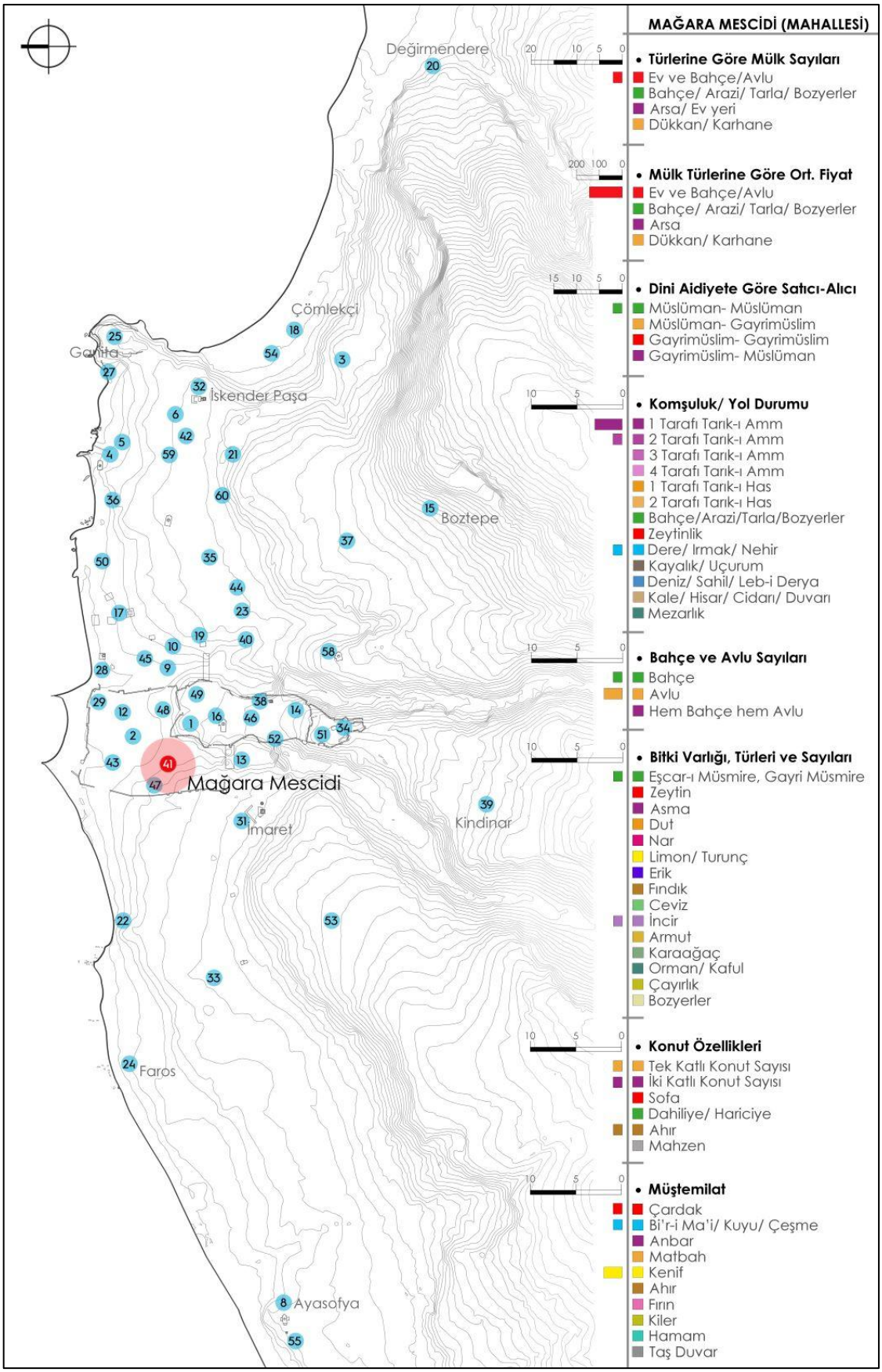

Şekil 67. Mağara Mescidi Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.42. Meydan-ı Şarki Mahallesi

Meydan-ı Şarki mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. İskender paşa camii yakın çevresinde batısında ve kuzeyinde birden çok mahalle bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Meydan-ı Şarki mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun meydan olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin kale olduğu kayıtlarda geçmektedir.

Mahallede satışa konu olan 10 adet mülkün 5'i ev ve bahçe/avlu kaydı, 1'i bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 4'ü arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Bunun yanında komşuluk ilişkilerine baktığımızda zeytinlikler ile komşu olan mülkler, meydanla komşu olan mülklerin kayıtlarda olması sebebiyle doluluk-boşlukların değişkenlik gösterdiği durumlarda bulunduğu anlaşılmaktadır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân olmaması ticari faaliyetlerin bugünkü gibi çarşı bölgesinden buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 333. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+		+			+	+		+													
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler				+																		
Arsa/ Ev Yeri		+			+			+		+												
Dükkân/ Karhane																						

Meydan-ı Şarki mahallesinde, kaydedilmiş olan 10 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama 110 kuruşa, arsa/ev yeri başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 23 kuruş olduğu görülmektedir.

Tablo 334. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4												
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	hibe		50			80	50		260													

Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler				hibe																		
Arsa/ Ev Yeri		hib			32			hib		13												
Dükkân/ Karhane																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 8 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 335. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4												
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+		+		+	+	+												
Müslümandan-Gayrimüslime																						
Gayrimüslimden-Gayrimüslime					+																	
Gayrimüslimden-Müslümana							+															

Tablo 336. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4												
Ev	1		1			1	1 T															
Menzil																						
Oda									F ve T													
Beyt																						
Kiremit			1																			
Taş Duvar						1																
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen																						
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																						

Şer'iyye sicillerinde Meydan-ı Şarki mahallesinde gerçekleşen 10 adet mülk kaydına baktığımızda 7 mülkün sadece bahçesi olduğu görülmektedir. Meydan-ı Şarki mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın bahçeli evleriyle doğayla uyumlu bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 337. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4												
Bahçe		+	+		+	+		+	+	+												
Avlu																						
Hem Bahçe Hem Avlu																						
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																						
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																						

Meydan-ı Şarki mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 10 adet mülk kaydı içerisinde 7'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 4, incir 2, dişbudak 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 6'dır. Bu kayıtların 3 adedi envai/sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 338. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4												
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E	1			E	1			1	S												
Zeytin			1	1				3		1												
İncir			1					1														
Dişbudak	1																					
Diğer -Asma -Dut -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Karaağaç																						
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																						

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 10 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 3 mülkte fırın, 2 mülkte anbar, 1 mülkte kenif, 1 mülkte matbah bulunduğu görülmektedir.

Tablo 339. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4													
Çardak	1																						
Anbar						1			1														
Fırın	1		1			1																	
Kenif									1														
Matbah									1														
Diğer -Kuyu -Ahır -Kiler -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Meydan-ı Şarki Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 10 mülkten 7'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 340. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 18/12	1828, 43/5	1828, 44/6	1828, 47/1	1828, 72/6	1828, 109/5	1828, 118/3	1863, 51	1882, 29b	1828, 3/4													
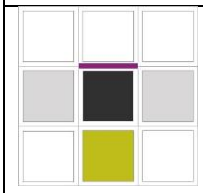	+																						
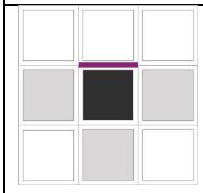		+	+		+																		
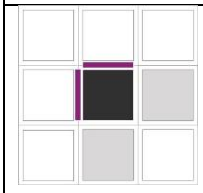						+	+																

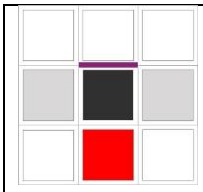								+																
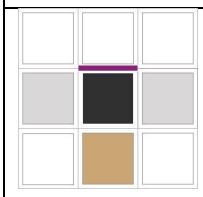									+															
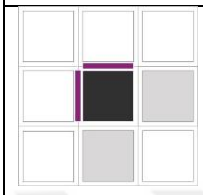										+														

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

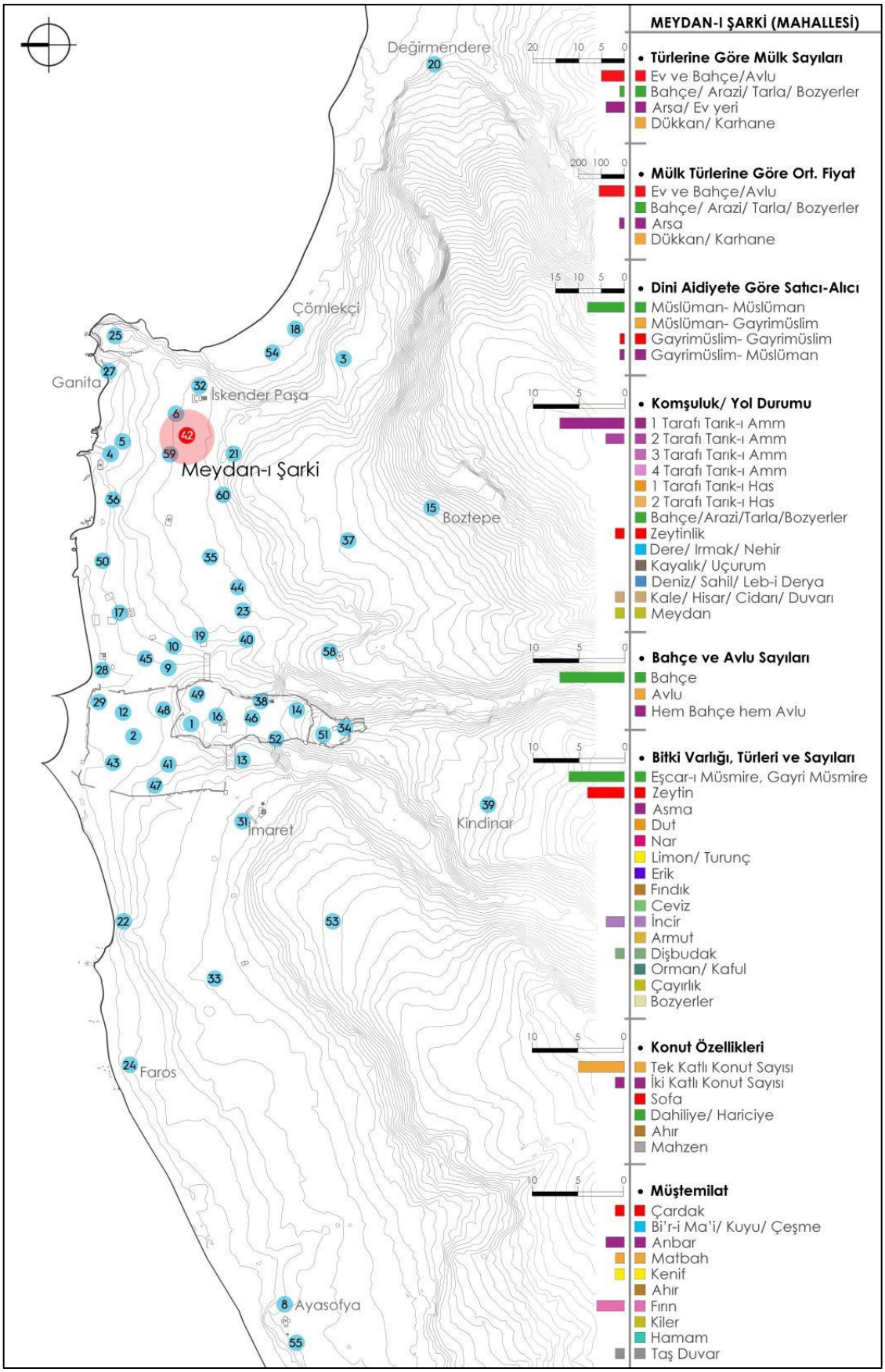

Şekil 68. Meydan-ı Şarki Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.43. Molla Siyah Mahallesi

Molla Siyah mahallesi, şehrin Aşağı Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 16 adet mülkün 13'ü ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren, 3'ü arsa/ev yeri başlığı altına giren mülk kaydıdır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân olmaması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 341. Molla Siyah Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+			+	+	+	+	+	+		+	+	+	+							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri				+	+							+											
Dükkân/ Karhane																							

Molla Siyah mahallesinde, kaydedilmiş olan 16 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 378 kuruş, arsa/ev yeri başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 101 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 342. Molla Siyah Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	500	150	430			1500	1000	150	9000	76	240		180	219	430	850							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri				10	76							12											
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 16 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Molla Siyah mahallesi Müslüman ahalinin bulunduğu bir mahalledir.

Tablo 343. Molla Siyah Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+							
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 344. Molla Siyah Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Ev		1									1 F, 1 T												
Menzil						1										1 bab							
Oda			2 bab F											1 bab TO									
Beyt										1 bab BS			1 bab BS	1 bab BS	2 bab BS								
Dahiliye/ Hariciye																D ve H							
Sofa			1				2				1		1	1	1								
Taş Duvar				1								1											
Diğer -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Molla Siyah mahallesinde gerçekleşen 16 adet mülk kaydına baktığımızda 2 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 1mülkün sadece bahçesi olduğu, 4 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Molla Siyah mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın avlulu ve bahçeli evleriyle doğayla uyumlu bir peyzaj sunmaktadır.

Tablo 345. Molla Siyah Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Bahçe						+																	
Avlu			+							+	+				+								
Hem Bahçe Hem Avlu							+							+									
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Molla Siyah mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 16 adet mülk kaydı içerisinde 7'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda incir 1, karaağaç 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 6'dır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 346. Molla Siyah Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1		1		1				1					1	1								
İncir											1												
Karaağaç					1																		
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 16 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 7 mülkte kenif, 3 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte kiler bulunduğu görülmektedir. Molla Siyah mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır.

Dolayısıyla mülklerin *ev, oda, beyt* ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 347. Molla Siyah Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
Çardak								1															
Ahır	1																						
Anbar				1					1														
Bi Ri Mai			1		1		1																
Kiler	1																						
Kenif	1		1 C				1	1			1			1 C	1 C								
Matbah			1				1																
Mahzen							3																
Damlalık												1											
Diğer -Fırın -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Molla Siyah Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 16 mülkten 8'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 3 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı, 2 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 348. Molla Siyah Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 34	1828, 163/7	1931, 47	1931, 93	1824, 54/2	1924, 8	1826, 7	1826, 263	1826, 407	1858, 86b/1	1876, 9	1916, 30a/1	1916, 40b/1	1917, 64b/3	1917, 16a/1	1924, 39							
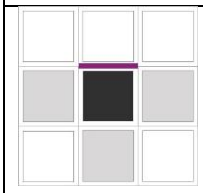	+	+			+		+					+											
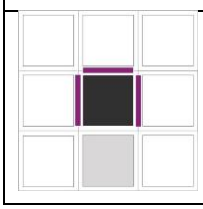			+					+															

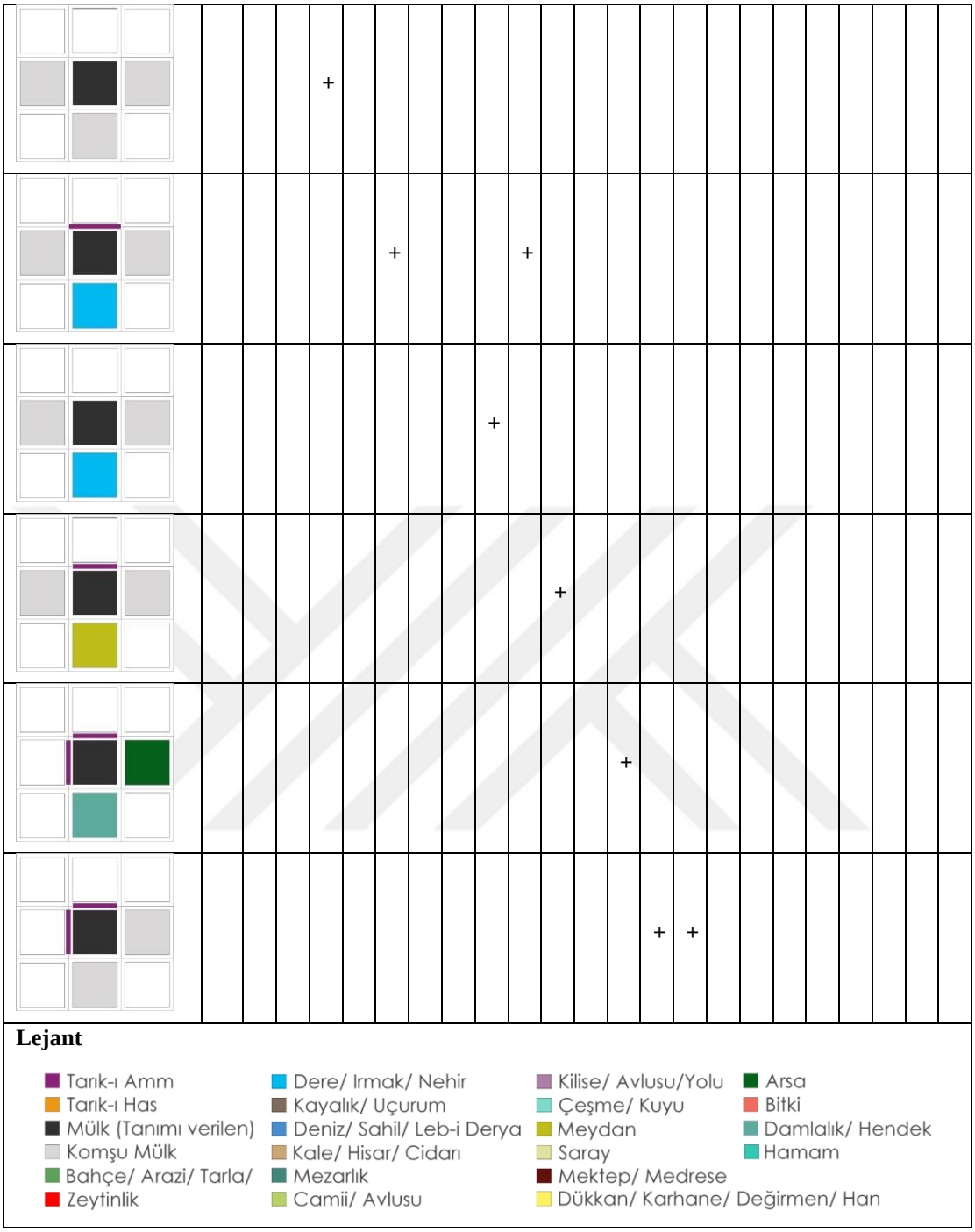
Lejant
Tarık-ı Amm
Tarık-ı Has
Mülk (Tanımı verilen)
Komşu Mülk
Bahçe/ Arazi/ Tarla/
Zeytinlik
Dere/ Irmak/ Nehir
Kayalık/ Uçurum
Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
Kale/ Hisar/ Cidarı
Mezarlık
Camii/ Avlusu
Kilise/ Avlusu/Yolu
Çeşme/ Kuyu
Meydan
Saray
Mektep/ Medrese
Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
Arsa
Bitki
Damlalık/ Hendek
Hamam

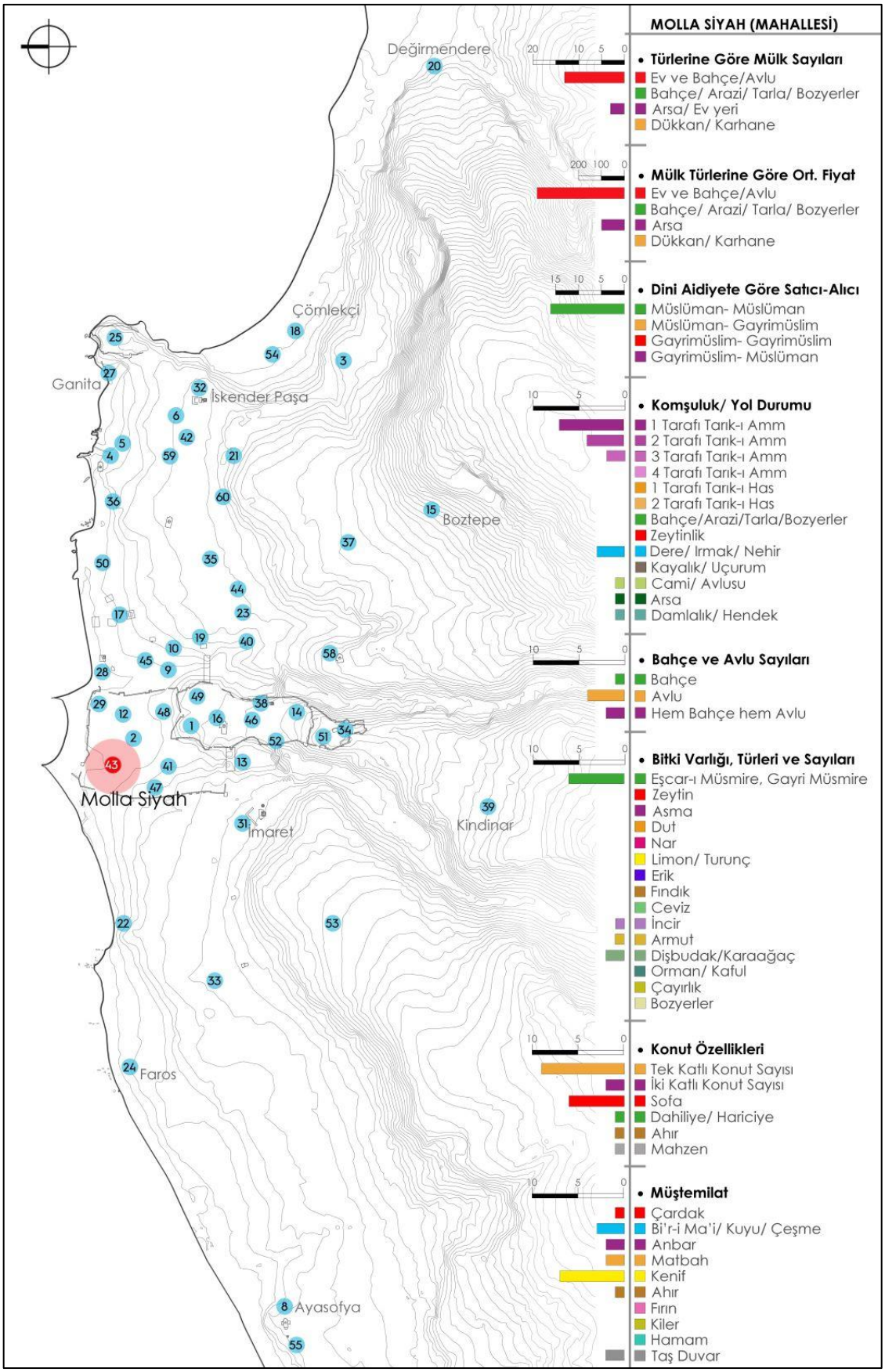

Şekil 69. Molla Siyah Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.44. Muhyiddin Mahallesi

Muhyiddin mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Zeytinlik mahallesiyle birlikte anıldığı veya yerine kullanıldığı dönemler vardır. Yakın çevresinde birden çok mahalle bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 17 adet mülkün 13'ü ev ve bahçe/avlu kaydı, 1'i bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 3'ü arsa/ev yeri kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun bahçeli veya avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 349. Muhyiddin Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		+				+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	+																						
Arsa/ Ev Yeri			+	+	+																		
Dükkân/ Karhane																							

Muhyiddin mahallesinde, kaydedilmiş olan 17 adet adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 204 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 10 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 48, kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 350. Muhyiddin Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		600				120	hibe	hibe	110	140	350	165	f	f+	100	hibe	5000						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	10																						
Arsa/ Ev Yeri			32	50	62,5																		
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 12 tanesi Müslümandan Müslümana, 3 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime, 2 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 351. Muhyiddin Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Müslümandan-Müslümana			+			+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+						
Müslümandan-Gayrimüslime		+		+						+													
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+				+																		
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 352. Muhyiddin Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Ev																							
Menzil																1							
Oda		2 bab FO					1 bab T	1 bab TO			3 bab T	1 F, 2 T		3 bab T	2 bab F								
Beyt		2 bab BS				2 bab BS	1 bab BS	1 bab BS	2 bab BU	1 bab BS			3 bab BS		1 bab BS								
Sofa		1						1			1	1		1									
Taş Duvar					1							3											
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Muhyiddin mahallesinde gerçekleşen 17adet mülk kaydına baktığımızda 4 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 6 mülkün sadece bahçesi olduğu, 5 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 353. Muhyiddin Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Bahçe		+	+			+	+				+						+						
Avlu				+	+			+	+				+										
Hem Bahçe Hem Avlu										+		+		+	+								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Muhyiddin mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 17 adet mülk kaydı içerisinde 15'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 6, incir 1, dut ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 10'dur. Bu kayıtların 3 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 354. Muhyiddin Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	S	1				1	S	1		1	1	1		1			E						
Zeytin	1						1			1		1		1			5						
Dut													1										
İncir			1																				
Diğer -Asma -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali - Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 17 kayıtta geçen, 3 mülkte anbar, 5 mülkte kenif, 5 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte fırın, 2 mülkte mahzen bulunduğu görülmektedir. Muhyiddin

mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 defa fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 355. Muhyiddin Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
Anbar						1			1 S		1 S												
Bi Ri Mai						1 S			1			1		1	1								
Kiler															1 T								
Fırın				1																			
Kenif								1			1 C	1		1	1 C								
Mahzen		2																					
Diğer -Çardak -Ahır -Matbah -Fırın -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Muhyiddin Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 17 mülkten 14'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 356. Muhyiddin Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 36a/3	1917, 68b/3	1824, 89/7	1828, 59/2	1828, 59/3	1863, 110	1863, 122	1888, 76	1916, 5a/1	1916, 13a/2	1916, 33b/2	1922, 10/2	1922, 10/4	1922, 10/4	1924, 59	1941, 38-B/2	1826, 287						
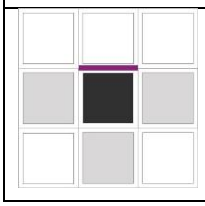	+	+		+	+			+		+	+	+	+	+	+		+						

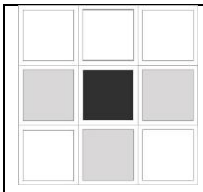			+																				
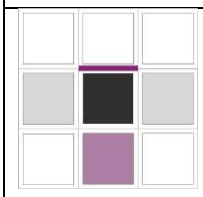						+																	
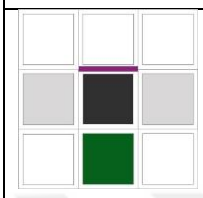							+																
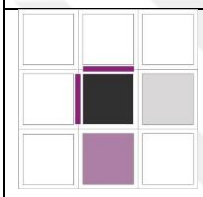									+														
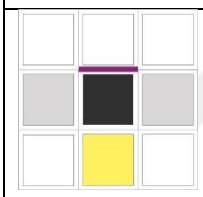																+							

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

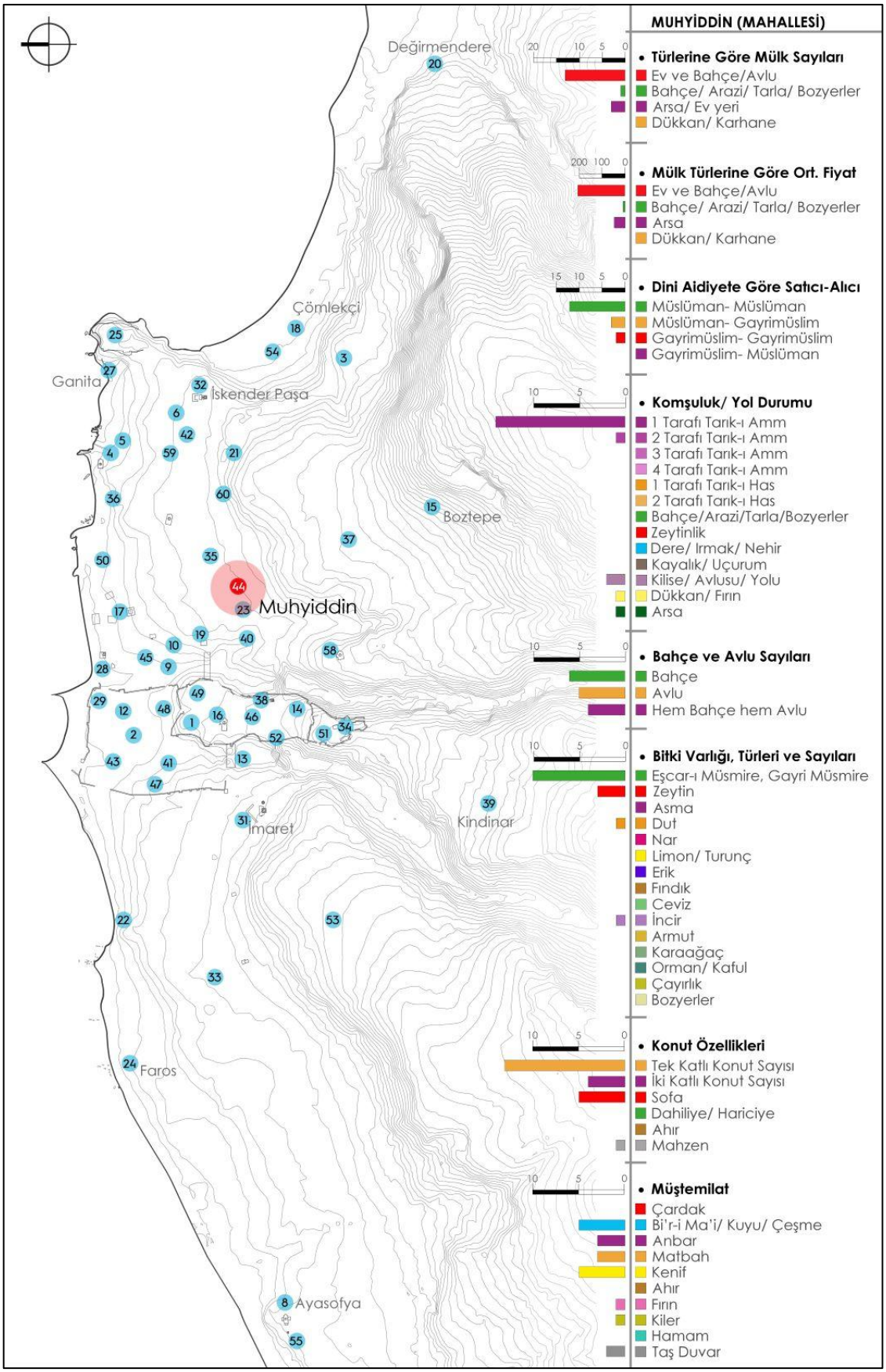

Şekil 70. Muhyiddin Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.45. Mumhaneönü Mahallesi

Mumhaneönü mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde, çarşı civarında yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 4 adet mülkün 4'ü dükkân/karhane kaydıdır.

Tablo 357. Mumhaneönü Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar																							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane	+	+	+	+																			

Mumhaneönü mahallesinde, kaydedilmiş olan 4 adet mülkten tamamı dükkan olup ortalama değeri 101 kuruştur.

Tablo 358. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar																							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane	70	80	55	20																			

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 4 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 359. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+																			
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 360. Mumhaneönü Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Ev																							
Menzil																							
Oda																							
Beyt																							
Karhane			1																				
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Mumhaneönü mahallesinde gerçekleşen 4 adet mülk kaydına baktığımızda herhangi bir kayıtta bahçe ve avlu bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Bahçe																							
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Mumhaneönü mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 4 adet mülk kaydı bitki kaydı bulunmamaktadır.

Tablo 361. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																							
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 5 kayıtta dükkan olaması sebebiyle müştemilat bilgileri içermemektedir.

Tablo 362. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																			
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																							

Mumhaneönü Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 4 mülkten 2'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 363. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 40	1863, 41	1824, 62/6	1882, 51a																				
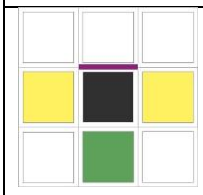	+	+																						
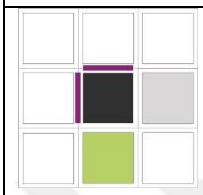			+																					
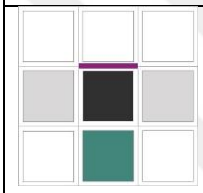				+																				

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

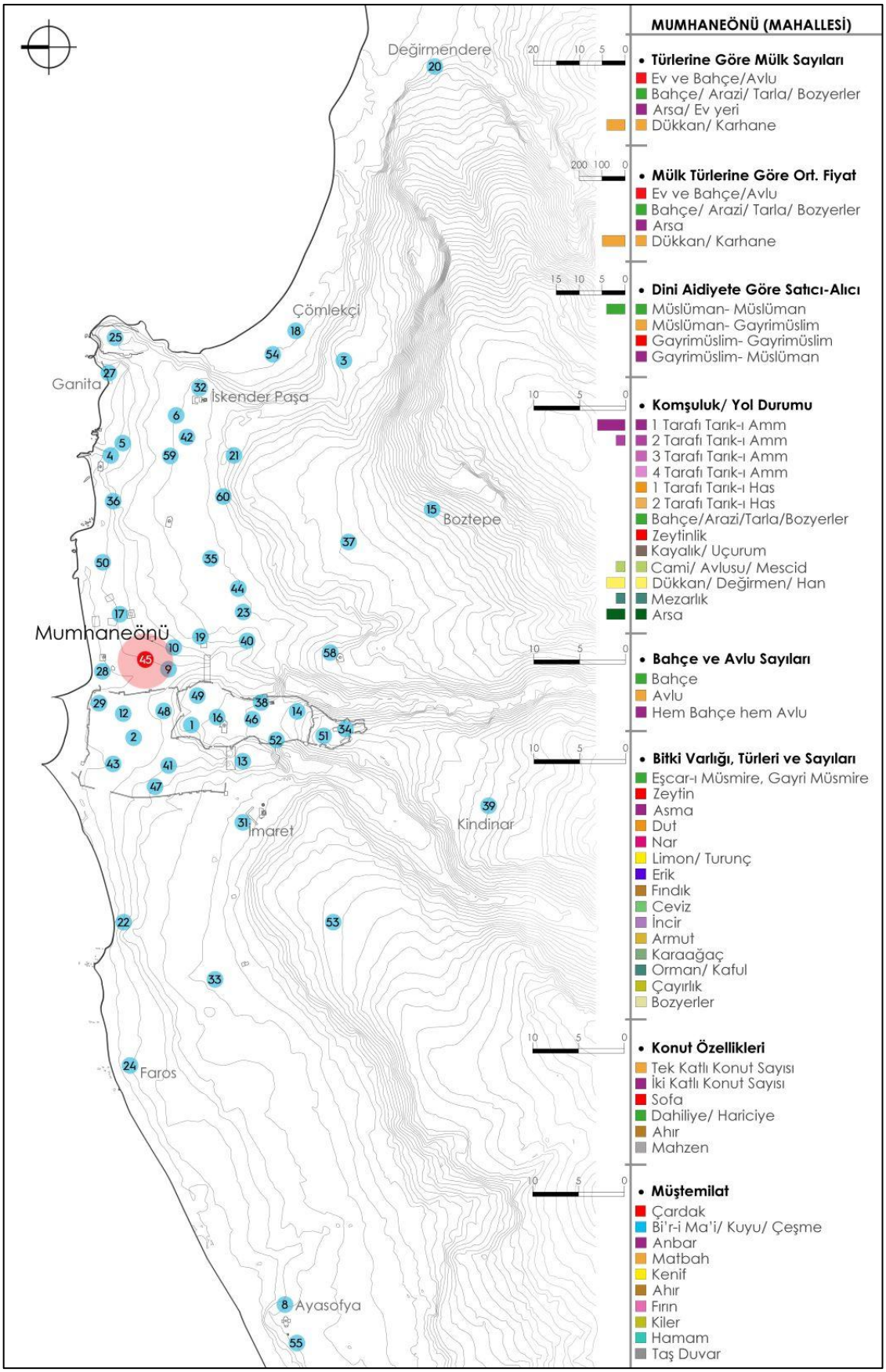

Şekil 71. Mumhaneönü Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.46. Ortahisar Mahallesi

Ortahisar mahallesi, şehrin Ortahisar surları içerisinde yer alan mahallerden her birinde gerçekleşen satışlarda hangisinde olduğu bilgisi verilmediği durumda üst başlık olarak değerlendirilmiştir.

Mahallede satışa konu olan 24 adet mülkün 20'si ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar başlığına, 3'ü arsa/ev yeri ve 1'i de dükkân/karhane başlığı altına giren mülk kaydıdır.

Tablo 364. Ortahisar Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	1828, 11/4
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+		+	+	+	+		+	+	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri										+						+					+			
Dükkân/ Karhane																								+

Ortahisar mahallesinde, kaydedilmiş olan 24 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 521 kuruşa, arsa/ ev yeri ortalama 36, dükkân/ karhane ortalama 600 kuruşa satıldığı görülmektedir

Tablo 365. Ortahisar Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	1828, 11/4
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	1725	300	hibe	600	500	360	300	300	hibe		346	234	100binA	1500	20		150	silik	300	hibe		650	45	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri										33						40					hibe			
Dükkân/ Karhane																								600

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 23 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesi Müslüman'dan gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Ortahisar mahallesi fetih sonrası bu bölgeye katı şekilde iskanı yansıtan Müslüman yoğunluğu gösterir.

Tablo 366. Ortahisar Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	828, 11/4
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime												+												
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 367. Ortahisar Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	828, 11/4
Ev	1				1	1	1										1						1	
Menzil			F ve T											1 F										
Oda				2 bab F					1 bab				1 selamlık	Müteaddi						1 selamlık		2 bab FO		
Beyt		1 BS						1 bab BS	1 bab BU		2 bab BU1											1 bab BS		
Dükkan/Karhane																								1
Sofa								1														1		
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Ortahisar mahallesinde gerçekleşen 24 adet mülk kaydına baktığımızda 4 mülkün sadece bahçesi olduğu, 9 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Ortahisar mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın daha çok avlulları ile ve daha az olmak üzere bahçeli evleriyle bulunmaktadır.

Tablo 368. Ortahisar Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	828, 11/4
Bahçe	+		+												+								+	
Avlu				+		+	+	+	+					+			+	+				+		
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Ortahisar mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 24 adet mülk kaydı içerisinde 13'ündee bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, asma 1, dut ağacı 1, nar ağacı 1, limon 1, turunç 1 ve erik ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 4'tür. Bu kayıtların 1 adedi sair eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 369. Ortahisar Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	828, 11/4
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire								1						1	1								E	
Zeytin																							1	
Asma											1													
Dut											1													
Nar															1									
Limon															1									
Erik																	2							
Diğer -İncir -Turunç -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç															T									
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 24 kayıtta geçen 2 mülkte çardak, 5 mülkte ahır, 3 mülkte

anbar, 9 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen bulunduğu görülmektedir. Ortahisar mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında sadece 1 defa fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 370. Ortahisar Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	828, 11/4
Çardak	1										F													
Ahır				1 T					1		2 T		1 T							1 T				
Anbar	2					1																S		
Bi'r-i Mai/ Kuyu									1					1										
Fırın														1										
Kenif									1		1							1				C		
Matbah																		1						
Mahzen									1															
Çeşme													1											
Diğer -Kiler -Hamam-Şırahane -Karhane -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Ortahisar Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 24 mülkten 14'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün 2 tarafının tarik-i amm, 2 mülkün ise 3 tarafının tarik-i amm'la'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 4 mülkün komşuluğunun kale şeklinde kayda girmesidir.

Tablo 371. Ortahisar Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 61/2	1828, 65/5	1828, 75/5	1828, 82/1	1828, 123/5	1828, 143/2	1828, 144/13	1858, 75a/1	1858, 75b/1	1863, 63	1863, 589	1866, 68	1828, 61/4	1824, 5/14	1824, 61/8	1824, 62/2	1824, 66/5	1826, 162	1828, 16/1	1828, 44/7	1858, 9a/2	1917, 15a/1	1824, 57/1	828, 11/4
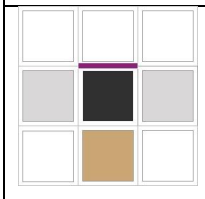		+												+	+									

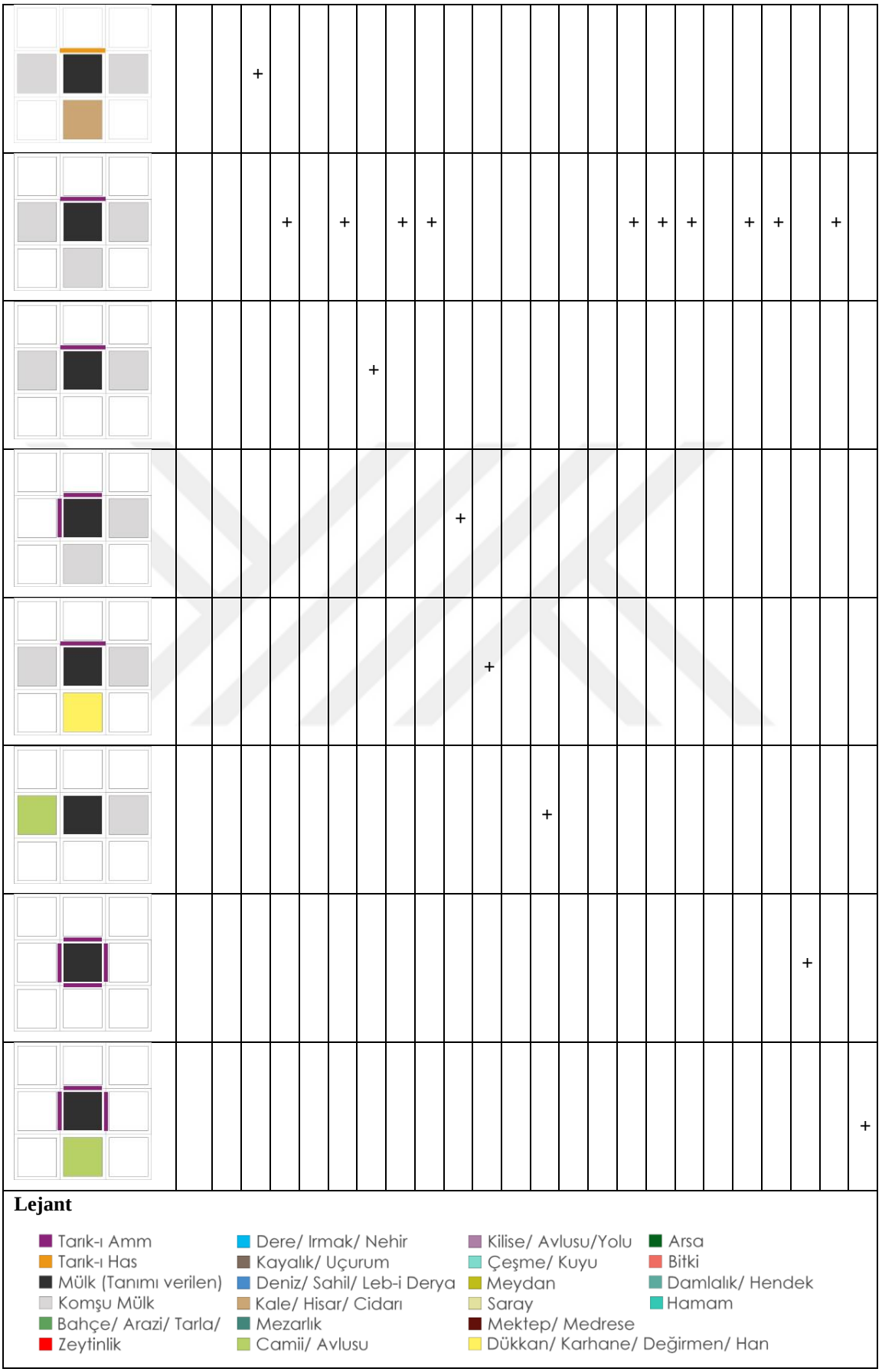
Lejant
Tarık-ı Amm
Tarık-ı Has
Mülk (Tanımı verilen)
Komşu Mülk
Bahçe/ Arazi/ Tarla/
Zeytinlik
Dere/ Irmak/ Nehir
Kayalık/ Uçurum
Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
Kale/ Hisar/ Cidarı
Mezarlık
Camii/ Avlusu
Kilise/ Avlusu/Yolu
Çeşme/ Kuyu
Meydan
Saray
Mektep/ Medrese
Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
Arsa
Bitki
Damlalık/ Hendek
Hamam

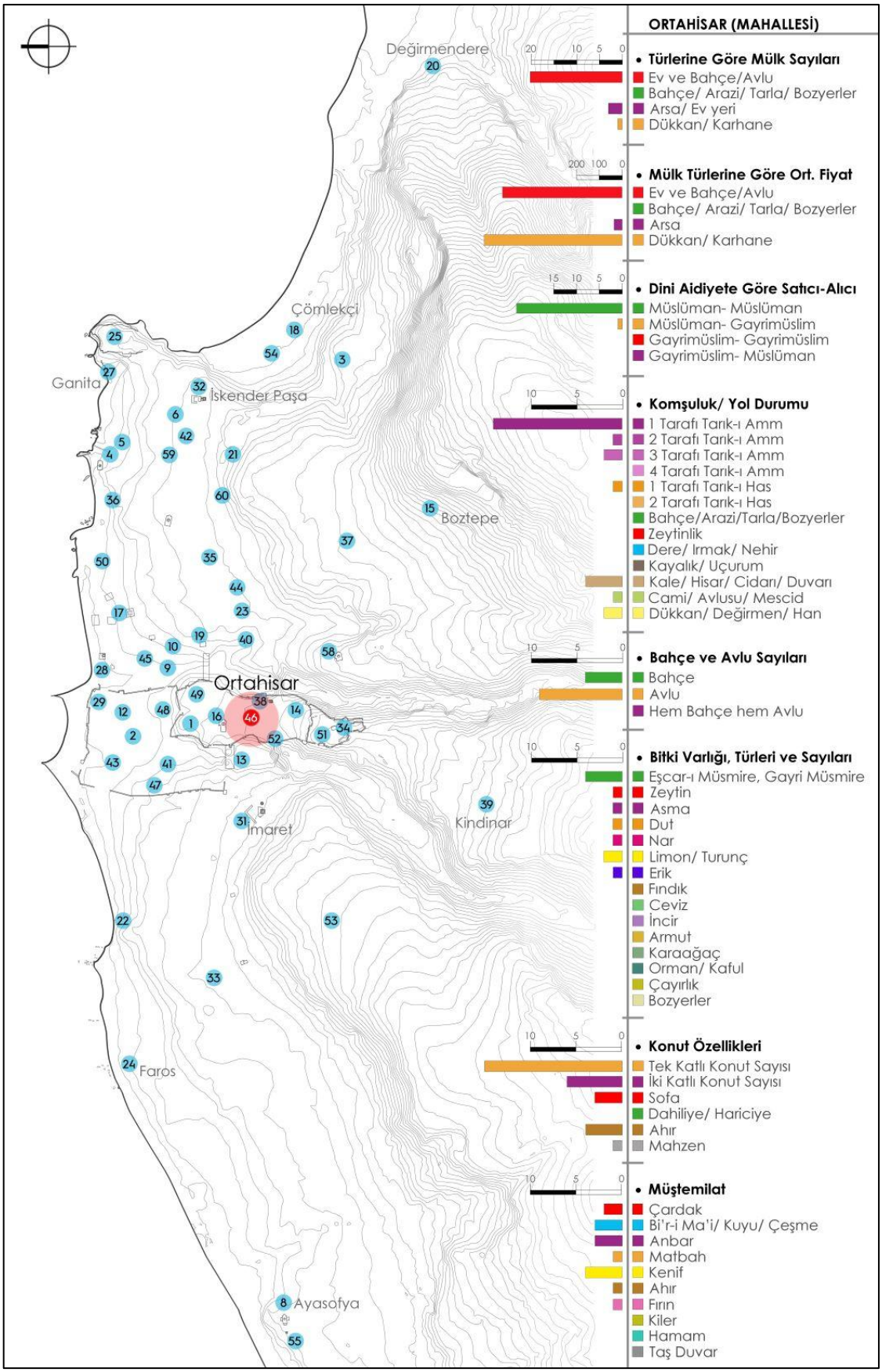

Şekil 72. Ortahisar Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.47. Saçlı Hoca Mahallesi

Saçlı Hoca mahallesi, şehrin Aşağı Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 9 adet mülkün tamamı ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin kaydıdır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân olmaması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 372. Saçlı Hoca Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+	+	+														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Saçlı Hoca mahallesinde, kaydedilmiş olan 9 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama değeri 348 kuruştur.

Tablo 373. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	hibe	hibe	hibe	125	185	130	300	1230	120														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 9 tanesi de Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Saçlı Hoca Mahallesi'nin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 374. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b															
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+															
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 375. Saçlı Hoca Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b															
Ev																								
Menzil																								
Oda	1 bab F	1 bab F			1 bab sagir	2 bab FO	1 bab T	1 bab T	1 bab															
Beyt	1 BS, 1 BU		1 bab BS	1 bab BS	1 bab BS	1 bab BS		1 bab BS	1 bab BS															
Sofa		1			1	1																		
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Saçlı Hoca mahallesinde gerçekleşen 9 adet mülk kaydına baktığımızda 5 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Saçlı Hoca mahallesi, kent dokusunun yoğun olmasına karşın daha çok avlulu evleriyle olmak üzere açık mekanlar sunar.

Tablo 376. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b														
Bahçe							+	+															
Avlu	+		+	+	+	+																	
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Saçlı Hoca mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 9 adet mülk kaydı içerisinde 21'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda, asma 1, dut ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 5'tir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 377. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b														
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1	1					1	1	1														
Asma		1																					
Dut				2																			
Diğer -Zeytin -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 9 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 2 mülkte ahır, 3 mülkte anbar, 4 mülkte kenif, 2 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülmektedir. Saçlı Hoca mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 378. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b															
Çardak			1 F																					
Ahır		1 T				1 T																		
Anbar	1			1 D				1																
Bi'r-i Mai/ Kuyu				1					1															
Kenif	1		1				1		1															
Matbah																								
Taş Duvar					3 K				1															
Diğer -Kiler -Fırın -Mahzen -Hamam-Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Saçlı Hoca Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 9 mülkten 7'sinin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kale şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de sınırının ağaçla ifade edilmesidir.

Tablo 379. Saçlı Hoca Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 80b/2	1866, 329	1866, 338	1916, 17a/2	1916, 41b/3	1917, 12b/3	1922, 15/3	1863, 30	1882, 27b															
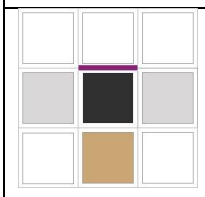	+																							
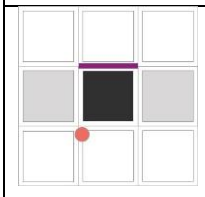		+																						

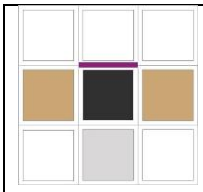			+																				
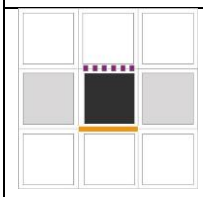				+																			
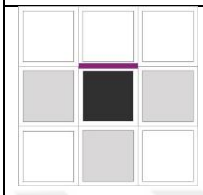					+		+																
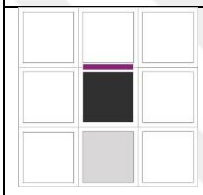						+																	
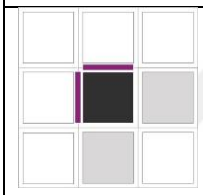								+															
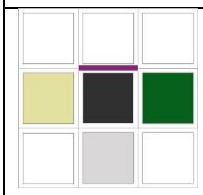									+														

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

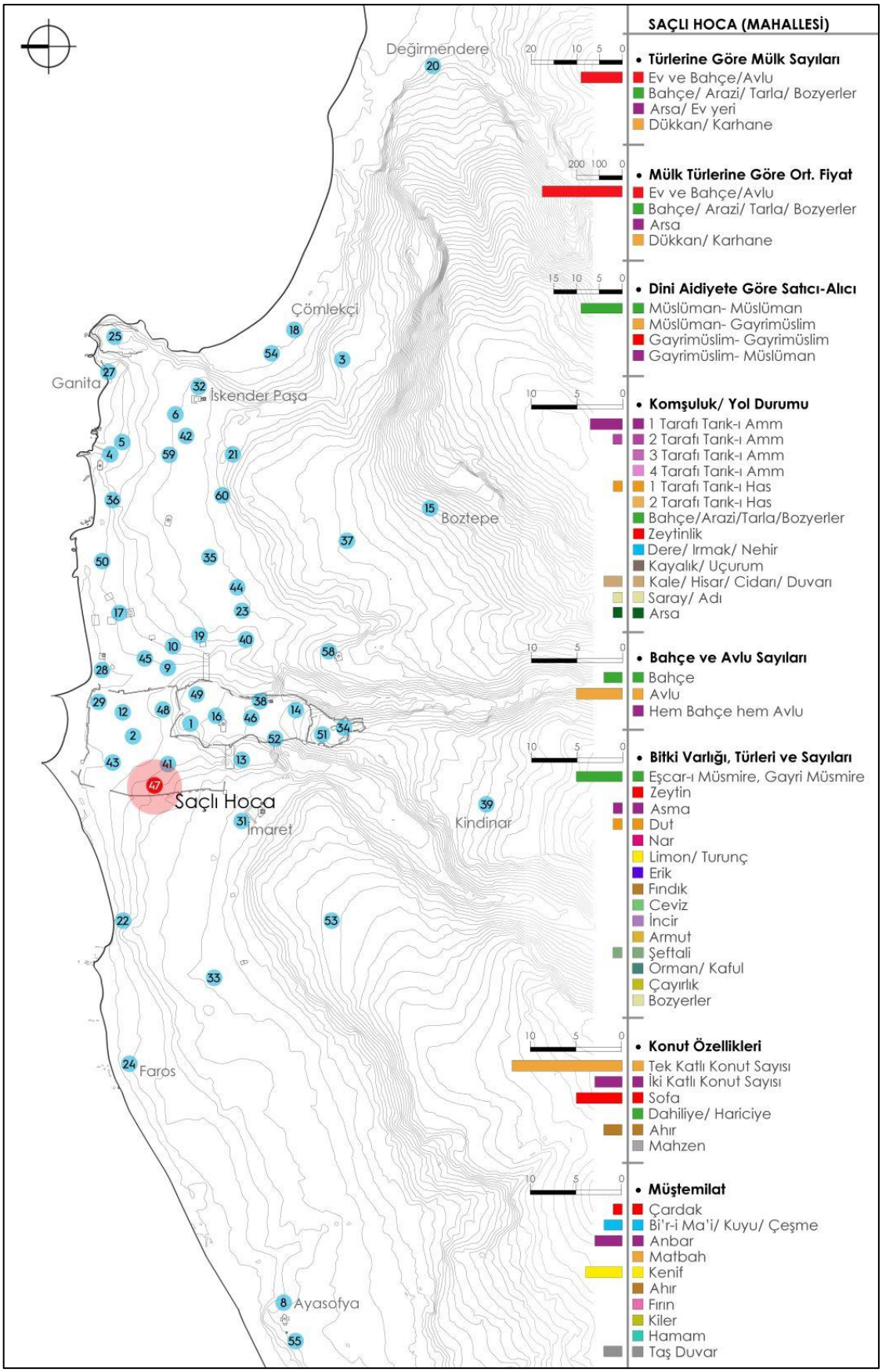

Şekil 73. Saçlı Hoca Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.48. Saray Mahallesi

Saray mahallesi, şehrin Aşağı Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Saray-ı Atik mahallesinden başka bir mahalle olduğu kayıtlarda geçmektedir.

Mahallede satışa konu olan 1 adet mülk ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına girmektedir.

Tablo 380. Saray Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Saray mahallesinde, kaydedilmiş olan 1adet ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülk kaydı hibe olarak gerçekleştiği için değeri bilinmemektedir.

Tablo 381. Saray Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	hibe																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satış Müslümandan Müslümana hibe şeklinde olduğu görülmektedir. Aşağı Hisar bölgesinde bulunduğu için benzer mahalleler gibi Müslüman mahallesi olduğu kabul edilebilir.

Tablo 382. Saray Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																							
Müslümandan-Müslümana	+																							
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 383. Saray Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																							
Ev																								
Menzil																								
Oda																								
Beyt	1 bab																							
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Şer'iyye sicillerinde Saray mahallesinde gerçekleşen 1 adet mülk kaydına baktığımızda mülkün sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Saray mahallesi, kent dokusunun yoğun olduğu Aşağı Hisar bölgesinde avlulu evleriyle kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 384. Saray Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																							
Bahçe																								
Avlu	+																							
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Saray mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine bakıldığında 1 adet mülk kaydı içerisinde ismi belirtilen tür bulunmamaktadır. Bu kayıtta mülk eşcar-ı müsmire gayri müsmire şeklinde çeşitliliği ifade eden, vurgulayan haliyle kullanılmıştır.

Tablo 385. Saray Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																							
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1																							
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 1 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte ahır, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte matbah bulunduğu görülmektedir. Saray mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 386. Saray Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1858, 43a/1																							
Çardak	1 F																							
Ahır	1 S																							
Bi'r-i Mai/ Kuyu	1																							
Matbah	1																							
Diğer -Kenif -Ambar -Kiler -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Saray Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde kayda konu olan mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 387. Saray Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

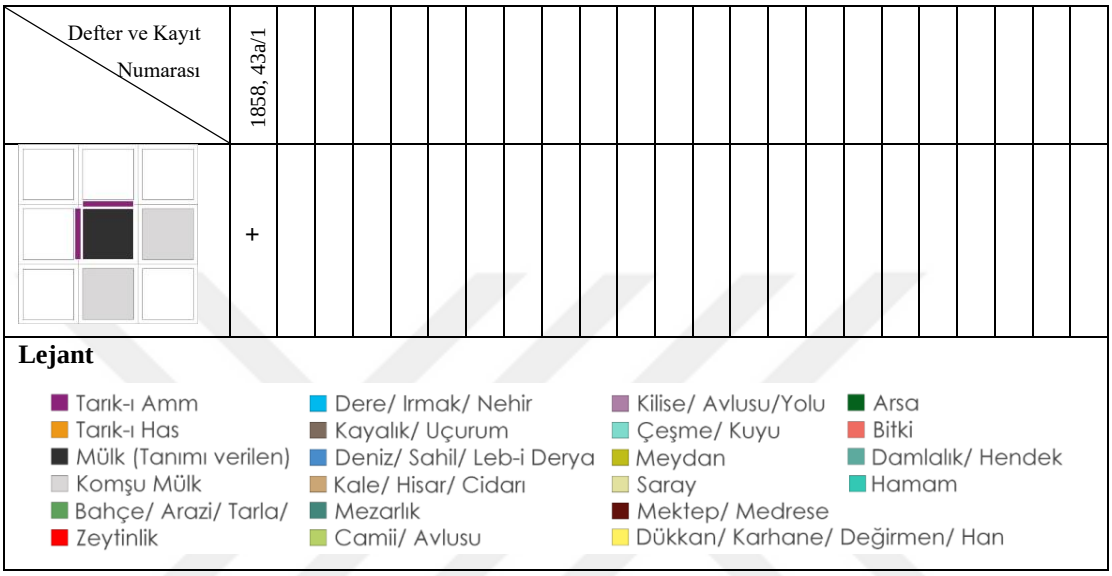

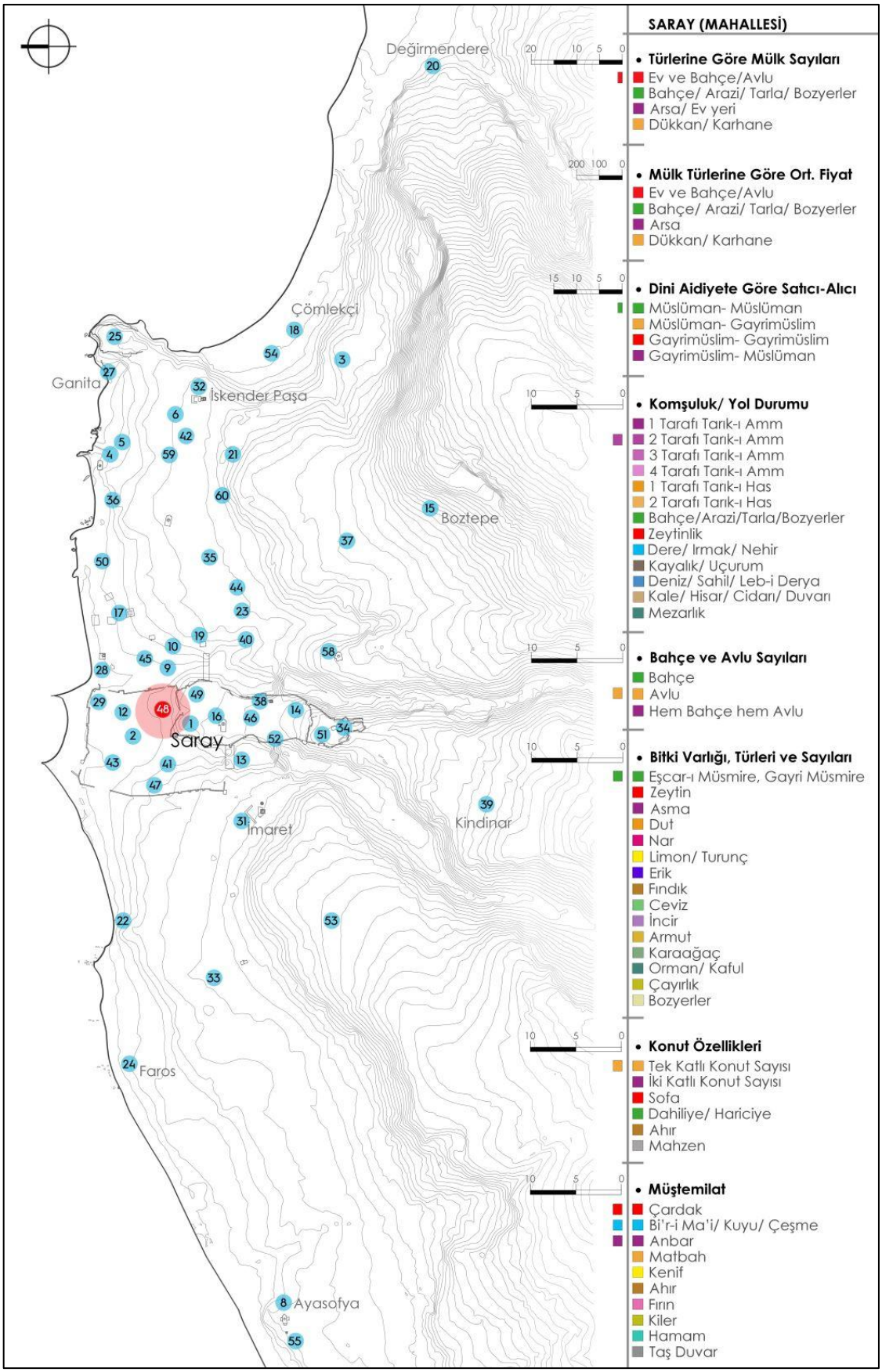

Şekil 74. Saray Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.49. Saray-ı Atik Mahallesi

Saray-ı Atik mahallesi, şehrin Orta Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 8 adet mülkün tamamı ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 388. Saray-ı Atik Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10															
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+	+	+	+	+															
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Saray-ı Atik mahallesinde, kaydedilmiş olan 8 adet ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülklerin ortalama satış değeri 312 kuruştur.

Tablo 389. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10															
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	150	500	100	462	800	130	hibe	45															
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 7 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Saray-ı Atik mahallesinin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 390. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10															
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+																
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime								+															
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 391. Saray-ı Atik Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10															
Ev								1															
Menzil	1 bab F ve T						1 bab																
Oda	F ve T	2 F, 2 F		2 bab F	2 F, 2 F	2 bab																	
Beyt			1 bab BS		1 bab BS																		
Dahiliye/ Hariciye		D ve H			D ve H																		
Sofa		1	1	1	1																		
Diğer -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Saray-ı Atik mahallesinde gerçekleşen 8 adet mülk kaydına baktığımızda 5 mülkün sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir. Bahçeli ev kaydı bulunmamaktadır.

Tablo 392. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10																
Bahçe																								
Avlu		+	+	+	+	+																		
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Saray-ı Atik mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 8 adet mülk kaydı içerisinde 5'inde avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu avlularda sadece 1 erik ağacı kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 393. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10																
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Erik	1																							
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Ceviz-Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 8 kayıtta geçen 4 mülkte ahır, 6 mülkte kenif, 4 mülkte Bi'r-i mai (kuyu) bulunduğu görülmektedir. Saray-ı Atik mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 394. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10																
Ahır		1 T	1	1 T		1 T																		
Bi'r-i Mai/ Kuyu		1		1	1																			
Kenif	1	1 C	1 C	1 C	1 C	1 C																		
Cari su küpü		1																						
Su kuyusu					1																			
Diğer -Çardak -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Saray-ı Atik Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 8 mülkten 5'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 395. Saray-ı Atik Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 49	1916, 12b/2	1916, 25a/1	1916, 25a/2	1916, 44a/3	1917, 55a/1	1924, 24	1824, 21/10																
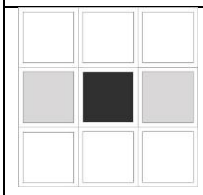	+																							
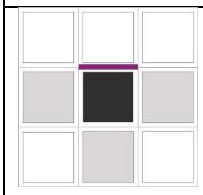		+	+		+		+																	
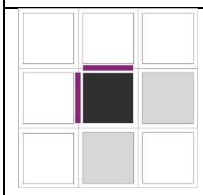				+		+																		

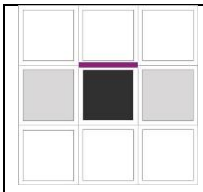

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

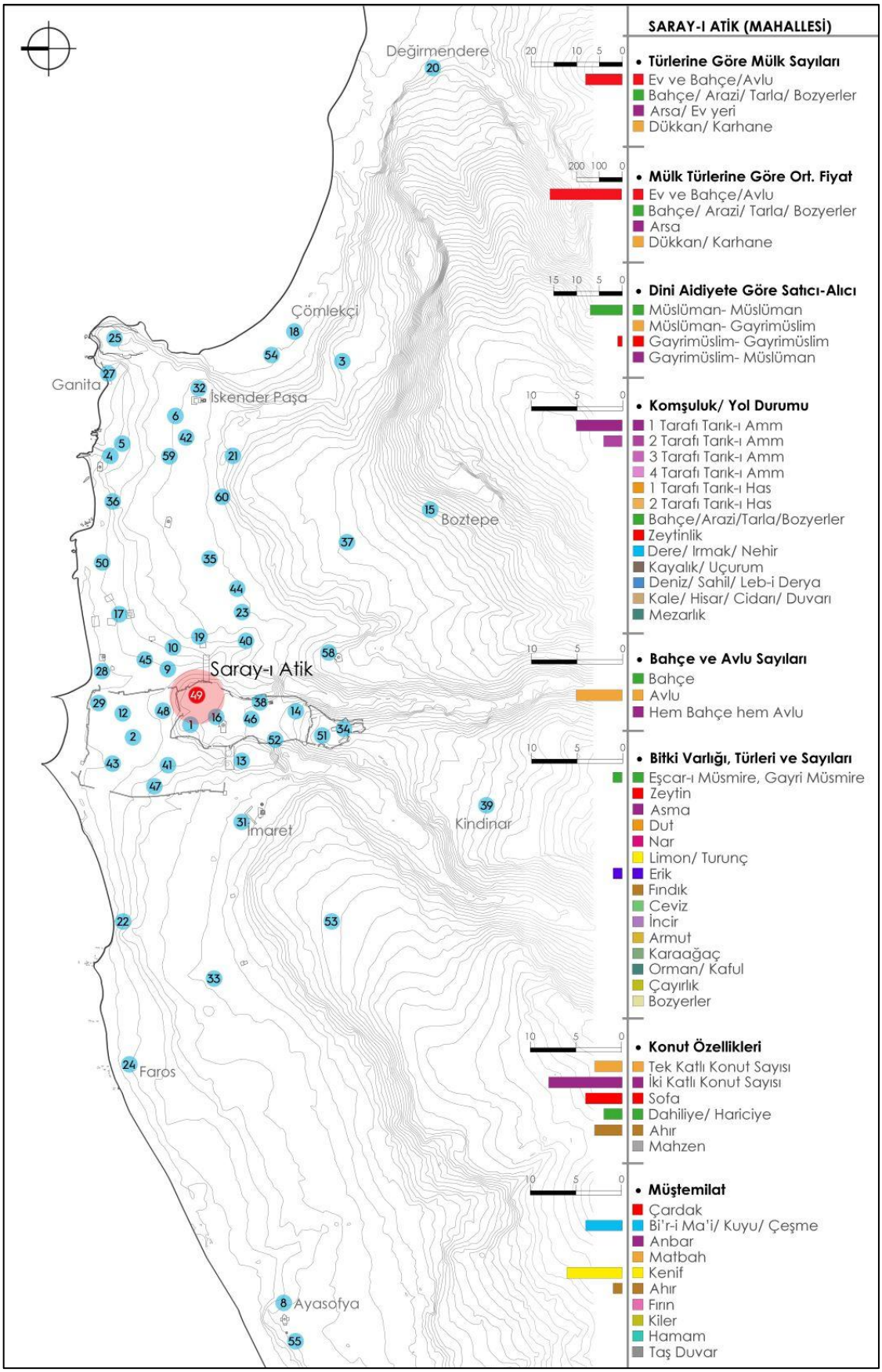

Şekil 75. Saray-ı Atik Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.50. Sarmaşık Mahallesi

Sarmaşık mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Kemerkaya mahallesi ve çarşı mahallesi civarında/arasında bazı kayıtlarda da bunlarla birlikte yada yerine kullanıldığı görülmektedir.

Mahallede satışa konu olan 1 adet mülk ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülk kaydıdır.

Tablo 396. Sarmaşık Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+																							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane																								

Sarmaşık mahallesinde, kaydedilmiş olan ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülk 80 kuruşa satılmıştır.

Tablo 397. Sarmaşık Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	80																							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane																								

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu mülk Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir

Tablo 398. Sarmaşık Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Müslümandan-Müslümana	+																							
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 399. Sarmaşık Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Ev	1																							
Menzil																								
Oda																								
Beyt																								
Taş Duvar	1																							
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Sarmaşık mahallesinde gerçekleşen 1 adet mülkün sadece bahçesi olduğu görülmektedir.

Tablo 400. Sarmaşık Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Bahçe	+																							
Avlu																								
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Sarmaşık mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine bakıldığında 1 adet mülk kaydı içerisinde bahçe bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçede bitki varlığı veya tür ismi geçmemektedir.

Tablo 401. Sarmaşık Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 1 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 1 mülkte ambar bulunduğu görülmektedir.

Tablo 402. Sarmaşık Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10																							
Çardak	1																							
Anbar	1																							
Kereste	1																							
Diğer -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Sarmaşık Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde kayda konu 1 mülkün 2 tarafınının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 403. Sarmaşık Mahallesi’nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 131/10
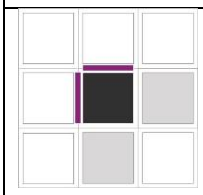	+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

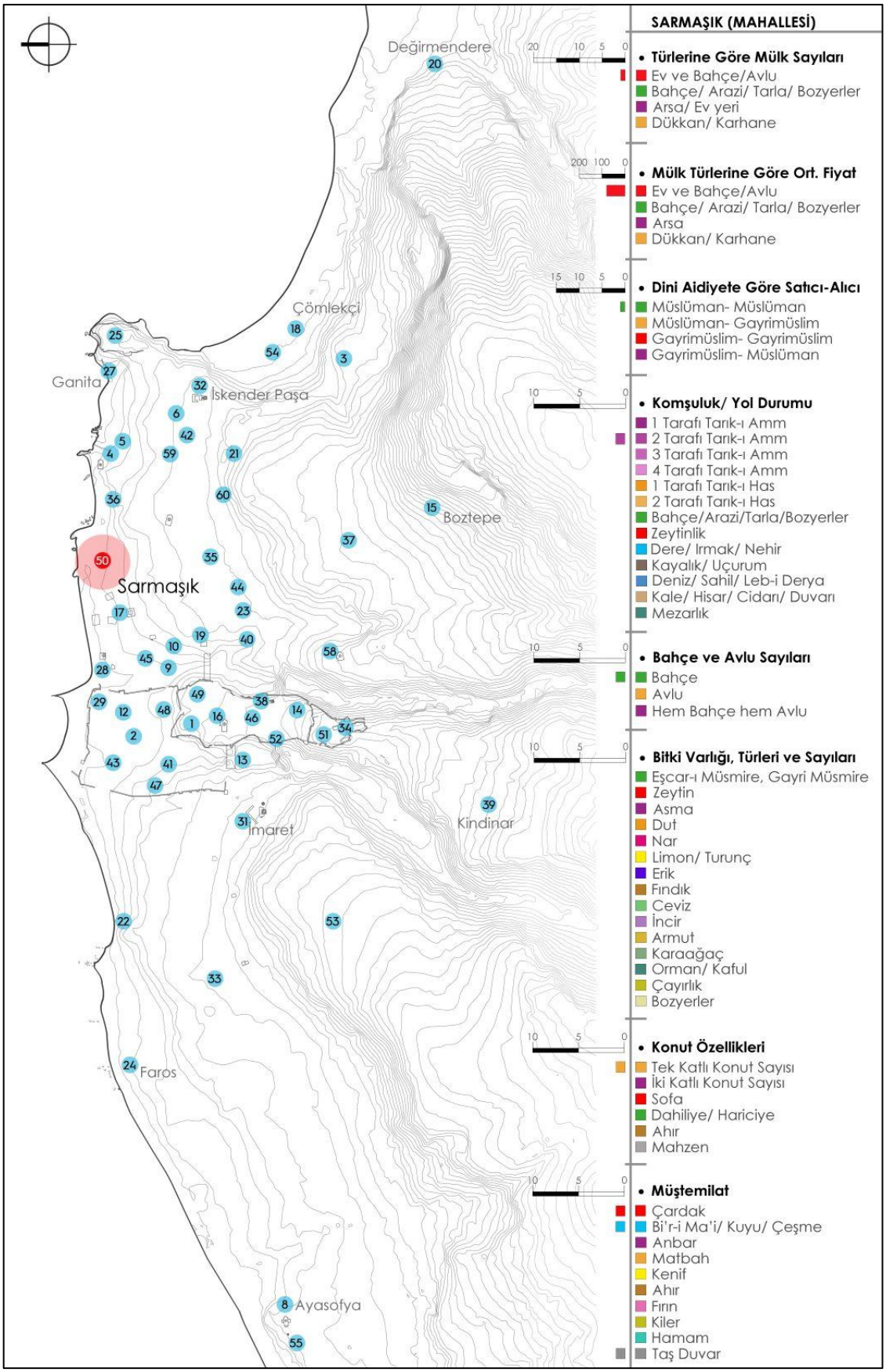

Şekil 76. Sarmaşık Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.51. Sultan Abdullah Mahallesi

Sultan Abdullah mahallesi, şehrin Yukarı Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 1 adet mülk, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülk kaydıdır.

Tablo 404. Sultan Abdullah Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 138/14																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Sultan Abdullah mahallesinde, kaydedilmiş olan 1 adet ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülkün değeri 900 kuruş olarak görülmektedir.

Tablo 405. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 138/14																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	900																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışın Müslümandan Müslümana, satış şeklinde olduğu görülmektedir. Yukarı bölgesi ve Sultan Abdullah Mahallesinin de Müslüman ahalinin yaşadığı bir bölge olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 406. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 138/14																							
Müslümandan-Müslümana	+																							
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 407. Sultan Abdullah Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 138/14																							
Ev	F ve T																							
Menzil																								
Oda																								
Beyt																								
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Şer'iyye sicillerinde Sultahn Abdullah mahallesinde gerçekleşen 1 adet mülk kaydına baktığımızda mülkün sadece bahçesi olduğu görülmektedir.

Tablo 408. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	828, 138/14																							
Bahçe	+																							
Avlu																								
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Sultan Abdullah mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 1 adet mülk kaydı içerisinde bahçede bulunan bir bitki türü veya varlığından söz edilmemektedir.

Tablo 409. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	828, 138/14																							
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında kayda konu mülkte 1 adet ambar olduğu görülmektedir.

Tablo 410. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	828, 138/14																							
Anbar	1																							
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Sultan Abdullah Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde mülkün 3 tarafı komşu mülklerle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 411. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 138/14
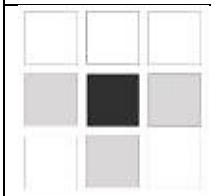	+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

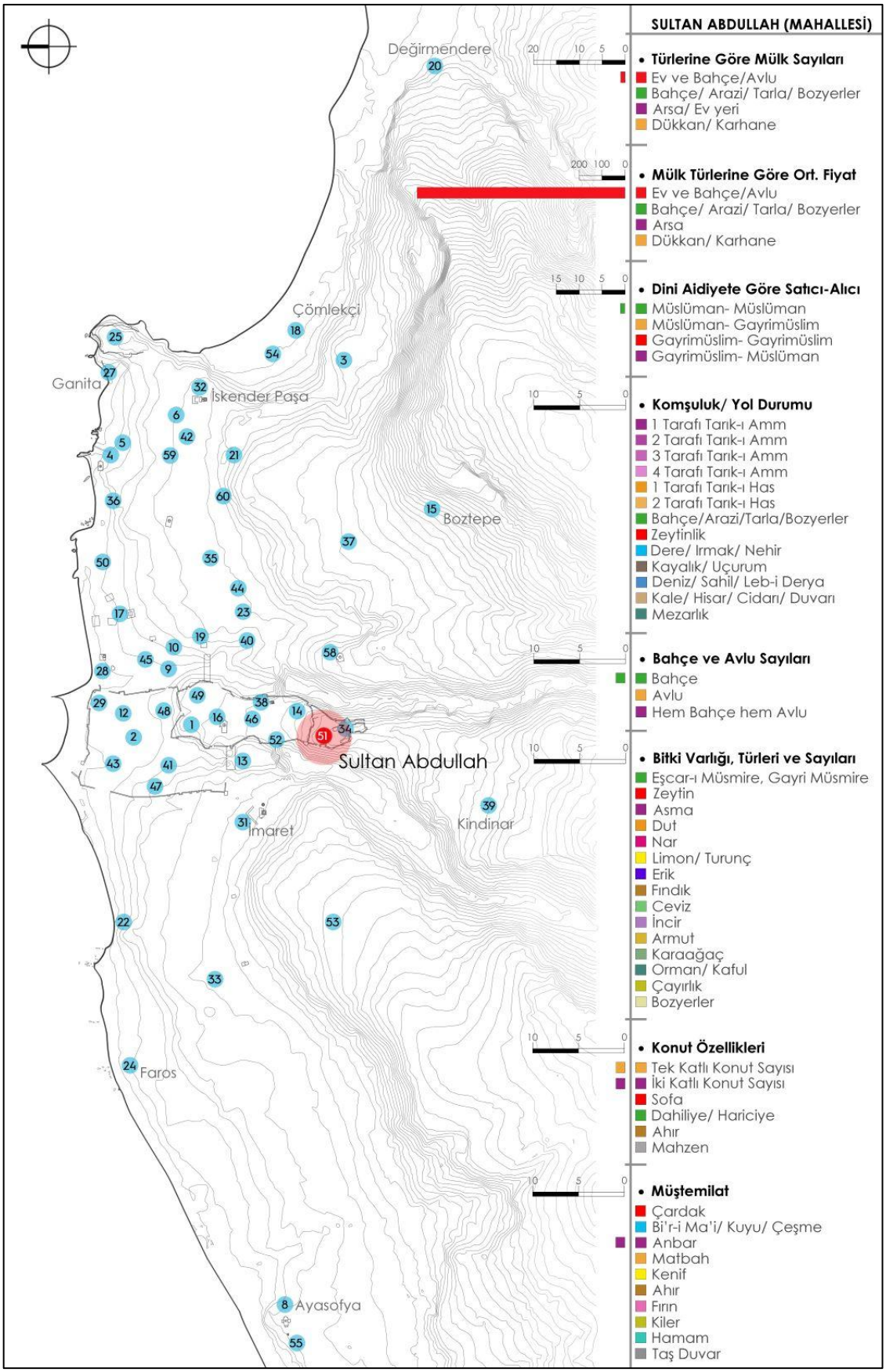

Şekil 77. Sultan Abdullah Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.52. Şirin Hatun Mahallesi

Şirin Hatun mahallesi, şehrin Orta Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 9 adet mülkün 8 tanesi ev ve bahçe/avlu kaydı, 1 tanesi ise dükkân/karhane kaydıdır. Mülk satışlarının büyük çoğunluğunun avlulu ev olması yeşil alanların daha çok konutların bahçeleri ölçeğinde olduğunu, büyük bahçelerin yer almadığını göstermektedir.

Tablo 412. Şirin Hatun Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+	+		+	+	+	+														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane					+																		

Şirin Hatun mahallesinde, kaydedilmiş olan 9 adet mülkten, ev ve bahçe/ avlu, diğer yapılar başlığı altına giren mülkler ortalama 524 kuruşa, dükkân/ karhane mülkleri ise ortalama 100 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 413. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98														
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	700	150	70	1300		800	400	200	570														
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																							
Arsa/ Ev Yeri																							
Dükkân/ Karhane					10																		

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların tamamı Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 414. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98															
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+											+				
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 415. Şirin Hatun Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98															
Ev																								
Menzil																								
Oda	4 F, 2 F	2 bab		5 bab F			2 F ve 2 T		1 T, 2 F															
Beyt			1 BU, 1 BS			2 bab BS		1 bab BU	2 bab BU															
Dahiliye/ Hariciye	D ve H																							
Sofa							1																	
Diğer -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Şirin Hatun mahallesinde gerçekleşen 9 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 6 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 416. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98														
Bahçe																							
Avlu		+	+	+			+	+	+														
Hem Bahçe Hem Avlu						+																	
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Şirin Hatun mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 9 adet mülk kaydı içerisinde 7'sinde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda dut ağacı 1 defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 2'dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 417. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98														
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1					1																	
Dut									1														
Diğer -Zeytin -Asma -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 9 kayıtta geçen 1 mülkte çardak, 5 mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 8 mülkte kenif, 3 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 1 mülkte samanhane, 2 mülkte çeşme, 1 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir. Şirin Hatun mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 418. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98															
Çardak									1															
Ahır	1	1		1 T				1 T	1 T															
Anbar							1 S		1 S															
Bi'r-i Mai/ Kuyu			1	1					1															
Kiler		1																						
Kenif	1, 1	1	1 C	1 C		1 C	1 A	1 A	1 A															
Hamam	1																							
Samanhane									1															
Su çeşmesi	2																							
Diğer -Matbah -Fırın -Mahzen -Şırahane -Karhane																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Şirin Hatun Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkün 1 tarafı tarik-i amm, 4 mülkün 2 tarafı tarik-i amm, 1 mülkün ise 3 tarafı tarik-i amm olarak görülmektedir.

Tablo 419. Şirin Hatun Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1863, 72	1863, 105	1916, 11a/3	1916, 44b/2	1917, 55b/2	1922, 15/4	1882, 15b	1882, 19b	1876, 98															
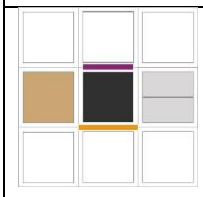	+																							
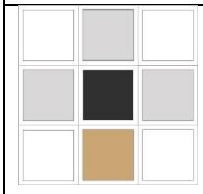		+																						

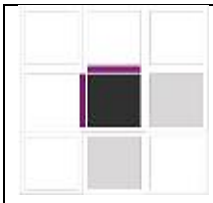			+	+																			
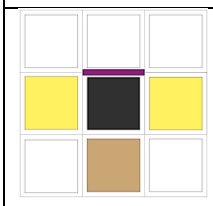					+																		
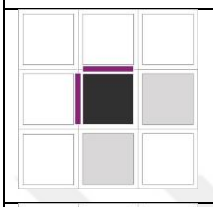						+	+																
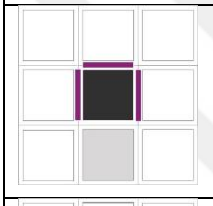								+															
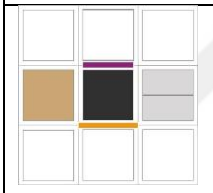									+														

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

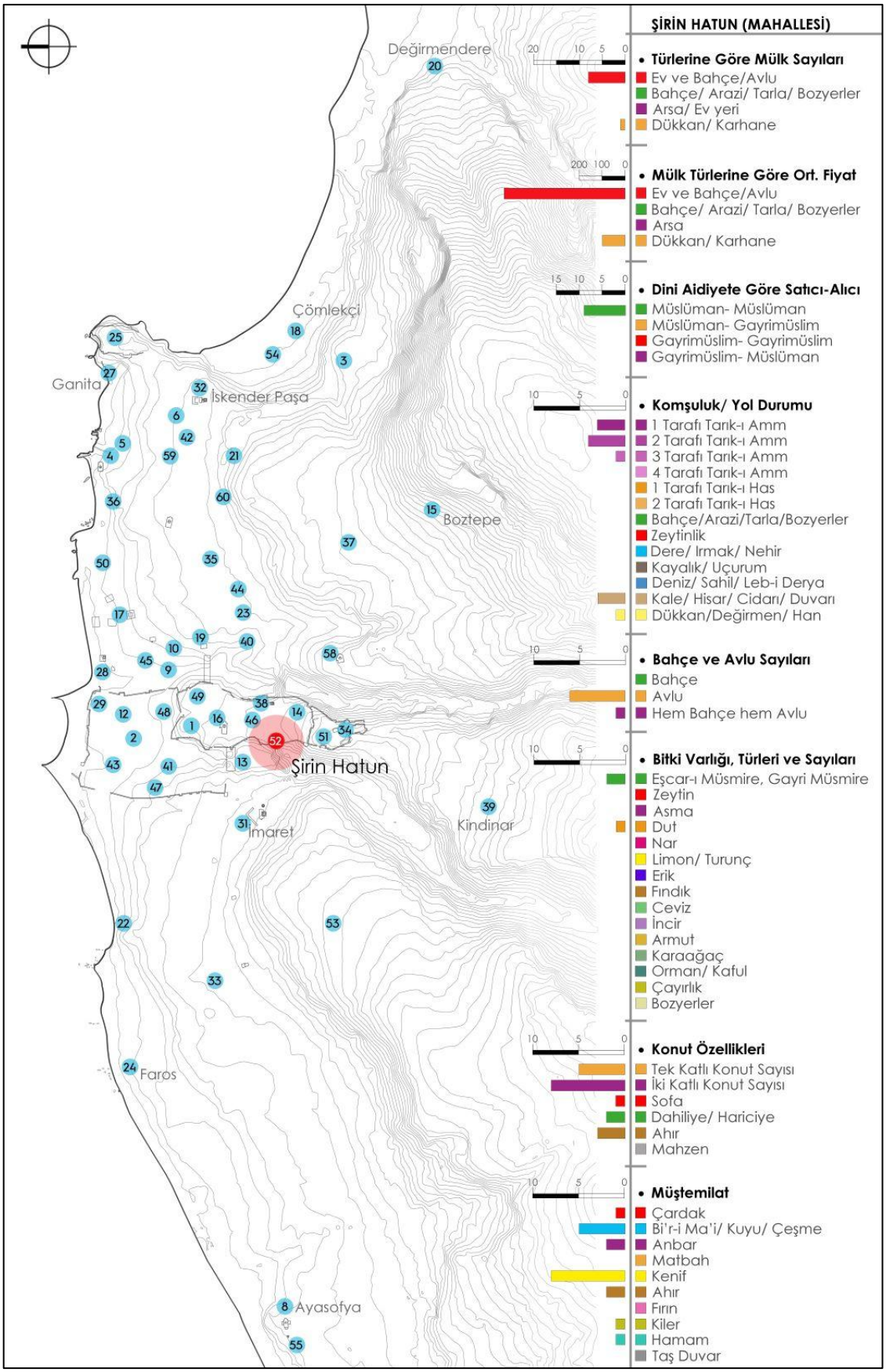

Şekil 78. Şirin Hatun Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.53. Tekfur Çayırı Mahallesi

Tekfur Çayırı mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde, İmaret mahallesinin güney batısında şehre kıyasla daha kırsal bir bölgede yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 39 adet mülkün 27'si ev ve bahçe/avlu kaydı, 6'sı bahçe/arazi/tarla/çayırlık/boz yerler, 5'i arsa/ev yeri ve 1'i de dükkân/karhane kaydıdır.

Tablo 420. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+	+		+	+	+	+		+		+	+		+	+		+			+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler											+			+			+						
Arsa/ Ev Yeri				+					+										+	+			
Dükkân/ Karhane																							

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+		+	+	+	+		+			+	+	+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler			+								+					
Arsa/ Ev Yeri								+								
Dükkân/ Karhane										+						

Tekfur Çayırı mahallesinde, kaydedilmiş olan 39 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 83 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 115 kuruşa, arsa/ evyeri ortalama 33, dükkân/ karhane ortalama 100 kuruşa satıldığı görülmektedir

Tablo 421. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	15		33		18	20	20	8		25		52	70		20	--		--			20	hibe	100
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler		24									- -			--			20						

Arsa/ Ev Yeri				15					4000 A										50	40			
Dükkân/ Karhane																							
Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	400	95		150	220	250	180		55			60	28	40	30	miras							
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler			300								hibe												
Arsa/ Ev Yeri								20															
Dükkân/ Karhane										10													

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların tamamı Müslümandan Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Tekfur Çayırı mahallesinin Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 422. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							
Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12							
Müslümandan-Müslümana	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+							
Müslümandan-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 423. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Ev	3 b		1			1	1					1	1		1	1		1			1 b		
Menzil																							
Oda			1																			1 b	1 b T
Beyt																							
Taş Duvar				1																			

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10 S	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12
Ev												1				
Menzil																
Oda	1 bab T	2 bab T		1 bab T			2 bab FO									
Beyt					2 bab BS	2 bab BS	1 bab BS		1 bab BS							1 bab BS
Karhane										1						
Sofa									1							
Taş Duvar														1		
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																

T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Tekfur Çayırı mahallesinde gerçekleşen 39 adet mülk kaydına baktığımızda 1 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 28 mülkün sadece bahçesi olduğu, 2 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 424. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Bahçe			+	+			+	+	+	+	+		+		+	+		+	+	+	+	+	+
Avlu												+											
Hem Bahçe Hem Avlu																							

Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12							
Bahçe	+		+	+	+	+	+				+	+	+	+	+	+							
Avlu									+														
Hem Bahçe Hem Avlu		+																					
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Tekfur Çayırı mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 39 adet mülk kaydı içerisinde 32'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2, dut ağacı defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 25'tir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 425. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire		E	1	E		E	1		E	E			1		E			E	1	1		1	S
Zeytin	1																						1
Dut											1												
Çayırlık																	1						
Kendirlik															1								
Diğer -Asma -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz-Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																							
Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12							
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	1	1	1	1	1	1	1	1				E		E	1	1							
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																							

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 39 kayıtta geçen 3 mülkte çardak, 4 mülkte ahır, 5 mülkte anbar, 2 mülkte kenif, 4 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 4 mülkte fırın bulunduğu görülmektedir.

Tablo 426. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
Ahır																					1		
Bi'r-i Mai/ Kuyu												1						1					
Fırın													1						1		1		
Kenif												1											
Diğer -Çardak-Ambar -Kiler -Matbah -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																							

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12
Çardak												1			1	1
Ahır					1		1									
Bi'r-i Mai/ Kuyu	1					1										
Kenif				1												
Matbah						1										
Aşhane						1										
Diğer -Ambar -Kiler -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																

T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim

Tekfur Çayırı Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde tek tarafı tarik-i amm olan mülk sayısı 20, iki tarafı tarik-i amm olan mülk sayısı 5, üç tarafı tarik-i amm olan mülk sayısı 1, tek tarafı tarik-i has olan mülk sayısı ise 4 olarak kayıtlarda görülmektedir.

Tablo 427. Tekfur Çayırı Mahallesi’nde mülklerin komşuluklarına göre plan diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 47/8	1824, 54/1	1824, 57/5	1824, 58/6	1824, 66/6	1824, 73/7	1824, 73/9	1824, 83/2	1826, 244	1826, 433	1828, 1/4	1828, 29/4	1828, 33/3	1828, 82/3	1828, 110/11	1828, 115/6	1828, 118/12	1828, 122/5	1828, 123/10	1828, 144/18	1828, 146/5	1858, 76b/1	1866, 294
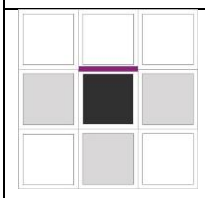	+	+	+					+		+		+	+		+		+			+			
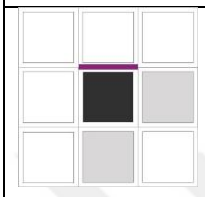				+																			
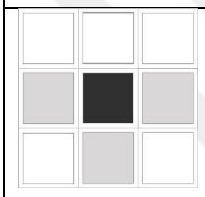					+		+																
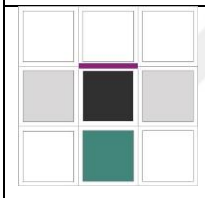						+																	
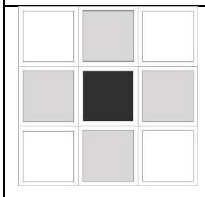																		+			+		
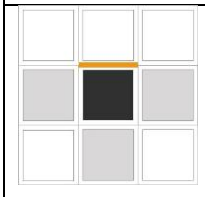																			+				
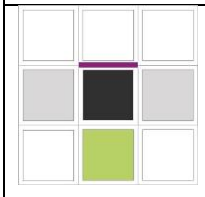																						+	
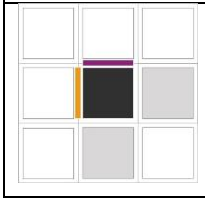																							+

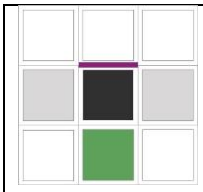									+															
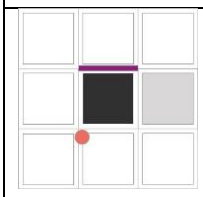											+													
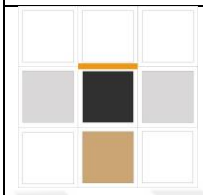																	+							
Defter ve Kayıt Numarası	1866, 301	1876, 154	1882, 44a	1882, 69a	1882, 63a	1916, 42a/2	1917, 53b/2	1917, 66b/1	1917, 13b/2	1922, 11/2	1924, 37	1824, 4/10	1824, 4/11	1824, 5/1	1824, 68/2	1826, 12								
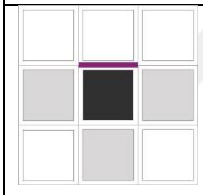	+				+	+			+															
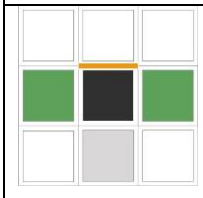		+																						
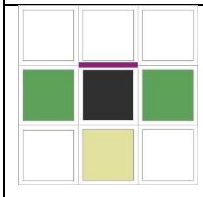			+																					
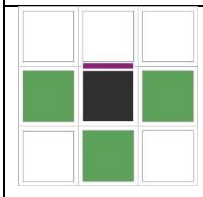				+																				
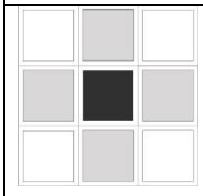							+	+			+			+										

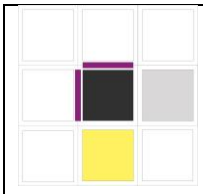										+														
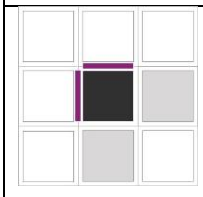												+	+		+									
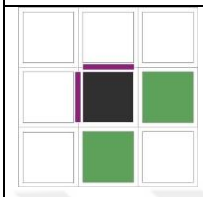																+								

Lejant

Tarık-ı Amm	Dere/ Irmak/ Nehir	Kilise/ Avlusu/Yolu	Arsa
Tarık-ı Has	Kayalık/ Uçurum	Çeşme/ Kuyu	Bitki
Mülk (Tanımı verilen)	Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya	Meydan	Damlalık/ Hendek
Komşu Mülk	Kale/ Hisar/ Cidarı	Saray	Hamam
Bahçe/ Arazi/ Tarla/	Mezarlık	Mektep/ Medrese	
Zeytinlik	Camii/ Avlusu	Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han	

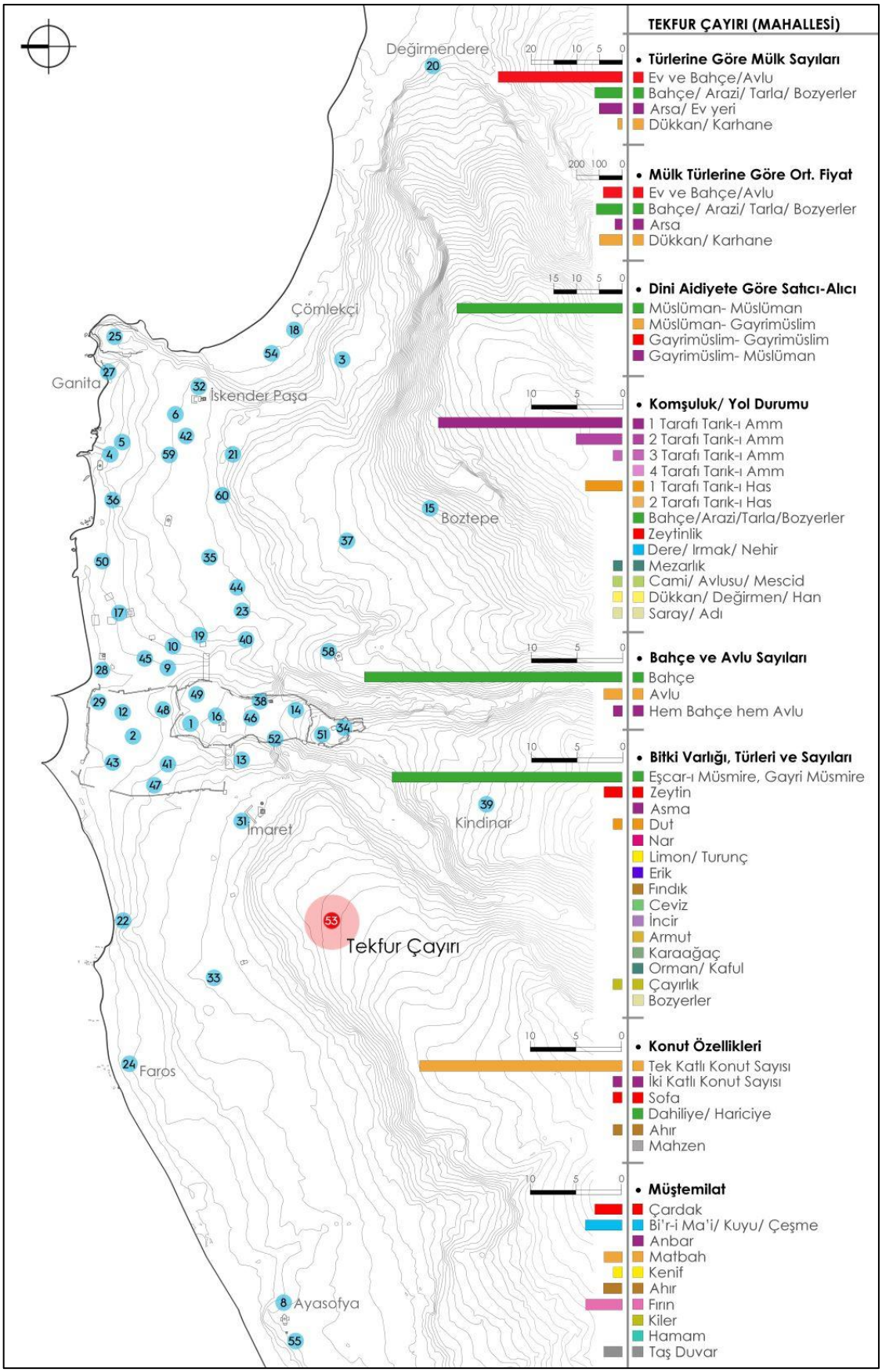

Şekil 79. Tekfur Çayırı Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.54. Urgancıyan Mahallesi

Urgancıyan mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Çömlekçi mahallesi yakınında bulunmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 2 adet mülkün 1 adedi arsa/ev yeri, 1'i de dükkan/ karhane kaydıdır.

Tablo 428. Urgancıyan Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar																								
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri		+																						
Dükkân/ Karhane	+																							

Urgancıyan mahallesinde, kaydedilmiş olan 2 adet mülkten, arsa/ ev yeri ortalama 40, dükkân/ karhane ortalama 80 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 429. Urgancıyan Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar																								
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri		4000 A																						
Dükkân/ Karhane	8000 A																							

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların her ikisi de gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 430. Urgancıyan Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Müslümandan-Müslümana																								
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+																						
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 431. Urgancıyan Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Ev																								
Menzil																								
Oda																								
Beyt																								
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Urganciyan mahallesinde gerçekleşen 2 adet mülk kaydına baktığımızda 2 mülkün de sadece bahçesi olduğu görülmektedir.

Tablo 432. Urgancıyan Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Bahçe	+	+																						
Avlu																								
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Urgancıyan mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 2 adet mülk kaydı içerisinde 2'sinde de bahçe bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 2 defa olarak kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 433. Urgancıyan Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Zeytin	1	1																						
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 2 kayıtta geçen 1 mülkte ambar bulunduğu görülmektedir.

Tablo 434. Urgancıyan Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
Anbar	1																							
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane-Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Urgancıyan Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 1 mülkün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 1mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 435. Urgancıyan Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1826, 214	1826, 215																						
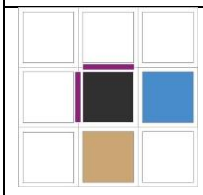	+																							
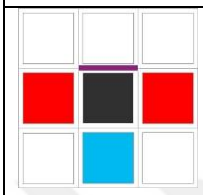		+																						

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

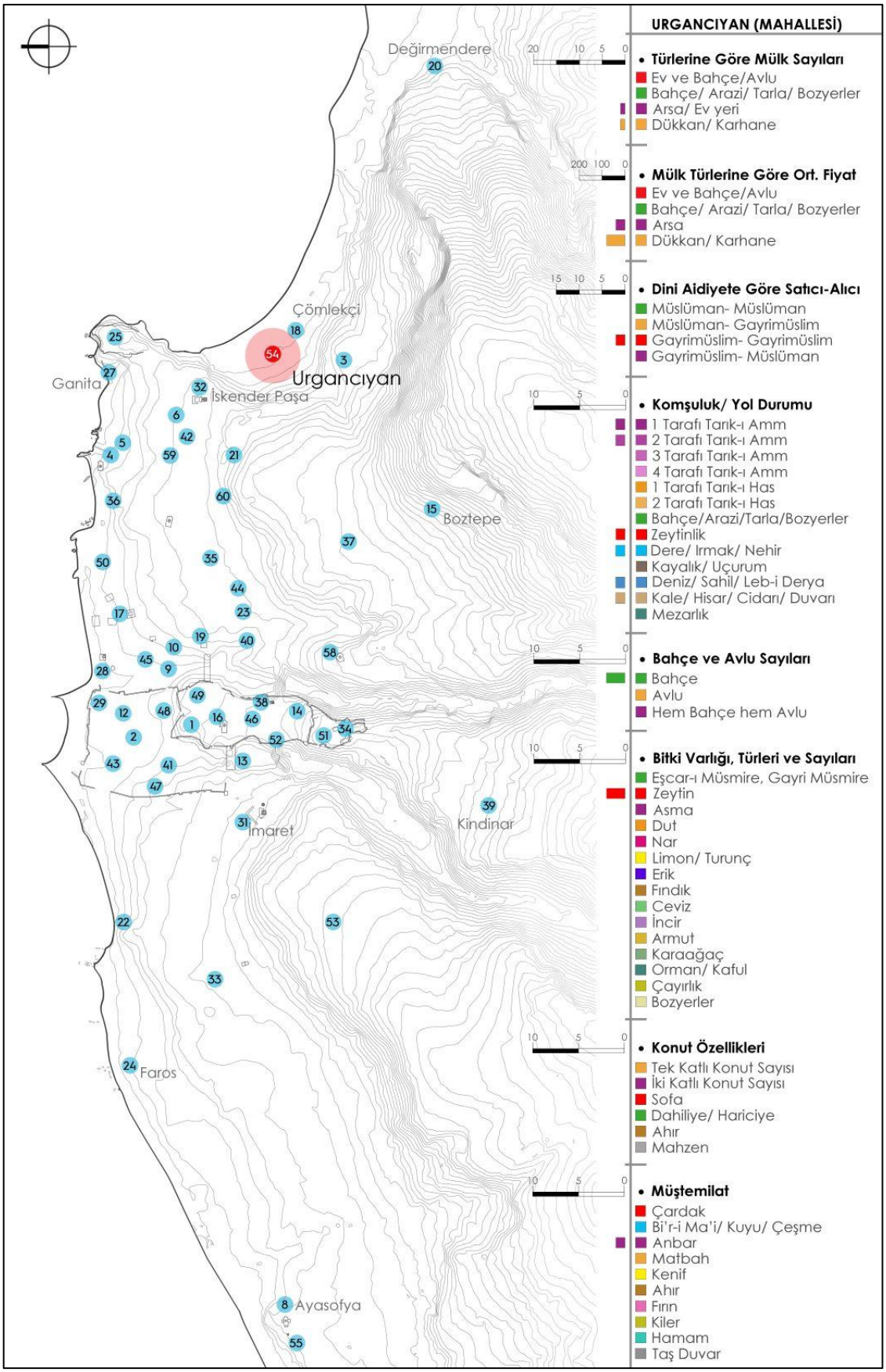

Şekil 80. Urgancıyan Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.55. Valadis Mahallesi

Valadis mahallesi, şehrin Batı varoşları olarak ifade edilen bölgesinde, Ayasofya mahallesi civarında yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 1 adet mülk arsa/ ev yeri kaydıdır.

Tablo 436. Valadis Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar																								
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri	+																							
Dükkân/ Karhane																								

Valadis mahallesinde, kaydedilmiş olan arsa/ ev yeri olan mülk 15 kuruşa satılmıştır.

Tablo 437. Valadis Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																							
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar																								
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri	15																							
Dükkân/ Karhane																								

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satış Müslümandan Müslümana satış şeklinde gerçekleşmiştir.

Tablo 438. Valadis Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																							
Müslümandan-Müslümana	+																							
Müslümandan-Gayrimüslime																								

Gayrimüslimden-Gayrimüslime																							
Gayrimüslimden-Müslümana																							

Tablo 439. Valadis Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																						
Ev																							
Menzil																							
Oda																							
Beyt																							
Taş Duvar	1																						
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																							
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																							

Şer'iyye sicillerinde Valadis mahallesinde gerçekleşen 1 adet mülk kaydına baktığımızda mülkün ise sadece bahçesinin bulunduğu görülmektedir.

Tablo 440. Valadis Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																						
Bahçe	+																						
Avlu																							
Hem Bahçe Hem Avlu																							
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																							
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																							

Valadis mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 1 adet mülk kaydı içerisinde mülkte meyveli meyvesiz ağaçlar bulunduğu tabiri geçmektedir.

Tablo 441. Valadis Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																							
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E																							
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 1 kayıtta geçen 1 mülkte müştemilat yapıları bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 442. Valadis Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13																							
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Valadis Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde komşuluklarını komşu mülkler ve karhane oluşturmaktadır.

Tablo 443. Valadis Mahallesi’nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/13
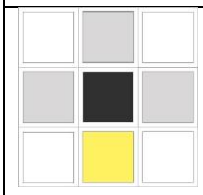	+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

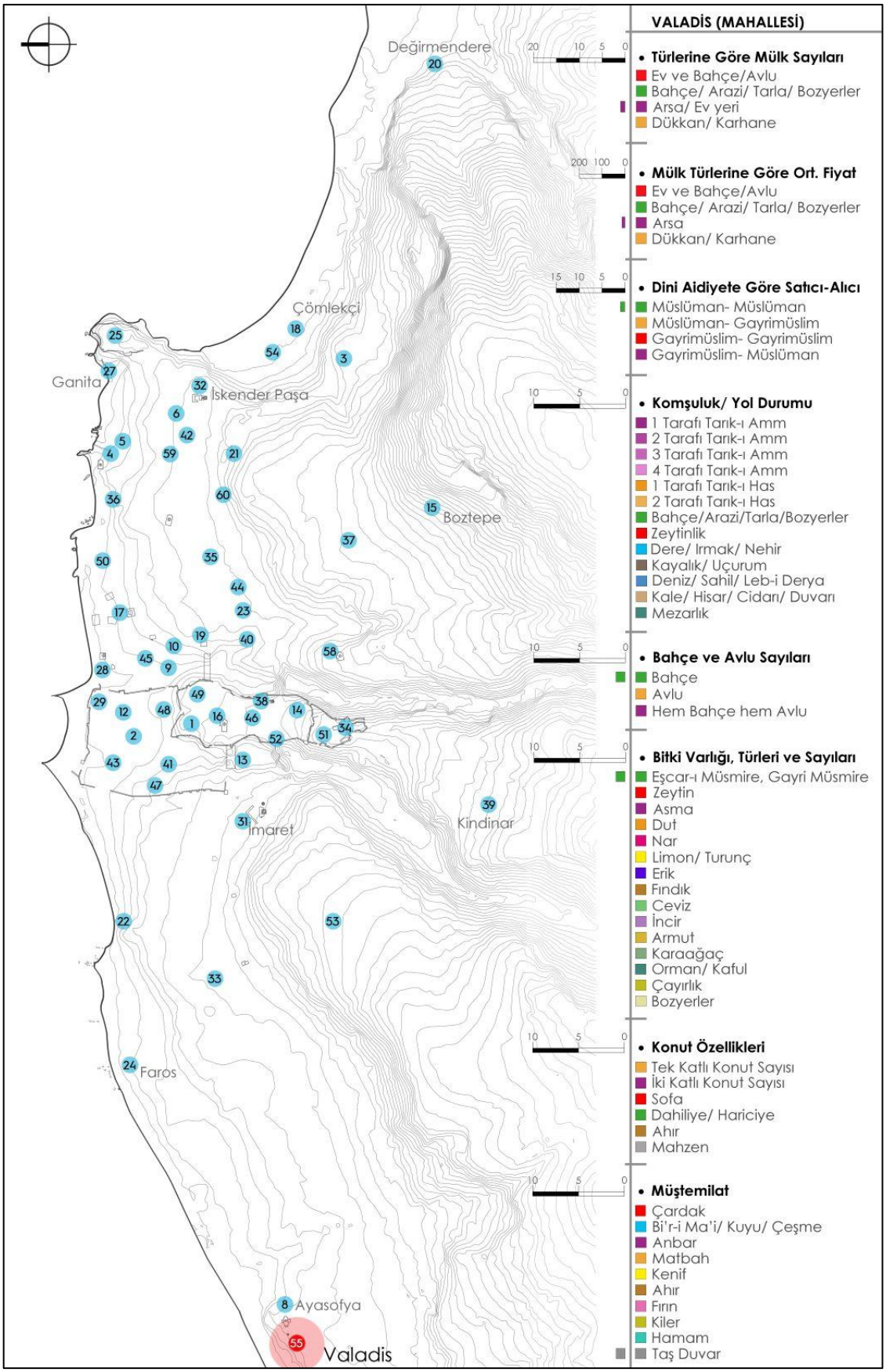

Şekil 81. Valadis Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.56. Van Mahallesi

Van mahallesi, şehrin Orta Hisar olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Mahallede satışa konu olan 2 adet mülkün 2'si de ev ve bahçe/avlu kaydıdır.

Tablo 444. Van Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane																								

Van mahallesinde, kaydedilmiş olan 2 adet ev ve bahçe/avlu kaydının ortalama değerinin 70 kuruş olduğu görülmektedir.

Tablo 445. Van Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	70	hibe																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane																								

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 1 tanesi Müslümandan Müslümana, 1 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 446. Van Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Müslümandan-Müslümana		+																						
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+																							
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 447. Van Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Ev	1																							
Menzil																								
Oda																								
Beyt																								
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Van mahallesinde gerçekleşen 2 adet mülk kaydına baktığımızda 2 kayıtta da mülkün sadece bahçesi bulunduğu görülmektedir.

Tablo 448. Van Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Bahçe	+	+																						
Avlu																								
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Van mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 2 adet mülk kaydı içerisinde bitki varlığı ve türleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 449. Van Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 2 kayıtta geçen müştemilat bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 450. Van Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Ambar -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Van Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 1 mülkün tek tarafı tarik-i amm, 1 tarafı da tarik-i has olduğu görülmektedir.

Tablo 451. Van Mahallesi’nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1828, 76/1	1828, 120/12																						
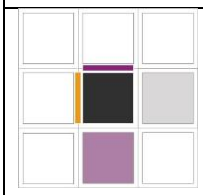	+																							
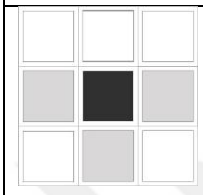		+																						

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

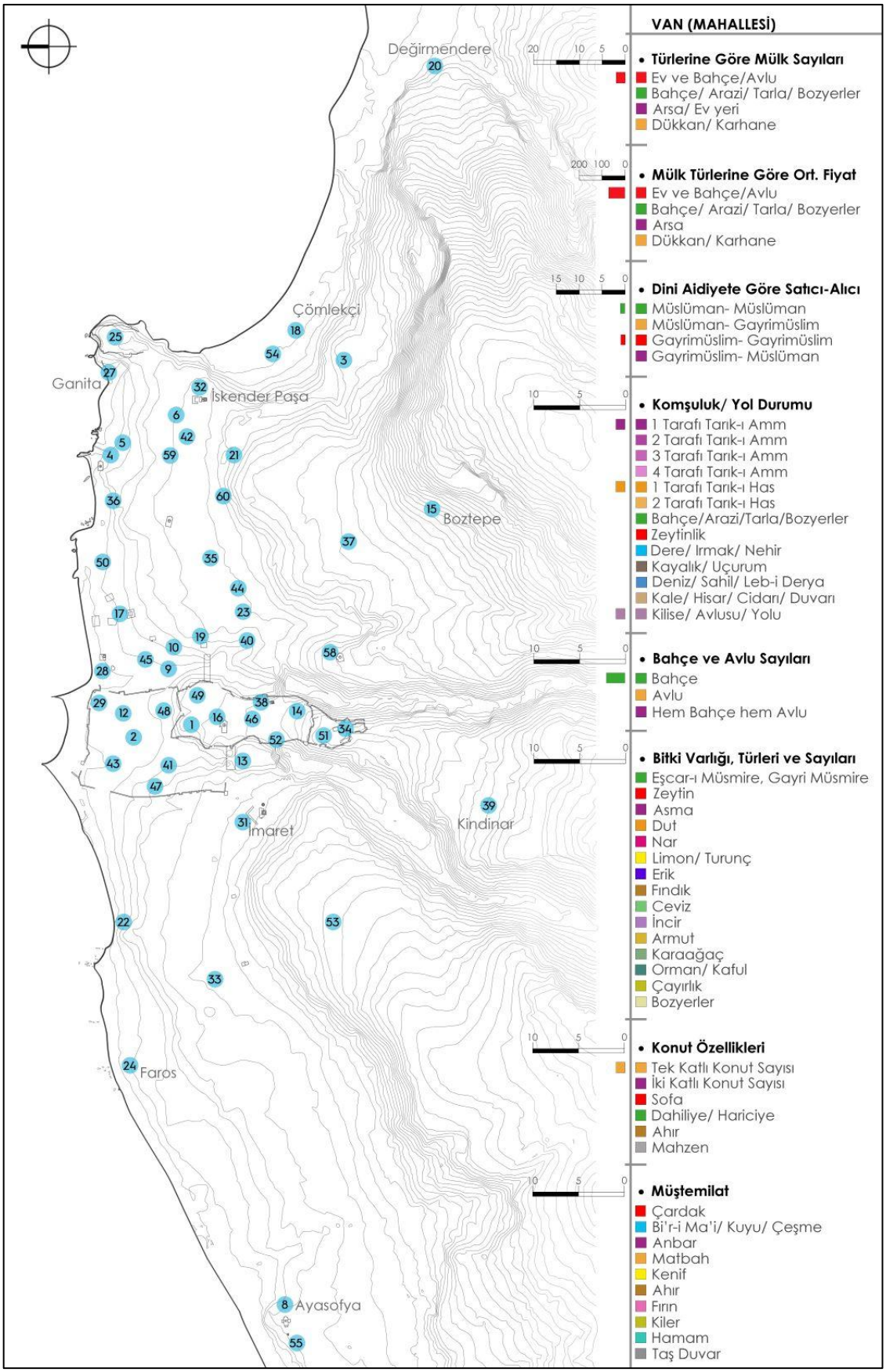

Şekil 82. Van Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.57. Vazmolika Mahallesi

Vazmolika mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer aldığı düşünülmektedir. Tam konumu tespit edilememiştir. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Vazmolika mahallesi için kaydedilen bir kayıtta komuşuluğunun kilise olduğu, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin leb-i derya olduğu anlaşılmaktadır.

Mahallede satışa konu olan 4 adet mülkün 1'i bahçeli/avlulu ev, 2'si dükkân/karhane kaydıdır. Diğeri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 452. Vazmolika Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar				+																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane	+	+																						

Vazmolika mahallesinde, kaydedilmiş olan 4 adet mülkten, bahçeli ev ve diğer yapılar başlığına giren mülk 20000 Akçe (200 Kuruş yaklaşık olarak), dükkân/karhane başlığına giren mülklerin ortalama değeri ise 76 kuruş olmaktadır.

Tablo 453. Vazmolika Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar				20000 A																				
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane	10	50																						

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 1 tanesi Müslümandan Müslümana, 2 tanesinin gayrimüslimden gayrimüslime ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Bu mülklerin komşuluk ilişkilerine bakıldığında bir komşuluğunun gayrimüslim mülkü olduğu anlaşılmaktadır. Yine

mahallede komşuluklar arasında kenise tabirleri kayıtlarda geçmektedir. Dolayısıyla Vazmolika mahallesi müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 454. Vazmolika Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Müslümandan-Müslümana	+																							
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime		+		+																				
Gayrimüslimden-Müslümana			+																					

Tablo 455. Vazmolika Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Ev																								
Menzil																								
Oda																								
Beyt																								
Dükkan/Karhane	1																							
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Vazmolika mahallesinde gerçekleşen 4 adet mülk kaydına baktığımızda, 1 mülkün sadece bahçesi olduğu görülmektedir.

Tablo 456. Vazmolika Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Bahçe				+																				
Avlu																								
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Vazmolika mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 3 adet mülk kaydı içerisinde 1'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe için bitki türü adı kayda geçmemiştir, sadece eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçmektedir.

Tablo 457. Vazmolika Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire				E																				
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 4 kayıtta geçen 1 mülkte anbar bulunduğu görülmektedir. Vazmolika mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 458. Vazmolika Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
Anbar				1																				
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Vazmolika Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 3 mülkten 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır. Komşuluklarla ilgili dikkat çeken durumlar ise 2 mülkün komşuluğunun kaya-kayalık şeklinde kayda girmesi ve bir mülkün de komşuluğunun leb-i derya olduğu ifade edilmesidir. Bu durum mahallenib denizle/kıyıyla ilişkisini de göstermektedir. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 459. Vazmolika Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 7/5	1826, 247	1826, 249	1826, 388																				
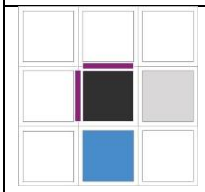	+																							
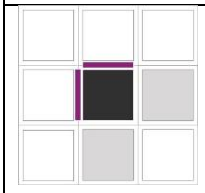		+	+																					
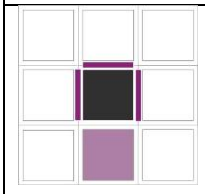				+																				

Lejant
Tarık-ı Amm
Tarık-ı Has
Mülk (Tanımı verilen)
Komşu Mülk
Bahçe/ Arazi/ Tarla/
Zeytinlik
Dere/ Irmak/ Nehir
Kayalık/ Uçurum
Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
Kale/ Hisar/ Cidarı
Mezarlık
Camii/ Avlusu
Kilise/ Avlusu/Yolu
Çeşme/ Kuyu
Meydan
Saray
Mektep/ Medrese
Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
Arsa
Bitki
Damlalık/ Hendek
Hamam

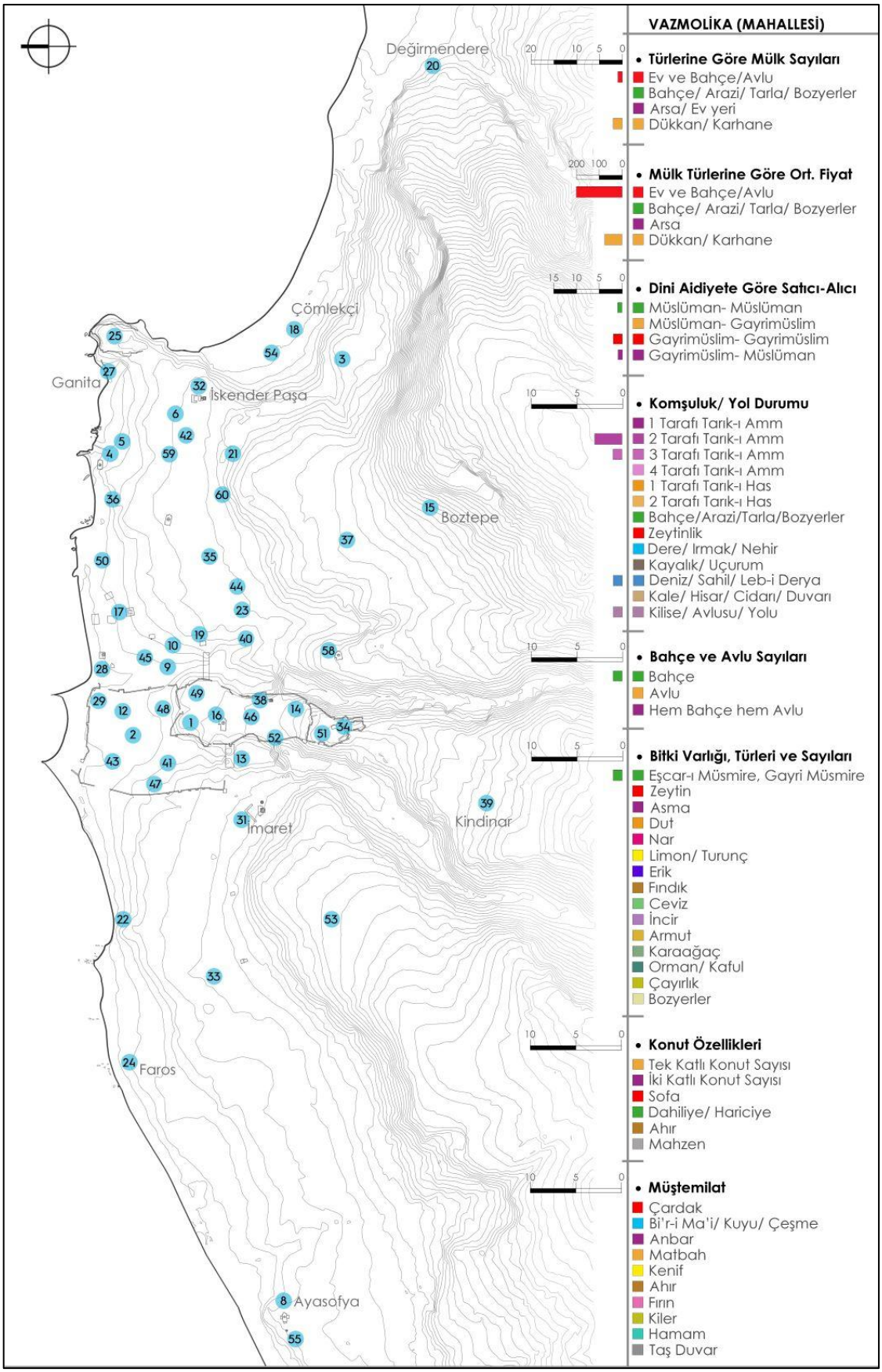

Şekil 83. Vazmolika Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.58. Yeni Cuma Mahallesi

Yeni Cuma mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Yeni Cuma Camii çevresinde bulunmaktadır. Şer'iyye sicillerinde mülklerin komşulukları verilirken, Yeni Cuma mahallesi için kaydedilen birden fazla mülkün komşuluğunun zeytinlik olarak belirtildiği, bir kayıtta ise komşuluklarından birinin bahçe olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Yeni Cuma mahallesinin ve camii'nin çevresinde sınırlarının genişlediği çıkarımı siciller vasıtasıyla yapılabilir.

Mahallede satışa konu olan 25 adet mülkün ev ve bahçe/avlu kaydı, 1'i bahçe/arazi, 5'i arsa/ev yeri kaydıdır. Burada görülen mülk türleri arasında dükkân sayısının az olması ticari faaliyetlerin buraya yayılmadığını gösterir.

Tablo 460. Yeni Cuma Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		+		+	+		+	+	+	+	+	+		+		+	+	+	+	+		+	+	+	+
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	+																								
Arsa/ Ev Yeri			+			+							+		+						+				
Dükkân/ Karhane																									

Yeni Cuma mahallesinde, kaydedilmiş olan 25 adet mülkten, ev ve bahçe/avlu başlığına giren mülkler ortalama 136 kuruşa, bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler ortalama 8 kuruşa, arsa/ evyeri ortalama 42 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 461. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar		72		28	41		133	hibe		90	260	140		300		150	90	19	200	50		200	110 bin	100	30 bin A
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	8																								
Arsa/ Ev Yeri			15			1,5							13		27						35				
Dükkân/ Karhane																									

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 24 tanesi Müslümandan Müslümana ve 1 tanesinin gayrimüslimden Müslümana satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Yeni Cuma mahallesi Müslüman ahalinin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 462. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Müslümandan-Müslümana	+	+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Müslümandan-Gayrimüslime																									
Gayrimüslimden-Gayrimüslime																									
Gayrimüslimden-Müslümana			+																						

Tablo 463. Yeni Cuma Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Ev		1		1	1													1		1			1	
Menzil																							1		
Oda		1					1 bab TO			2 bab T	1 harabe	1 bab sagir		1 bab F								T ve FS			
Beyt							1 bab BS	1 bab BS	BA		1 bab BS	1 BU, 1 BS		1 bab BS		2 BU+ 2 BS									
Sofa										1		1		1		1			1						
Taş Duvar																		1	1					1	
Diğer -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü																									
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																									

Bilinen en eski seyyah hatıratlarından şehrin yakın geçmişteki fotoğraflarına kadar yerleşimin yoğun olduğu alanlarda dahi Trabzon bahçeleriyle, yeşilin hâkim olduğu peyzajıyla bilinegelmiştir. Şer'iyye sicillerinde Yeni Cuma mahallesinde gerçekleşen 25

adet mülk kaydına baktığımızda 2 kayıtta hem bahçe hem de avlu olduğu, 11 mülkün sadece bahçesi olduğu, 5 mülkün ise sadece avlusunun bulunduğu görülmektedir.

Tablo 464. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Bahçe	+	+	+		+						+	+				+	+			+			+		+
Avlu				+			+	+										+	+						
Hem Bahçe Hem Avlu										+				+											
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																									
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																									

Yeni Cuma mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 25 adet mülk kaydı içerisinde 21'inde bahçe ve/veya avlu bulunduğu belirtilmişti. Bu bahçe ve avlularda zeytin ağacı 1, asma 1, defa olarak kayıtlarda geçmektedir. İsmi belirtilen türler dışında meyveli-meyvesiz ağaçlar anlamına gelen eşcar-ı müsmire gayrı müsmire tabiri geçen kayıt sayısı 18 dir. Dolayısıyla birçok kayıtta mülklerin daha fazla bitki çeşitliliğine sahip olduğu ancak çeşitli sebeplerle bu kalıpla geçildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 465. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire	E	1		1			1	1		1	1	1	1	1		1	1	1	1	1		1	1	1	1
Zeytin			3																						
Asma													27												
Diğer -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali -Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																									
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																									

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 25 kayıtta geçen 3 mülkte çardak, 8mülkte ahır, 2 mülkte anbar, 9 mülkte kenif, 1 mülkte Bi'r-i mai (kuyu), 2 mülkte matbah, 1 mülkte mahzen, 1 mülkte hamam bulunduğu görülmektedir.

Tablo 466. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
Çardak								1 F											1					1	
Ahır								1 T			1	1 T		1 T			1		1			1	1		
Anbar								1 S														1			
Bi'r-i Mai/ Kuyu													1												
Kenif							1												1						
Mahzen																1									
Fırın		1									1								1				1		
Diğer -Kiler -Matbah -Hamam-Şırahane -Karhane-Çeşme -Samanlık																									
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																									

Yeni Cuma Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 25 mülkten 13'ünün tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 7 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 467. Yeni Cuma Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 44/2	1828, 41/5	1828, 45/7	1828, 80/3	1828, 136/12	1828, 139/15	1858, 12b/1	1858, 48b/1	1858, 80b/1	1866, 326	1882, 45a	1916, 19a/3	1916, 21a/1	1916, 24a/1	1917, 53a/3	1917, 63a/2	1826, 491	1824, 4/4	1826, 26	1828, 74/8	1828, 8/10	1828, 86/4	1828, 113/1	1828, 134/12	1826, 364
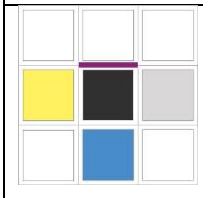	+																								

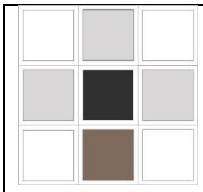		+																									
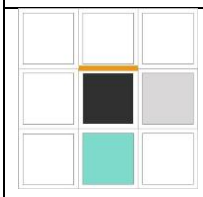			+																								
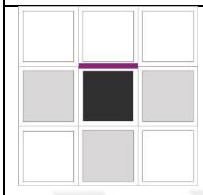				+			+	+							+		+					+	+				
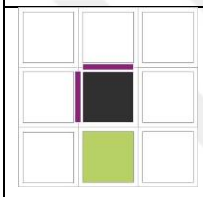					+																						
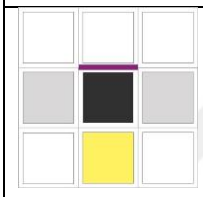						+																					
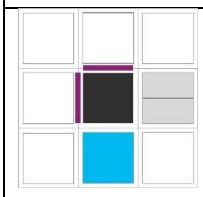										+																	
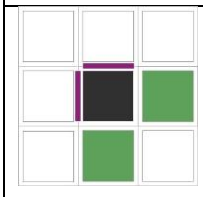											+																
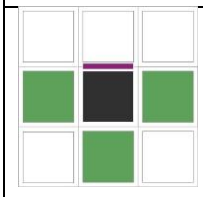												+															
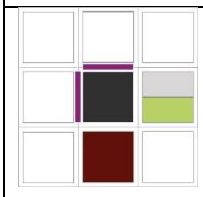													+														
														+													

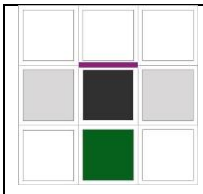																+										
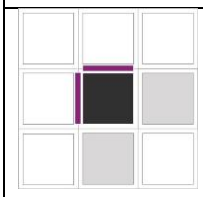																		+								
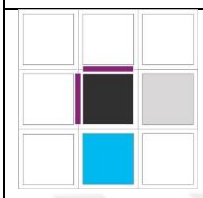																			+							
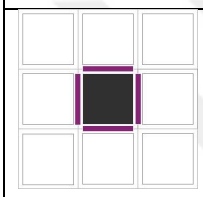																				+						
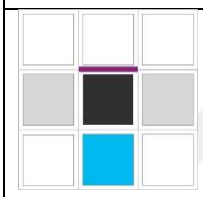																					+					
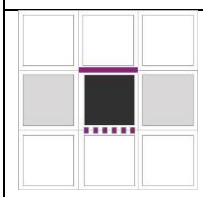																									+	
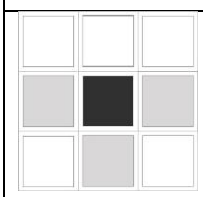																										+
Lejant Tarık-ı Amm Tarık-ı Has Mülk (Tanımı verilen) Komşu Mülk Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Zeytinlik Dere/ Irmak/ Nehir Kayalık/ Uçurum Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya Kale/ Hisar/ Cidarı Mezarlık Camii/ Avlusu Kilise/ Avlusu/Yolu Çeşme/ Kuyu Meydan Saray Mektep/ Medrese Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han Arsa Bitki Damlalık/ Hendek Hamam																										

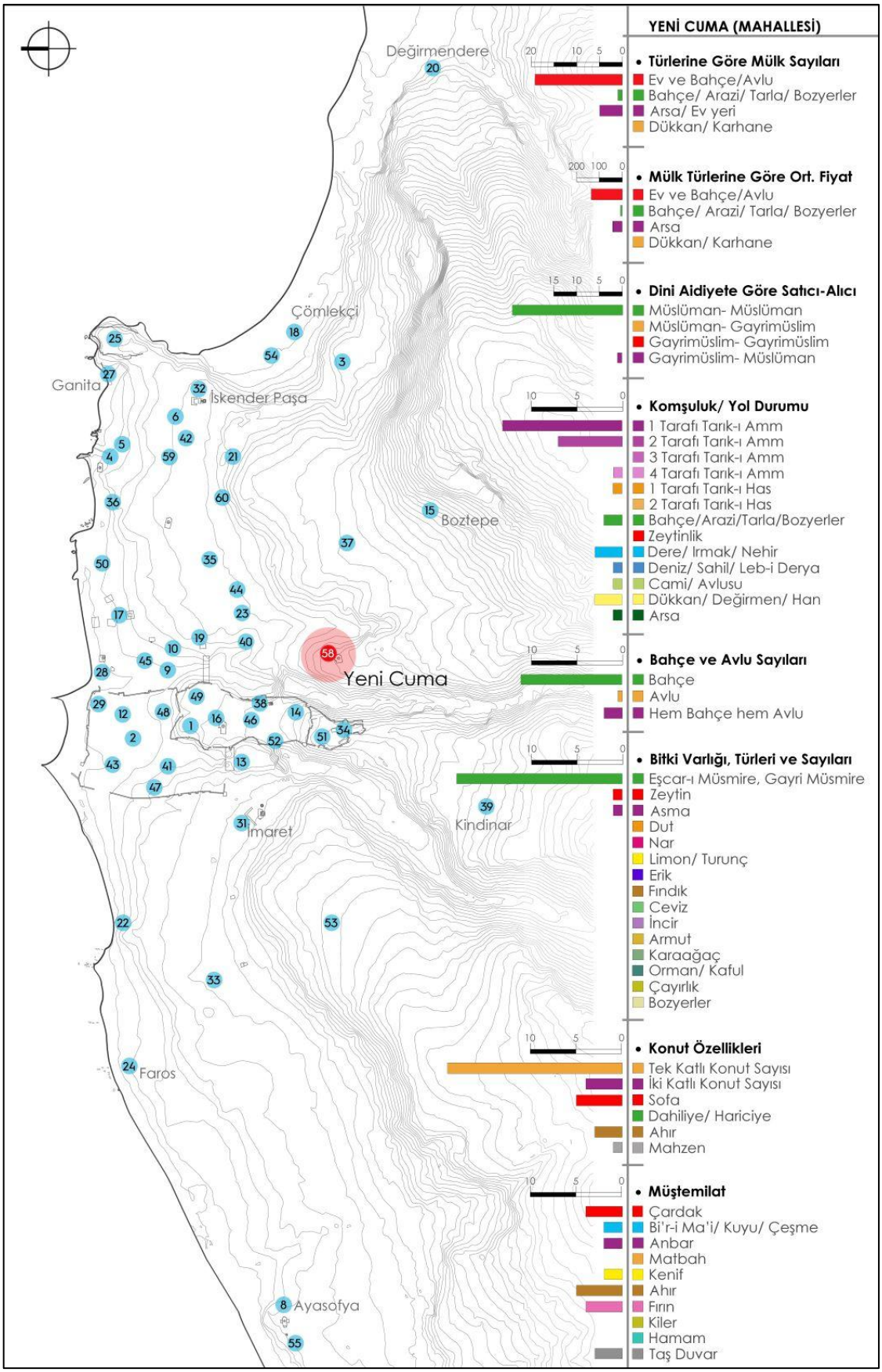

Şekil 84. Yeni Cuma Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.59. Zağraf Mahallesi

Zağraf mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde, meydan'ın batısında yer almaktadır.

Mahallede satışa konu olan 2 adet mülkün 2'si bahçeli/avlulu ev kaydıdır.

Tablo 468. Zağraf Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	+	+																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane																								

Zağraf mahallesinde, kaydedilmiş olan 2 adet mülkten, bahçeli ev ve diğer yapılar başlığına giren mülkler 77 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tablo 469. Zağraf Mahallesi'nde mülklerin türlerine göre satış fiyatları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	45	110																						
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler																								
Arsa/ Ev Yeri																								
Dükkân/ Karhane																								

Mülk satış kayıtlarına göre satıcı-alıcıların dini aidiyetlerine bakıldığında bu satışların 2 tanesinin de gayrimüslimden gayrimüslime satış şeklinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Zağraf mahallesi daha çok gayrimüslimlerin yaşadığı bir mahalle olduğu sicil kayıtlarında da görülmektedir.

Tablo 470. Zağraf Mahallesi'nde mülklerin satıcı-alıcı dini aidiyet bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Müslümandan-Müslümana																								
Müslümandan-Gayrimüslime																								
Gayrimüslimden-Gayrimüslime	+	+																						
Gayrimüslimden-Müslümana																								

Tablo 471. Zağraf Mahallesi'nde konut bilgileri ve yapısal özellikleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Ev	1	1																						
Menzil																								
Oda																								
Beyt																								
Diğer -Sofa -Dahiliye -Hariciye -Karhane -Selamlık -Ahır -Mahzen -Kiremit Örtülü -Taş Duvar																								
T: Tahtani, F: Fevkani, BU: Beyti Ulvi, BS: Beyti Sufli, BA: Buyutu adide, MA: Müteaddit, **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen																								

Tablo 472. Zağraf Mahallesi'nde mülkün avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Bahçe		+																						
Avlu	+																							
Hem Bahçe Hem Avlu																								
Orman/ Kaful Çayırlık/ Bozyerler																								
O: Orman, K: Kaful, Ç: Çayırlık, B: Bozyerler																								

Zağraf mahallesinde, mülk kayıtlarında geçen bitki varlığı ve türlerine baktığımızda 2 adet mülk kaydı içerisinde bilgi bulunmamaktadır.

Tablo 473. Zağraf Mahallesi'nde mülkün bitki varlığı ve bitki türleri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Eşcar-ı Müsmire Gayri Müsmire																								
Diğer -Zeytin -Asma -Dut -İncir -Nar -Limon -Turunç -Erik -Ceviz -Fındık -Ayva -Armut -Hurma -Şeftali- Servi -Sedir -Dişbudak -Karaağaç																								
E: Envai, S: Sair, D: Dip (Adet), **Diğer**: Bu kayıtlarda geçmeyen türler																								

Mahallede mülklerin bahçe ve/ veya avlusunda yer yapısal öğelerine (müştemilatlarına) bakıldığında 2 kayıtta geçen 2 mülkte anbar, bulunduğu görülmektedir. Zağraf mahallesi için incelenen kayıtlarda açık mekanlarda bulunan bu yapılar arasında fırın bulunduğu bilgisi yer almamaktadır. Dolayısıyla mülklerin ev, oda, beyt ifade edilen birimlerinde bu faaliyetin gerçekleştirildiği söylenebilir.

Tablo 474. Zağraf Mahallesi'nde mülkün müştemilat (diğer yapılar) bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
Anbar	1	1																						
Diğer -Çardak -Kuyu -Ahır -Kenif -Kiler -Matbah -Fırın -Mahzen -Hamam -Şırahane -Karhane -Çeşme -Samanlık																								
T: Tahtani, F: Fevkani, S: Sarabi (ambar için), C: Cari, A: Akındı (kenif için), Diğer: Bu kayıtlarda geçmeyen yapı/birim																								

Zağraf Mahallesinde kayıtlarda geçen mülklerin komşuluk ilişkileri ve yol durumları 4 taraflı tanımlama pratiğine göre değerlendirildiğinde 2 mülkten 1'inin tek tarafı tarik-i amm (kamusal yol) olduğu, 2 mülkün ise 2 tarafının tarik-i amm'la sınırlandığı anlaşılmaktadır.. Bir başka açıdan yol durumunda iafe edilen tarik-i amm (kamusal yol) çoğunlukla mülklerin tek tarafında olması da mahalledeki mülklerin yer aldığı bu arazi şartlarıyla ilgili olabilir.

Tablo 475. Zağraf Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1824, 3/6	1828, 125/6																						
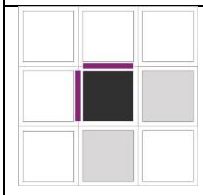	+																							
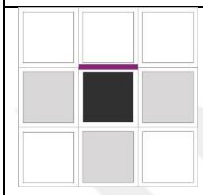		+																						

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

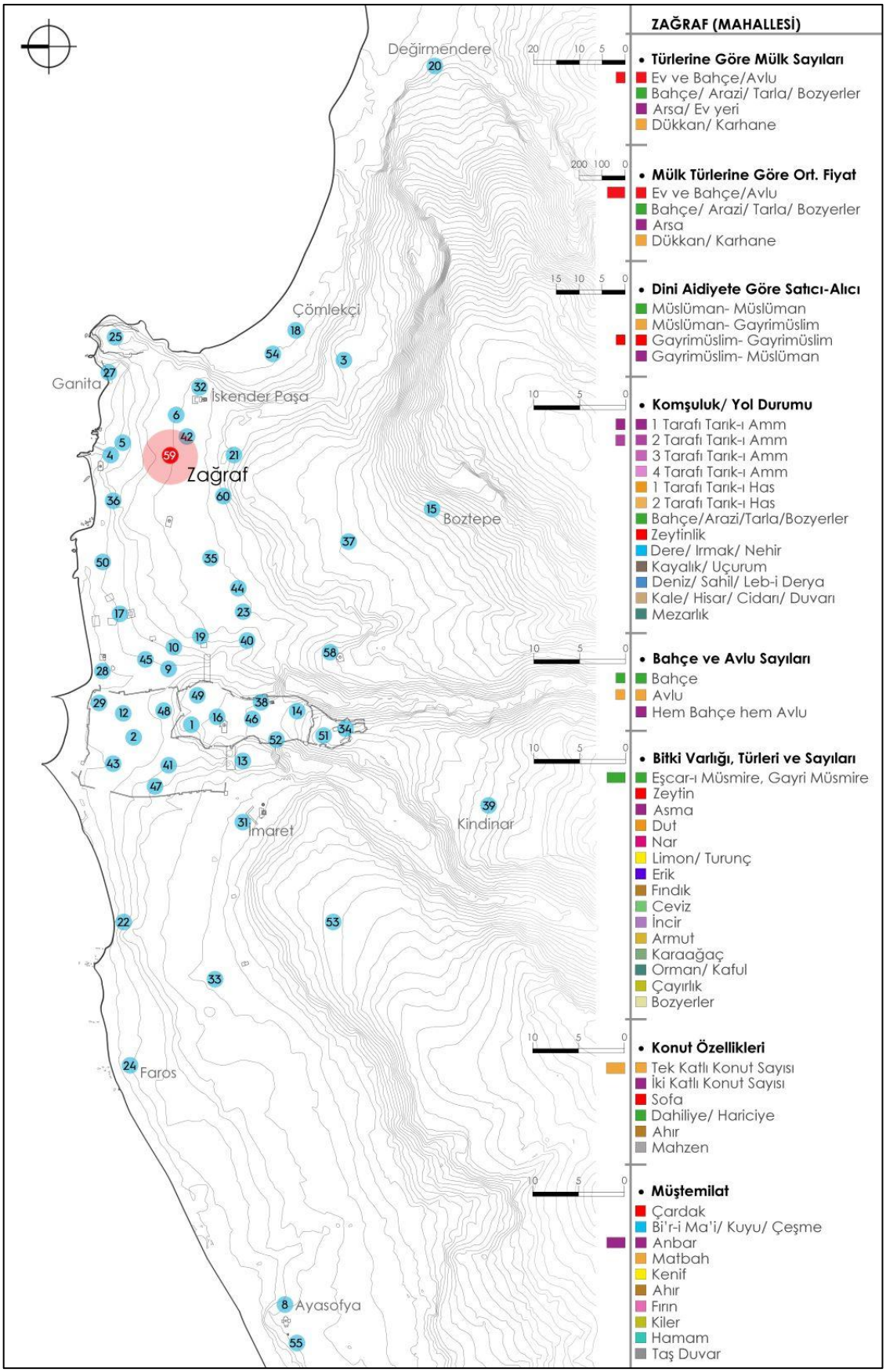

Şekil 85. Zağraf Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

2.2.60. Zeytinlik Mahallesi

Zeytinlik mahallesi, şehrin Doğu varoşları olarak ifade edilen bölgesinde yer almaktadır. Muhyiddin mahallesi ile aynı yeri ifade ettiği bazı kayıtlarda geçmektedir.

Mahallede satışa konu olan 1 adet mülk kaydı bulunmaktadır. Bu mülk kaydı arsa/ ev yeri kaydıdır. Fiyat bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 476. Zeytinlik Mahallesi'nde Mülk Türleri ve Kayıt Bilgileri

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 53
Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Yapılar	
Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	
Arsa/ Ev Yeri	+
Dükkân/ Karhane	

Söz konusu mülkün tüm komşuluklarını, diğer komşu mükler oluşturur, yol durumu vb. farklı bir komşuluk bilgisi yer almamaktadır.

Tablo 477. Zeytinlik Mahallesi'nde Mülklerin Komşuluklarına Göre Plan Diyagramları

Defter ve Kayıt Numarası	1866, 53
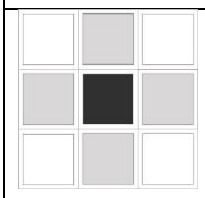	+

Lejant

- Tarık-ı Amm
- Tarık-ı Has
- Mülk (Tanımı verilen)
- Komşu Mülk
- Bahçe/ Arazi/ Tarla/
- Zeytinlik
- Dere/ Irmak/ Nehir
- Kayalık/ Uçurum
- Deniz/ Sahil/ Leb-i Derya
- Kale/ Hisar/ Cidarı
- Mezarlık
- Camii/ Avlusu
- Kilise/ Avlusu/Yolu
- Çeşme/ Kuyu
- Meydan
- Saray
- Mektep/ Medrese
- Dükkan/ Karhane/ Değirmen/ Han
- Arsa
- Bitki
- Damlalık/ Hendek
- Hamam

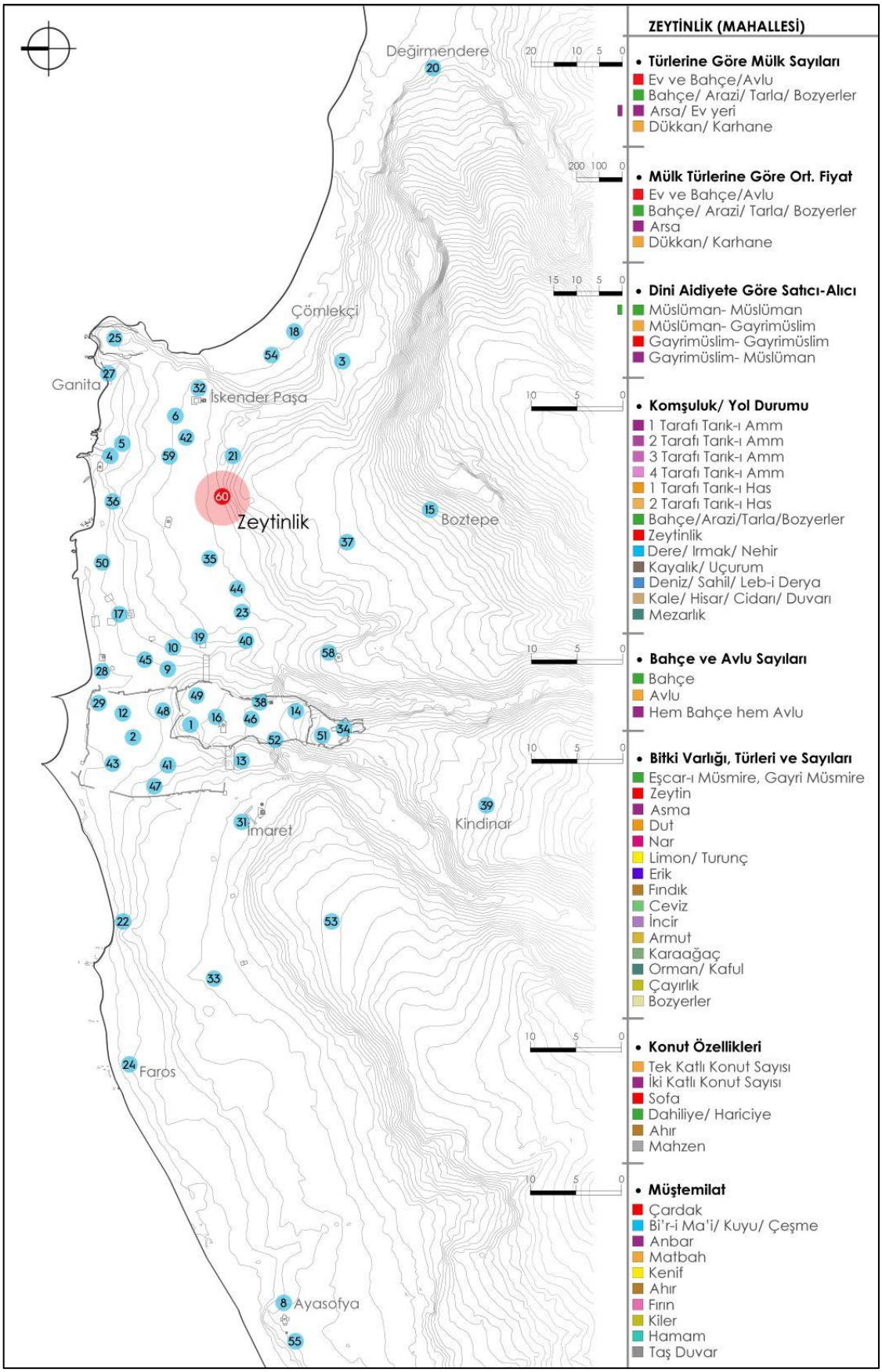

Şekil 86. Zeytinlik Mahallesi'nde mülk bilgileri grafiği

3. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

3.1. Mülk Türleri ve Mahallelere Göre Dağılımı

TŞS kayıtlarında yer alan mülkler genel olarak dört başlık altında toplanmıştır. Bunlar; 1.Ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar, 2.Bahçe/arazi/ tarla/ boz yerler, 3.Arsa/ev yeri ve 4.Dükkân/karhane başlıklarıdır.

Mülk, dükkân, ev, arsa vb. taşınmaz mallar için kullanılan tamamını ayrı ayrı veya birlikte kapsayan bir kelimedir. Kayıtlarda bazen sadece bir dükkân, bir arsa, bir bahçe, bir arazi ya da bir ev, bazen bahçesiyle bir ev bazen de bahçede bulunan ağaç türü ve müştemilata kadar içeren kayıtlar ve bunların birbirleriyle farklı kombinasyonları şeklinde çok çeşitlenebilecek veriler bulunmaktadır. Ancak daha anlaşılır kantitatif analizler için, bu veriler tablolaştırıldıktan sonra, mülk türleri 4 ana başlık altında toplanmıştır.

Tablo 478. Bu çalışma kapsamında taranan kayıtların mülk türlerine göre sayıları[72]

	Mülk Türü	**Mahallelerde Geçen Mülk Kayıtları**	**Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylerde Geçen Mülk Kayıtları**	**Toplam Kayıt Sayıları**
1	Ev ve Bahçe/ Avlu (ve diğer yapılar)	479	112	591
2	Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Bozyerler/ Çayırlık	40	54	94
3	Arsa/ Ev yeri	82	2	84
4	Dükkân/ Karhane	55	2	57
	Toplam	656	170	826

Satışlara ve diğer mülk anlaşmazlık kayıtlarına en çok konu olan mahallenin Tabakhane Mahallesi olduğu görülmektedir. En çok konutun (ev ve bahçe/avlu ve diğer yapılar) Tabakhane (45 kayıttan 38'i ev ve bahçe/avlu), Tekfur Çayırı (39 kayıttan 27'si ev ve bahçe/avlu), İskender Paşa (23 kayıttan 22'si ev ve bahçe/avlu), İmaret (28 kayıttan 22'si ev ve bahçe/avlu) mahallelerinde görülmektedir. Bir mahalleler topluluğu olarak değerlendirilen Ortahisar (24 kayıttan 20'si ev ve bahçe/avlu), Yeni Cuma (25 kayıttan 19'u ev ve bahçe/avlu), Faros (19 kayıttan 18'i ev ve bahçe/avlu), ve Aşağı Hisar (28 kayıttan 16'sı ev ve bahçe/avlu), bu mahalleri takip etmektedir (Tablo 479; Şekil 87).

[72] Yeterli bilgi içermeyen kayıtlar tabloya dahil edilmemiştir. Ancak Ek olarak verilen tablolara tüm kayıtlar işlenmiştir.

Tablo 479. Mülk türlerinin mahallelere göre dağılımı

		Mülk Türleri				Toplam Kayıt
		Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Y.	Bahçe/ Arazi Tarla/ Çayırlık/	Arsa/ Ev Yeri	Dükkân/ Karhane	
1	Amasya	3	-	-	-	3
2	Aşağı Hisar	16	3	9	-	28
3	Aya Filibo	6	-	2	-	8
4	Aya Gorgor	8	1	2	-	11
5	Aya Kiraki	1	-	2	-	3
6	Aya Marina	10	-	1	-	11
7	Aya Ovyan	6	-	3	-	9
8	Ayasofya	10	2	1	-	13
9	Aya Todori	1	1	-	-	2
10	Aya Vasil	11	-	2	-	13
11	Ayur	7	2	-	-	9
12	Bab-ı Pazar	15	-	5	2	22
13	Bab-ı Zağnos	4	-	-	-	4
14	Bayram Bey	6	-	-	-	6
15	Boztepe	8	2	-	-	10
16	Cami-i Kebir	10	-	1	1	12
17	Çarşı	8	-	3	31	42
18	Çömlekçi	10	1	1	-	12
19	Debbağhane	38	2	3	2	45
20	Değirmendere	2	3	-	2	7
21	Derviş Ali Tekye	1	-	-	-	1
22	Eksotha	16	2	4	-	22
23	Elhac Kasım	17	1	3	3	24
24	Faros	18	-	1	-	19
25	Frenkhisarı	2	-	1	-	3
26	Galimone	1	2	-	-	3
27	Ganita	4	1	-	-	5
28	Hasan Ağa M.	2	-	-	1	3
29	Hoca Halil	6	-	1	-	7
30	Hristos	3	-	-	-	3
31	İmaret	22	2	3	1	28
32	İskender Paşa	22	-	-	1	23
33	Kabak Meydan	6	4	3	-	13
34	Kale-i Kule	6	-	-	-	6
35	Kasım Paşa	4	-	1	-	5
36	Kemerkaya	8	-	1	1	10
37	Ketancı	3	-	1	-	4
38	Kıssahan	2	-	-	-	2
39	Kindinar	15	2	1	-	18
40	Köhne Hamam	9	-	1	-	10
41	Mağara Mescidi	2	-	-	-	2
42	Meydan-ı Şarki	5	1	4	-	10
43	Molla Siyah	13	-	3	-	16
44	Muhyiddin	13	1	3	-	17
45	Mumhaneönü	-	-	-	4	4
46	Ortahisar	20	-	3	1	24
47	Saçlı Hoca	9	-	-	-	9
48	Saray	1	-	-	-	1
49	Saray-ı Atik	8	-	-	-	8
50	Sarmaşık	1	-	-	-	1
51	Sultan Abdullah	1	-	-	-	1
52	Şirin Hatun	8	-	-	1	9
53	Tekfur Çayırı	27	6	5	1	39
54	Urganciyan	-	-	1	1	2
55	Valadis	-	-	1	-	1
56	Van	2	-	-	-	2
57	Vazmolika	1	-	-	2	3
58	Yeni Cuma	19	1	5	-	25
59	Zağraf	2	-	-	-	2
60	Zeytinlik	-	-	1	-	1
	Toplam	479	40	82	55	656

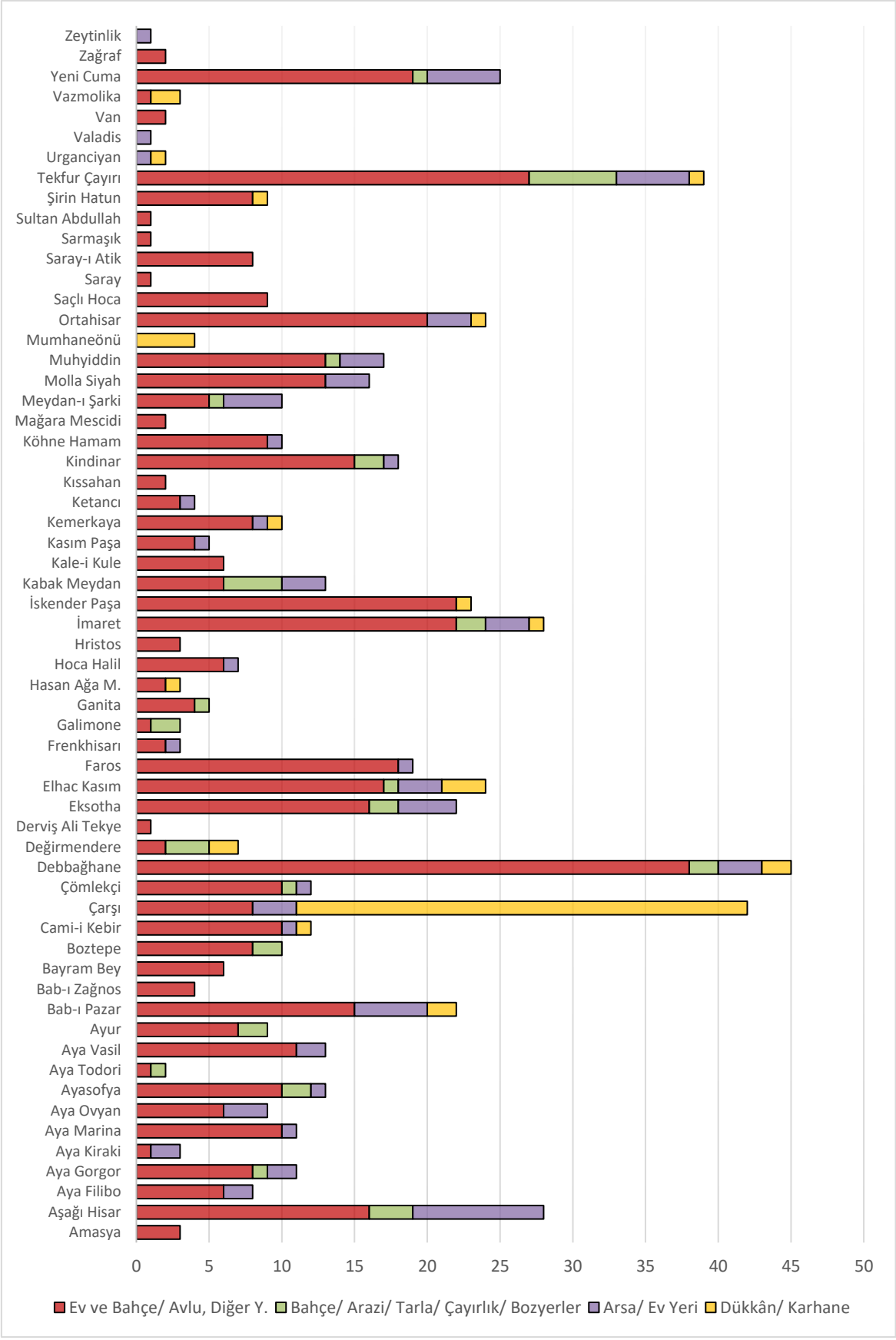

Şekil 87. Mülk türlerinin mahallelere göre dağılımı

Sicil kayıtlarında bir konutun bahçesi dışında konut olmaksızın bahçe, arazi, tarla, çayırlık ve boz yerler gibi tanımlamalarla kayda konu olan alanlar şehrin peyzajını okumak için, doluluk-boşlukları, kentsel yoğunluğu anlamak için önemlidir. Bu başlık altında toplanan mülkler oransal veya sayı olarak en çok bulunduğu mahalleler doğu varoşlarında daha geniş ve düz bir bölgede yer alan Kabak Meydan (13 kayıttan 4'ü bahçe vd. kaydı), yine doğu varoşlarında bulunan Tekfur Çayırı'dır (39 kayıttan 6'sı bahçe vd. kaydı). Bu mahalleleri benzer bir bakış açısıyla geniş düz alanların olduğu Değirmendere (7 kayıttan 3'ü bahçe vd. kaydı) izlemektedir. Diğer yandan Aşağı Hisar mahallesi (28 kayıttan 3'ü bahçe vd. kaydı) daha yoğun bir bölgede bahçe satışlarının olduğu bir mahalle olarak dikkat çekmektedir.

Aşağı Hisar mahallesinde ev yeri/arsa' ya diğer mahallelere göre hem sayı hem de oransal olarak daha fazla (28 kayıttan 9'u ev yeri/arsa kaydı) rastlanmaktadır. Bu durumda daha önceki kısımlarda bahsedilen "…rus istilası sonucu ihrak-ı binnar olan…" tabirine de dikkat çekmek gerekmektedir. Daha yoğun ve "bitmiş" bir yerleşimin olması beklenen bu bölgede dışardan gelen tehditlerle, konumsal ve dönemsel sebeplerin bu konuda etkili olduğu düşünülebilir. Benzer şekilde yine Aşağı Hisar surları içerisinde yer alan Bab-ı Pazar mahallesi en çok ev yeri/arsa bulunan ikinci mahalle (22 kayıttan 5'i ev yeri/arsa kaydı) konumundadır. Diğer yandan surların dışında batı varoşlarında bulunan Tekfur Çayırı Mahallesi (39 kayıttan 5'i ev yeri/arsa kaydı), doğu varoşlarında bulunan Yeni Cuma mahallesi (25 kayıttan 5'i ev yeri/arsa kaydı), Meydan-ı Şarki mahallesi (10 kayıttan 4'ü ev yeri/arsa kaydı) en çok arsa bulunan mahalleleri takip etmektedir.

Bir ticari faaliyetin olduğu dükkân, fırın, saraç, debbağ, bakkal, han, değirmen gibi çeşitli yapılar dükkân ve/karhane başlığı altında birleştirilmiştir. Bu faaliyetler en yoğun Çarşı mahallesi (42 kayıttan 31'i dükkân/karhane), Mumhaneönü (4 kayıttan 4'ü ev yeri/arsa kaydı) ve Elhac Kasım (24 kayıttan 3'ü ev yeri/arsa kaydı) mahallesinde yer almaktadır. Han en çok Çarşı bölgesinde, değirmen en çok Değirmendere ve Debbağhane mahallelerinde görülmektedir. Çarşı mahallesi dışında doğu varoşlarında Hacı Kasım ve Vazmolika mahallelerinde de dükkanlar görülmektedir.

Şehrin varoşlarından köylere ve nahiyelere doğru uzaklaştıkça bahçe/ arazi/ tarla/ çayırlık/ boz yerler olarak tanımlanan alanların satışının oransal olarak yükseldiği, dükkân ve ev yeri/arsa kayıtlarının ise azaldığı görülmektedir (Tablo 480; Şekil 88).

Tablo 480. Mülk türlerinin Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Mülk Türleri				Toplam Kayıt
		Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Y.	Bahçe/ Arazi Tarla/ Çayırlık/	Arsa/ Ev Yeri	Dükkân/ Karhane	
1	Akçaabat	18	10	-	1	29
2	Maçka	8	3	-	-	11
3	Yomra	13	10	-	-	23
4	Hoç	25	11	-	-	36
5	Kavala	5	2	-	-	7
6	Kisarna	4	3	1	-	8
7	Mesaryu	4	-	-	-	4
8	Mesona	3	2	-	-	5
9	Oksi	3	-	1	-	4
10	Samaruksa	5	5	-	-	10
11	Soğuksu	5	-	-	-	5
12	Suğa	5	3	-	1	9
13	Şana	8	3	-	-	11
14	Zefanos	3	-	-	-	3
15	Zülmera	3	2	-	-	5
	Toplam	**112**	**54**	**2**	**2**	**170**

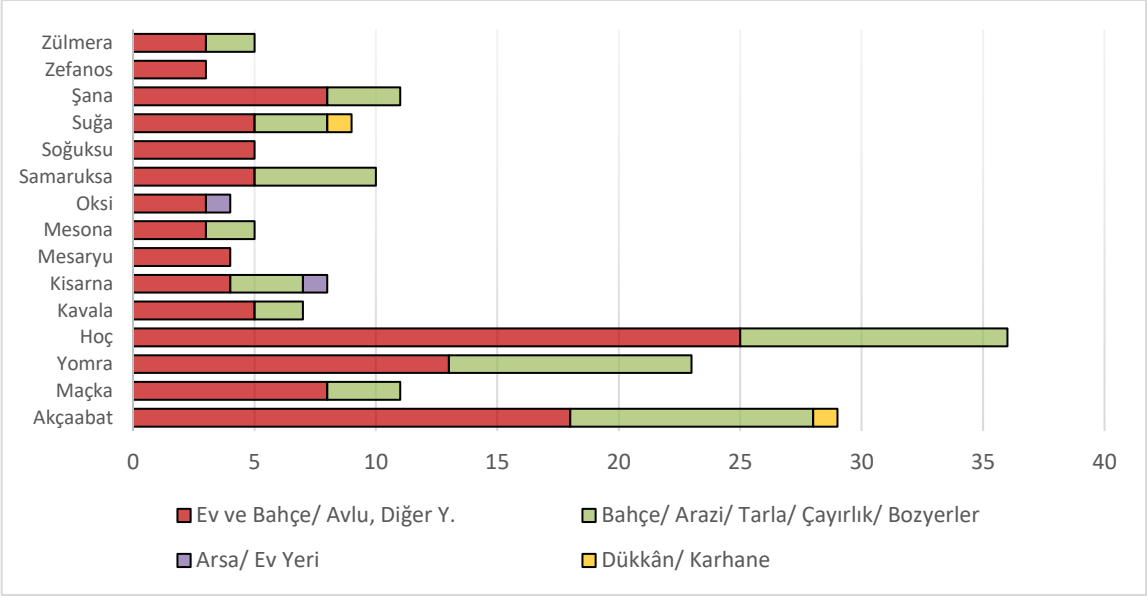

Şekil 88. Mülk türlerinin Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylere göre dağılımı

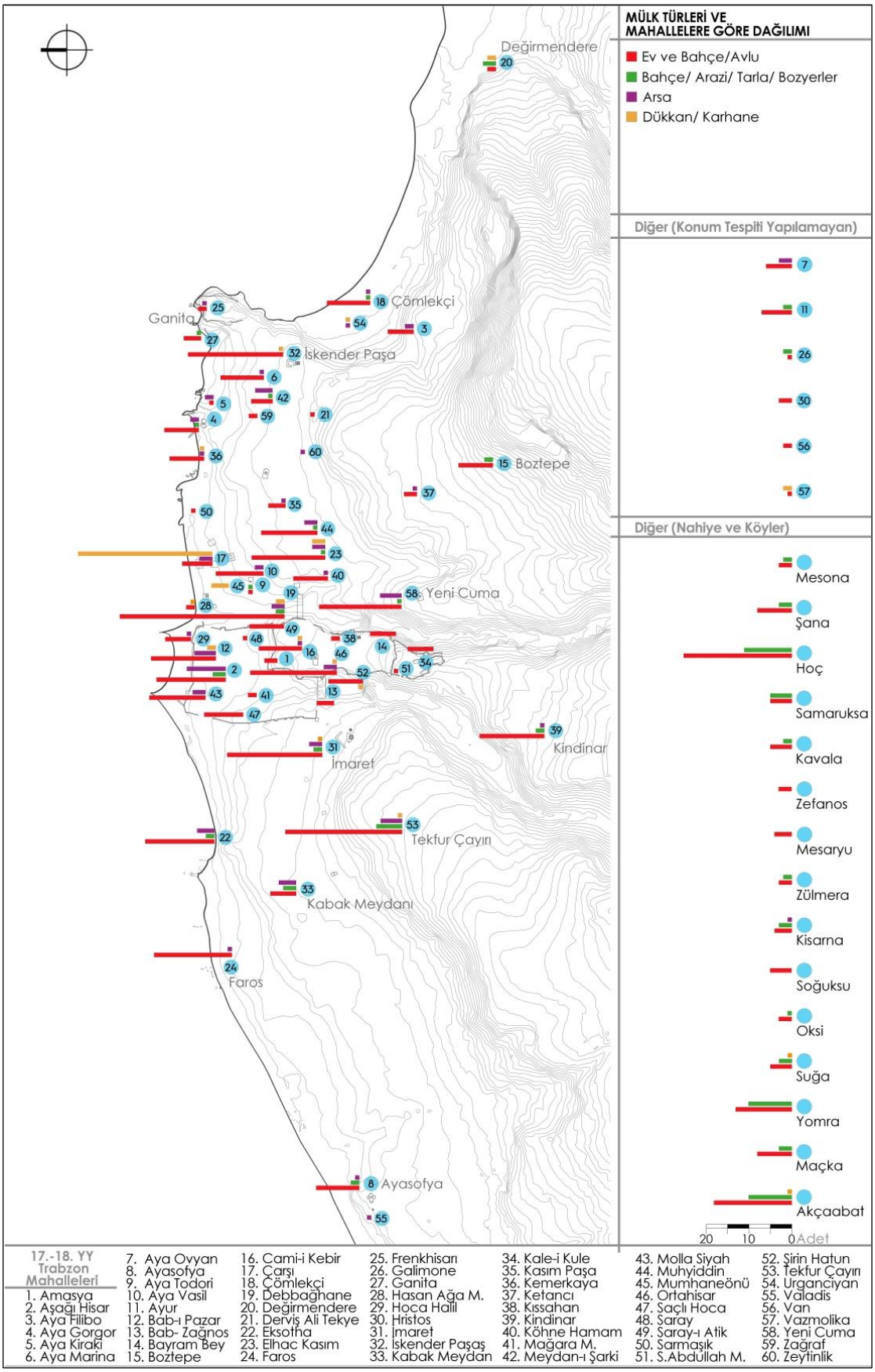

Şekil 89. Mülk türleri ve mahallelere göre dağılımı

3.2. Mülk Türleri Ortalama Fiyatları ve Mahallelere Göre Dağılımı

TŞS kayıtlarında yer alan bilgilere göre daha önce genel olarak dört başlık altında toplanan mülklerin satış ücretlerini değerlendirildiğinde ev ve bahçe/avlu için en yüksek miktarların Yukarı Hisar, Ortahisar ve Aşağı Hisar gibi bölgelerde bulunan sur içi mahallelerinde ödendiği görülmektedir. Bu mahalleleri yine surlara yakın olan Hasan Ağa mescidi, Debbağhane mahalleleri en yüksek ortalama fiyatlar açısından takip etmektedir. Diğer mahallelerde de yüksek fiyatlı satışlar bulunmaktadır. Ancak ortalamalara bakıldığında bu bölgelerin öne çıkması fiyatların oluşmasında en önemli unsurun konum ve çevre olduğunu akla getirmektedir. Zira Ortahisar bölgesinde gerçekleşen satışlarda önemli konumlarda bulunan kişilere rastlanılabilmektedir. Ortahisar mahallesinde, bir kayıtta avlulu, kiremit örtülü fevkani mülk menzili ve müteaddit odalar bulunan, fırın ve kuyusu olan bir mülk 1500 kuruşa satılmıştır.

Tablo 481. Mülk türlerine göre ortalama fiyatlar [73]

	Mülk Türü	**Mahallelerde Geçen Mülk Kayıtları Ort. Değer (Kuruş)**	**Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylerde Geçen Mülk Kayıtları Ort. Değer (Kuruş)**	**Ortalama Değer (Kuruş)**
1	Ev ve Bahçe/ Avlu (ve diğer yapılar)	198,4	63,6	131
2	Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Bozyerler/ Çayırlık	78,3	36,1	57,2
3	Arsa/ Ev yeri	62,3	10,5	36,4
4	Dükkân/ Karhane	242,3	33	137,7
	Ortalama Değer (Kuruş)	148,25	35,8	

Bahçeler için en yüksek ortalama ücretin ödendiği yerler ise Değirmendere, İmaret, Aşağı Hisar, Aya Gorgor mahalleleridir. Kayıtlarda yine bahçelerin nispeten çok bulunduğu Tekfur Çayırı, Kindinar, Boztepe ve Aşağı Hisar mahalleleri de bu mahalleleri ortalama fiyat açısından takip etmektedir. İmaret-i Hatuniyye mahallesinde geçen bir kayda göre "…eşçar-ı müsmirre ve gayr-ı müsmirreyi müştemil bir kıt'a mülk bağçemi…" şeklinde tanımlanan mülk bahçe 210 kuruşa satılmıştır.

[73] Yeterli bilgi içermeyen kayıtlar tabloya dahil edilmemiştir. Ancak Ek olarak verilen tablolara tüm kayıtlar işlenmiştir.

Arsa değerlerine bakıldığında yine konumun değeri görülmektedir. Çarşı Mahallesi, Aya Vasıl Mahallesi ve Köhne Hamam mahallesi ortalama fiyatların yüksek olduğu yerlerdir. Bunları Ortahisar, Aşağı Hisar mahalleleri izlemektedir.

Dükkân/ karhane sayıları en çok Çarşı Mahallesi'nde yer almaktadır. Ancak en yüksek ortalama satış değerlerinin Ortahisar, Aşağı Hisar, İskenderpaşa mahallerinde ödendiği anlaşılmaktadır. Çarşı mahallesinden de yüksek olan bazı fiyatlardan anlaşılacağı üzere bu bölgelerde ticari bir faaliyette bulunabilmenin değerli olduğu anlaşılmaktadır. Bu ortalama fiyatlar dışında Değirmendere, Debbağhane, Çömlekçi mahallelerinde bazı kayıtlarda değirmen, karhane gibi ortalamanın oldukça üstünde tekil kayıtlar yer almaktadır. Cami-i Kebir mahallesinde bir bab bakkal dükkânının 300 kuruşa satıldığı görülmektedir.

Tüm bu bilgiler değerlendirmeye alındığında mahallerdeki özellikle sur içi Ortahisar ve Yukarı Hisar mahalleleri ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar başlığı altına giren konutların en değerli olduğu bölgelerdir. Konutlardan ortalama olarak daha değerli olan mülk türü ise dükkan/karhane başlığı altına giren ticari mülklerdir. Bahçe ve arsa gibi mülkler mahalle sınırları sebebiyle büyüklükleri sınırlı olduğu için bu iki mülk türünün ortalama değerinden daha geride olduğu değerlendirilmektedir. Köy ve Nahiyelerde de genellikle konutlar diğer mülk türlerinden daha değerli olurken, mahallelerdeki ortalama değerlere yaklaşamamaktadır. Köy ve Nahiyelerde konutlu mülkler dışında özellikle büyük arazilerin, zeytinliklerin olduğu mülklerin de çok yüksek fiyatlara satıldığı kayıtlarda geçmektedir.

Tablo 482. Mülk türleri ortalama fiyatları ve mahallelere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Mülklerin Ortalama Fiyatları (Kuruş)			
		Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Y.	Bahçe/ Arazi Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	Arsa/ Ev Yeri	Dükkân/ Karhane
1	Amasya	305	-	-	-
2	Aşağı Hisar	136	75	62	-
3	Aya Filibo	121	-	51	-
4	Aya Gorgor	167	200	82	-
5	Aya Kiraki	80	-	37	-
6	Aya Marina	140	-	16	-
7	Aya Ovyan	81	-	34	-
8	Ayasofya	139	32	32	-
9	Aya Todori	71	-	-	-
10	Aya Vasil	198	-	175	-
11	Ayur	106	75	-	-
12	Bab-ı Pazar	385	15	50	387
13	Bab-ı Zağnos	106	-	-	-
14	Bayram Bey	317	-	-	-
15	Boztepe	95	125	-	-
16	Cami-i Kebir	514	-	480	300
17	Çarşı	197	-	130	204
18	Çömlekçi	122	40	20	-
19	Debbağhane	212	27	91	120
20	Değirmendere	50	240	-	800
21	Derviş Ali Tekye	110	-	-	-
22	Eksotha	170	13	38	-
23	Elhac Kasım	184	75	28	320
24	Faros	144	-	28	-
25	Frenkhisarı	85	-	6	-
26	Galimone	40	63	-	-
27	Ganita	72	30	-	-
28	Hasan Ağa M.	640	-	-	273
29	Hoca Halil	207	-	-	-
30	Hristos	149	-	-	-
31	İmaret	134	195	31	110
32	İskender Paşa	226	-	-	300
33	Kabak Meydan	174	56	24	-
34	Kale-i Kule	125	-	-	-
35	Kasım Paşa	180	-	3	-
36	Kemerkaya	172	-	40	6
37	Ketancı	70	-	15	-
38	Kıssahan	162	-	-	-
39	Kindinar	98	94	50	-
40	Köhne Hamam	140	-	115	-
41	Mağara Mescidi	144	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	110	-	23	-
43	Molla Siyah	378	-	101	-
44	Muhyiddin	204	10	48	-
45	Mumhaneönü	-	-	-	101
46	Ortahisar	521	-	36	600
47	Saçlı Hoca	348	-	-	-
48	Saray	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	312	-	-	-
50	Sarmaşık	80	-	-	-
51	Sultan Abdullah	900	-	-	-
52	Şirin Hatun	524	-	-	100
53	Tekfur Çayırı	83	115	33	100
54	Urganciyan	-	-	40	80
55	Valadis	-	-	15	-
56	Van	70	-	-	-
57	Vazmolika	200	-	-	76
58	Yeni Cuma	136	8	42	-
59	Zağraf	77	-	-	-
60	Zeytinlik	-	-	-	-
	Ortalama	**198,4**	**78,3**	**62,3**	**242,3**

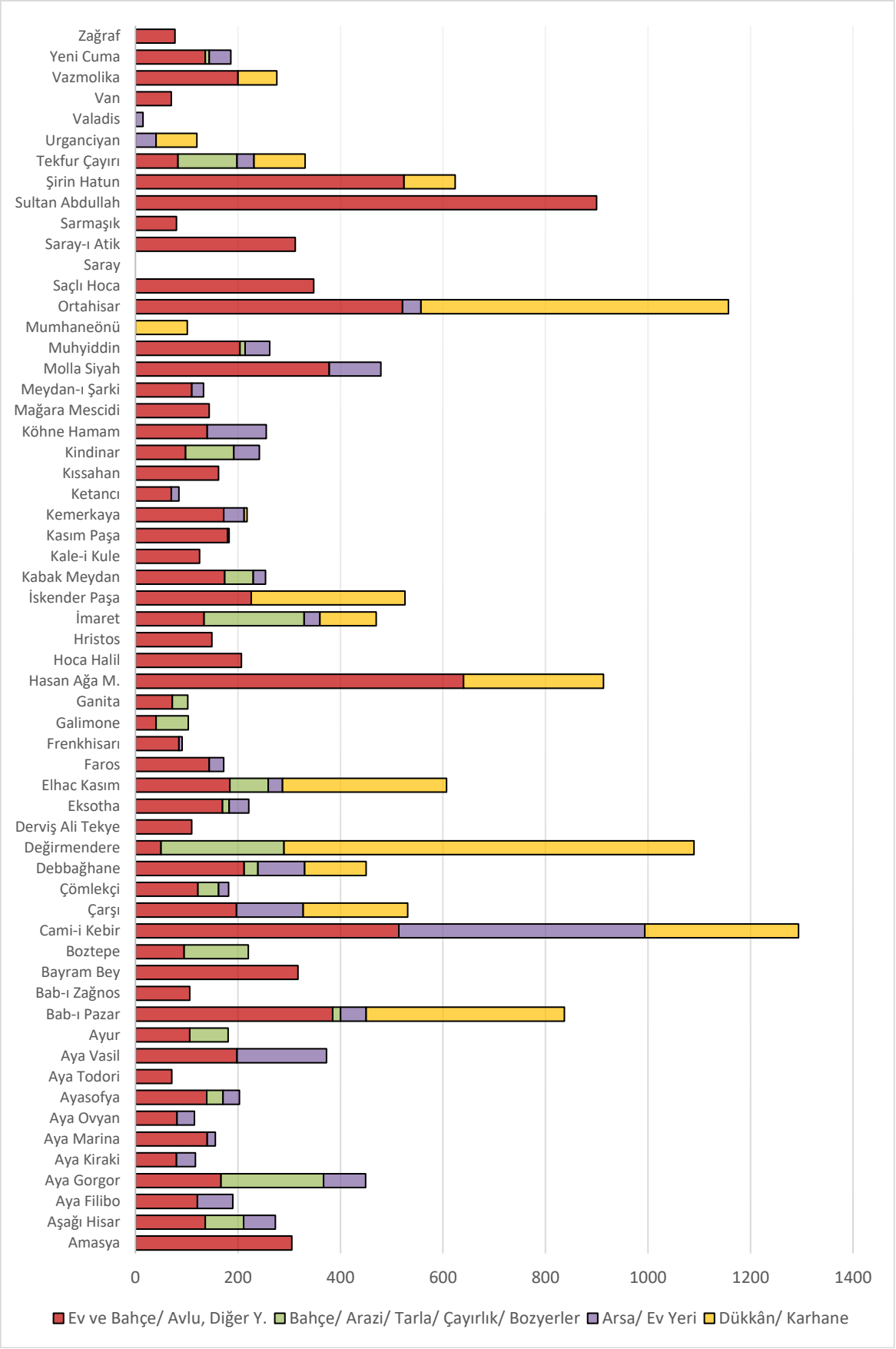

Şekil 90. Mülk türleri ortalama fiyatları ve mahallelere göre dağılımı

Şehrin varoşlarından köy ve nahiye gibi kırsal alanlara doğru bakıldığında ortalama fiyat bakımından farklılık net bir azalış şeklinde kendini göstermektedir. Ev ve bahçe/avlu satışlarda genel olarak daha yüksek ücretlerin ödendiği mülk türü olmuştur. Ancak Akaçabat'ta geçen birkaç kayıtta zeytin ağaçları bulunan mülklerin daha yüksek fiyatlara satıldığı görülmektedir. Bu durum ortalamayı da yukarı çıkarmıştır (Tablo 482).

Tablo 483. Mülk türleri ortalama fiyatları ve nahiye ve köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Mülklerin Ortalama Fiyatları (Kuruş)			
		Ev ve Bahçe/ Avlu, Diğer Y.	Bahçe/ Arazi Tarla/ Çayırlık/ Bozyerler	Arsa/ Ev Yeri	Dükkan/ Karhane
1	Akçaabat	86,5	200	-	50
2	Maçka	57	7	-	-
3	Yomra	59	36	-	-
4	Hoç	97	21	-	-
5	Kavala	35	13	-	-
6	Kisarna	46	18	8	-
7	Mesaryu	55	-	-	-
8	Mesona	20	7	-	-
9	Oksi	47	-	13	-
10	Samaruksa	87	18	-	-
11	Soğuksu	43	-	-	-
12	Suğa	76	7	-	16
13	Şana	56	17	-	-
14	Zefanos	50	-	-	-
15	Zülmera	140	53	-	-
	Ortalama	**63,6**	**36,1**	**10,5**	**33**

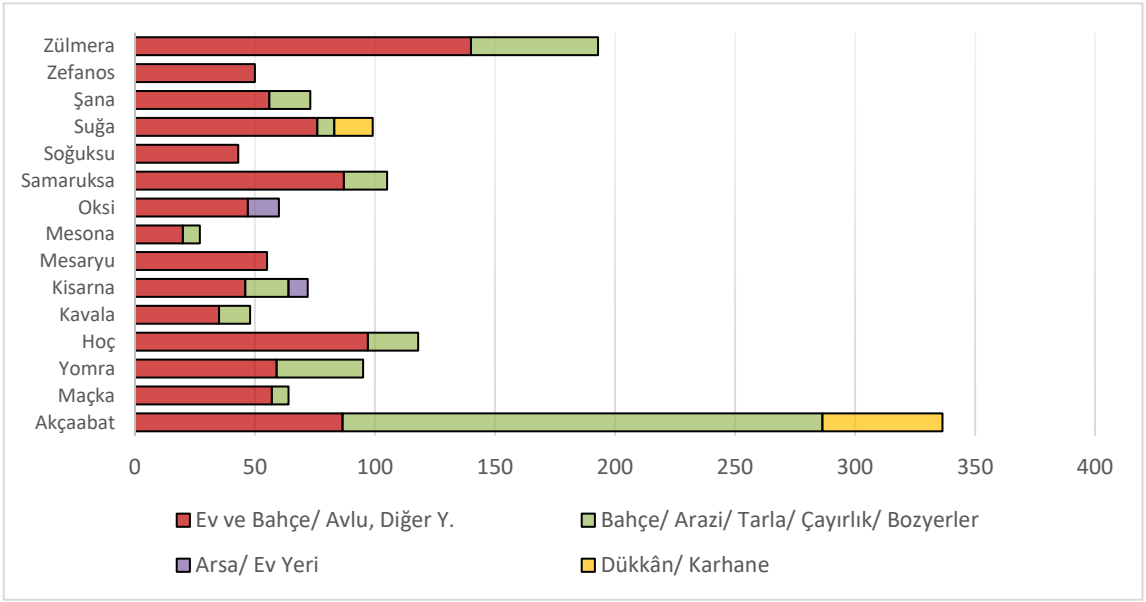

Şekil 91. Mülk Türleri ortalama fiyatları ve Nahiye ve Köylere göre dağılımı

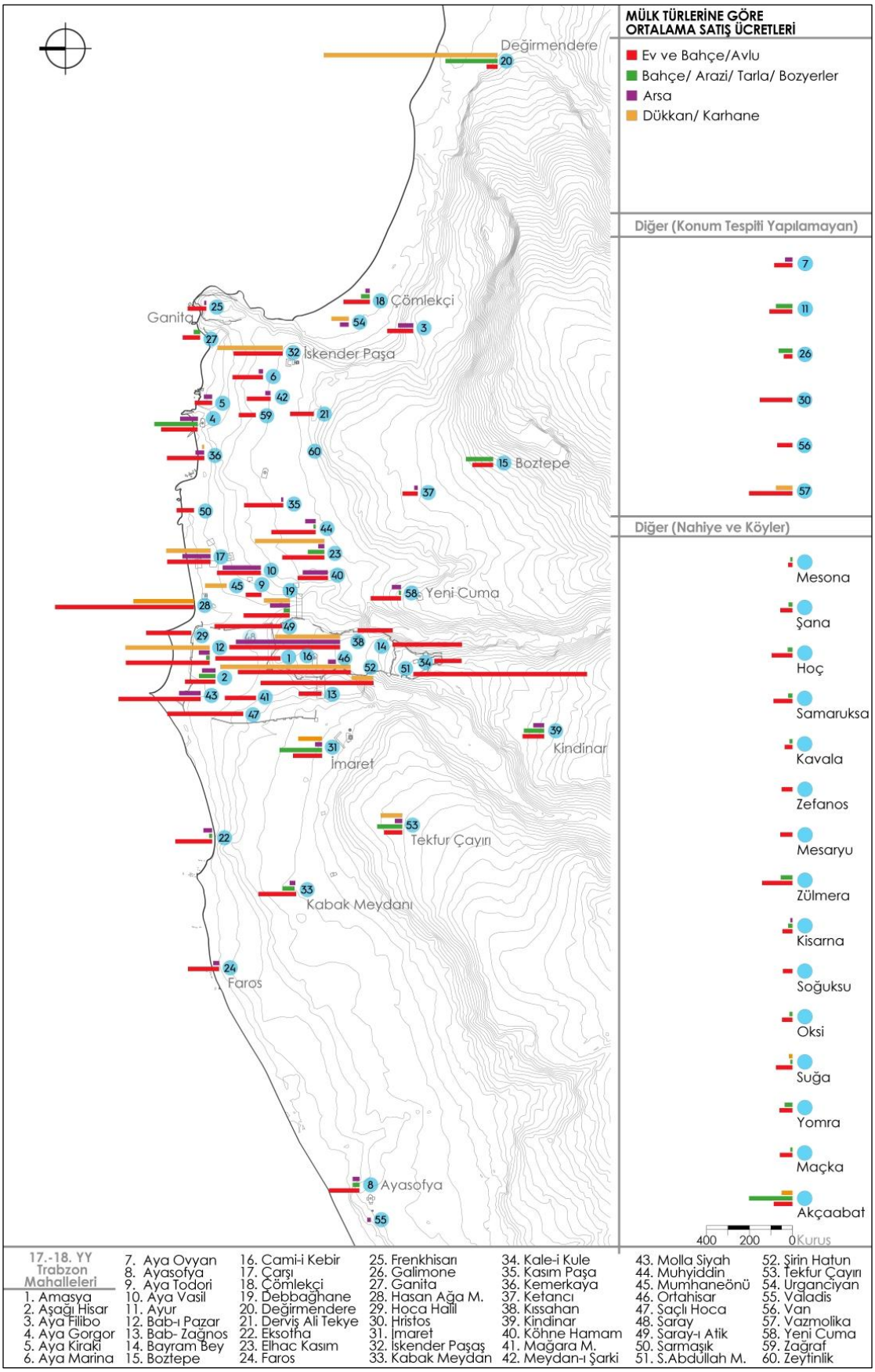

Şekil 92. Mülk türleri ortalama fiyatları ve mahallelere göre dağılımı

3.3. Mülk Satıcı-Alıcı Dini Aidiyet İlişkilerinin Mahallelere Göre Dağılımı

Trabzon'un fethinden sonra tutulan tahrir defterlerinden şehirdeki gayrimüslim nüfus ile Müslüman nüfus arasındaki artış azalışları takip edilebilmektedir. 1520 tarihli Tahrir defterinde birkaç kat fazla olan gayrimüslim nüfus 1583 tarihli Tahrir defteri kayıtlarına göre Müslüman nüfusun gerisinde kaldığı bilinmektedir. Diğer yandan Şehrinin fethinden sonra tutulan kayıtlar ve anlatılar önemli bir gayrimüslim nüfusun şehir dışında iskâna tabi tutulduğunu ve şehrin merkezi pozisyonundaki kalenin dışına yerleştirildiğini göstermektedir.

Bu bilgiler dışında sicil kayıtlarında yer alan mülk bilgilerine bakıldığında yukarıdaki durumu doğrulayan şekilde sur içi bölgesinde neredeyse hiçbir gayrimüslimin taraf olduğu alış-satış görülmemektedir. Aşağı Hisar, Ortahisar, Yukarı Hisar bölgelerinde kayda geçen mülk davalarında mülklerin tamamen Müslümanlar arasında el değiştirdiği anlaşılmaktadır. Gayrimüslim nüfus sur içinde olamasalar da ticari faaliyetlerin bulunduğu Çarşı mahallesinde yer aldıkları kayıtlar bulunmaktadır.

Sur dışına batıya yönelince Eksotha mahallesinde (22 kayıttan 6'sında) ve az da olsa Faroz (19 kayıttan 2'sinde) ve Ayasofya mahallelerinde (13 kayıttan 2'sinde) gayrimüslimlerin aldığı ve sattığı mülkler olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan Doğu varoşlarına gelince, sicil kayıtlarına göre o dönemin gayrimüslimlerinin daha çok sayıda ve kendi nüfuslarının ağırlıkta olduğu mahallelerin olduğu anlaşılmaktadır. Debbağhane mahallesi ile Çömlekçi mahallesi arasında bulunan kıyıya dönük şekilde yoğunlaşan gayrimüslim yerleşimleri sicil verileriyle ortaya konulabilmektedir. Bu bölgede gayrimüslim nüfusun nispeten fazla göründüğü gayrimüslim mahalleleri olarak da bilinen Aya Todori, Aya Vasil, Aya Gorgor, Aya Kiraki, Aya Marina, Ganita mahalleri bulunur. Ek olarak konumu tespit edilemese de doğu varoşlarında bulunduğu düşünülen Aya Ovyan ve Ayur mahalleleri gayrimüslimlerin yoğunlukta olduğu mahallelerdendir.

Doğu varoşlarında bulunan mahalleler Müslüman ve gayrimüslimlerin diğer mahallelere oranla daha çok birlikte yaşadıkları yerler olarak görülmektedir. Çömlekçi, İskenderpaşa, Kemerkaya, Meydan-ı Şarki mahalleleri Müslüman ve gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı mahaller arasında dikkat çekmektedir. Batı varoşlarında ise kıyı boyunca Eksota, Faroz, Ayasofya mahallelerinde karşılaşılmaktadır.

Tablo 484. Mülk satıcı-alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve mahallelere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam	Dini Aidiyet			
			Müslüman-Müslüman	Müslüman-Gayrimüslim	Gayrimüslim-Gayrimüslim	Gayrimüslim-Müslüman
1	Amasya	3	3	-	-	-
2	Aşağı Hisar	28	28	-	-	-
3	Aya Filibo	8	8	-	-	-
4	Aya Gorgor	11	-	2	9	-
5	Aya Kiraki	3	-	1	2	-
6	Aya Marina	11	3	1	6	1
7	Aya Ovyan	9	1	4	2	2
8	Ayasofya	13	11	-	1	1
9	Aya Todori	2	-	-	2	-
10	Aya Vasil	13	2	2	9	-
11	Ayur	9	-	2	5	2
12	Bab-ı Pazar	22	22	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	4	-	-	-
14	Bayram Bey	6	6	-	-	-
15	Boztepe	10	6	3	1	-
16	Cami-i Kebir	12	12	-	-	-
17	Çarşı	42	34	3	1	3
18	Çömlekçi	12	6	-	5	1
19	Debbağhane	45	40	2	2	1
20	Değirmendere	7	6	-	-	-
21	Derviş Ali Tekye	1	-	-	1	-
22	Eksotha	22	16	-	5	1
23	Elhac Kasım	24	20	1	2	1
24	Faros	19	17	1	-	1
25	Frenkhisarı	3	2	-	1	-
26	Galimone	3	3	-	-	-
27	Ganita	5	1	2	1	1
28	Hasan Ağa M.	3	3	-	-	-
29	Hoca Halil	7	7	-	-	-
30	Hristos	3	-	-	3	-
31	İmaret	28	27	1	-	-
32	İskender Paşa	23	15	2	4	2
33	Kabak Meydan	13	13	-	-	-
34	Kale-i Kule	6	6	-	-	-
35	Kasım Paşa	5	3	2	-	-
36	Kemerkaya	10	5	-	4	1
37	Ketancı	4	4	-	-	-
38	Kıssahan	2	2	-	-	-
39	Kindinar	18	17	1	-	-
40	Köhne Hamam	10	8	-	-	2
41	Mağara Mescidi	2	2	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	10	8	-	1	1
43	Molla Siyah	16	16	-	-	-
44	Muhyiddin	17	12	3	2	-
45	Mumhaneönü	4	4	-	-	-
46	Ortahisar	24	23	1	-	-
47	Saçlı Hoca	9	9	-	-	-
48	Saray	1	1	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	7	-	1	-
50	Sarmaşık	1	1	-	-	-
51	Sultan Abdullah	1	1	-	-	-
52	Şirin Hatun	9	9	-	-	-
53	Tekfur Çayırı	39	36	-	-	-
54	Urganciyan	2	-	-	2	-
55	Valadis	1	1	-	-	-
56	Van	2	1	-	1	-
57	Vazmolika	3	1	-	2	1
58	Yeni Cuma	25	24	-	-	1
59	Zağraf	2	-	-	2	-
60	Zeytinlik	1	1	-	-	-
	Toplam	656	**518**	**34**	**77**	**23**

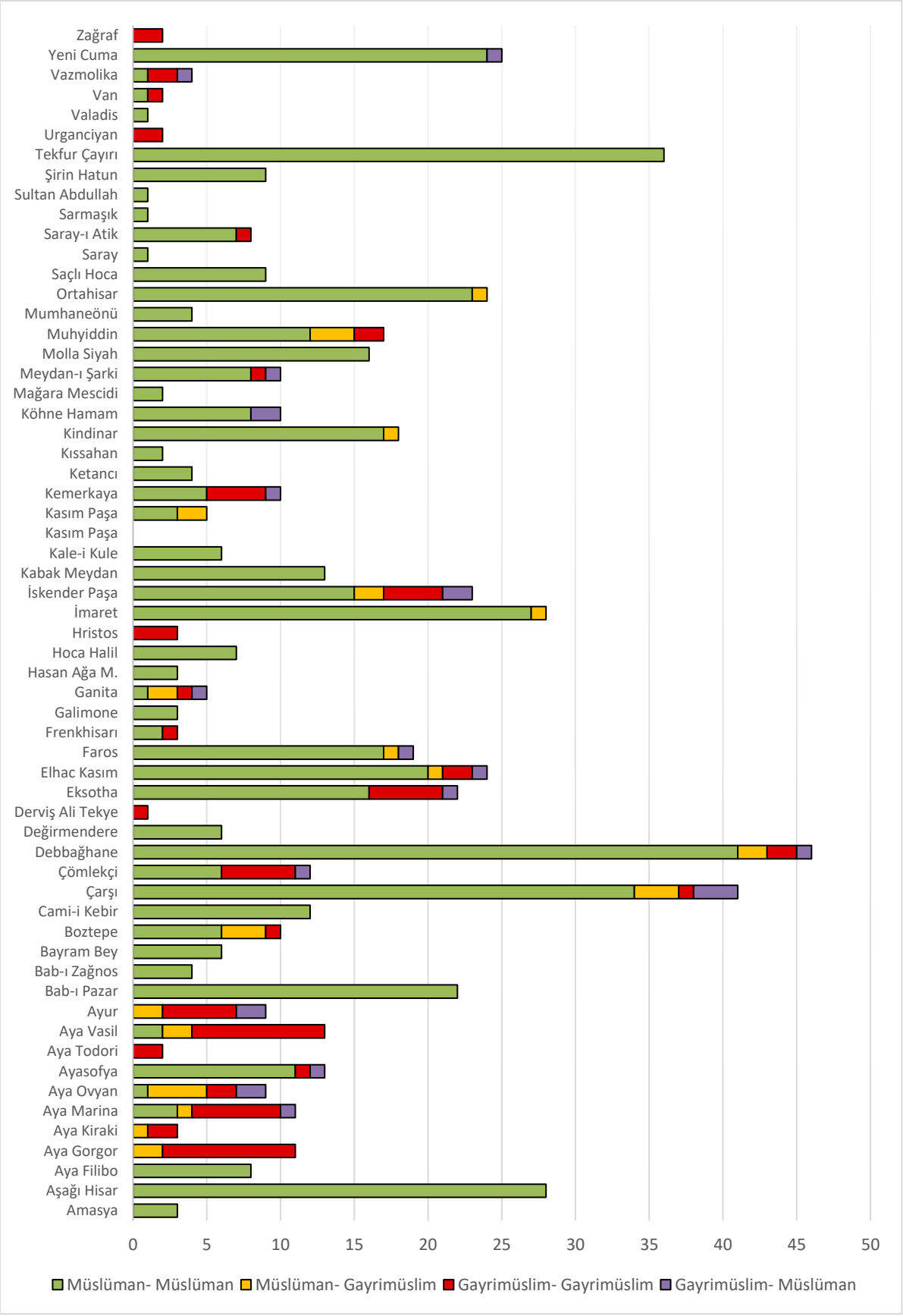

Şekil 93. Mülk satıcı-alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve mahallelere göre dağılımı

Sicil kayıtlarında geçen Trabzon nahiye ve köyleri arasında mülk verileri doğrultusunda hemen her bölgede gayrimüslim varlığı anlaşılmaktadır. Ancak gayrimüslimlerin Müslümanlara oranla bariz fazla olduğu bir nahiye ve köy görülmemektedir. Maçka'da oransal olarak diğer konumlardan daha fazla gayrimüslim olduğu söylenebilir. Akçaabat, Yomra ve Hoç, Müslüman ve gayrimüslim nüfusun birlikte yaşadığı yerler arasında dikkat çekenlerdendir.

Tablo 485. Mülk Satıcı-Alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve nahiye ve köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam	Dini Aidiyet			
			Müslüman-Müslüman	Müslüman-Gayrimüslim	Gayrimüslim-Gayrimüslim	Gayrimüslim-Müslüman
1	Akçaabat	30	20	1	3	6
2	Maçka	11	5	1	1	4
3	Yomra	23	16	2	1	4
4	Hoç	36	22	3	5	4
5	Kavala	7	6	-	-	1
6	Kisarna	8	5	2	-	1
7	Mesaryu	4	4	-	-	-
8	Mesona	5	3	-	-	2
9	Oksi	4	3	1	-	-
10	Samaruksa	10	8	-	-	2
11	Soğuksu	5	3	-	-	2
12	Suğa	9	7	-	-	2
13	Şana	11	9	1	-	1
14	Zefanos	3	1	-	1	1
15	Zülmera	5	3	-	2	-
	Toplam	**170**	**115**	**11**	**13**	**30**

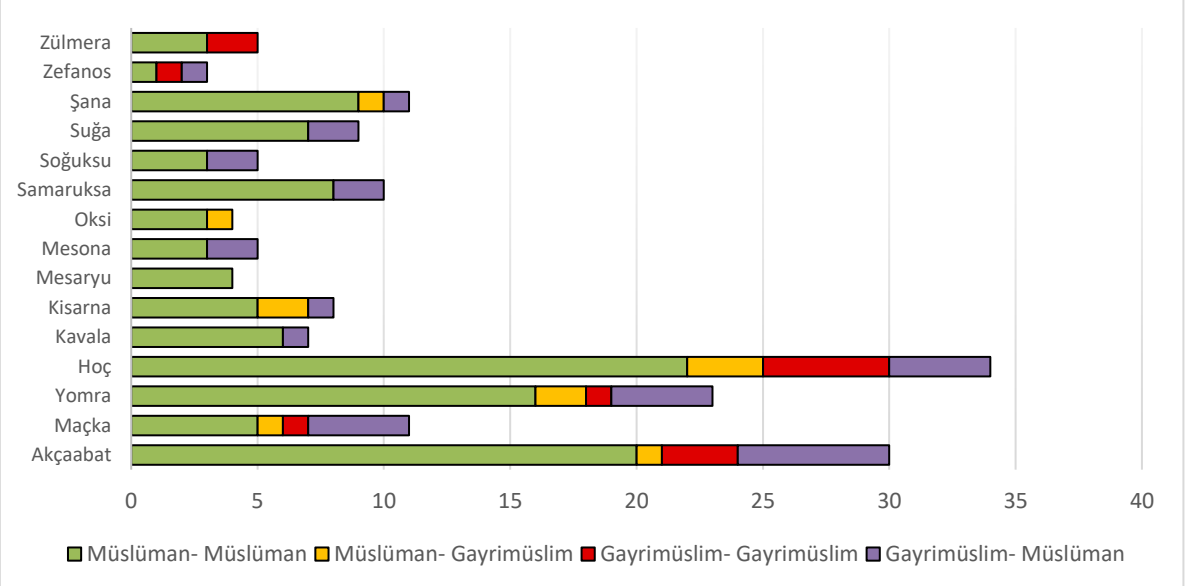

Şekil 94. Mülk Satıcı-Alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve nahiye ve köylere göre dağılımı

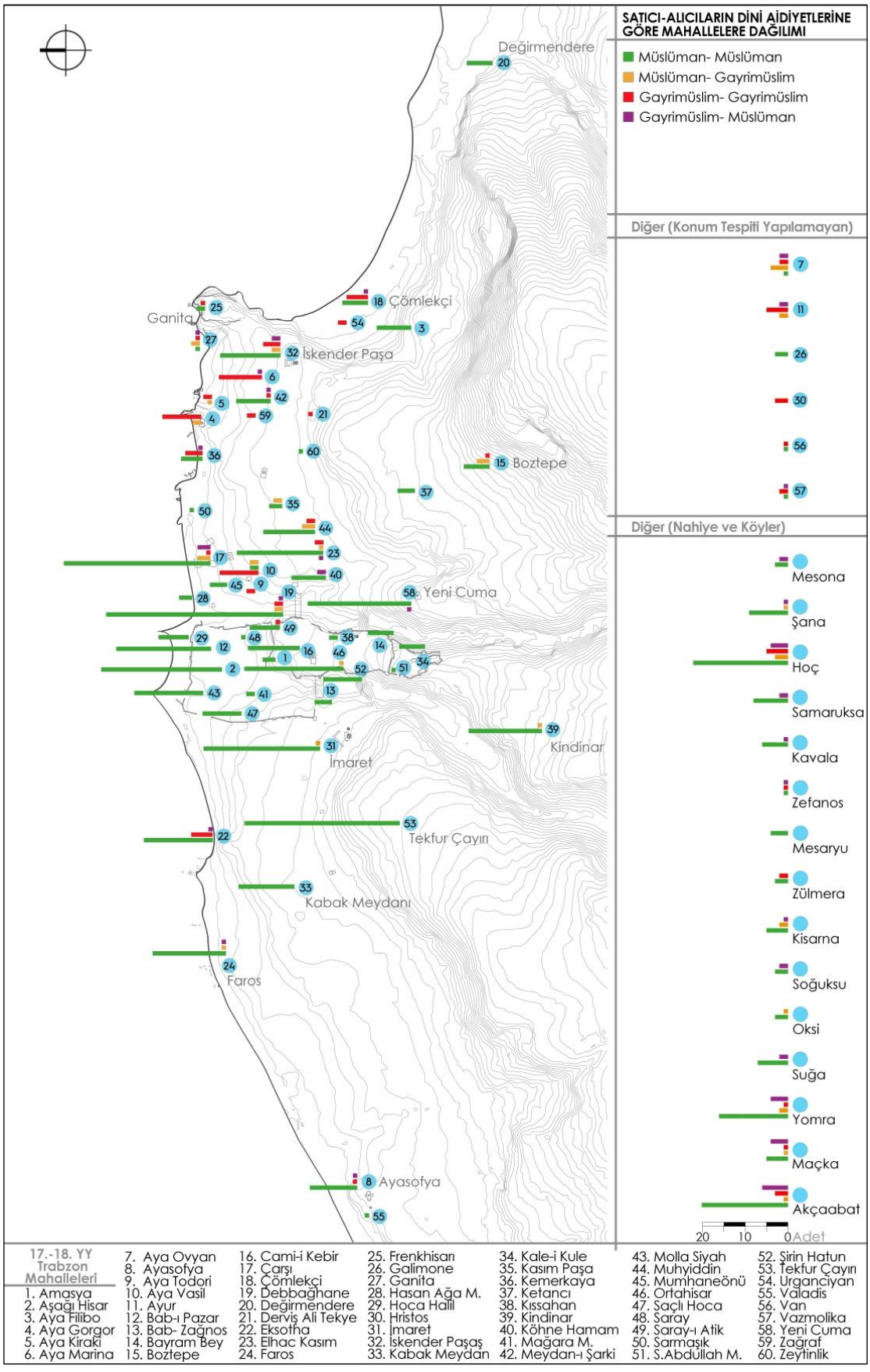

Şekil 95. Mülk satıcı-alıcı dini aidiyet ilişkilerinin ve mahallelere göre dağılımı

3.4. Mülklerin Sınırlılık-Komşuluk İlişkilerinin Mahallelere Göre Dağılımı

Komşuluklar veya sınırların kayıtlara geçirilirken dikkatle ele alındığı, mümkün olduğu kadar net sınırlar tanımlamaya özen gösterildiği görülmektedir. Komşuluklar çoğunlukla bir yol ve komşu mülk ile ilişkiyi gösterir. Bunun yanında bulunduğu konuma göre cami, kilise, surlar... gibi kültürel/ dini yapılar, orman, ırmak, sahil, gibi doğal alanlar ve tarla, bahçe, çayırlık, boz yerler, zeytinlik, gibi tarımsal kültür alanlarını içeren bilgiler sunar.

TŞS kayıtlarına göre ulaşabildiğimiz önemli verilerden biri komşuluk/yol durumu bilgisidir. Yollar tarik-i amm (kamusal yol) ve tarik-i has (özel yol, çıkmaz sokak) şeklinde kayıtlarda kullanılmıştır. Mülk kayıtlarında sınırlar/komşuluklar büyük çoğunlukla 4 taraflı bir tanımlama sistemi ile kaydedilmiştir. Örneğin 5 komşusu olan birçok tanımda 1 tarafta iki komşuluk belirtmek için "…bazen…bazen…" ifadesiyle kaydedilmiştir. Kimi durumlarda 4. Komşuluk olmadığı ve 3 veya 2 komşuluk bilgisi verildiği de kayıtlarda geçmektedir (Tablo 487).

Tablo 486. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayıları[74]

	Mülk Türü	**Mahallelerde Geçen Mülk Kayıtlarında**	**Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylerde Geçen Mülk Kayıtlarında**	**Toplam**
1	Bir tarafı Tarik-i Amm	358	67	425
2	İki tarafı Tarik-i Amm	133	13	146
3	Üç tarafı Tarik-i Amm	24	1	25
4	Dört tarafı Tarik-i Amm	7	0	7
5	Bir tarafı Tarik-i Has	32	1	33
6	Bir tarafı Tarik-i Has	4	0	4
	Toplam Mülk Sayısı	656	170	826

Yolların, komşu mülkün ve arazinin yanı sıra köşedeki bir ağaç, bir çeşme de sınırları tanımlamak için "…erik ağacına varıncaya kadar…" şeklinde kullanıldığı da görülmektedir. Komşuluk tanımlamaları aracılığıyla da birçok kişi, yapı, bitki, yer isimleri hakkında bilgilere ulaşılabilmektedir. Örneğin, 1 tarafı tarık-ı amm, 1 tarafı kayalık olan mülkün diğer kenarları değil, uçlardaki ağaçlar kayda geçirilerek alan sınırları tanımlanmıştır (Şekil 96).

[74] Yeterli bilgi içermeyen kayıtlar dahil tabloya dahil edilmemiştir. Ancak Ek olarak verilen tablolara tüm kayıtlar işlenmiştir.

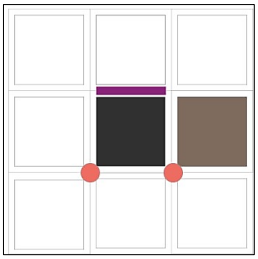

Şekil 96. 1 tarafı tarık-ı amm, 1 tarafı kayalık, 2 köşesi bitki olan mülk plan diyagramı

Dört tarafı Yol olan mülk sayısı oldukça azdır (Tablo 486). Ancak az da olsa 4 tarafı tarık-i amm olan mülkler daha yoğun yapılaşmanın olduğu Ortahisar, Aşağı Hisar, Cami-i Kebir, Çarşı mahallerinde görülmektedir. Bu bölgelerde yerleşim veya ticari amaçlı bulunmanın daha çok talep edildiği arazilerin olabildiğince bölündüğü, parsellerin çok olduğu dolayısıyla yolların da çoğaldı değerlendirilebilir. 3 tarafı tarik-i amm olan mülklerin de benzer şekilde Çarşı, Aşağı Hisar, Debbağhane, Elhac Kasım mahallerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

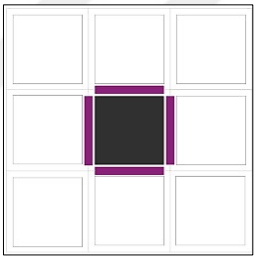

Şekil 97. 4 tarafı Tarık-i amm olan bir mülkün plan diyagramı

Mülklerin yol durumuyla ilgili en yaygın durum 1 tarafı ve 2 tarafı tarık-i amm olduğu durumlardır. Bu durumda diğer komşuluklar komşu mülk, bahçe, arazi, farklı yapılar olmaktadır. Bu komşuluk durumlarının oran olarak daha çok olduğu ise diğerlerine göre daha fazla bahçe, arazi, dere, kayalık gibi doğal alanlar daha fazla bulunmaktadır.

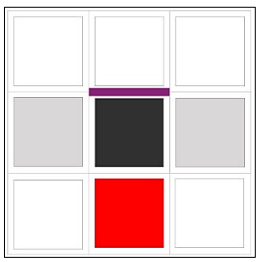

Şekil 98. 1 tarafı tarık-i amm, 2 tarafı komşu mülk, 1 tarafı zeytinlik

Tablo 487. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının mahallelere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Yol durumu/ Komşuluklar					
			1 Taraf-ı Tarik-i Amm	2 Taraf-ı Tarik-i Amm	3 Taraf-ı Tarik-i Amm	4 Taraf-ı Tarik-i Amm	1 Taraf-ı Tarik-i Has	2 Taraf-ı Tarik-i Has
1	Amasya	3	2	-	-	-	-	2
2	Aşağı Hisar	28	7	8	2	1	-	-
3	Aya Filibo	8	6	1	1	-	-	-
4	Aya Gorgor	11	6	1	1	-	-	-
5	Aya Kiraki	3	2	1	-	-	-	-
6	Aya Marina	11	6	2	2	-	-	-
7	Aya Ovyan	9	5	2	1	-	-	-
8	Ayasofya	13	7	5	-	-	-	-
9	Aya Todori	2	2	-	-	-	-	-
10	Aya Vasil	13	6	2	-	-	3	-
11	Ayur	9	5	2	-	-	2	-
12	Bab-ı Pazar	22	15	5	-	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	4	-	-	-	-	-
14	Bayram Bey	6	4	2	-	-	-	-
15	Boztepe	10	3	3	1	-	-	-
16	Cami-i Kebir	12	6	1	1	1	-	-
17	Çarşı	42	20	14	3	1	-	-
18	Çömlekçi	12	4	4	-	-	-	-
19	Debbağhane	45	24	6	-	2	3	1
20	Değirmendere	7	1	2	-	-	-	-
21	Dervis Ali Tekye	1	-	1	-	-	--	-
22	Eksotha	22	15	4	-	-	2	-
23	Elhac Kasım	24	12	6	1	-	1	-
24	Faros	19	13	4	-	-	2	-
25	Frenkhisarı	3	2	-	-	-	-	-
26	Galimone	3	1	-	-	-	-	-
27	Ganita	5	1	1	1	-	-	-
28	Hasan Ağa M.	3	2	1	-	-	-	-
29	Hoca Halil	7	5	1	1	-	-	-
30	Hristos	3	3	-	-	-	1	-
31	İmaret	28	16	5	2	-	1	-
32	İskender Paşa	23	15	3	-	-	2	-
33	Kabak Meydan	13	8	-	-	-	2	-
34	Kale-i Kule	6	2	2	-	-	2	-
35	Kasım Paşa	5	3	2	-	-	1	-
36	Kemerkaya	10	6	1	-	1	1	1
37	Ketancı	4	2	-	-	-	-	-
38	Kıssahan	2	-	1	-	-	-	-
39	Kindinar	18	10	3	-	-	1	-
40	Köhne Hamam	10	8	1	-	-	-	-
41	Mağara Mescidi	2	3	1	-	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	10	7	2	-	-	-	-
43	Molla Siyah	16	7	4	2	-	-	-
44	Muhyiddin	17	14	1	-	-	-	-
45	Mumhaneönü	4	3	1	-	-	-	-
46	Ortahisar	24	14	1	2	-	1	-
47	Saçlı Hoca	9	7	1	-	-	1	-
48	Saray	1	-	1	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	5	2	-	-	-	-
50	Sarmaşık	1	-	1	-	-	-	-
51	Sultan Abdullah	1	-	-	-	-	-	-
52	Şirin Hatun	9	3	4	1	-	-	-
53	Tekfur Çayırı	39	20	5	1	-	4	-
54	Urganciyan	2	1	1	-	-	-	-
55	Valadis	1	-	-	-	-	-	-
56	Van	2	1	-	-	-	1	-
57	Vazmolika	3	-	3	1	-	-	-
58	Yeni Cuma	25	13	7	-	1	1	-
59	Zağraf	2	1	1	-	-	-	-
60	Zeytinlik	1	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**656**	**358**	**133**	**24**	**7**	**32**	**4**

Tarik-i has olarak ifade edilen çıkmaz sokaklar Aya Vasıl, Debbağhane, Faroz, İskenderpaşa, Kasımpaşa, Kal'a-i Kule gibi hem yoğun hem de arazini daha zorlu olduğu mahallelerde bulunması sürpriz değildir. Ancak bir başka açıdan Tekfur Çayırı mahallesinde de 1 tarafı tarik-i has olan mülkler daha geniş yerleşim bölgelerinde arazilerinde kendilerine has yolların bulunduğunu durumları ortaya koymaktadır.

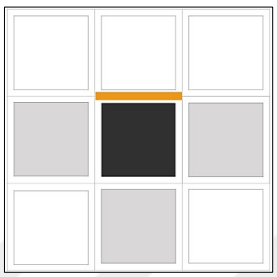

Şekil 99. 1 tarafı tarık-i has, 3 tarafı komşu mülk olan mülkün plan diyagramı

Tüm bu bilgiler göz önüne alındığında, kayıtlarda en çok geçen sınır ifadesinin tek taraflı kamusal yol (tarik-i amm) olduğu, iki taraflı tarik-i amm onu takip ederken, üç taraflı ve dört taraflı tarik-i amm sınırlılığı oldukça azdır. İki tarafı tarik- i amm olan mülklerin oransal olarak fazla olduğu mahalleler, daha çok parsellemenin olduğu tahmin edilen Çarşı, Şirin Hatun, Aşağı Hisar, Yeni Cuma Mahalleleridir. Ancak veriler kamusal yolla sınır olmaktaki artışın sadece çok parsellenmeyle ilgili olmadığını düşündürüyor. Zira, Ayasofya, Tekfur Çayırı, Kindinar mahallelerinde de iki tarafı tarik-i amm olan mülkler oransal olarak az değildir. Bu noktada üç tarafı tarik-i amm olan mülklere bakıldığında nispeten bu ayrım anlam kazanıyor ve kent dokusunun yoğun olduğu tahmin edilen mahalleler, başta Çarşı mahallesi, Ortahisar, Aşağı Hisar bölgeleri daha fazla kamusal yol sınırı olan mülkler barındırıyor. Özel yol ya da çıkmaz sokak olarak tanımlanan tarik-i has ise Kale-i Kule, Ayur, Aya Vasil, İskender Paşa, Faros gibi yoğun kentsel alanlarda daha fazla görülüyor. Bu durum bazı yolların topoğrafyanın, parsellemeyle kesişiminde tarik-i has yollara sonuç olduğunu işaret edebilir. Ancak bu yoğun alanlar dışında Tekfur çayırı gibi daha az yoğun bölgelerde de tarik-i has sınırların olması tek sebebin parsellenen kent dokusu değil ihtiyaç sebebiyle mülk'e ulaşan ona ait bir yolu ortaya çıkarması gibi başka senaryoların da olabileceğini ortaya koymaktadır.

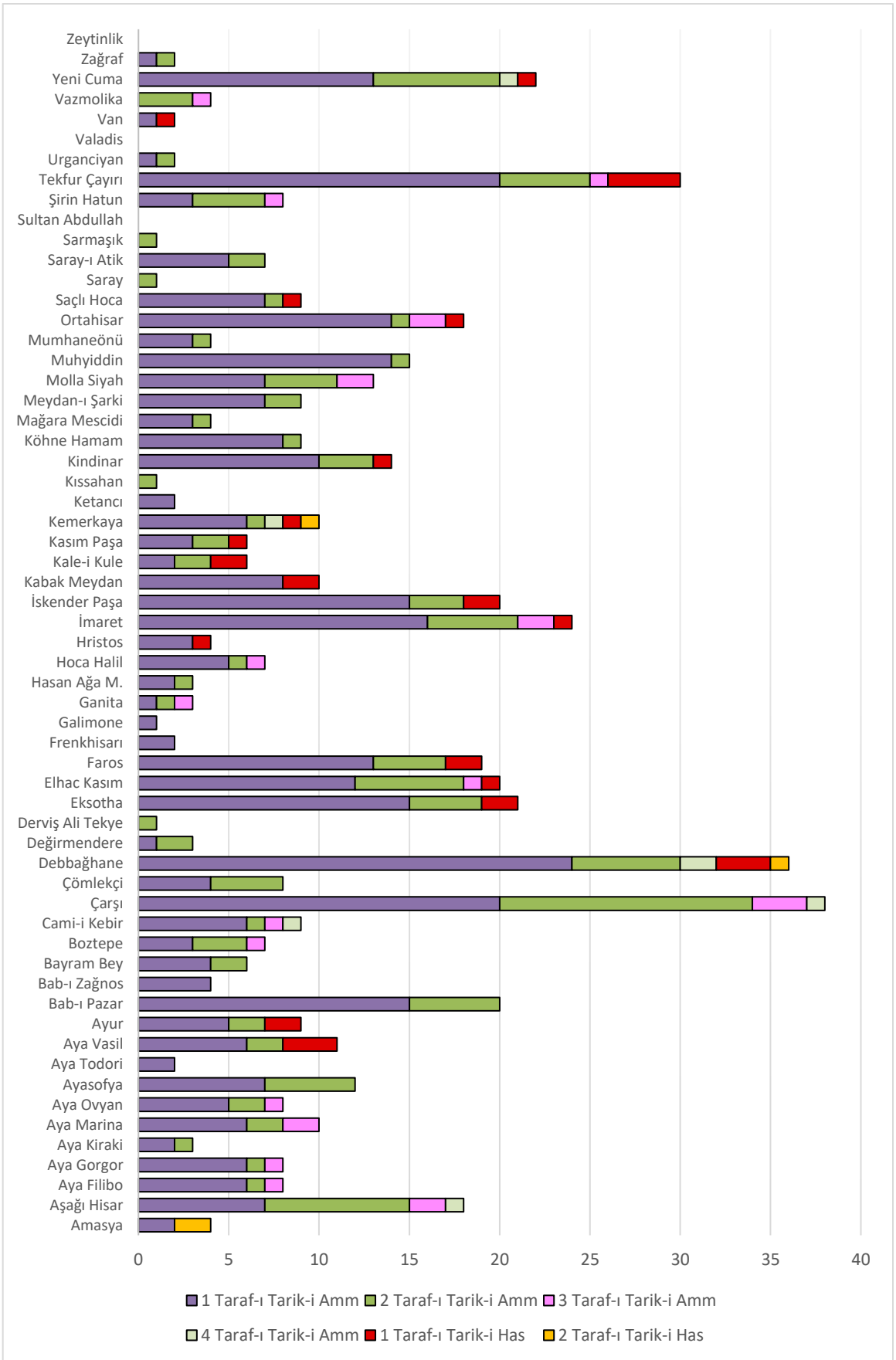

Şekil 100. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının mahallelere göre dağılımı

Nahiye ve köyler yol durumları açısından incelendiğinde sınır olan yolun çoğunlukla 1 tarafı tarik-ı amm olduğu, 2 tarafı tarık-i amm olan mülklerinde onu takip ettiği görülmektedir. Ancak 1 kayıt dışında diğer yol durumlarına rastlanmamaktadır (Tablo 490).

Tablo 488. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının nahiye ve köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Yol durumu/ Komşuluklar					
			1 Taraf-ı Tarik-i Amm	2 Taraf-ı Tarik-i Amm	3 Taraf-ı Tarik-i Amm	4 Taraf-ı Tarik-i Amm	1 Taraf-ı Tarik-i Has	2 Taraf-ı Tarik-i Has
1	Akçaabat	29	15	5	-	-	1	-
2	Maçka	11	4	1	1	-	-	-
3	Yomra	23	6	1	-	-	-	-
4	Hoç	36	16	1	-	-	-	-
5	Kavala	7	1	-	-	-	-	-
6	Kisarna	8	2	-	-	-	-	-
7	Mesaryu	4	2	1	-	-	-	-
8	Mesona	5	2	-	-	-	-	-
9	Oksi	4	1	-				
10	Samaruksa	10	4	-	-	-	-	-
11	Soğuksu	5	2	2	-	-	-	-
12	Suğa	9	4	1	-	-	-	-
13	Şana	11	3	1	-	-	-	-
14	Zefanos	3	2	-	-	-	-	-
15	Zülmera	5	3	-	-	-	-	-
	Toplam	**170**	**67**	**13**	**1**	**0**	**1**	**0**

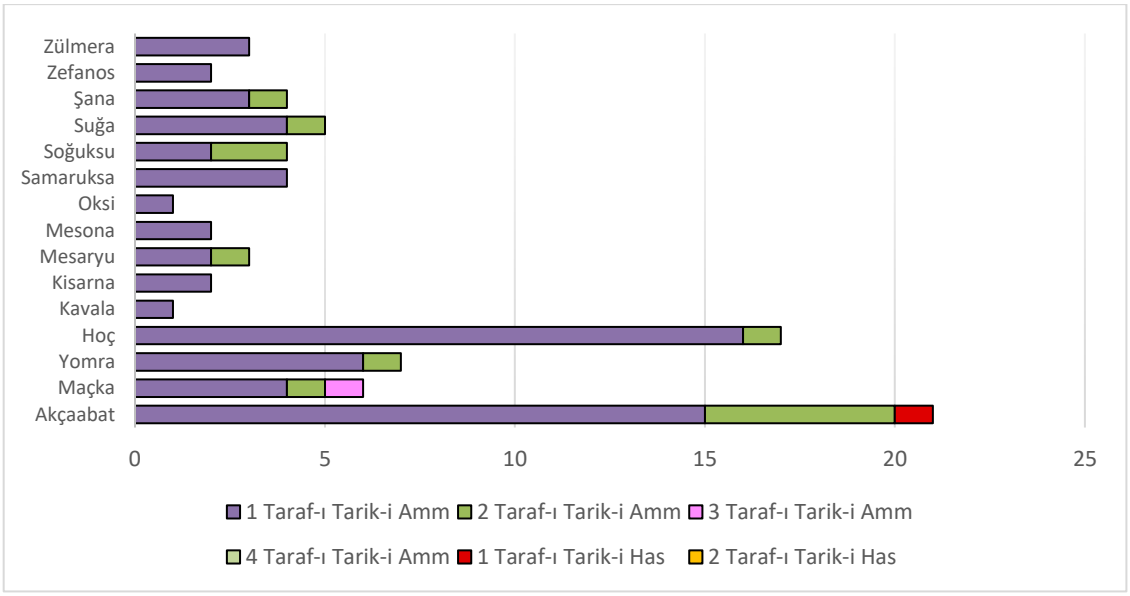

Şekil 101. Komşuluk/Yol durumuna göre mülk sayılarının nahiye ve köylere göre dağılımı

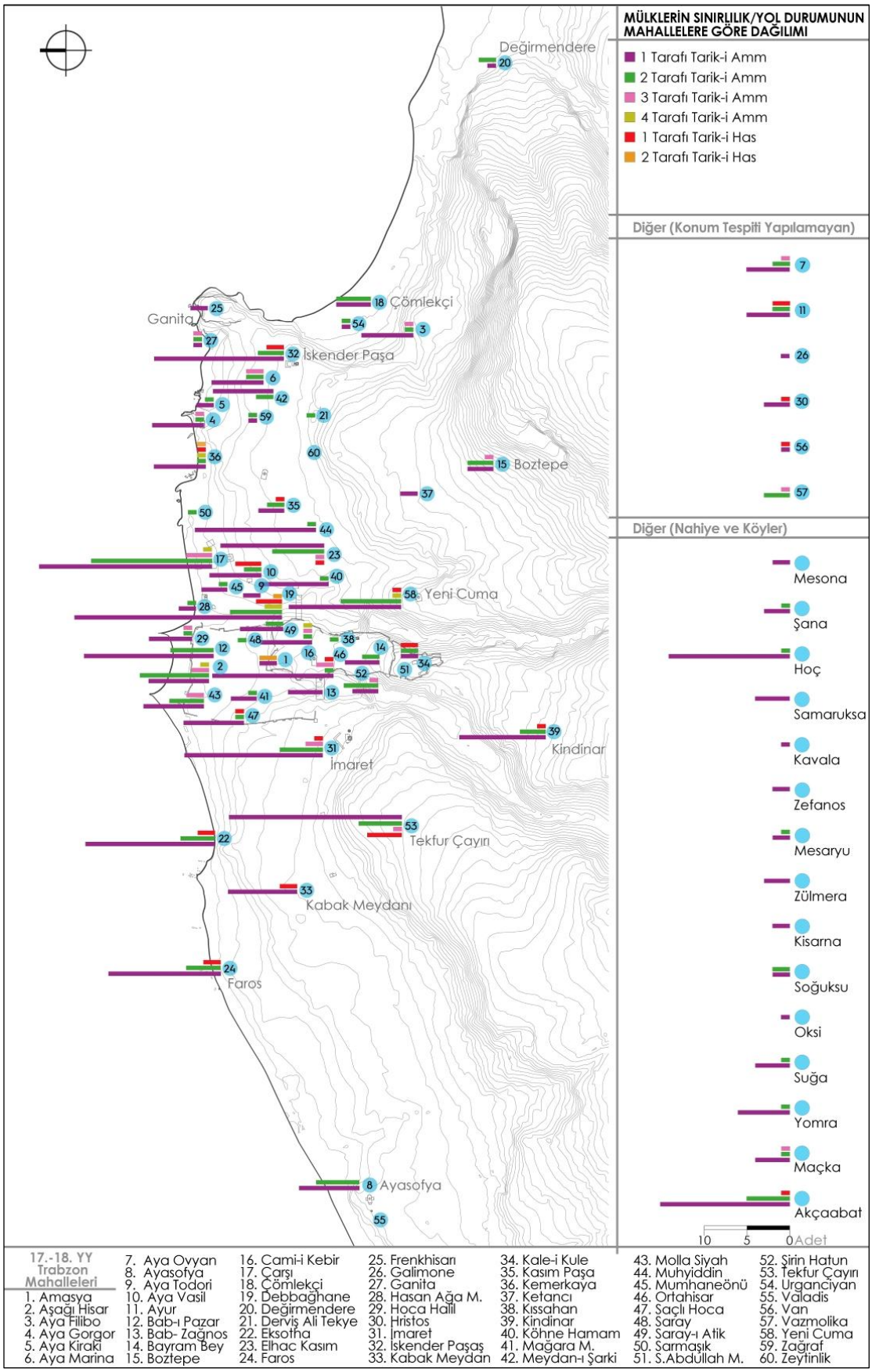

Şekil 102. Komşuluk/ yol durumuna göre mülk sayılarının mahallelere göre dağılımı

Mülkler komşulukları tanımlanırken yol dışında paylaşılan diğer bulunduğu ifade edilmişti. Bu veriler satışa veya davaya konu olan mülkün iç sınırlarının dışındaki yakın çevreye ilişkin bilgiler sunmaktadır. Tabii olarak Çarşı mahallesinde komşuluklar incelendiğinde diğer dükkanlarla önemli bir sayıda karşılaşılmaktadır. Değirmendere'de ve Debbağhane' de ise dere varlığı dikkat çekmektedir. Aşağı Hisar'da ve Yukarı Hisar'da Kale duvarları ile komşulukların bulunması da yine beklenebilir.

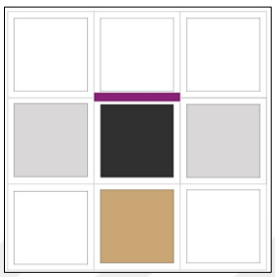

Şekil 103. 2 tarafı mülk, 1tarafı tarık-i amm, 1 tarafı kale olan mülkün plan diyagramı

Yukarı da sözü edilen bugün de bazı durumlarda karşılaşılabilecek komşuluklar dışında geçmişte belirgin bir farkın olduğunu ortaya koyan mülk kayıtları da bulunmaktadır. Özellikle kent içindeki yeşil alan miktarını yorumlayabileceğimiz komşuluk bahçeler dikkat çekmektedir. Kentin kıyıyla daha iç içe olduğunu ortaya koyan komşuluk ifadeleri leb-i derya, sahil, kayalıklar kayıtlarda bulunmaktadır. Çarşı, Eksotha, Ayasofya ve Faroz mahallelerinde sahil veya leb-i derya komşuluk olarak bulunmaktadır. Bugün olan veya olduğu bilinen kilise, cami gibi yapılarla komşuluklar mülklerin çevre ilişkilerini ortaya koymaktadır. Ayur ve Kemerkaya mahallelerinde mülklerin kilise ile komşulukları kayıtlarda geçmektedir.

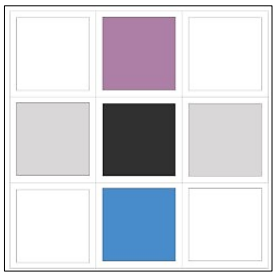

Şekil 104. 2 tarafı mülk, 1tarafı kilise, 1 tarafı deniz olan mülkün plan diyagramı

Tablo 489. Yol dışındaki komşuluklar ve mahallelere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Bahçe	Zeytinlik	Dere/	Sahil	L. Derya/	Kayalık	Kale-	Cami	Kilise	Mezarlık	Mescid	Dükkân	Meydan	Saray	Hendek	Arsa
1	Amasya	3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Aşağı Hisar	28	-	-	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Aya Filibo	8	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
4	Aya Gorgor	11	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
5	Aya Kiraki	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Aya Marina	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
7	Aya Ovyan	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Ayasofya	13	-	1	2	2	1	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-
9	Aya Todori	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Aya Vasil	13	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-
11	Ayur	9	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
12	Bab-ı Pazar	22	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Bayram Bey	6	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Boztepe	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	Cami-i Kebir	12	4	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Çarşı	42	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	18	-	-	-	-
18	Çömlekçi	12	-	-	2	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
19	Debbağhane	45	2	-	6	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	1
20	Değirmendere	7	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
21	Derviş Ali Tekye	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Eksotha	22	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Elhac Kasım	24	-	-	1	-	-	-	-	3	1	-	-	1	1	-	1	-
24	Faros	19	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25	Frenkhisarı	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Galimone	3	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1-
27	Ganita	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	Hasan Ağa M.	3	-	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Hoca Halil	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
30	Hristos	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	İmaret	28	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	2
32	İskender Paşa	23	2	2	--	-	1	2	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
33	Kabak Meydan	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
34	Kale-i Kule	6	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	Kasım Paşa	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	--	-
36	Kemerkaya	10	-	-	-	1	1	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-
37	Ketancı	4	1	-	-	-	-	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38	Kıssahan	2	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
39	Kindinar	18	2	-	1	-	-	-	--	1	-	-	-	-	-	-	-	-
40	Köhne Hamam	10	-	-	-	-	--	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	Mağara Mescidi	2	-	-	1	-	-	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	10	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
43	Molla Siyah	16	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	1
44	Muhyiddin	17	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
45	Mumhaneönü	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2
46	Ortahisar	24	-	-	--	-	-	-	4	-	-	-	1	1	-	-	--	--
47	Saçlı Hoca	9	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1
48	Saray	1	-	-	-	-	--	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50	Sarmaşık	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
51	Sultan Abdullah	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	--	-	-
52	Şirin Hatun	9	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-
53	Tekfur Çayırı	39	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	1	-	-
54	Urganciyan	2	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	Valadis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56	Van	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
57	Vazmolika	3	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
58	Yeni Cuma	25	2	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1
59	Zağraf	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
60	Zeytinlik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**656**	**25**	**7**	**29**	**9**	**14**	**5**	**33**	**8**	**16**	**5**	**6**	**32**	**8**	**4**	**3**	**9**

Yol sınırları ve komşu mülk dışında mülklerin komşuluğu ifade edilirken en çok kayıtlara giren sınır ifadesi “kale” olurken bu durum mülklerin, dolayısıyla insanların surlarla ilişkisini ortaya koymaktadır. Kale dışında yine Trabzon’u yansıtan bahçe, dere, deniz ifadeleri doğal peyzajla mülklerin ilişkisinin bugünden daha uyumlu olduğunu göz önüne getirmektedir. Bir diğer komşuluk olan kilise yapıları ise Müslüman ve gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı ve kentte de bu durumun fiziki karşılığı olduğunu gösterir.

Sicil kayıtlarında nahiye ve köyler için kaydedilen mülklerin komşulukları tanımlanırken yol dışındaki diğer durumların farklılık/ çeşitlilik bakımından mahallelere göre önemli oranda azaldığı görülmektedir. Orman, dere gibi komşuluk tanımları nahiye ve köy kayıtlarında daha fazla bulunmaktadır. Bunun yanında bahçe, boz yerler, çayırlık gibi araziler de benzer şekilde kırsal alanda komşuluk için daha yüksek oranda görülmektedir (Tablo 492).

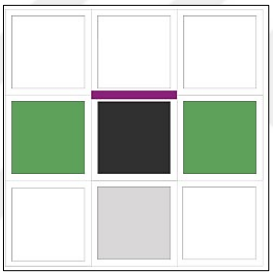

Şekil 105. 2 tarafı bahçe olan mülkün plan diyagramı

Tablo 490. Yol dışındaki komşuluklar ve Nahiye ve Köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Bahçe	Zeytinlik	Dere/	Sahil	L. Derya/	Kayalık	Kale-	Cami	Kilise	Mezarlık	Mescid	Dükkân	Meydan	Saray	Hendek	Arsa
1	Akçaabat	29	7	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Maçka	11	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Yomra	23	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
4	Hoç	36	7	-	6	-	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-
5	Kavala	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kisarna	8	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
7	Mesaryu	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Mesona	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Oksi	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Samaruksa	10	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
11	Soğuksu	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Suğa	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
13	Şana	11	3	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3
14	Zefanos	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
15	Zülmera	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**170**	**26**	**1**	**21**	**1**	**1**	**2**	**0**	**0**	**1**	**3**	**0**	**0**	**0**	**0**	**1**	**12**

3.5. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Mahallelere Göre Dağılımı

1843 yılında Trabzon'a gelen Karl Koch (Alman Botanik ve Dendroloji profesörü), sokak ve ev ilişkisinin arada bir duvar, avlu ya da bahçe ile gözlerden uzakta bırakıldığını söyler. Ayrıca avluların, bahçeye benzer şekilde ağaçlarla süslenmiş olduğunu, sıcak yazlarda dinlenme yeri işlevi gördüğünü söyler. Bu avlu ve bahçelerde yetiştirilen bitki türlerine dair notlarını paylaşan seyyahlar da bulunmaktadır.

Şer'iyye sicillerine göre Trabzon bahçelerinde zeytin, asma, incir, dut, nar, limon, turunç, erik, fındık, ceviz meyveli ağaçları görülmektedir. Meyvesiz ağaç olarak ise karaağaç ve dişbudak kayıtlarda geçmektedir. Sadece birer kayıtta ise armut, şeftali, hurma, servi, sedir ağaçları olduğu görülmektedir.

Tablo 491. Taranan tüm sicillerdeki Mülkün kayıtlarında geçen bitki çeşitliliği

	Mülk Türü	**Mahallelerde Geçen Mülk Kayıtlarında**	**Nahiye ve Şehre Yakın Bazı Köylerde Geçen Mülk Kayıtlarında**	**Toplam**
1	Eşcar-ı müsmire gayr-i Müsmire	290	113	403
2	Zeytin	89	12	101
3	İncir	24	-	24
4	Dut	19	-	19
5	Erik	18	1	19
6	Asma	14	64	78
7	Nar	11	-	11
8	Ceviz	5	3	8
9	Fındık	5	17	22
10	Limon	5	-	5
11	Turunç	3	1	4
12	Armut	2	1	3
13	Hurma	1	-	1
14	Ayva	1	-	1
15	Şeftali	1	-	1
16	Dişbudak	9	-	9
17	Karaağaç	6	2	8
18	Servi	2	-	2
19	Kavak	1	-	1
20	Sedir	1	-	1

Eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire, meyveli ve meyvesiz ağaçlar anlamına gelen kelime kalıbının hem konutlarda hem de bahçe tanımlarında kullanıldığını görülmektedir. Mülk tanımları içerisinde yüzeysel olarak ya da kısa bilgi ile kaydedilmemiş olan kayıtların büyük çoğunluğunda karşılaşılmaktadır. Sözü edilen kısa, az bilgi içeren tanımlar dikkate alındığında bile mülklerin yarısından fazlasında eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire yer

almaktadır. Bu bilgiye mahallelerde geçen kayıtlar ile (656 kayıttan 290'ında), nahiye ve köylerde geçen kayıtlar (168 kayıttan 113'ünde) toplandığında ulaşılmaktadır. Şehre gelen seyyahları destekler şekilde tüm mahallelerde eşcar-ı müsmire gayri müsmire kalıbının ifade ettiği meyveli ve meyvesiz ağaçların varlığı sicillerin kayıt verileriyle de ortaya konulabilmektedir. Sicillerde oransal olarak yüksek miktarda batı varoşlarında bulunan Tekfur Çayırı (39 kayıttan 25'inde), Kindinar (18 kayıttan 16'sında), İmaret (28 kayıttan 17'sinde), Faros (19 kayıttan 13'ünde) mahallelerinde kayda geçtiği görülmektedir. Doğu varoşlarında bulunan Yeni Cuma mahallesinde (25 kayıttan 18'inde) de yine yüksek oranda bulunduğu görülmektedir. Yine doğu varoşlarında bulunan Aya Filibo mahallesinde (8 kayıttan 8'inde) meyveli-meyvesiz ağaçlar olduğu bilinmektedir. Eksotha, İskender Paşa, Ayasofya mahalleleri bu mahalleri izlerken, Aşağı Hisar'da bulunan mülklerde de önemli oranda görülmektedir. Ortahisar bölgesinde ise daha az kayda geçilmiştir. Kırsal alanlarda Akçaabat, Hoç, Yomra, Samaruksa, Şana kayıtlarda meyveli-meyvesiz ağaçlara en çok rastlanılan yerlerdir.

Tür adı belirtilen bitkilere bakıldığında kayıtlarda en çok karşılaşılan zeytin (Olea europea) bitkisidir. Trabzon'da zeytinin hem fetih öncesine uzanan geçmişini gösteren hem de yakın geçmişe kadar çeşitli amaçlarla tarımının yapıldığını gösterir kaynaklar bulunmaktadır. Bugünse belli kırsal lokasyonlarda ve kentsel alanlara dönüşen bölgeler arasında sıkışan bazı bahçelerde, arazi sınırlarında birkaç adet gibi kalan zeytin ağaçları görülebilmektedir. Kayıtlarda "zeytun, zeytun eşcarı, zeytun ağacı, zeytunluk, zeytinlik, zeytin bahçesi…" gibi kullanımları bulunmaktadır. Zeytin, kayıtlara göre değerlendirmeye alınan 60 mahalleden, 33'ünde olmak üzere önemli bir oranda geçmektedir. Zeytin, doğu varoşlarında Çömlekçi, İskenderpaşa, Meydan-ı Şarki, Köhne Hamam, Aya Ovyan, Aya Gorgor, Debbağhane mahallelerinde bir "zeytin koridoru" gibi harita üzerinde belirginleşen bir oranda bulunmaktadır (Şekil 27). Bu mahalleler dışında Ayasofya, Faroz, Boztepe, Kindinar mahallelerinde zeytin varlığı oransal olarak dikkat çekmektedir. Kırsal alanlarda ise Yomra ve Hoç kayıtlarında da gördüğümüz zeytin, en çok Akçaabat bölgesinde kayda geçmiştir.

Mülk satış kayıtlarında kayıtlara geçen türlerden birisi de incir (Ficus carica) bitkisidir. Trabzon'da incir, Aşık Mehmet'in (1598) eserinden, sonraki dönem seyyahların notlarına kadar şehrin bahçeleri tasvir edilirken geçen önemli bitki türlerindendir. Bugün bahçesi bulunan birçok mülkte bu bitkiye rastlamak oldukça mümkündür. Şer'iyye sicillerinde "…incir, incir ağaçları, bir sak incir ağacı…" ifadeleriyle kullanıldığı görülmektedir. İncir

en çok Aşağı Hisar (4 kayıtta) mahallesinde kaydedilirken, Ayasofya, Aya Vasil, Kemerkaya, Faros, Meydan-ı Şarki mahallelerinde de 2'şer defa kayda geçirildiği görülür.

Kayıtlarda yer alan türler arasında erik (Prunus domestica) bitkisi de bulunmaktadır. Erik, bazı seyyahların Trabzon bahçelerini tanımladığı notlarında yer alırken, kimi seyyahlarında bahsetmediği görülmektedir. Ülkemizin hemen her bölgesinde kolayca yetişebilen bir bitki olması, ekonomik değerinin yüksek olmaması gibi sebeplerle çok üzerinde durulmadığı düşünülebilir. Eksotha, Ayasofya, Debbağhane, Aşağı Hisar mahallelerinde 2'şer defa kayda geçirilmiştir.

Trabzon şer'iyye sicillerinde rastlanan türlerden birisi de nar (Punica granatum) bitkisidir. Bugün kırsal kesimlerde ve şehirde bulunan bazı bahçelerde nar yetiştiğini görmek mümkündür. Geçmişte ise Aşık Mehmet'e (1598) göre Trabzon'un turunç ve narı pek çoktur, diğer seyyahların anılarında bahçelerdeki türleri sayarken bahsedildiği görülmektedir. Mülk satış kayıtlarında "…bir nar, bir sak nar, üç dip nar, narlı bahçe…" gibi kullanıldığı kayıtlar bulunmaktadır. Nar en çok 3 defa kayıtla Boztepe mahallesinde görülmektedir. Ortahisar, İskender Paşa, Debbağhane, Bab-ı Pazar, Cami-i Kebir, Kemerkaya, Eksotha, Frenk Hisarı mahallelerinde de görülmektedir.

Mülk satış kayıtlarında en çok karşılaşılan türlerden birisi de asma/üzüm (Vitis vinifera) bitkisidir. Asma bitkisi 1400 lü yıllarda şehre gelen Clevijo'dan günümüze birçok kaynakta bahsedilen bir bitkidir. Trabzon'da bugün de yetiştirilen, bu bölgeye özgü geç olgunlaşan, kokulu üzüm olarak bilinen tür bugün daha çok ağaçlarda sarılıcı olarak görülür. Geçmişte de bu durumu doğrular şekilde birçok kayıtta asmanın bir ağaç türüyle birlikte kayıtlarda geçtiğini görmekteyiz. Kayıtlarda "asmalı mülk, asmalı ağaç/lar, asmalı karaağaç, asmalu dişbudak, asmalu zeytun, üzüm eşcarı…" ifadeleriyle kullanılmıştır. Asma daha çok Hoc, Yomra, Şana, Akçaabat, Maçka, Kisarna, Mesonna, Kavala, Oksi gibi daha kırsal yerleşim bölgelerinde görülmektedir. Hem gayrimüslim hem de Müslümanların mülklerinde görülse de gayrimüslimlerle daha fazla ilişkili olduğu anlaşılmaktadır.

Kayıtlarda, yine kırsal alanlarda daha çok rastlanan bir bitki türü fındık (Corylus avellana) bitkisidir. Bugün ekonomik açıdan da önemli bir tarım ürünü olan fındık, Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde de bölgede varlığı geçen bitkilerden biridir. Fındık bitkisine mülk satış kayıtlarında "…fındık, fındıklık, fındık bahçesi…" şeklinde kullanılırken rastlanmaktadır. Şana, Samaruksa, Yomra nispeten daha fazla kaydedildiği bölgelerdir.

Mülk satış kayıtlarında türler arasında limon (Citrus lemon) ve turunç (Citrus aurantium) bitkileri de yer almaktadır. Evliya Çelebi, Erzurum dağları kış kıyamet iken

Trabzon'un limon ve turunç meyveleriyle baharda gibi tasvir etmektedir. Ortahisar mahallesinde 1 kayıtta limon, 1 kayıtta turunç bitkisine rastlanmaktadır. İskender Paşa, Debbağhane, Hoca Halil, Cami-i Kebir, Kemerkaya, Elhac Kasım mahallelerinde 1'er kayıtta görülmektedir.

Trabzon sicillerinde karşılaşılan bir başka tür ise dut *(Morus alba)* bitkisidir. Dut şehre gelen seyyahların, gezginlerin notlarında Trabzon bahçelerini anlatırken bahsettikleri bitkilerdendir.[133] Dut bitkisi mülk satış kayıtlarında "…bir dut, bir dut ağacı, dut eşcarı, bir sak dut…" kullanımlarıyla görülmektedir. İskender Paşa mahallesinde 3 kayıtta, Aşağı Hisar'da ise 2 kayıtta dut bitkisi varlığı görülür. Ayur, Bab-ı Pazar, Cami-i Kebir, Hristos, İmaret, Kabak Meydan, Kemerkaya, Muhyiddin, Ortahisar, Saçlı Hoca, Şirin Hatun, Tekfur Çayırı mahallelerinde dut bitkisi 1'er adet kaydedilmiştir.

Trabzon şer'iyye sicillerinde meyveli ağaçlar dışında karaağaç (*Ulmus glabra*), dişbudak *(Fraxinus angustifolia),* kavak *(Populus nigra)* gibi meyvesiz geçmişte kastedilen anlamıyla yenilebilir meyvesi olmayan bitkilere de rastlanmaktadır. Yine bu türlerin kayıtlarda geçtiği durumlara bakıldığında kayda konu olan mülklerin sınırlarını tanımlamak için kullanıldığı çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bir diğer sebep ise asma bitkisinin sarılıcı/tırmanıcı formunda birlikte bulunduğu durumlarda daha çok asma bitkisi için kayıtlarda geçtiği söylenebilir. Dişbudak ağacı Ayasofya ve Çömlekçi mahallelerinde 2 defa, Karaağaç da yine Çömlekçi mahallesinde 2 defa kayda geçmiştir (Tablo 494).

Bu bilgiler değerlendirildiğinde, mahallelerde eşcar-ı müsmire gayri müsmire dışında en çok kayda geçilen bir anlamda en çok kayda değer görülen bitki zeytin olmuştur. Birçok kayıtta Çeşitli meyveli/meyvesiz ağaçlar şeklinde genel geçilirken yanında sadece zeytin ağacının da eklenerek kayıt altına alındığı belgeler mevcuttur. Zeytin dışında, incir, erik, dut, asma, nar nispeten oransal olarak yüksek sayıda kayıtlara geçildiği görülmektedir. Bu bitkileri de azalan sayılarda ceviz, fındık, limon, turunç, armut takip etmektedir. Hurma, ayva, şeftali ise birer adet kayıtlara geçen diğer meyveli ağaçlardır. Meyvesi olarak ise en çok dişbudak, karaağaç kayıtlarda geçer. Bunun dışında servi, sedir, kavak birer kez kayıtlarda yer almıştır. Bu bilgiler göz önüne alındığında bitkilerin kayda alınmasında etkili sebebin ekonomik fayda ve az bulunma durumu olduğu söylenebilir. Çünkü armut, karayemiş gibi bitkilerin çokça yetiştiğini biliyoruz, kayıtlarda ise az ya da hiç rastlanmamaktadır. Bir diğer açıdan yetiştirilmesi için Kırsal kesim tercih edilen bitkiler de olabilir asma bitkisi kaydı oransal olarak mahallelerde oldukça düşükken, kırsalda yüksektir.

Tablo 492. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Mahallelere Göre Dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	E. M.- G.M.	Zeytin	İncir	Dut	Erik	Asma	Nar	Ceviz	Fındık	Limon	Turunç	Armut	Hurma	Ayva	Şeftali	Dişbudak	Karaağaç	Servi	Sedir
1	Amasya	3	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Aşağı Hisar	28	10	-	4	2	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
3	Aya Filibo	8	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Aya Gorgor	11	6	4	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Aya Kiraki	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Aya Marina	11	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Aya Ovyan	9	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Ayasofya	13	8	8	2	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
9	Aya Todori	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Aya Vasil	13	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Ayur	9	3	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Bab-ı Pazar	22	4	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Bayram Bey	6	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
15	Boztepe	10	6	1	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
16	Cami-i Kebir	12	1	1	-	1	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Çarşı	42	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Çömlekçi	12	3	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
19	Debbağhane	45	17	6	1	-	2	2	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
20	Değirmender	7	4	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Derviş A.	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Eksotha	22	12	1	1	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
23	Elhac Kasım	24	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
24	Faros	19	13	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
25	Frenkhisarı	3	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Galimone	3	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
27	Ganita	5	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	Hasan Ağa	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Hoca Halil	7	2	-	-	1	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-
30	Hristos	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	İmaret	28	17	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
32	İskender Paşa	23	14	12	-	3	1	-	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-
33	Kabak	13	9	2	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
34	Kale-i Kule	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35	Kasım Paşa	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	Kemerkaya	10	3	1	2	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
37	Ketancı	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38	Kıssahan	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39	Kindinar	18	16	4	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40	Köhne	10	9	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
41	Mağara	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Meydan-ı	10	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
43	Molla Siyah	16	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	-	-
44	Muhyiddin	17	10	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
45	Mumhaneönü	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46	Ortahisar	24	4	1	-	1	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
47	Saçlı Hoca	9	5	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
48	Saray	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
50	Sarmaşık	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
51	Sultan	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
52	Şirin Hatun	9	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
53	Tekfur Çayırı	39	25	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
54	Urganciyan	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-			-	-	-	-	-	-	-	-
55	Valadis	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56	Van	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
57	Vazmolika	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
58	Yeni Cuma	25	18	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
59	Zağraf	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
60	Zeytinlik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**656**	**290**	**89**	**24**	**19**	**18**	**14**	**11**	**5**	**5**	**5**	**3**	**2**	**1**	**1**	**1**	**9**	**6**	**2**	**1**

Köy ve nahiyeler değerlendirildiğinde ise asma ve fındığın daha yüksek oranda kayıtlarda yer aldığı görülmektedir. Bununla ilişkili kırsal bölgelerde şırahane de nispeten daha fazla sayıda bulunmaktadır. Zeytin de bu bitkileri takip ederken daha çok Akçaabat nahiyesinde kayıtlara geçmiştir. Mahallelerde zeytin, kırsal alanlarda ise asma türleri dışında kalan bitki türleri isimlerinin daha az kaydedilmesinde iktisadi sebeplerin ön planda olduğu düşünülebilir. Bir başka açıdan sınır ifadesi olarak gerektiğinde bitki türlerinden bahsedilmesi, çeşitlilik anlamında sair ve envai sıfatları kullanımı kaydedilmediği durumlarda dahi varlığına işaret etmektedir (Tablo 495).

Tablo 493. Konut Açık Alanlarındaki Bitki Türlerinin Nahiye ve Köylere Göre Dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	E. M.- G.M.	Asma	Fındık	Zeytin	Ceviz	Turunç	Erik	Armut	İncir	Nar	Limon	Dut	Hurma	Ayva	Şeftali	Dişbudak	Karaağaç	Servi	Sedir
1	Akçaabat	29	17	6	1	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
2	Maçka	11	5	4	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Yomra	23	17	8	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Hoç	36	29	10	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
5	Kavala	7	5	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kisarna	8	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Mesaryu	4	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Mesona	5	2	5	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Oksi	4	3	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Samaruksa	8	9	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Soğuksu	5	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Suğa	9	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Şana	11	7	6	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Zefanos	3	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Zülmera	5	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**17**	**11**	**64**	**17**	**12**	**3**	**1**	**1**	**1**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**2**	**-**	**-**

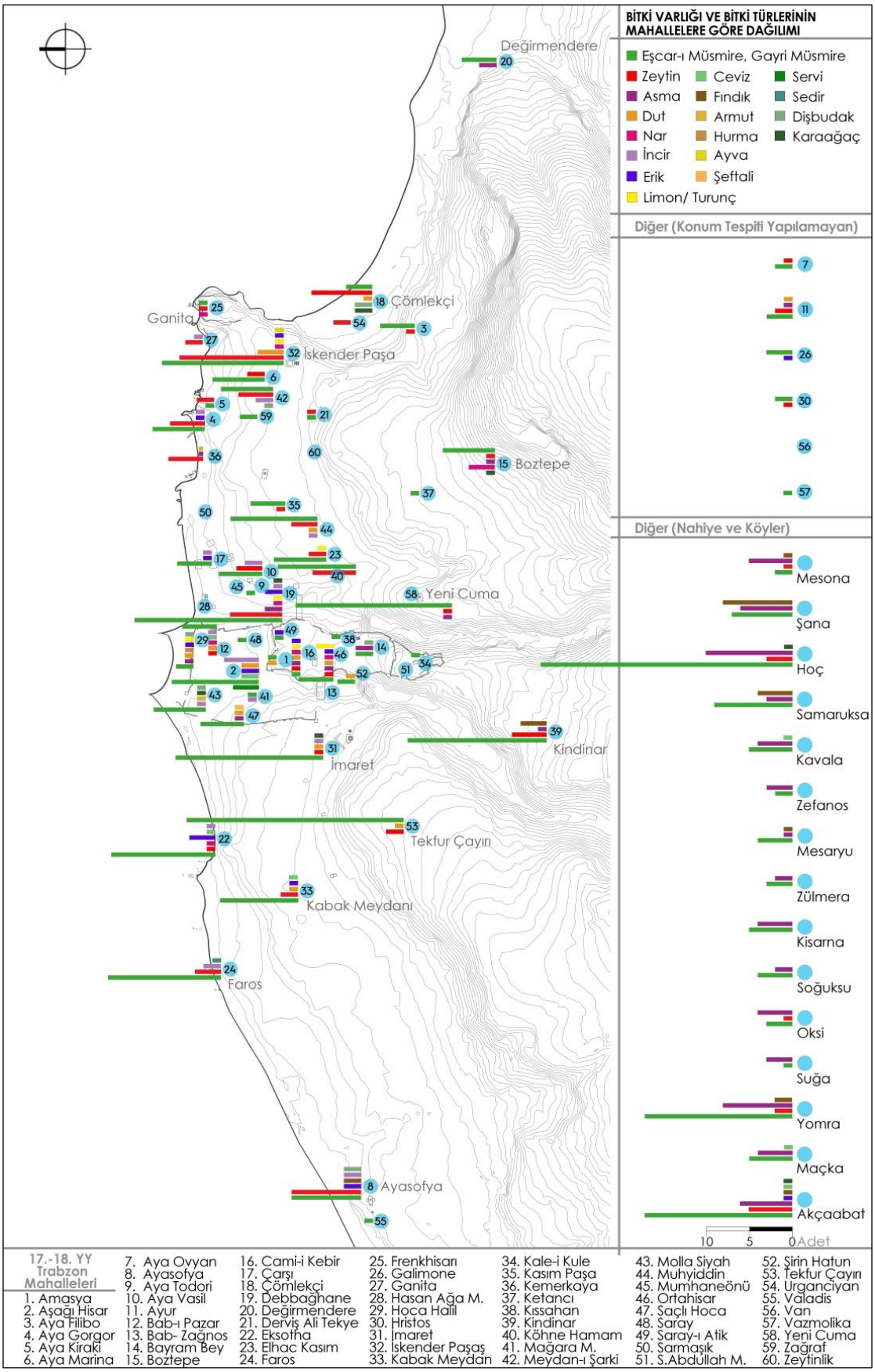

Şekil 106. Bitki varlığı ve bitki türlerinin mahallelere göre dağılımı

3.6. Konutların Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığının Mahallelere Göre Dağılımı

Joseph Pitton De Tournefort, (Botanik ve Tıp Profesörü) 1701 yılında Trabzon'a yaptığı geziye ilşkin notlarının yer aldığı eserinde "Burada evden çok orman ve bahçe görülmektedir" ifadelerine yer vermektedir. Karl Koch (1843, Alman Botanik ve Dendroloji profesörü) ise sokak ve ev ilişkisinin arada bir duvar, avlu ya da bahçe ile gözlerden uzakta bırakıldığını söyler.

Bu konutların bahçeli olanları genellikle Tekfur Çayırı, Kindinar, İmaret, Yeni Cuma gibi nispeten daha kırsal mahallelerde yer alırken, avlulu olanları daha çok Ortahisar gibi yoğun yapılı yerlerde olduğu görülmektedir. Ancak Aşağı Hisar da yine ilk düşünülenin aksine büyüklükleri hakkında bilgi olmasa da bahçeli evlerin kayda değer oranda bulunduğu bölgedir.

Batı varoşlarında bulunan Tekfur Çayırı (39 kayıttan 28'inde), Kindinar (18 kayıttan 14'ünde), İmaret (28 kayıttan 16'sında), Ayasofya (13 kayıttan 8'inde), Kabak Meydanı (13 kayıttan 7'sinde) mahallerinde bulunan mülklerin yüksek oranda sadece bahçeli olduğu görülmektedir.

Doğu varoşlarında Yeni Cuma (25 kayıttan 11'inde), Değirmendere (7 kayıttan 4'ünde), Çömlekçi (12 kayıttan 6'sında) mahallelerinde oransal olarak sadece bahçeli konutların daha fazla olduğu görülür.

Sadece avlu bulunan konutların en çok olduğu mahalleler ise Debbağhane, Bab-ı Pazar, Elhac Kasım, Ortahisar, Şirin Hatun mahalleleridir. Diğer mahallelerde bulunsa da sadece avlu bulunan mülkler yol durumunda bahsedilen yoğun yerleşim alanlarıyla örtüşmektedir.

Hem bahçe hem avlu bulunan konutların en çok olduğu mahalleler İskender Paşa, Debbağhane, Muhyiddin, Aya Filibo, Bab-ı Pazar mahalleleridir. Bu mahallerin ortak özelliği Ortahisar gibi en yoğun olarak tanımlayabileceğimiz bir yoğunlukları olmamakla birlikte kentin sur dışındaki önemli büyük mahalleleri olmaları ve nispeten daha fazla fiziki büyüme imkânı bulmalarıdır. Bunların dışındaki orman, çayırlık ve bos yerler gibi arazilere ise Kindinar, Boztepe, Değirmendere, Tekfur Çayırı, Kabak Meydanı mahallelerinde rastlanmaktadır.

Tablo 494. Konutların Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığının Mahallelere Göre Dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığı					
			Bahçe	Avlu	Hem Bahçe Hem Avlu	Orman	Çayırlık	Bozyerler
1	Amasya	3	1	1	-	-	-	-
2	Aşağı Hisar	28	8	7	1	-	-	-
3	Aya Filibo	8	3	-	5	-	-	-
4	Aya Gorgor	11	2	3	3	-	-	-
5	Aya Kiraki	3	1	1	-	-	-	-
6	Aya Marina	11	4	4	1	-	-	-
7	Aya Ovyan	9	5	1	-	-	-	-
8	Ayasofya	13	8	-	-	-	-	-
9	Aya Todori	2	2	-	-	-	-	-
10	Aya Vasil	13	4	2	5	-	-	-
11	Ayur	9	1	4	3	-	-	-
12	Bab-ı Pazar	22	-	10	3	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	-	2	-	-	-	-
14	Bayram Bey	6	2	3	-	-	-	-
15	Boztepe	10	3	3	1	-	2	-
16	Cami-i Kebir	12	-	5	2	-	-	-
17	Çarşı	42	4	3	1	-	-	-
18	Çömlekçi	12	6	2	1	-	-	-
19	Debbağhane	45	14	15	6	-	-	-
20	Değirmendere	7	4	-	-	-	2	1
21	Derviş Ali Tekye	1	1	-	-	-	-	-
22	Eksotha	22	8	6	2	-	1	-
23	Elhac Kasım	24	6	12	-	-	-	-
24	Faros	19	7	2	1	-	-	-
25	Frenkhisarı	3	1	1	-	-	-	-
26	Galimone	3	3	-	-	-	-	-
27	Ganita	5	2	2	-	-	-	-
28	Hasan Ağa M.	3	1	2	-	-	-	-
29	Hoca Halil	7	1	3	-	-	-	-
30	Hristos	3	2	1	-	-	-	-
31	İmaret	28	16	8	3	1	2	-
32	İskender Paşa	23	7	7	7	-	-	-
33	Kabak Meydan	13	7	2	-	-	1	-
34	Kale-i Kule	6	1	3	-	-	-	-
35	Kasım Paşa	5	4	-	-	-	--	-
36	Kemerkaya	10	1	5	1	-	-	-
37	Ketancı	4	3	-	-	-	-	-
38	Kıssahan	2	-	1	-	-	-	-
39	Kindinar	18	14	1	1	1	3	-
40	Köhne Hamam	10	5	2	1	-	-	-
41	Mağara Mescidi	2	1	2	-	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	10	7	-	-	-	-	-
43	Molla Siyah	16	1	4	2	-	-	-
44	Muhyiddin	17	6	5	4	-	-	-
45	Mumhaneönü	4	-	-	-	-	-	-
46	Ortahisar	24	4	9	-	-	-	1
47	Saçlı Hoca	9	2	5	-	-	-	-
48	Saray	1	-	1	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	-	5	-	-	-	-
50	Sarmaşık	1	1	-	-	-	-	-
51	Sultan Abdullah	1	1	-	-	-	-	-
52	Şirin Hatun	9	-	6	1	-	-	-
53	Tekfur Çayırı	39	28	2	1	-	1	-
54	Urganciyan	2	2	-	-	-	-	-
55	Valadis	1	1	-	-	-	-	-
56	Van	2	2	-	-	-	-	-
57	Vazmolika	3	1	-	-	-	-	-
58	Yeni Cuma	25	11	5	2	-	-	-
59	Zağraf	2	1	1	-	-	-	-
60	Zeytinlik	1	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**656**	**231**	**169**	**58**	**2**	**12**	**2**

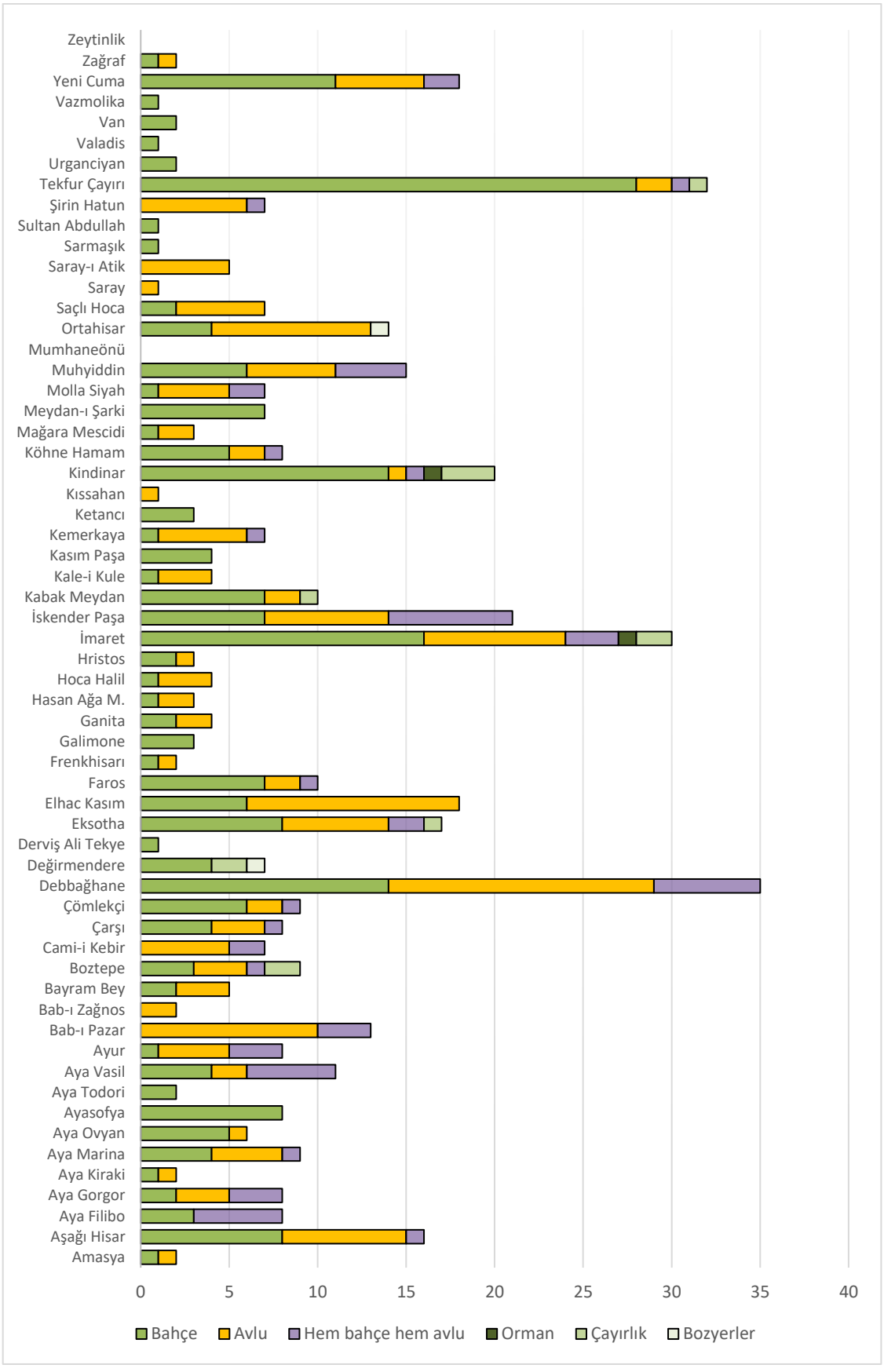

Şekil 107. Konutların Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığının Mahallelere Göre Dağılımı

Kırsal alanlara bakıldığında avlu bulunan mülklerin oldukça azaldığı bazı köy ve kayıtlarında avlu bilgisine rastlanmadığı görülür. Konutların bahçeleri ise kayda geçirilmiştir. Bu kırsal alanlarda daha çok ziraate kabil boz yer, çayırlık, orman gibi arazi varlıklarının kayıtlarda bulunduğu görülmektedir (Tablo 497).

Tablo 495. Konutların avlu, bahçe ve diğer arazi varlığının nahiye ve köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Avlu, Bahçe ve Diğer Arazi Varlığı					
			Bahçe	Avlu	Hem Bahçe Hem Avlu	Orman	Çayırlık	Bozyerler
1	Akçaabat	29	13	1	1	2	1	5
2	Maçka	11	4	-	-	1	1	3
3	Yomra	23	11	-	-	2	-	2
4	Hoç	36	18	-	1	1	5	3
5	Kavala	7	-	-	-	-	-	1
6	Kisarna	8	3	-	-	1	1	3
7	Mesaryu	4	4	-	-	-	1	1
8	Mesona	5	2	-	-	-	-	-
9	Oksi	4	-	-	-	-	-	1
10	Samaruksa	10	7	-	1	-	-	5
11	Soğuksu	5	3	-	-	-	-	1
12	Suğa	9	2	-	-	-	1	3
13	Şana	11	4	-	-	2	-	-
14	Zefanos	3	-	-	-	-	-	-
15	Zülmera	5	3	-	-	-	-	-
	Toplam	**170**	**74**	**1**	**3**	**9**	**10**	**28**

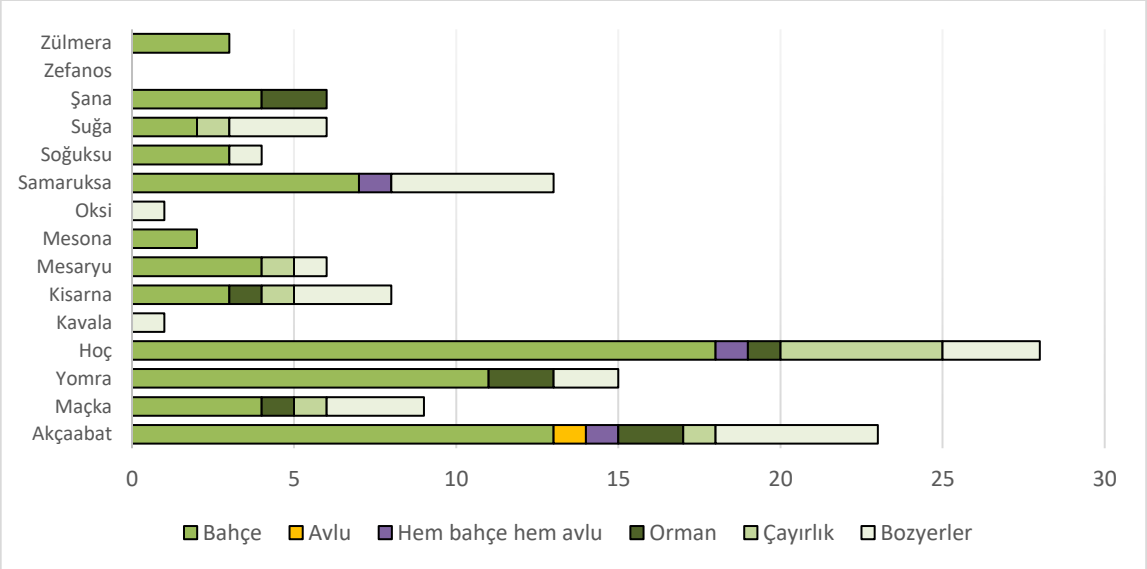

Şekil 108. Konutların avlu, bahçe ve diğer arazi varlığının nahiye ve köylere göre dağılımı

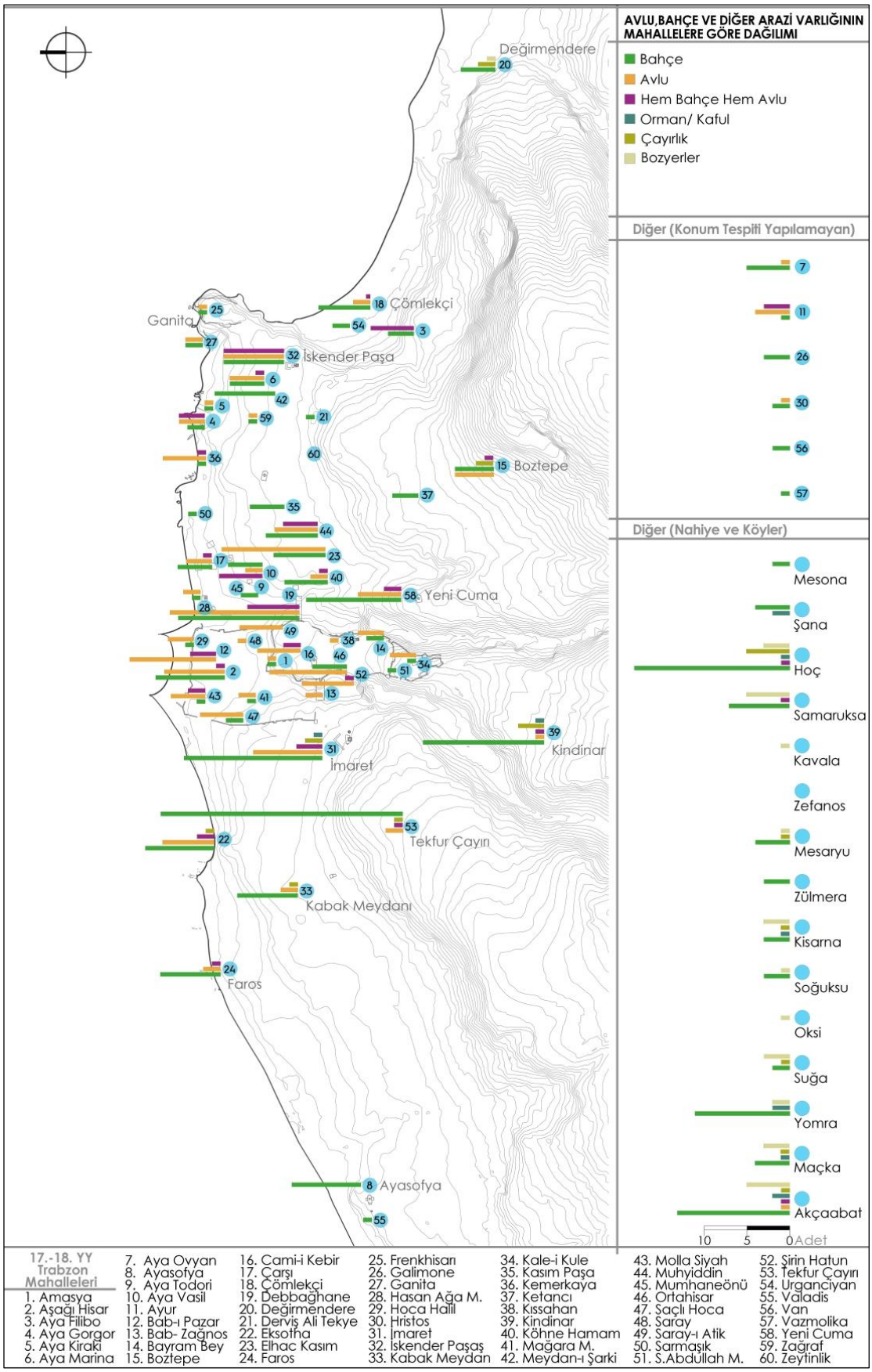

Şekil 109. Avlu, bahçe ve diğer arazi varlığı

3.7. Konut Açık Alanlarındaki Müştemilat Yapılarının Mahallelere Göre Dağılımı

Mülkün bahçe ve avlusunda bulunan yapısal bileşenleri değerlendirildiği bu kısımda sicil kayıtları yardımıyla ulaşabileceğimiz bilgilerden çardak, ahır, ambar, bi'r-i mai, matbah, kiler, fırın, kenif, mahzen, hamam, şırahane, karhane, çeşme ve bazı yapı malzemeleri verileri değerlendirilmektedir.

Mülk fiyatları konusunda değinilen en önemli unsurun konum olması bilinmektedir. Bunun yanında mülkün iç bileşenleri olarak konutun çevresindeki yapılar da mülkün değerini belirleyen unsurlardandır. Bunun yanında insanların yaşam pratiği hakkında bilgiler sunmaktadır.

Çardak, ilk akla gelen sadece üzeri örtülü, gölgelik anlamı dışında birkaç sicil kaydında "…çardak tabir olunur fevkani bir bab oda…" yazlık bir ev gibi kullanılan, ayrıca fevkani sıfatıyla kullanılması sebebiyle erzakların da kurutulduğu birden çok işlevi olan bir yapı olabileceği değerlendirmesi yapılmıştı. Mülk kaydına oranla en çok çardak bulunan mülkler Aya Marina (11 kayıtta 4 çardak), Aya Gorgor (11 kayıtta 3 çardak), Aya Vasil (13 kayıtta 3 çardak), Kemerkaya (13 kayıtta 3 çardak), Faros (19 kayıtta 4 çardak), Ganita (5 kayıtta 2 çardak) mahallelerinde yer almaktadır. Gayrimüslim nüfus oranının diğer mahallelere göre fazla olduğu bu mahallerde Müslüman nüfusun yoğun olduğu mahallelerden oransal olarak daha fazla çardak bulunması dikkat çekicidir. Yine de Ortahisar gibi yüksek değerli mülklerin bulunduğu bölgede çardak bulunmaması yaşam pratiğinden çok avlu/bahçe büyüklükleriyle ilgili olduğu söylenebilir. Zira, Yeni Cuma, Tekfur Çayırı, Kindinar mahallelerinde çardak yapıları bulunmaktadır.

Fırın ve matbah her ikisi de yemek hazırlama mekânı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ancak fırın, matbah'dan daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Tanyeli'ye göre mutfağı olmayan evler bu soruna basit bir çözüm aramış olmalı. Bu çözüm bir fırına sahip olmaktır. Sıradan insanlar tarafından kullanılan fırınlar avlularda yer almaktaydı. Sicil verilerine göre daha az sayıda bulunan matbah yapıları Debbağhane, Eksotha, İskender Paşa, Kindinar, Molla Siyah mahalleleri önde olmak üzere 8 mahallede de 1'er defa kayda geçirildiği görülmektedir. Fırınlar ise Aya Marina, Tekfur Çayırı, Yeni Cuma, Boztepe, Kindinar, Çömlekçi, Meydan-ı Şarki mahallelerinde daha fazla görülmektedir. Mülk kaydına oranla Aya Marina (11 kayıtta 3 fırın), Çömlekçi (12 kayıtta 3 fırın) mahalleleri öne çıkmaktadır.

Bi’r-i Mai yani kuyu yapıları en yüksek oranda Bab-ı Pazar (22 kayıtta 7 kuyu) ve Muhyiddin mahallerinde (17 kayıtta 5 kuyu) görülür.

Ahırlar genellikle “…bir bab fevkani oda ve tahtında bir bab ahur…” ifadesinde olduğu gibi yaşam alanının altında yer alır. Bunun dışında kalan tahtani olduğu belirtilmeyen ahır yapıları bu kısımda değerlendirilmiştir. Ahır yapıları mülk sayısına oranla en çok Eksotha (22 kayıtta 5), Yeni Cuma mahallesinde (25 kayıtta 5) defa görülmektedir. Tahtani olan ahırlarında bu mahallerde yüksek sayıda olması hayvan yetiştiriciliğinin diğer mahallelere göre daha fazla olduğunu gösterir.

Tablo 496. Konut Açık Alanlarındaki Müştemilat Yapılarının Mahallelere Göre Dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Kenif	Anbar	Çardak	Kuyu	Fırın	Ahır	Matbah	Karhane	Çeşme	Kiler	Hamam	Samanlık	Şırahane
1	Amasya	3	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
2	Aşağı Hisar	28	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
3	Aya Filibo	8	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
4	Aya Gorgor	11	3	4	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Aya Kiraki	3	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Aya Marina	11	2	3	4	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-
7	Aya Oyyan	9	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
8	Ayasofya	13	-	1	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-
9	Aya Todori	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Aya Vasil	13	-	6	3	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-
11	Ayur	9	-	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
12	Bab-ı Pazar	22	9	2	2	7	-	1	1	2	-	1	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
14	Bayram Bey	6	4	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
15	Boztepe	10	1	2	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
16	Cami-i Kebir	12	8	3	-	2	-	-	1	2	1	2	1	-	-
17	Çarşı	42	8	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	Çömlekçi	12	2	4	3	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
19	Debbağhane	45	13	11	6	7	2	2	3	3	-	1	3	-	-
20	Değirmendere	7	-	-	2	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
21	Dervis Ali Tekye	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Eksotha	22	6	4	2	2	1	5	2	-	-	1	-	-	-
23	Elhac Kasım	24	5	4	2	2	2	1	-	2	1	-	-	1	-
24	Faros	19	4	1	4	1	2	2	1	-	-	-	-	-	-
25	Frenkhisarı	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Galimone	3	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-
27	Ganita	5	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
28	Hasan Ağa M.	3	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
29	Hoca Halil	7	3	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
30	Hristos	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
31	İmaret	28	3	-	2	2	1	2	1	1	-	-	-	-	-
32	İskender Paşa	23	9	5	1	1	-	1	2	1	-	-	1	-	-
33	Kabak Meydan	13	-	-	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
34	Kale-i Kule	6	2	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
35	Kasım Paşa	5	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	Kemerkaya	10	4	3	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
37	Ketancı	4	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
38	Kıssahan	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39	Kindinar	18	1	1	4	2	3	2	2	-	-	-	-	1	-
40	Köhne Hamam	10	4	2	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
41	Mağara Mescidi	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	10	1	2	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-
43	Molla Siyah	16	7	2	1	3	-	1	2	-	-	1	-	-	-
44	Muhyiddin	17	5	3	-	5	1	-	-	-	-	1	-	-	-
45	Mumhaneönü	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
46	Ortahisar	24	4	3	2	2	1	1	1	1	1	-	-	-	-
47	Saçlı Hoca	9	4	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
48	Saray	1	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	6	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	-
50	Sarmaşık	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
51	Sultan Abdullah	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
52	Şirin Hatun	9	8	2	1	3	-	2	-	1	2	1	1	1	-
53	Tekfur Çayırı	39	1	-	3	4	4	2	2	1	-	-	-	-	-
54	Urganciyan	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	Valadis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
56	Van	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
57	Vazmolika	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
58	Yeni Cuma	25	2	2	4	1	4	5	-	-	1	-	-	-	-
59	Zağraf	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
60	Zeytinlik	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	--
	Toplam	**656**	**139**	**103**	**74**	**71**	**47**	**39**	**21**	**19**	**11**	**8**	**7**	**4**	**1**

Tablo 497. Konut açık alanlarındaki müştemilat yapılarının nahiye ve köylere göre dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Anbar	Fırın	Çardak	Samanlık	Şırahane	Ahır	Kuyu	Matbah	Kiler	Kenif	Mahzen	Hamam	Karhane	Çeşme
1	Akçaabat	30	7	4	2	2	1	-	1	1	1	-	1	-	-	-
2	Maçka	11	4	3	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
3	Yomra	23	9	5	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Hoç	36	7	8	3	2	3	2	3	2	2	1	-	1	-	-
5	Kavala	7	4	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kisarna	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Mesaryu	4	2	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Mesona	5	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Oksi	4	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Samaruksa	10	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Soğuksu	5	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Suğa	9	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Şana	11	4	2	3	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
14	Zefanos	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Zülmera	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**170**	**49**	**25**	**14**	**12**	**10**	**7**	**4**	**3**	**3**	**1**	**1**	**1**	**0**	**0**

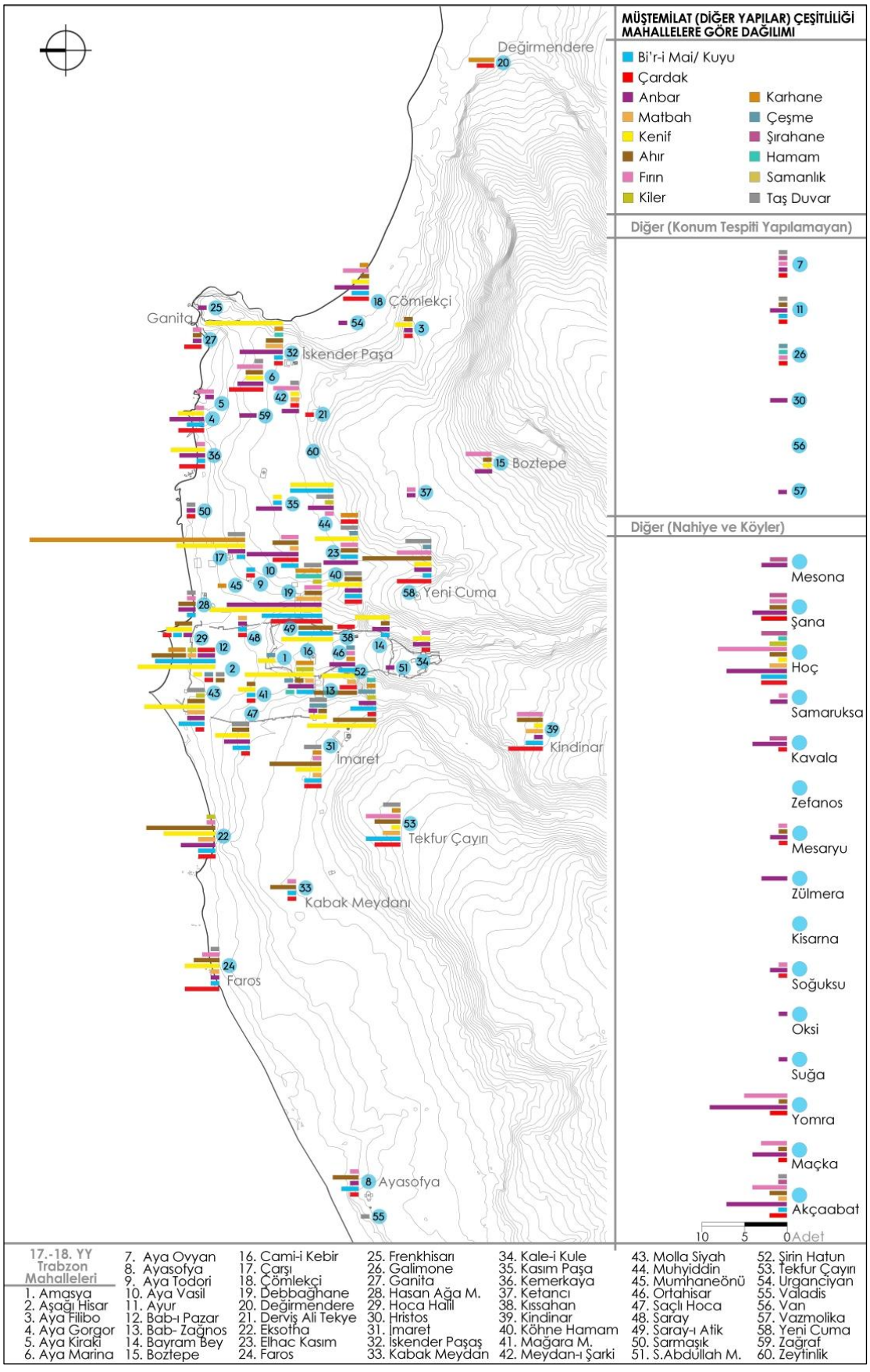

Şekil 110. Konut açık alanlarındaki müştemilat yapılarının mahallelere göre dağılımı

3.8. Konutların Yapısal Özelliklerinin Mahallelere Göre Dağılımı

Şer'iyye sicillerinde konut kavramı için kullanılan ev, menzil, oda ve beyt sözcükleridir. Ev ve menzil diğer daha az bilgi içeren kat bilgisi gibi bilgilere girilmediği durumlarda "mülk evimi, mülk menzilimi, bir bab evimi" gibi kullanıldığını, bazen de "bir bab fevkani evimi" şeklinde kat veya/bina yüksekliğine dair yorum yapabileceğimiz haliyle kaydedildiğini görüyoruz. Kayıtlarda konutu ifade etmek için kullanılan diğer kelime odadır. Bir diğer sözcük "beyt"ise "Ev, mesken, hane" anlamına gelmektedir. Sicilleri incelediğimizde ise çoğunlukla "bab" ifadesiyle birlikte kullanılarak "oda" anlamını taşıdığı düşünülmektedir. Faroqhi'ye göre herhangi bir özelliği olmayan odalara oda denmektedir. TŞS kayıtlarında mülk bilgileri içinde bir konut için en çok beyt ve oda sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir. Bunları ev ve daha az kullanılan menzil bu sözcükleri takip eder. Bu durum mülkün tanımlanma pratiğinde oda ve beyt in daha işlevsel olduğunu düşündürür. Zira bunların kompleks tekil yapıdan ziyade çok sayıda yapısal biriminin (yukarıda değinilen tek özellikli olmama durumu da göz önüne alınırsa) bulunması, daha basit birimlerden oluşan bir küme olarak akla getirmektedir.

1701 yılında şehre gelen Botanik ve Tıp Profesörü Joseph Pitton De Tournefort, Trabzon evleri için "iyi yapılmış olmalarına karşın evler yalnızca tek bir kattan oluşmaktadır" şeklinde gezi notlarına kayıt düşer. Sicil verileri de bu bilgiye paralel olarak konutların büyük kısmının tek katlı olduğunu gösterir. Yüksek fiyatlı mülk kayıtlarının yer aldığı Ortahisar bölgesinde bulunan Şirin Hatun, Bayram Bey, Saray-ı Atik, Cami-i Kebir mahalleleri özellikle birden fazla atlı yapıların görüldüğü bölgedir. Bu mahalleleri İskender Paşa Bab-ı Pazar, İmaret, Eksotha mahalleleri takip etmektedir.

Yerasimos (2006), dahiliye olarak adlandırılan avlunun hane halkının yaşam alanı, hariciye olarak adlandırılan avlunun hizmet alanı olduğunu ve misafirleri ağırlama için kullanılan mekânlara açıldığını söyler ve mahremiyet ayrımını dile getirir. Bab-ı Pazar, Bayram Bey, Cami-i Kebir, Elhac Kasım, Hasan Ağa Mescidi, İmaret ve Debbağhane mahallelerinde dahiliye ve hariciye mülk kayıtları görülmektedir. Kayıtlarda yalnızca 2 kez görülen selamlık kavramının da yine Ortahisar da kayda geçtiği görülür.

Ahırlar önceki bölümde anlatıldığı üzere bir evin alt katında olduğu durumda tahtani sıfatıyla belirtilmektedir. Ahır yapıları mülk sayısına oranla en çok Eksotha (22 kayıtta 5), Yeni Cuma mahallesinde (25 kayıtta 5), İmaret (28 kayıtta 6), Bab-ı Pazar (22 kayıtta 4), Saray-ı Atik (8 kayıtta 5), Ortahisar (24 kayıtta 5) defa ahır kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 498. Konutların Yapısal Özellikleri ve Mahallelere Göre Dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Ev	Menzil	Oda	Beyt	Sofa	Tek Katlı	İki Katlı	Dahiliye	Hariciye	D + H	Selamlık	Ahır T.	Mahzen	Kiremit	Taş Dvr.
1	Amasya	3	-	2	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
2	Aşağı Hisar	28	10	3	-	1	1	13	4	-	-	-	-	1	-	1	1
3	Aya Filibo	8	1	-	3	3	1	3	4	-	-	-	-	1	-	-	-
4	Aya Gorgor	11	1	1	4	2	1	6	3	-	-	-	-	-	5	-	-
5	Aya Kiraki	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	--	-	-	-	-
6	Aya Marina	11	2	3	1	5	-	11	1	-	-	-	-	2	-	1	1
7	Aya Ovyan	9	2	1	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1
8	Ayasofya	13	5	-	1	2	-	8	1	-	-	-	-	3	-	1	-
9	Aya Todori	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	--	-	1	-	-
10	Aya Vasil	13	-	2	4	6	-	13	5	-	-	-	-	3	-	-	-
11	Ayur	9	-	1	4	3	1	8	-	-	-	-	-	1	1	-	1
12	Bab-ı Pazar	22	-	1	8	10	7	11	9	-	-	1	-	4	-	-	-
13	Bab-ı Zağnos	4	-	-	3	3	2	3	3	-	-	-	--	1	-	-	2
14	Bayram Bey	6	-	-	4	4	3	3	6	1	-	1	-	1	-	-	-
15	Boztepe	10	1	-	2	6	-	8	2	-	-	-	-	1	1	-	-
16	Cami-i Kebir	12	-	-	5	5	4	7	7	-	1	1	-	1	-	-	-
17	Çarşı	42	1	-	9	4	4	9	6	-	-	-	-	-	3	-	2
18	Çömlekçi	12	2	-	5	2	1	7	2	-	-	-	-	1	3	-	-
19	Debbağhane	45	9	2	14	20	4	37	12	1	-	1	--	2	2	1	2
20	Değirmendere	7	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
21	Derviş Ali	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Eksotha	22	1	2	9	3	5	12	5	-	-	1	-	8	1	-	-
23	Elhac Kasım	24	1	2	4	5	2	11	4	-	-	-	-	2	1	-	2
24	Faros	19	7	2	2	8	4	18	1	-	-	-	--	3	-	-	1
25	Frenkhisarı	3	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
26	Galimone	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
27	Ganita	5	3	1	-	-	1	4	1	-	-	-	-	1	1	-	-
28	Hasan Ağa M.	3	-	-	2	-	1	-	2	-	-	1	-	2	-	-	1
29	Hoca Halil	7	2	-	2	1	1	4	2	-	-	-	-	2	-	-	-
30	Hristos	3	1	-	1	1	2	3	2	-	-	-	-	-	4	-	-
31	İmaret	28	5	1	6	9	3	17	6	-	-	1	-	6	-	-	2
32	İskender Paşa	23	1	-	11	13	4	25	7	-	-	-	-	2	1	-	-
33	Kabak Meydan	13	1	-	3	-	1	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-
34	Kale-i Kule	6	-	-	2	1	-	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-
35	Kasım Paşa	5	2	-	1	2	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
36	Kemerkaya	10	1	-	3	5	2	9	2	-	-	-	-	-	1	-	-
37	Ketancı	4	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
38	Kıssahan	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
39	Kindinar	18	2	-	1	7	1	10	-	-	-	-	-	3	-	-	-
40	Köhne Hamam	10	1	-	2	5	-	8	-	-	-	-	-	2	-	-	2
41	Mağara Mescidi	2	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-
42	Meydan-ı Şarki	10	4	-	1	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	1	1
43	Molla Siyah	16	2	2	2	4	6	9	2	-	-	1	-	2	1	-	2
44	Muhyiddin	17	-	1	7	8	5	13	4	-	-	-	-	-	1	-	2
45	Mumhaneönü	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46	Ortahisar	24	6	2	7	5	3	15	6	-	-	-	2	5	1	-	-
47	Saçlı Hoca	9	-	-	7	7	5	12	3	-	-	-	-	2	-	-	2
48	Saray	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
49	Saray-ı Atik	8	-	2	5	2	4	3	8	-	-	2	-	4	-	-	-
50	Sarmaşık	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
51	Sultan Abdullah	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
52	Şirin Hatun	9	-	-	5	4	1	5	8	-	-	2	-	5	-	-	-
53	Tekfur Çayırı	39	11	-	7	5	1	22	1	-	-	-	-	3	-	-	2
54	Urganciyan	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
55	Valadis	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
56	Van	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
57	Vazmolika	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
58	Yeni Cuma	25	6	1	7	7	5	19	4	-	-	-	-	8	1	-	3
59	Zağraf	2	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
60	Zeytinlik	1	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**656**	**103**	**34**	**166**	**180**	**89**	**402**	**138**	**2**	**1**	**12**	**2**	**86**	**31**	**5**	**32**

Tablo 499. Konutların Yapısal Özellikleri ve Mahallelere Göre Dağılımı

	Mahalle Adı	Toplam Kayıt	Ev	Menzil	Oda	Beyt	Sofa	Tek Katlı	İki Katlı	Dahiliye	Hariciye	D + H	Selamlık	Ahır Taht.	Mahzen	Kiremit Ü	Taş Duvar
1	Akçaabat	30	6	3	2	4	2	15	2	-	-	-	-	2	1	-	1
2	Maçka	11	5	1	-	2	-	8	1	-	-	-	-	1	-	-	-
3	Yomra	23	3	3	1	1	1	8	-	-	-	-	-	1	-	-	-
4	Hoç	36	11	2	2	3	-	17	2	-	-	-	-	2	-	-	-
5	Kavala	7	1	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Kisarna	8	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Mesaryu	4	1	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	1	-	-	-
8	Mesona	5	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Oksi	4	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Samaruksa	10	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Soğuksu	5	4	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Suğa	9	1	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	Şana	11	3	-	2	3	-	8	-	-	-	-	-	2	-	-	-
14	Zefanos	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	Zülmera	5	2	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Toplam	**170**	**47**	**10**	**8**	**15**	**3**	**79**	**6**	**0**	**0**	**0**	**0**	**9**	**1**	**0**	**1**

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Kentsel veya kırsal, kamusal veya özel hemen her açık alan ve bahçenin peyzaj mimarlığı ile kesiştiği birçok başlık bulunmaktadır. Bunlardan birisi de bu bahçe ve diğer açık alanların tarihi konusudur. Tarih disiplini ile bağı daha eski disiplinlerin çokça konu edindiği açık alanlar, peyzaj mimarlığı disiplinin konusu olmaya yeni yeni başlamıştır. Bu noktada Peyzaj mimarlığı tarihi tarih araştırma metotları ve arşiv belgelerinin kullanıldığı bir alan olarak açık alanların tarihinin araştırılmasına kendi disiplini çerçevesinden bakma hususundaki eksiklikleri gidermek için önem taşımaktadır. Bu tez çalışması bu kapsamda tarihi bilgiyi araştırmanın yanında projelerde olsun tasarımda olsun tarihi bilgiye atıfın ve geçmişle bağlam oluşturmanın önemi bu bakış açısıyla da değerlendirilmelidir. Bahsedilen tarihi bilgilerin temel kaynağı Trabzon şer'iyye sicilleri oluştururken, destekleyen kaynaklar Trabzon'la ilgili diğer tarih araştırmaları ve kaynaklarıdır.

Trabzon şehrini, şehrin oluşumunda etkisi olan topoğrafyayı ve bu topoğrafyaya göre biçimlenen surları da bir kaynak olarak değerlendirmek tarih ve mekânın birleştiği disiplinler için kaçınılmazdır. Trabzon şehrinin ilk kuruluşunda ve sonrasında coğrafik ve topografik etkenlerin; sosyal, kültürel, politik vb. dinamiklere göre daha belirgin ve biçimlendirici bir etkisinin olduğu söylenebilir. Şehrin fetih sonrası fiziksel gelişiminin ise, Komnenos döneminde temelleri atılan ve ağırlıklı olarak coğrafik ve topografik eşiklere göre şekillenen pragmatik bir yerleşim pratiğinin devamı olduğu, şehrin 17. yüzyıl ile 20. yüzyıl arasında ağırlıklı olarak yeni yerleşim alanlarında kurulan yeni mahallelerden çok, erken dönemlerden beri zaten var olan mahallelerin büyüyüp birkaç mahalleye bölünerek büyüdüğü anlaşılmaktadır. 19. yüzyıl salnamesinde sadece 37 mahalle zikredilmesine karşın 17-20. yüzyıl sicillerinde çok daha fazla mahalle adı geçmesinin kayıt tutma pratiğiyle ilgili olabileceği, mahallenin daha küçük bir kısmını tanımlayan kayıtlar olduğu görülmektedir. Bu tez çalışmasında şer'iyye sicilleri kaynaklı 17. ve 18. yüzyıllar için mülk kaydı bulunan 60 mahalle tespit edilmiştir.

Trabzon kenti 18. ve 19. Yüzyıl konutları, açık alanları, komşuluk ilişkileri, mahalleleri ve nihayetinde kent peyzajının keşfedilmeye çalışıldığı bu tez çalışması, kantitatif analizlere, bu analizlerden elde edilen istatistiki sonuçlara ve bu verilerin mahalleler odağında mekânsal analizlerine dayanmaktadır. Trabzon mahalleleri, belli başlı yapılar referans alınarak konumlandırılmıştır. Trabzon şehrinin gelişiminde etkisi olan topoğrafyanın eğrilerinden oluşan bir altlık seçilerek mahalle konumları bu altlığa

yerleştirilmiştir. Bu mahalleler mekânsal verilerin girişi için kullanılmıştır. Dönemin konu bağlamında en önemli kaynağı niteliği taşıyan şer'iyye sicil defterleri içerisindeki mülk tanımları ışığında, konutların yapısal ve bitkisel bileşenleri ve çevreleriyle birlikte değerlendirmeler yapılarak, kentin açık alanları konut ölçeğinden, kent peyzajı ölçeğine değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle, şer'iyye sicilleri ve mülk tanımları kayıt pratiği bağlamında incelenmiştir. İçerdikleri bilgiler, mahalle adı, satıcı/alıcı dini aidiyet, mülk türü, satış değeri, komşuluklar, konut özellikleri, açık mekân bileşenleri (yapısal-bitkisel), bitki türleri vb. verileri toplamak üzere tablolar oluşturulmuştur. Tablolara aktarılan verilerin istatistiki analizleri yapılmıştır. İstatistiki veriler vasıtasıyla mekânsal analizler yapmak için mahalle konumlarını temel alan haritalar oluşturulmuştur. Çıkan sonuçlar, diğer kaynaklarla birlikte değerlendirilerek sonuçların tartışılması, desteklenmesi ve eksik yanların tamamlanması amaçlanmıştır.

Toplam 16 adet sicil defterinden, mülk tanımı bulunan kayıtlar (eksik bilgiler bulunanlar çıkarıldığında, mahalle adı okunamaması gibi eksiklikler) 826 adettir. Mülkler, kayıtlarda sadece bir dükkân, bir arsa, bir bahçe, bir arazi ya da bir ev, bazen bahçesiyle bir ev bazen de bahçede bulunan ağaç türü ve müştemilata kadar içeren kayıtlar ve bunların birbirleriyle farklı kombinasyonları şeklinde çok çeşitlenebilecek veriler bulunmaktadır. Ancak daha anlaşılır kantitatif analizler için, bu veriler tablolaştırıldıktan sonra, mülk türleri 4 ana başlık altında toplanmıştır. 4 ana başlıkta toplanmıştır. Kayıtlara göre bu mülk türlerinin mahallelerde geçen 656 kayıt içerisindeki yüzdeleri, Ev ve Bahçe/avlu %70, Bahçe/ Arazi/ Tarla/ Bozyerler/ Çayırlık %6, Arsa/ Ev yeri %12,6, Dükkân/ Karhane %8,4 çıkmıştır.

Konutların (ev ve bahçe/avlu, diğer yapılar) en yoğun olduğu mahalleler Tabakhane, Tekfur Çayırı, İskender Paşa ve İmaret mahalleleri olarak tespit edilmiştir. Bu durum, söz konusu mahallelerin yerleşim açısından olarak önemli bölgeler olduğunu vurgulamaktadır.

Bahçe, arazi, tarla, çayırlık gibi mülkler ise Kabak Meydan ve Tekfur Çayırı gibi batı varoşlarında yoğunlaşmıştır. Tarımsal faaliyetler, açık alanlar açısından bu bölgelerin uygun alanlar olduğu görülmektedir. Değirmendere mahallesi yine bahçelerin oransal olarak yüksek olduğu bir mahalledir. Aşağı Hisar mahallesi ise daha yoğun bir bölgede bahçe satışlarının olduğu bir mahalle olarak dikkat çekmektedir.

Diğer bir mülk türü olan ev yeri/arsa' ya diğer mahallelere göre Aşağı Hisar mahallesinde daha fazla rastlanılmaktadır. Benzer şekilde Aşağı Hisar surları içerisinde yer alan Bab-ı Pazar mahallesi en çok ev yeri/arsa bulunan ikinci mahalle konumundadır. Diğer

yandan surların dışında batı varoşlarında bulunan Tekfur Çayırı Mahallesi, doğu varoşlarında bulunan Yeni Cuma mahallesi, Meydan-ı Şarki mahallesi en çok arsa bulunan mahalleleri takip etmektedir.

Bir ticari faaliyetin olduğu dükkân, fırın, saraç, debbağ, bakkal, han, değirmen gibi çeşitli yapılar dükkân ve/karhane başlığı altında birleştirilmiştir. Bu faaliyetler en yoğun Çarşı mahallesi, Mumhaneönü ve Elhac Kasım mahallesinde yer almaktadır. Han en çok Çarşı bölgesinde, değirmen en çok Değirmendere ve Debbağhane mahallelerinde görülmektedir. Çarşı mahallesi dışında doğu varoşlarında Hacı Kasım ve Vazmolika mahallelerinde de dükkanlar görülmektedir.

Bu mülk türlerinin ortalama satış fiyatlarına bakıldığında ev ve bahçe/avlu için en yüksek miktarların Yukarı Hisar, Ortahisar ve Aşağı Hisar gibi bölgelerde bulunan sur içi mahallelerinde ödendiği görülmektedir. Bu mahalleleri yine surlara yakın olan Hasan Ağa mescidi, Debbağhane mahalleleri en yüksek ortalama fiyatlar açısından takip etmektedir. Bahçeler için en yüksek ortalama ücretin ödendiği yerler ise Değirmendere, İmaret, Aşağı Hisar, Aya Gorgor mahalleleridir. Kayıtlarda yine bahçelerin nispeten çok bulunduğu Tekfur Çayırı, Kindinar, Boztepe ve Aşağı Hisar mahalleleri de bu mahalleleri ortalama fiyat açısından takip etmektedir. Arsa değerlerine bakıldığında yine konumun değeri görülmektedir. Çarşı Mahallesi, Aya Vasıl Mahallesi ve Köhne Hamam mahallesi ortalama fiyatların yüksek olduğu yerlerdir. Bunları Ortahisar, Aşağı Hisar mahalleleri izlemektedir. Dükkân/ karhane sayıları en çok Çarşı Mahallesi'nde yer almaktadır. Ancak en yüksek ortalama satış değerlerinin Ortahisar, Aşağı Hisar, İskenderpaşa mahallerinde ödendiği anlaşılmaktadır.

Dini aidiyetlere bakıldığında, özellikle Gayrimüslimlerin belli mahallelerde toplandığı, Müslümanlarla birlikte yaşadıkları mahalleler olsa da ağırlıklı olarak kendi gruplarıyla birlikte yaşadıkları görülmektedir. Sur içi bölgesinde neredeyse hiçbir gayrimüslimin taraf olduğu alış-satış görülmemektedir. Aşağı Hisar, Ortahisar, Yukarı Hisar bölgelerinde kayda geçen mülk davalarında mülklerin tamamen Müslümanlar arasında el değiştirdiği anlaşılmaktadır. Gayrimüslim nüfus sur içinde olamasalar da ticari faaliyetlerin bulunduğu Çarşı mahallesinde yer aldıkları kayıtlar bulunmaktadır. Gayrimüslim nüfusun nispeten fazla göründüğü gayrimüslim mahalleleri olarak da bilinen Aya Todori, Aya Vasil, Aya Gorgor, Aya Kiraki, Aya Marina, Ganita mahalleri bulunur. Ek olarak konumu tespit edilemese de doğu varoşlarında bulunduğu düşünülen Aya Ovyan ve Ayur mahalleleri gayrimüslimlerin yoğunlukta olduğu mahallelerdendir. Doğu varoşlarında bulunan

mahalleler Müslüman ve gayrimüslimlerin diğer mahallelere oranla daha çok birlikte yaşadıkları yerler olarak görülmektedir. Çömlekçi, İskenderpaşa, Kemerkaya, Meydan-ı Şarki mahalleleri Müslüman ve gayrimüslimlerin birlikte yaşadığı mahaller arasında dikkat çekmektedir. Batı varoşlarında ise kıyı boyunca Eksota, Faroz, Ayasofya mahallelerinde karşılaşılmaktadır.

Sicil kayıtlarının barındırdığı önemli bir bilgi de mülkün yolla olan ilişkisini ifade eden bilgilerdir. Yollar tarik-i amm (kamusal yol) ve tarik-i has (özel yol, çıkmaz sokak) şeklinde kayıtlarda kullanılmıştır. Tarik-i has olarak ifade edilen çıkmaz sokaklar oldukça az sayıda kayıtta görülmüştür. 606 adet yol bilgisi içeren mülklerden %65'i bir tarafı tarik-i amm, %25'i iki tarafı tarik-i amm, %3,8'i üç tarafı tarik-i amm, %1,1'i dört tarafı tarik-i amm, %5'i bir tarafı tarik-i has, %0,5'i bir tarafı tarik-i has ile yol durumu ifade edilmiştir.

Dört tarafı Yol olan mülk sayısı oldukça azdır (Tablo 32). Ancak az da olsa 4 tarafı tarık-i amm olan mülkler daha yoğun yapılaşmanın olduğu Ortahisar, Aşağı Hisar, Cami-i Kebir, Çarşı mahallerinde görülmektedir. Bu bölgelerde yerleşim veya ticari amaçlı bulunmanın daha çok talep edildiği arazilerin olabildiğince bölündüğü, parsellerin çok olduğu dolayısıyla yolların da çoğaldı değerlendirilebilir. 3 tarafı tarik-i amm olan mülklerin de benzer şekilde Çarşı, Aşağı Hisar, Debbağhane, Elhac Kasım mahallerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Mülklerin yol durumuyla ilgili en yaygın durum 1 tarafı ve 2 tarafı tarık-i amm olduğu durumlardır. Bu durumda diğer komşuluklar komşu mülk, bahçe, arazi, farklı yapılar olmaktadır. Bu komşuluk durumlarının oran olarak daha çok olduğu ise diğerlerine göre daha fazla bahçe, arazi, dere, kayalık gibi doğal alanlar daha fazla bulunmaktadır.

Tarik-i has olarak ifade edilen çıkmaz sokaklar Aya Vasıl, Debbağhane, Faroz, İskenderpaşa, Kasımpaşa, Kal'a-i Kule gibi hem yoğun hem de arazini daha zorlu olduğu mahallelerde bulunması sürpriz değildir. Ancak bir başka açıdan Tekfur Çayırı mahallesinde de 1 tarafı tarik-i has olan mülkler daha geniş yerleşim bölgelerinde arazilerinde kendilerine has yolların bulunduğunu durumları ortaya koymaktadır. Nahiye ve köyler yol durumları açısından incelendiğinde sınır olan yolun çoğunlukla 1 tarafı tarik-ı amm olduğu, 2 tarafı tarık-i amm olan mülklerinde onu takip ettiği görülmektedir. Ancak 1 kayıt dışında diğer yol durumlarına rastlanmamaktadır.

Mülkler komşulukları tanımlanırken yol dışında paylaşılan diğer bulunduğu ifade edilmişti. Bu veriler satışa veya davaya konu olan mülkün iç sınırlarının dışındaki yakın çevreye ilişkin bilgiler sunmaktadır. Tabii olarak Çarşı mahallesinde komşuluklar incelendiğinde diğer dükkanlarla önemli bir sayıda karşılaşılmaktadır. Değirmendere'de ve

Debbağhane' de ise dere varlığı dikkat çekmektedir. Aşağı Hisar'da ve Yukarı Hisar'da Kale duvarları ile komşulukların bulunması da yine beklenebilir. Yukarı da sözü edilen bugün de bazı durumlarda karşılaşılabilecek komşuluklar dışında geçmişte belirgin bir farkın olduğunu ortaya koyan mülk kayıtları da bulunmaktadır. Özellikle kent içindeki yeşil alan miktarını yorumlayabileceğimiz komşuluk bahçeler dikkat çekmektedir. Kentin kıyıyla daha iç içe olduğunu ortaya koyan komşuluk ifadeleri leb-i derya, sahil, kayalıklar kayıtlarda bulunmaktadır. Çarşı, Eksotha, Ayasofya ve Faroz mahallelerinde sahil veya leb-i derya komşuluk olarak bulunmaktadır. Bugün olan veya olduğu bilinen kilise, cami gibi yapılarla komşuluklar mülklerin çevre ilişkilerini ortaya koymaktadır. Ayur ve Kemerkaya mahallelerinde mülklerin kilise ile komşulukları kayıtlarda geçmektedir. Sicil kayıtlarında nahiye ve köyler için kaydedilen mülklerin komşulukları tanımlanırken yol dışındaki diğer durumların farklılık/ çeşitlilik bakımından mahallelere göre önemli oranda azaldığı görülmektedir. Orman, dere gibi komşuluk tanımları nahiye ve köy kayıtlarında daha fazla bulunmaktadır. Bunun yanında bahçe, boz yerler, çayırlık gibi araziler de benzer şekilde kırsal alanda komşuluk için daha yüksek oranda görülmektedir

Mülk tanımlarında geçen bitkisel unsurlar değerlendirildiğinde, Eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire, meyveli ve meyvesiz ağaçlar anlamına gelen kelime kalıbı kayıtların büyük çoğunluğunda karşımıza çıkmaktadır. Şer'iyye sicillerine göre Trabzon bahçelerinde zeytin, asma, incir, dut, nar, limon, turunç, erik, fındık, ceviz meyveli ağaçları görülmektedir. Meyvesiz ağaç olarak ise karaağaç ve dişbudak kayıtlarda geçmektedir. Sadece birer kayıtta ise armut, şeftali, hurma, servi, sedir ağaçları olduğu görülmektedir. Eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire, meyveli ve meyvesiz ağaçlar anlamına gelen kelime kalıbının hem konutlarda hem de bahçe tanımlarında kullanıldığını görülmektedir. Mülk tanımları içerisinde yüzeysel olarak ya da kısa bilgi ile kaydedilmemiş olan kayıtların büyük çoğunluğunda karşılaşılmaktadır. Sözü edilen kısa, az bilgi içeren tanımlar dikkate alındığında bile mülklerin yarısından fazlasında eşcar-ı müsmire gayr-i müsmire yer almaktadır. Bu bilgiye mahallelerde geçen kayıtlar ile (656 kayıttan 290'ında), nahiye ve köylerde geçen kayıtlar (168 kayıttan 113'ünde) toplandığında ulaşılmaktadır.

Tür adı belirtilen bitkilere bakıldığında kayıtlarda en çok karşılaşılan zeytin (Olea europea) bitkisidir. Trabzon'da zeytinin hem fetih öncesine uzanan geçmişini gösteren hem de yakın geçmişe kadar çeşitli amaçlarla tarımının yapıldığını gösterir kaynaklar bulunmaktadır. Zeytin, doğu varoşlarında Çömlekçi, İskenderpaşa, Meydan-ı Şarki, Köhne Hamam, Aya Ovyan, Aya Gorgor, Debbağhane mahallelerinde bir "zeytin koridoru" gibi

harita üzerinde belirginleşen bir oranda bulunmaktadır. Bu mahalleler dışında Ayasofya, Faroz, Boztepe, Kindinar mahallelerinde zeytin varlığı oransal olarak dikkat çekmektedir. Kırsal alanlarda ise Yomra ve Hoç kayıtlarında da gördüğümüz zeytin, en çok Akçaabat bölgesinde kayda geçmiştir.

Ekonomik değeri sebebiyle daha çok veri bulunan ve daha çok araştırmaya konu olan bir diğer bitki ise asma bitkisidir. Asma daha çok Hoc, Yomra, Akçaabat, Maçka, Kisarna gibi daha kırsal yerleşim bölgelerinde görülmektedir. Varlığı bilinen birçok bitki türünün, zeytin ve asma türlerinden daha az kaydedilmesinde ekonomik değer gibi sebeplerin ön planda olduğu düşünülebilir.

Mülk satış kayıtlarında kayıtlara geçen türlerden birisi de incir *(Ficus carica)* bitkisidir. İncir en çok Aşağı Hisar (4 kayıtta) mahallesinde kaydedilirken, Ayasofya, Aya Vasil, Kemerkaya, Faros, Meydan-ı Şarki mahallelerinde de 2'şer defa kayda geçirildiği görülür.

Kayıtlarda yer alan türler arasında erik *(Prunus domestica)* bitkisi de bulunmaktadır. Erik, bazı seyyahların Trabzon bahçelerini tanımladığı notlarında yer alırken, kimi seyyahlarında bahsetmediği görülmektedir. Ülkemizin hemen her bölgesinde kolayca yetişebilen bir bitki olması, ekonomik değerinin yüksek olmaması gibi sebeplerle çok üzerinde durulmadığı düşünülebilir. Eksotha, Ayasofya, Debbağhane, Aşağı Hisar mahallelerinde 2'şer defa kayda geçirilmiştir.

Trabzon şer'iyye sicillerinde rastlanan türlerden birisi de nar *(Punica granatum)* bitkisidir. Bugün kırsal kesimlerde ve şehirde bulunan bazı bahçelerde nar yetiştiğini görmek mümkündür. Nar en çok 3 defa kayıtla Boztepe mahallesinde görülmektedir. Ortahisar, İskender Paşa, Debbağhane, Bab-ı Pazar, Cami-i Kebir, Kemerkaya, Eksotha, Frenk Hisarı mahallelerinde de görülmektedir.

Trabzon şer'iyye sicillerinde meyveli ağaçlar dışında karaağaç (*Ulmus glabra*), dişbudak (*Fraxinus angustifolia*), kavak (*Populus nigra*) gibi meyvesiz geçmişte kastedilen anlamıyla yenilebilir meyvesi olmayan bitkilere de rastlanmaktadır. Yine bu türlerin kayıtlarda geçtiği durumlara bakıldığında kayda konu olan mülklerin sınırlarını tanımlamak için kullanıldığı çok sayıda örnek bulunmaktadır. Bir diğer sebep ise asma bitkisinin sarılıcı/tırmanıcı formunda birlikte bulunduğu durumlarda daha çok asma bitkisi için kayıtlarda geçtiği söylenebilir. Dişbudak ağacı Ayasofya ve Çömlekçi mahallelerinde 2 defa, Karaağaç da yine Çömlekçi mahallesinde 2 defa kayda geçmiştir.

17.ve 18. yüzyıl Trabzon konutlarının büyük çoğunluğunda bahçe ve/ veya avlu yer aldığı tespit edilmiştir. Toplam 591 olan ev+ bahçeli ev+ avlulu ev sayısı içerisinde, bahçeli mülkler %57,1, avlulu mülkler %39, bahçe ve avlu bilgisi içermeyen, dolayısıyla bahçe ve avlu bulunmayan mülklerin yüzdesinin %3,9 olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu konutların bahçeli olanları genellikle Tekfur Çayırı, Kindinar, İmaret, Yeni Cuma gibi nispeten daha kırsal mahallelerde yer alırken, avlulu olanları daha çok Ortahisar gibi yoğun yapılı yerlerde olduğu görülmektedir. Ancak Aşağı Hisar da yine ilk düşünülenin aksine büyüklükleri hakkında bilgi olmasa da bahçeli evlerin kayda değer oranda bulunduğu bölgedir. Batı varoşlarında bulunan Tekfur Çayırı (39 kayıttan 28'inde), Kindinar (18 kayıttan 14'ünde), İmaret (28 kayıttan 16'sında), Ayasofya (13 kayıttan 8'inde), Kabak Meydanı (13 kayıttan 7'sinde) mahallerinde bulunan mülklerin yüksek oranda sadece bahçeli olduğu görülmektedir. Doğu varoşlarında Yeni Cuma (25 kayıttan 11'inde), Değirmendere (7 kayıttan 4'ünde), Çömlekçi (12 kayıttan 6'sında) mahallelerinde oransal olarak sadece bahçeli konutların daha fazla olduğu görülür. Sadece avlu bulunan konutların en çok olduğu mahalleler ise Debbağhane, Bab-ı Pazar, Elhac Kasım, Ortahisar, Şirin Hatun mahalleleridir. Diğer mahallelerde bulunsa da sadece avlu bulunan mülkler yol durumunda bahsedilen yoğun yerleşim alanlarıyla örtüşmektedir. Hem bahçe hem avlu bulunan konutların en çok olduğu mahalleler İskender Paşa, Debbağhane, Muhyiddin, Aya Filibo, Bab-ı Pazar mahalleleridir. Bu mahallerin ortak özelliği Ortahisar gibi en yoğun olarak tanımlayabileceğimiz bir yoğunlukları olmamakla birlikte kentin sur dışındaki önemli büyük mahalleleri olmaları ve nispeten daha fazla fiziki büyüme imkânı bulmalarıdır. Bunların dışındaki orman, çayırlık ve bos yerler gibi arazilere ise Kindinar, Boztepe, Değirmendere, Tekfur Çayırı, Kabak Meydanı mahallelerinde rastlanmaktadır. Kırsal alanlara bakıldığında avlu bulunan mülklerin oldukça azaldığı bazı köy ve kayıtlarında avlu bilgisine rastlanmadığı görülür. Konutların bahçeleri ise kayda geçirilmiştir. Bu kırsal alanlarda daha çok ziraate kabil boz yer, çayırlık, orman gibi arazi varlıklarının kayıtlarda bulunduğu görülmektedir.

Mülkün yapısal unsurlarına baktığımızda, bahçe ve avlusunda bulunan bileşenler olan sofa, çardak, ahır, anbar, bi'r-i mai matbah, kiler, fırın, kenif, mahzen, hamam, şırahane ve bazı yapı malzemelerinin kaydedildiği görülmektedir. 570 adet konut tanımı içeren kayıtlarda sofa 87 defa (%15,2), çardak 81 defa (%14,2), ahır 87 defa (%15,2), bi'r-i mai 71 defa (%12,4), matbah 39 defa (%6,8), fırın 67 defa (%11,8), şırahane 9 defa (%1,6)

kaydedilmiştir. 804 adet mülk tanımı içeren kayıtlarda 128 defa anbar (%16), kenif 128 defa (%16) kaydedilirken bunları daha az sayıda mahzen, kiler, hamam takip etmektedir.

Çardak, ilk akla gelen sadece üzeri örtülü, gölgelik anlamı dışında birkaç sicil kaydında "…çardak tabir olunur fevkani bir bab oda…" yazlık bir ev gibi kullanılan, ayrıca fevkani sıfatıyla kullanılması sebebiyle erzakların da kurutulduğu birden çok işlevi olan bir yapı olabileceği değerlendirmesi yapılmıştı. Mülk kaydına oranla en çok çardak bulunan mülkler Aya Marina (11 kayıtta 4 çardak), Aya Gorgor (11 kayıtta 3 çardak), Aya Vasil (13 kayıtta 3 çardak), Kemerkaya (13 kayıtta 3 çardak), Faros (19 kayıtta 4 çardak), Ganita (5 kayıtta 2 çardak) mahallelerinde yer almaktadır. Gayrimüslim nüfus oranının diğer mahallelere göre fazla olduğu bu mahallerde Müslüman nüfusun yoğun olduğu mahallelerden oransal olarak daha fazla çardak bulunması dikkat çekicidir. Yine de Ortahisar gibi yüksek değerli mülklerin bulunduğu bölgede çardak bulunmaması yaşam pratiğinden çok avlu/bahçe büyüklükleriyle ilgili olduğu söylenebilir. Zira, Yeni Cuma, Tekfur Çayırı, Kindinar mahallelerinde çardak yapıları bulunmaktadır. Fırın ve matbah her ikisi de yemek hazırlama mekânı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Ancak fırın, matbah'dan daha yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. Tanyeli'ye göre mutfağı olmayan evler bu soruna basit bir çözüm aramış olmalı. Bu çözüm bir fırına sahip olmaktır. Sıradan insanlar tarafından kullanılan fırınlar avlularda yer almaktaydı. Sicil verilerine göre daha az sayıda bulunan matbah yapıları Debbağhane, Eksotha, İskender Paşa, Kindinar, Molla Siyah mahalleleri önde olmak üzere 8 mahallede de 1'er defa kayda geçirildiği görülmektedir. Fırınlar ise Aya Marina, Tekfur Çayırı, Yeni Cuma, Boztepe, Kindinar, Çömlekçi, Meydan-ı Şarki mahallelerinde daha fazla görülmektedir. Mülk kaydına oranla Aya Marina (11 kayıtta 3 fırın), Çömlekçi (12 kayıtta 3 fırın) mahalleleri öne çıkmaktadır.

Bi'r-i Mai yani kuyu yapıları en yüksek oranda Bab-ı Pazar (22 kayıtta 7 kuyu) ve Muhyiddin mahallerinde (17 kayıtta 5 kuyu) görülür. Ahırlar genellikle "…bir bab fevkani oda ve tahtında bir bab ahur…" ifadesinde olduğu gibi yaşam alanının altında yer alır. Bunun dışında kalan tahtani olduğu belirtilmeyen ahır yapıları bu kısımda değerlendirilmiştir. Ahır yapıları mülk sayısına oranla en çok Eksotha (22 kayıtta 5), Yeni Cuma mahallesinde (25 kayıtta 5) defa görülmektedir. Tahtani olan ahırlarında bu mahallerde yüksek sayıda olması hayvan yetiştiriciliğinin diğer mahallelere göre daha fazla olduğunu gösterir.

Bu tez çalışması tarih, peyzaj mimarlığı ve bazı dijital yöntemleri kullanmayı gerektirmiştir. Ancak ilerleyen zamanlarda kaynak olarak Şer'iyye sicillerinin transkripsiyonun artırılması ve eski çalışmaların gözden geçirilmesi, burada kullanılan

yöntemin daha etkili olabileceği verilerle zenginleşmesini sağlayacaktır. Diğer yandan dijital bazı yöntemlerin bugün yapılan veri analizlerini daha sistemli yapabileceği ve daha verimli ve doğru sonuçlar için kullanılabileceği ön görülmektedir.

Sonuç olarak, mülk tanımları barındıran kayıtlar üzerinden yapılan bu analiz ve değerlendirmeler, sunduğu bilgilerle, klasik Peyzaj Sanat Tarihi anlatılarının dışına çıkılarak Şer'iyye sicil kayıtları üzerinden, 17.-18. Yüzyıllarda Trabzon konutları, konutların bitkisel ve yapısal bileşenleri, açık alanları ve kent peyzajına dair fikir edinme ve yeni tartışmalara ve araştırmalara yol açmanın yanında, kullanılan dijital tarih yöntemleriyle, hızla veri üretilen bir çağda verilerin ve analizlerin güncellenebilir olduğu ileriye dönük bir yöntem denemesi amacını da taşımaktadır.

5. KAYNAKLAR

Açık, T. (2007). *Şer'iye Sicillerine Göre Trabzon'da Mülk Satışları 1160-1170 / 1747-1757*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Açık, T. & Tuluk, Ö. İ. (2009). Osmanlı mimarlığının Metinsel Dili: Mimarlık Tarihi Yazınında Şer'iyye Sicillerinin Yeri, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Türk Mimarlık Tarihi, 7, 13, Bilim ve Sanat Vakfı, İstanbul, 461-474.

Açık, T. (2010). Bir Yeniden İnşa Denemesi: 18. Yüzyılın Ortalarında Trabzon Evleri Hakkında Bazı Tespitler, Trabzon Kent Mirası Yer-Yapı-Hafıza, Klasik Yayınları, İstanbul, 215-235.

Açık, T. (2016). *Gelenek ve Modernlik Arasında Bir Osmanlı Şehri: 17. Yüzyılın İlk Yarısında Trabzon'da Siyaset*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.

Açık, T. (2017). Fetihten 19. Yüzyıla Kadar Trabzon Şehri'nin Mahalleleri, *International Journal of History*, 9(5), 25-56.

Ak, M. (1997). Âşık Mehmed'e Göre Memleketi Trabzon ve Havalisi, Bir Tutkudur Trabzon, (haz.) G. Kayaoglu, Ö. Ciravoglu, C. Akalın, Yapı Kredi Yayınları, 181-206, İstanbul

Akdoğan, G. (1974). Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi, Anka Üni. Fak. Y. No:536

Akgündüz, A. (1988). Şer'iye Sicilleri: Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler, I, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul.

Babul, E. (2019). *Trabzon'da Üçüncüzade Ömer Paşa Sarayı: Kişi/Yer/Yapı Diyalektiği*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Bayramoğlu Alada, A. (2008). Osmalı Şehrinde Mahalle, Sümer Kitabevi, İstanbul.

Bıjıskyan, P.M. (1998). Pontos Tarihi, Tarihin Horona Durduğu Yer Karadeniz, (çev.) Hrand D. Andreasyan, Çivi Yazıları, İstanbul.

Bostan, H. (2002). XV.-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Bostan, H. (2016). XVII.Yüzyılda Trabzon, 1. Uluslarası Geçmişten Günümüze Trabzon'da Dini Hayat Sempozyumu Bildiriler Kitabı II. Cilt

Bölükbaşı, C. F. (2022). *House Plots (Menzils) And Neıghborhood Formatıon In Seventeenth Century Ottoman Ankara*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.

Bryer, A. & Winfield, D. (1985). The Byzantine monuments and topography of the Pontos-I. Washington: Dumbarton Oaks Studies.

Cerasi, M. M. (1999). Osmanlı Kenti, Osmanlı İmparatorluğunda 18. ve 19. Yüzyıllarda Kent Uygarlığı ve Mimarisi (çev. Aslı Ataöv), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Clajivo, R. G. (2023). Timur Devrinde Kadis'ten Semerkand'a Seyahat, Dorlion Yayınları, Ankara.

Çetinkaya, T. (2006). 1135/1722 Tarihli Sicil Defterine Göre Trabzon'un Sosyal Tarihi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Çevrimli, N. (2014). Vakfiyelere Göre 15. - 19. Yüzyıllarda İstanbul'da Ev Tanımlarına İlişkin Bir Değerlendirme, *Turkish Studies,* 9(10), 315-333.

Çiçek, G. (2017). 1899 numaralı (H. 1146-1149 / m.1733-1737) Trabzon kadı Sicili'nin Çevrim yazısı ve değerlendirilmesi. Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray.

Çiftçi, Y. (2020). Osmanlı İstanbul'unun İki Asırlık Gayrimenkul Portresi, Gazi Kitabevi, Ankara.

Danacıoğlu, E. (2001). Geçmişin İzleri Yanı Başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Denktaş, M. (2005). Şer'iyye Sicil Defterlerinin Sanat Tarihi Araştırmalarındaki Önemi (Kayseri Ölçeği). *Kayseri Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 51-66.

Develioğlu, F. (1949). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 30. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.

Deyrolle, T. (1939). 1869'da Trabzon'dan Erzurum'a, (çev.) R. Ekrem Koçu, İstanbul.

Doğan, İ. (2020). *1863 numaralı Trabzon Şer'iyye sicilinin transkripsiyonu ve değerlendirmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Dursun, Y. (2009). *Şer'iye Sicillerine Göre Trabzon'da Mülk Satışları 1171–1182/1758–1769.* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon .

Ekinci, E.B. (2023). Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk., Arı Sanat Yayınevi, İstanbul.

Ekiz, Z. (2003). *1828 No'lu Trabzon Kadı Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Eldem, S.H. (1976). Türk Bahçeleri, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

Evliya Çelebi (2016). Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Y. Dağlı & S. A. Kahraman (Ed.). İstanbul: Yapı Kredi Publications.

Eynallı, M. (2002). *1914/127No'lu Trabzon Şeriye Sicili (Transkrip ve Tahlili)*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

Erdoğan, M. (1965). Osmanlı Mimarisi Tarihinin Otantik Yazma Kaynakları, *Vakıflar Dergisi*, 6, 111-137.

Ergenç, Ö. (1984). Osmanlı Şehrindeki Mahallenin İşlev ve Nitelikleri Üzerine. *Osmanlı Araştırmaları,* IV. s 69-78.

Faroqhi, S. (2003). Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir? Kaynaklara Giriş (çev. Zeynep Altok), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. baskı, İstanbul.

Faroqhi, S. (2009). Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.

Faroqhi, S. (2009). Orta Halli Osmanlılar 17. yüzyılda Ankara ve Kayseri'de Ev Sahipleri ve Evler (çev. Hamit Çalışkan). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1. Baskı. İstanbul.

Gedikli, F. (2007). Şer'iye sicillerinin Hukuk Tarihi Açısından Önemi ve Sicillere Dayalı Araştırmalar. *Dünden Bugüne Osmanlı Araştırmaları-Tespitler-Problemler -Teklifler, Sempozyumu, Bildiriler Kitabı,* İSAM, İstanbul.

Goloğlu, M. (2013). Trabzon tarihi (fetihten kurtuluşa kadar). Ankara: Serander Publications.

Güney, M. (2011). *1826 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Gürkaş, T. (2009). Bir Mimarlık Tarihi Alanı Olarak Türkiye'de Peyzaj Mimarlığı Tarihi ve Peyzaj Mimarlığı-Devlet İdeolojisi İlişkisi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi(13),* 171-190.

Halaç, H. H. (2010). *Kütahya Şeriye Sicil Defterlerine göre domestik kültür, barınma koşulları ve ev iç mekânı bileşenleri (1695- 1902)*. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir.

İnalcık, H. (1943). Osmanlı Tarihi Hakkında Mühim Bir Kaynak, *AU DTCF Dergisi*, 1 (2), Ankara, s.89-96.

İnalcık, H. (2009). Devlet-i Aliyye: Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar 1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

İnan, K. (1999). "1831 Nolu Seriye Siciline Gore Trabzon'da Mülk Satışları", *Türk Dünyası Araştırmaları,* 120, İstanbul, 103-124.

İnan, K. (2004). Kadı Sicillerine Göre Akçaabat'ta Mülk Satışları (1648-1658)" Akçaabat Yazıları I, (der.Fethi Gedikli), İstanbul, s. 105-116.

İnan, K. (2013). Mahmiye-i Trabzon Mahallâtından: Onyedinci yüzyıl ortalarında Trabzon'da sosyal ve iktisadi hayat. Trabzon: Trabzon Belediyesi Kültür Publications.

Jennings, R. (1990). The Society and Economy of Maçuka in the Ottoman Judicial Registers of Trabzon (1560-1640), Contunity and Change in Late Byzantine and Early Ottoman Society, Dumbarton Oaks Publications.

Kara, V. (2019). *1916 numaralı Trabzon şer'iyye sicili'nin transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (H. 1160-1161/M. 1747-1748)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Karaman, O. (2000). Şer'iyye Sicillerinin Önemi ve H. 1253-256 (M. 1837-1840) Tarihli Trabzon Şer'iyye Sicili Defteri, Trabzon Tarihi İlmi Toplantısı (6-8 Kasım 1998) Bildiriler 2. Baskı (yay. haz. Kemal Çiçek, Kenan İnan, Hikmet Öksüz, Abdullah Saydam) Trabzon.

Karaöz, B.T. (2019). Antik Çağlardan Günümüze Kent Alanı ve Peyzaj Kültürü Sempozyum Bildirileri Kitabı, Ankara.

Lowry, H. W. (2005). Trabzon Şehrinin İslamlaşması ve Türkleşmesi (1461-1583), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Ortaylı, İ. (2020). Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı, Kronik, İstanbul.

Öksüz, M. (2006). Onsekizinci Yüzyılın İkinci Yarısında Trabzon, Toplum-Kültür-Ekonomi, Serander Yayınları, Trabzon.

Örseloğlu, S. (1888). *Numaralı Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Özer, G. (1997). *H. 1153-1155 (M.1740-1742) tarihli Trabzon Şer'iyye sicili*. Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ.

Öztürk, T. (2011). Osmanlıların Kuzey ve Doğu Seferlerinde Savaş ve Trabzon, Serander Yayınları, Trabzon.

Özkaya, H. G. (2011). *18.Yüzyıl İstanbul'unda barınma Kültürü ve Yaşam Koşulları*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Özyalvaç, Ş.P. (2015). *İstanbul Konut Mimarisinde Lüks ve Konfor (18. Yüzyıl)*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Sezgin, İ. (2003). *1876/62 (H. 1128-1129/M. 1716/1717) No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defterine Göre Yöre Araştırması*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

Tanyeli, U. (1986). *Anadolu-Türk Kentinde Fiziksel Yapının Evrim Süreci (11-15. yüzyıl)*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Tanyeli, U. (1996). "Klasik Dönem Osmanlı Metropolünde Konutun "Reel" tarihi: Bir Standart Saptama Denemesi", Prof. Dr. Doğan Kuban'a Armağan, Eren Yayıncılık, İstanbul,57–71.

Tanyeli, U. (1999). "Başlangıcından Modernleşmeye Osmanlı Çağı, Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme", (Ed.Yıldız Sey), Tepe Mimarlık Kültürü Merkezi, İstanbul.

Tanyeli, U. (2016). Osmanlı Metropollerinde Evlerin Konfor ve Lüks Normları (16.-18. Yüzyıllar)", Soframız Nur Hanemiz Mamur Osmanlı Maddi Kültüründe Yemek ve Barınak (ed.Suraiya Faroqhi, Christoph K. Neumann, çev. Zeynep Yelçe), Alfa Yayınevi, İstanbul, 333-349.

Taş, H. (2014). *XVII. Yüzyılda Ankara.* Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Tok Öztekin, H. (2017). *1922/107 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Tosun, M. (2005). *Şeriye Sicillerine Göre Trabzon'da Mülk Satışları 1148-1735 / 1153-1741*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Tosun, M. (2013). *XVIII. yüzyıl Trabzon'unda cemaatlerarası ilişkiler*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.

Topal, Z. (2015). Trabzon'da zeytinciliğin ve zeytinyağı üretiminin tarihçesi, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*,

Tuluk, Ö.İ. (2010). Osmanlı Dönemi Trabzon'unda Mimari Yapı Kültürü, Trabzon Kent Mirası, Yer-Yapı-Hafıza, (haz.) Ömer İskender Tuluk, Halil İbrahim Düzenli, Klasik Yayınları, 31-53, İstanbul

Tuluk, Ö. İ. & Düzenli, H. İ. (2010). Trabzon Mimarlık Tarihi Yazını Üzerine Bazı Gözlemler ve Trabzon Kent Mirası, Trabzon Kent Mirası Yer-Yapı-Hafıza, Klasik Yayınları, İstanbul.

Tuluk, Ö. İ. (2018). Harap Şehrin Kayıp Mekanları: 20. Yüzyılın İlk Çeyreğinde Trabzon'un Tarihsel Topografyası, Uluslararası Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Çalışmaları Komitesi Bildiriler Kitabı, 2, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Trabzon, 1.Baskı, 221-250.

Tournefort, J. (2005). Tournefort Seyahatnamesi, ed.: Stefanos Yerasimos, çev.: Teoman Tunçdoğan, II. Kitap, İstanbul.

Tuluk, Ö. İ. (2021). Fethin İlk Yüzyılı: Fatih'in Trabzon'unda Mimari Temsiliyet, Trabzon'da Fetih ve Şehir, Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

Tursun Bey, (2012) "Tarih-i Ebul Feth'den", Trabzon Armağanı 550. Yılında Fetih ve Fatih (Haz. İsmail Hacıfettahoğlu), Atlas Yay., Ankara.

Uğur, Y. (1988). Şer'iyye Sicilleri, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi, cilt: 39, İstanbul, s. 9. Denktaş, M., 2005.

Uğur, Y. (2010). "Şer'iyye Sicilleri", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, 39, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, 2010, s. 8.

Uğur, Y. (2020). Tarihçilikte "Mekânın Yeniden Keşfi": Osmanlı Şehir Çalışmaları İçin Öneriler, *İdealkent*, 11(30), 678-700.

Uluçay, M. Ç. (1953). Manisa Şer'iyye Sicillerine Dair Bir Araştırma, *Türkiyat Mecmuası,* X. 1953: 285-298.

Usta, V. (1999). Anabasis'ten Atatürk'e Seyahatnamelerde Trabzon, Serander Yayınları, Trabzon, s.50

Uspenski, F. I. (2003). Trabzon Tarihi (Kuruluşundan Fethine Kadar), E. Uzun (Trans.), Trabzon.

URL-1. (2024, Ocak 17). Bab sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/bab adrerinden alınmıştır.

URL-2 (2024, Ocak 17). Beyt sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/beyt adrerinden alınmıştır.

URL-3. (2024, Ocak 17). Bap sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/bap adrerinden alınmıştır.

URL-4. (2024, Ocak 17). Tahtani sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/tahtani adrerinden alınmıştır.

URL-5. (2024, Ocak 17). Fevkani sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/fevkani adrerinden alınmıştır.

URL-6. (2024, Ocak 17). Ahır sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/ahır adrerinden alınmıştır.

URL-7. (2024, Ocak 17). Çardak sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/çardak adrerinden alınmıştır.

URL-8. (2024, Ocak 17). Fırın sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/fırın adrerinden alınmıştır.

URL-9. (2024, Ocak 17). Karhane sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/karhane adrerinden alınmıştır.

URL-10. (2024, Ocak 17). Matbah sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/matbah adrerinden alınmıştır.

URL-11. (2024, Ocak 17). Menzil sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/menzil adrerinden alınmıştır.

URL-12. (2024, Ocak 17). Nısıf sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/nısıf adrerinden alınmıştır.

URL-13. (2024, Ocak 17). Selase sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/selase adrerinden alınmıştır.

URL-14. (2024, Ocak 17). Tabhane sözcüğü sözlük anlamı: https://islamansiklopedisi.org.tr/tabhane adrerinden alınmıştır.

URL-15. (2024, Ocak 17). Seyahatname sözcüğü sözlük anlamı: https://islamansiklopedisi.org.tr/seyahatname adrerinden alınmıştır.

URL-16. (2024, Ocak 17). Merek sözcüğü sözlük anlamı: http://lugatim.com/s/merek adrerinden alınmıştır.

Uzun, C. (2018). *1931 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Özet Transkripsiyonu ve Analizi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Uzun, M. (2007). *1924/110 No'lu Trabzon Şer'iyye Sicil Defteri'nin Transkripsiyonu ve Tahlili*. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

Üstün Demirkaya, F. (2014). *Toplumsal dinamikler bağlamında Trabzon kent dokusunun dönüşümü (Komnenos Hanedanlığı'ndan Cumhuriyet'e kadar).* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.

Üstün Demirkaya, F. & Tuluk, Ö. İ. (2018). Komnenos Hanedanlığı'ndan Osmanlı'ya Trabzon mahalleleri: Kentsel dinamikler bağlamında bir fiziksel gelişim okuması. In: II. Local Conference of the Network of Urban Morphology (pp.713-723). İstanbul.

Üstün Demirkaya, F. & Tuluk, Ö. İ. (2022). Blurred Frontiers of the Ancient City: Quarters in Ottoman-Era Trabzon (17th-20th Centuries). *Journal of Architectural Sciences and Applications,* 7(1), 155-168. https://doi.org/10.30785/mbud.1062212

Walpole, F. (1851). The Ansayrii or The Assassins: With Travels in The Further East in 1850 to 1851, Including a Visit to Nineveh, vol. II, London: Richard Bentley, New Burlington Street.

Yerasimos, S. (2016). "16. Yüzyılda İstanbul Evleri", Soframız Nur Hanemiz Mamur Osmanlı Maddi Kültüründe Yemek ve Barınak (ed.Suraiya Faroqhi, Christoph K. Neumann, çev. Zeynep Yelçe), Alfa Yayınevi, İstanbul, 307-332.

Yeşilkaya, R. (2018). *16.–17. Yüzyıl İstanbul Kadı Sicilleri'nde Ev ve Kentsel Konumu*. Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yetim, H. (2019). *1858 Numaralı Trabzon Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H.1102-1104, M.1691-1693)*, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Yılmaz, Ö. (2006). *Batılı Seyyahlara Göre Trabzon*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

Yılmaz, Ö. (2012). *Tanzimat Döneminde Trabzon*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Trabzon.

Yılmaz, Ö. (2017). *Çeviri* Trabzon'da Bağcılığın Önemi ve Gerileyişi, *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 12, sy. 23 (Kasım 2017): 251-62.

Zerey, O. (2003). *1824 Nolu Trabzon Kadı Sicili (Transkripsiyon-Değerlendirme)*. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.

ÖZGEÇMİŞ

İlk, orta ve lise eğitimini Sivas'ta tamamladı. 2006 yılında Akdeniz Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümüne başladı ve bu bölümden 2011 yılında Peyzaj Mimarı olarak mezun oldu. Askerlik görevini tamamladıktan sonra, 2013 yılında Öğretim Üyesi Yerleştirme Programı kapsamında kazandığı Karadeniz Teknik Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Tasarım ve Planlama Anabilim Dalında, 2016 yılında Klasik Dönem Osmanlı Mimarisinde Avlu Tipolojilerinin İncelenmesi başlıklı Yüksek lisans çalışmasını tamamlamış olup halen Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktadır.